

საბჭოთა კავშირი

საბჭოთა კავშირი

საბჭოთა კავშირი

ტფილისი 1938

ГРУЗИНСКИЙ ФИЛИАЛ АКАДЕМИИ НАУК СССР
Институт Языка, Истории и Матер. Культуры им. акад. Н.Я. Марра
FILIALE GÉORGIENNE DE L'ACADÉMIE DES SCIENCES DE L'URSS
L'Institut Marr de Langues, d'Histoire et de Culture matérielle

---

С. Ж Г Е Н Т И

ЧАНСКИЕ (ЛАЗСКИЕ) ТЕКСТЫ
Архавский говор

S. JGHENTI

TEXTES TCHANES (LAZES)
PARLER ARKHABE

Издание Грузинского Филиала Академии Наук СССР
Edition de la Filiale Géorgienne de l'Académie des Sciences de l'URSS
Тбилиси 1938 Tphilissi

სსრკ მეცნიერებათა აკადემია—საქართველოს ფილიალი
პაპ. ნ. მარის სახ. ენის, ისტორიისა და მათერ. კულტურის ინსტიტუტი

სერგი ჟღენტი

ჯანური ტექსტები

არქაბული კილოკავი

სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის საქართველოს ფილიალის გამომცემლობა

ტფილისი

1938

დაიბეჭდა სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის
საქართველოს ფილიალის განკარგულებით

თავმჯდომარე პროფ. ნ. მუსხელიშვილი

რედ. პროფ. არნ. ჩიქობავა

შინაგასი

წინასიტყვაობა XI

შ ე ს ა ვ ა ლ ი

- 1. ქანური მეტყველება XIII
- 2. ქანური ფოლკლორი XVII

ტ ე მ ს ტ ე მ ბ ი

- 1. დამთიე დო ნოლამისა 1
- 2. ქჩინი დო ბადი 3
- 3. ხასანიქ ლესა ქონოდგუ! 4
- 4. დივი 5
- 5. ნჯუმუში ოხაჩქუ 6
- 6. ორჭარი დო არქაბური 7
- 7. ნოქთა დო ხუსენი 8
- 8. ბაბაში ნენაფე 9
- 9. ბგარა 10
- 10. ოსინაფუ 12
- 11. ზენგინი დო უმუთელი კოჩი 13
- 12. ოფუტარი ბერე 15
- 13. ღნოსი დო ისთერაქი 17
- 14. ხოჯა 19
- 15. უმუთელი კოჩი 20
- 16. პიჩვა (რეზანი) 23
- 17. სიჯა სიჯალიკობაშა 23
- 18. სიჯაში კანდა 24
- 19. წიწილა დო მკაფუ 25
- 20. წიწილაქ ფორჩა დიქთურუ 26
- 21. მამცუდალე დუნდა 26
- 22. ბიჭიში ოჩილუ 28
- 23. ნოლამისობა 30
- 24. ეურ მამხირე 30

25. კირალი დო უმუთელი	31
26. წინეკი-ნა ოხომინამს	32
27. ხარამი-ნა ვარ იფხორს, კოჩი	33
28. კირალი დო მჭკეში	36
29. ქარმათური ბერე	37
30. ძაჰუდი დო ლაზი	39
31. პატი ოხორჯა	40
32. კაი ოხორჯა	41
33. მქითა ფუჯი	42
34. კანკული	44
35. ფადიშაი დო ბერე მუში	44
36. ფადიშაი დო ბალჩეჯი	45
37. ფადიშაი დო მუში ბერეფე	46
38. ქომოლი დო ოხორჯა	52
39. ზენგინი დო ფუკარაფე	56
40. არ ბადი	56
41. მსქვერიში სუმ ბერე	57
42. კოჩი-ნა იფხორტუ ბადი	58
43. მთუთიშ ამბაი	61
44. * *	62
45. ნანაშანტიში დო ბოზო	62
46. ბერე დო ჯუშადი მუში	64
47. ოხორჯა დო ქომოლი	64
48. * *	66
49. * *	67
50. ზენგინი კოჩი დო ბოზო მუში	68
51. არ ფუკარა ბერე	73
52. შაჰმერანი დო კოჩი	78
53. არ კინტოშკა	80
54. ფადიშაი დო ოხორჯა მუში	80
55. დელი კოჩი	83
56. არ ჩობანი	84
57. ლაზი დო ჩაუში	84
58. * *	86
59. ჟურ არქადაში კოჩი	87
60. დელი დო ღნოსაი	88
61. სუმ არქადაში	87
62. ქომოლი დო ოხორჯა მუში	61

63.	კატუ დო მკაფუ	94
64.	მგერი დო მკაფუში პაშურა	95
65.	სუმ ჯუმა	96
66.	ხოჯა ნოსრედინიში პაშურა	97
67.	ხოჯა ნოსრედინიში ღოლანიში მეხირუ	97
68.	* *	98
69.	სუმ ჰეშქია	98
70.	არ ნოლაი დო არ ორჭაი	99
71.	* *	100
72.	* *	100
73.	არ ძაბუნ კოჩი	100
74.	* *	101
75.	ჩქუნი „კოლმანი“	102
76.	ჟურ არქადაში	103
77.	ფადიშიაი დო მუში სუმი ბიჭი	107
78.	* *	112
80.	ხოჯა ნუსრედინი დო არ ხოჯა	113
81.	* *	113
82.	* *	114
83.	* *	114
84.	* *	115
85.	* *	115
86.	ჟურ ჯუმალეფე — აჲ ღნოსაი, აჲ უღნოსე	116
87.	არ ტუკარაში ბერე	118
88.	ღნოსი დო იგბალი	119
89.	ფადიშიაი დო მუში სიჯალეფე	120
90.	წიწილა დო კოჩი	125
91.	ოთხო ჯუმა	127
92.	თემბელი	131
93.	წიწილა დო ბოზო	132
94.	ფადიმე კადუნი	134
95.	არ ბერე დო დივეფე	135
96.	ჯოლორი დო მამულა	138
97.	ქჩინი დო ბადი	140
98.	ჯადი ქჩინი	140
99.	მთუთი დო მსქევი	141

100.	წიპუტინა	141
101.	ბადი დო ბერეფე	141
102.	წიპუტინა	142
103.	სუმ ჯუმა	143
104.	სუმ ბოზოფე	144
105.	ჟურ ჯუმა	145
106.	* * *	147
107.	მამული, მკაფუ დო ბოზო	149
108.	ცანა	150
109.	შქით ჯუმა	151
110.	მკაფუ დო მთუთი	152
111.	ათმაჯა	153
112.	ლაზური ოხაჩქუში ბირათა	154
113.	ლაზური ნოდერიშ მაზახმეტეფეში ბირათა „ჰელესა“	155
114.	ლაზური ხორი „ჰეანა“	156
115.	ლაზური ხორონიში ბირათა	156
116.	ლაზური ჭანდაში ბირათა „ჭუტა ნუსა“	157
117.	* * *	157
118.	* * *	158
119.	ჭუტა ქარმატე	159
120.	* * *	160
121.	ჰენიდე ჯეზაში	161
122.	ბაჯრამიშ ნდლა	161
123.	კარაფუნა	162
125.	ბერეში ონჯირუ	163
125.	ოფუტეში მუსლიმანი ხოჯა	163
126.	* * *	164
127.	* * *	164
128.	* * *	164
129.	* * *	165
130.	არ ოდიცინონი ჭუტა შერი ფთქვარე, ხასანი სი ნიუჯი	166
131.	* * *	166
132.	* * *	166
133.	* * *	167
134.	ლაზური ბირათა	168
135.	გებიფუ	169
136.	* * *	169

137.	* *	. . . . .	170
138.	* * *	. . . . .	171
139.	* * *	. . . . .	171
140.	* * *	. . . . .	172
141.	* * *	. . . . .	172
142.	* * *	. . . . .	172
143.	* * *	. . . . .	173
ლექსიკონი	.	. . . . .	175

წინასიყვამობა

წინამდებარე ტექსტებში წარმოდგენილია ქანური მეტყველების არქაბული კილოკავი. ამ კილოკავს ქანურის კილოკავთა შორის მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს: აკად. ნ. მარის თქმით არქაბულში ყველაზე უფრო წმინდად შემონახულა ქანური მეტყველება.¹

წინამდებარე ტექსტები ჩაწერილია ჩემ მიერ, ნაწილი ტფილისში, სტუმრად ჩამოსულ ჭან ლალიბი სალირიშისაგან 1935 წლის მაისს-ივნისს, უმეტესი ნაწილი კი—აფხაზეთის სსრ ტერიტორიაზე მცხოვრებ ჭანებისაგან, სადაც მივლინებული ვიყავი მეც. აკად. საქ. ფილიალის ნ. მარის სახელობის ენის, ისტორიისა და მატერიალური კულტურის ინსტიტუტის მიერ 1936 წ. ზაფხულს.

ლალიბი სალირიში არქაბელია. როგორც მთქმელი, ეს პირი მეტად საინტერესო აღმოჩნდა. იგი კარგი მცოდნეა ქანურისა და ქანური ხალხური სიტყვიერი შემოქმედების მასალებისა, რის დამადასტურებელიც მისგან ჩაწერილი წინამდებარე ტექსტებია.

აფხაზეთის ჭანებში მუშაობისას, ჩემი სამუშაო ადგილი იყო სოფლები: ცხარა, შუბარა და ფშალთილული. პირველი ორი სოფელი ქ. სოხუმიდან 28 კილომეტრის დაშორებით მდებარეობს (ჩრდილო-დასავლეთით მთებში). ცხარა-შუბარა ჭანების თემის ადმინისტრაციული ცენტრია და იგი ზემოხსენებულ სამ სოფელს აერთიანებს. ცხარა და შუბარა (ზემო და ქვემო) მეზობელი სოფლებია, ხოლო ფშალთილული საკმაო მანძილითაა დაშორებული თემის ცენტრს (დაახლ. 8 კილომეტრი). გარდა ამისა, ფშალთილულს თემიდან აშორებს მეტად მაღალი და ძნელად გადასასვლელი მთა. ჩვენ სამსავე სოფელში ადგილობრივი საბჭოს თავმჯდომარის დახმარებით ხელსაყრელი პირობები შეგვიქმნეს მუშაობის გასაშლელად.

გარდა ამისა, ჩვენი სამუშაო ადგილი იყო ჭანების კოლ. „მჭითა ლაზისტანი“-ც, რომელიც ზღვის პირად მდებარეობს ქ. სოხუმიდან 32 კილომეტრის დაშორებით (ოჩამჩირის მიმართულებით). ამ კოლექტივში მხოლოდ ჭანებია გაერთიანებული: არქაბელები და ხოფელები.

¹ იხ. ი. ა. ი. 1913 წ., № 8, გვ. 625.

1937 წლის მარტში ერთხელ კიდევ მიმავლინა კოლექტივ „მჭითა ლაზისტან“-ში ნ. მარის სახ. ენის, ისტორიისა და მატერიალური კულტურის ინსტიტუტმა ჩემ მიერ შეგროვებული ჭანური ტექსტებისა და ლექსიკური მასალების შესაჯერებლად.

წინამდებარე ჭანური ტექსტების დამუშავებასა და ამ სახით გამოქვეყნებაში განსაკუთრებით დავალებული ვარ ამ შრომის რედაქტორისაგან — პროფ. არნ. ჩიქობავასაგან.

წინამდებარე ტექსტების შეგროვება და გამოქვეყნება შეუძლებელი გახდებოდა ნ. მარის სახ. ენის, ისტორიისა და მატერიალური კულტურის ინსტიტუტის დირექტორის — პროფ. ს. ჯანაშიას — განსაკუთრებული ყურადღებისა და მზრუნველობის გარეშე.

ჩვენი თხოვნით დოც. ს. ჯიქიამ დაუზარებლად გააკეთა იმ თურქულ სიტყვათა რედაქცია, რომლებიც თანდართულ ლექსიკონში გვხვდება. ხსენებულ პირთ უღრმეს მადლობას ვუცხადებ.

დასასრულ, მადლობას ვუცხადებ ყველა იმ პირთ, რომლებმაც ადგილზე მუშაობისას დახმარება გაგვიწიეს მუშაობის გასაშლელად. განსაკუთრებით კი ცხარა-შუბარის სოფლის საბჭოს თავმჯდომარესა და კოლ. „მჭითა ლაზისტან“-ის თავმჯდომარეს.

ს. შ ლ ე ნ ტ ი

შ ე ს ა ვ ა ლ ი

1. ჭ ა ნ უ რ ი მ ე ზ ყ ვ ე ლ ე ბ ა

აკად. ნ. მარის მიერ 1910 წელს გამოცემული შრომა: „ლაზური (ჭანური) ენის გრამატიკა ქრესტომათიითა და ლექსიკონითურთ“ და პროფ. ი. ყიფშიძის 1911 წელს გამოცემული: „დამატებითი ცნობები ჭანურის შესახებ“, უთუოდ უდიდესი მოვლენა იყო ჭანურის მეცნიერულად შესწავლის საქმეში. მანამდის ჩანაწერი ტექსტები არამც თუ მცირე რაოდენობით იყო (როზენი, ერკერტი, აჭარიანი), არამედ არა საკმაოდ საიმედოდ და შემოწმებას საჭიროებდა.

ნ. მარმა ლაზისტანში თავისი მოგზაურობის ვრცელი ანგარიშიც დაბეჭდა მეცნ. აკადემიის „უწყებებში“ (1913 წ. № № 7, 8), სადაც იგი გარკვევით ლაპარაკობს იმის შესახებ, რომ მას დიდად შეუწყვეს ხელი მუშაობაში იმ ავტორთა შრომებმა, რომლებიც ჭანურის შესწავლას შეხებიან მანამდის სხვადასხვა დროს, მიუხედავად იმისა, რომ ისინი შესამოწმებელი იყო. მაგრამ მაინც დიდ უხერხულობას ჰქმნიდა საკმაო რაოდენობის ჭანური ტექსტების უქონლობა. ეს ამჩნევია ნ. მარის შრომასაც და ამიტომ შეუძლებელიც იყო ნ. მარის შრომა სრული და ამომწურავი ყოფილიყო ამ გარემოებას ნ. მარიც გრძნობდა და ამიტომაცაა, რომ წერს იგი: „ჩვენ მიერ ადგილობრივად ჭანურის შესწავლა ხანმოკლე და ამიტომ ზერღლე იყო. შეიძლება ეს შესწავლა საკმარისი იყოს იმისათვის, რომ მოამზადოს ნიადაგი მომავალში სერიოზული და ამომწურავი გამოკვლევისათვის. მეც ასე ვუტყვიერი წინამდებარე „ჭანური ენის გრამატიკას ქრესტომათიითა და ლექსიკონით“ (წინასიტყვავე XXII).

„ძირითად ტაბულებში“ აკად. ნ. მარი ჭანურსა და მეგრულს ერთი ენის დიალექტებად თვლის.

ჭანებში მოგზაურობის შემდეგ ნ. მარმა შეიძვალა აზრი ჭანურის შესახებ და იგი ცალკე ენად გამოაცხადა. ჭანურის ცალკე ენად გამოცხადება უთუოდ ჭანური მეტყველების მასალების

სიპიკრიდან გამომდინარეობდა ისევე, როგორც ნ. მარის შემდეგი განცხადება: „ლაზებს არ შემოუნახავთ არც ხალხური თქმულებები, არც ხალხური პოემები და ზღაპრებიც კი“.¹

1929 წ. გამოქვეყნდა პროფ. არნ. ჩიქობავას: „ჭანური ტექსტები (ხოფური კილოკავი)“, ხოლო 1936 წ. „ჭანურის გრამატიკული ანალიზი ტექსტებითურთ“. ეს უკანასკნელი შრომა შედარებითი ხასიათისაა; აქ ჭანური მეტყველების საკმაო რაოდენობის ახალ მასალებზე დაყრდნობით მოცემულია არა მარტო ჭანური ენობრივი სტრუქტურის ანალიზი, არამედ პარალელურად მეგრულისა და ქართულისაც. პროფ. არნ. ჩიქობავამ ჭანური მეგრულის მსგავს ენობრივ ერთეულად მიიჩნია და ორივე კი ერთი ენის დიალექტებად დასახა; ამ ენას პირობით „ზანური“ უწოდა.

ჩვენც მკითხველს ყველა იმ ენობრივი მოვლენის გასათვალისწინებლად, რომლებიც წინამდებარე ტექსტებში გვხვდება, პროფ. არნ. ჩიქობავას წიგნზე მივუთითებთ.

აქ შევეხებით მხოლოდ ზოგ ისეთ მოვლენას, რაც დღემდის ლიტერატურაში არ არის აღნიშნული და რაც წინამდებარე ტექსტებით დასტურდება.

1. პირველ ყოვლისა აღსანიშნავია ბგერათგადაწევის (Lautverschiebung) მოვლენა.² ეს მოვლენა ჭანურში მდგომარეობს ხშულ ბგერათა მჟღერი ან ფშვინვიერი რიგის გამკვეთებაში; გვხვდება იგი, როგორც ნასესხებ, ისე წმინდა ჭანურ სიტყვებშიც, როგორც გამოირკვა, ჭანურს საერთოდ აქვს მიდრეკილება მკვეთრობისაკენ და ამის გამო ხდება სხვა ენებიდან (თურქულიდან, თურქულის გზით: არაბულ-სპარსულიდან, ბერძნულიდან, ქართულიდან, რუსულიდან) ჭანურში შესულ სიტყვათა ხშული მჟღერი და ფშვინვიერი ბგერების გამკვეთრება.

2. აღსანიშნავია დისიმილაციის სისუსტე ჭანურში. კერძოდ, სიტყვაში ორი რ-ს შენარჩუნება, რაც ქართულს არ შეუძლია აიტანოს. ჭანურში დისიმილაციას არ განიცდიან სადაურობის აღმნიშვნელი სუფიქსები: -არ- და -ურ- (ქართ. -ელ-, -ულ-) ისეთ სიტყვებთან, რომლებსაც ფუძეში რ გააჩნიათ. მაგ., **არჭარი** ორჭელი (სოფ. ორჭე); **არქაბური** არქაბელი; **ჭარმათური** ჭარმათელი; **ფილარაგეთური** ფილარაგეთელი. არ.-თურ. სიტყვა ზარარ (Zarar) ჭანურში არ გვაძლევს დისიმილაციას: ჭან. **ზერარი**. ზარალი და სხვ.

¹ იხ. И. А. Н. 1913, № 8, გვ. 627. შდ. ი. ყიფშიძე, საანგარიშო მოხსენება ჭანეთში საენათმეცნიერო მივლინებისა 1917 წ. ბაფრულს, ეიმიკ-ის მოამბე, ტ. I, გვ. 148.

² ეს საკითხი ჩვენ სპიცალურ მოხსენებაში გვაქვს განხილული. აქ მხოლოდ მოვლენის აღნიშვნით დავკმაყოფილდებით.

3. ქ-ს ადგილს იჭერს გ შემდეგს სიტყვებში (მოვლენა ხშირ არაა): უნდა გვეკონდეს: **ჭექ-ნა** იქ რომ... გვაქვს **ჭეგ-ნა** (ტექ. 92,9) „**ჭეგ-ნა მოხთუ კოჩი**“ იქ რომ მოვიდა კაცი. „**მუგ-ნა**“ (ტექ. 87,10) მან რომ... „**ჭექ რენ**“-**ა** იქ არისო; გვაქვს: „**ჭეგ-რენ**“-**ა**.

ერთი ასეთი შემთხვევა დადასტურებულია პროფ. არნ. ჩიქობავას მიერ გამოქვეყნებულ ტექსტებშიაც. „**ჭეგ რენ-ი?**“ იქ არის? II, გვ. 82,28.

მსგავს მოვლენასთან გვაქვს საქმე, როდესაც ამ სიტყვას სხვათა სიტყვის გადმოსაცემი-**ა** მოსდევს (ქართ. -ო). უნდა გვეკონდეს: „**ჭაქ**“-**ა**, გვაქვს: „**ჭაგ**“-**ა** (ტექ. 81,25) აქაო: „**ჭაგ-ა კუი თხორუ-მან**“-**ა** (ტექ. 57,26)—აქაო ჭას თხრიანო; „**მუ გორუმ ჭაგ**“-**ა**—რას დაეძებ აქო.

4. როდესაც ზმნებში მრავლობითის მაჩვენებელ **თ**-ს მოსდევს სხვათა სიტყვის გადმოსაცემი ნაწილაკი -**ა**, **თ** მუღერდება. მაგ., „**მოფლი ფარა, ოკობირთად**“-**ა**, 117₁₀—მოიტანე ფული, გავიყოთო; „**ჩქუ ოჩალიშუშე მებულულ**“-**ა** (ტექ. 90,20) ჩვენ სამუშაოდ მივდივართო; „**თქვეს: დობინჯირად**“-**ა** თქვეს: დავიძინოთო; „**ბიხორონად**“-**ა** (ტექ. 62,8) ვიცეკვოთო; „**ჰად**“-**ა** (ტექ. 86,10) ვქნათო; „**ფორჩა მომილიდ**“-**ა** (ტექ. 62,10)—პერანგი მომიტანეთო და სხვ.

5. თუ **ს**-სუფიქსს (როდესაც იგი მიცემითი ბრუნვის ფლექსიან პირის ნიშანია) მოსდევს სხვათა სიტყვის გადმოსაცემი ნაწილაკი -**ა**, ისიც მუღერდება. მაგ.: „**ქორბაზ**“-**ა** (←ქორბას-**ა**) მუცელსო (ან მუცელშიო); „**არ ნჯაზ**“-**ა** (ტექ. 64,7) (←არ ნჯას-**ა**) ერთ ხესო (ან ერთ ხეზეო). „**ჯოლორის**“-**ა** (ტექ. 55,9) (←ჯოლორის-**ა**) ძაღლსაო. „**ოშვეზ**“-**ა** (←ოშვეს-**ა**) (ტექ. 55,4) შესვესო და სხვ.

6. **სქან** სიტყვას ქამილი ზაიმიში (სოფ. შუბარა) ყოველთვის **ცქან**-ად წარმოთქვამდა: „**ბაბა ცქანი**“ (ტექ. 49,6)—მამა შენი; „**ჭაწი იდი, ნანა ცქანის კითხი**“ (ტექ. 49,5)—ახლა წადი, დედაშენს კითხე; „**ნენა ცქანი**“ (ტექ. 46,30)—შენის სიტყვა; „**მა ანდლა ცქანდე ჟურ ღნოსი ქოდობიგური**“ (ტექ. 64,17) მე დღეს შენგან ორი რამე (სჭკუა) ვისწავლე, და სხვ.

7. ორი მოქმელისაგან ჩაწერილ ტექსტში დადასტურებულია სახელთა მრავლობითის მაწარმოებელი -**ებ**-სუფიქსი-**ეფ**-ის ნაცვლად: **ნჯალებე** (ტექ. 105,24) ხეები; **ჯუმალებე** სთერი ბორტით (ტექ. 104,6) ძმებივით ვიყავით; **ორძობე** (ტექ. 103,32) სკამები; **ბიჭებე** (ტექ. 103,23) ბიჭები; **გზალებე** (ტექ. 103,12) გზები; **ჭენთებე** (ტექ. 103,24) ისინი; **ოხოებე** (ტექ. 103,3) სახლები; **ოდაბე** (ტექ. 103,4) ოთახები; „**კიბიებეთე ხე ქოგომინწყუ**“-**ა** (ტექ. 55,10)—კბი-

ლებით ხელი გამიხსნაო. ეს მოვლენა ჩვენ ინდივიდუალურ მოვლენად მიგვაჩნია და ამიტომ მისი პირვანდელ ფორმად მიჩნევა არ იქნებოდა სწორი.

8. აკად. ნ. მარმა ლაზისტანში მოგზაურობისას სოფ. ლამლო ში 85 წლის მოხუცისაგან გარკვევით გაიგონა აური ყური-ს მაგიერ. ეს მოვლენა წინამდებარე ტექსტებშიაც არის დადასტურებული ორჯერ: ა) „წანა აურ ქოლოდგითუ“ (ტექ. 91,13)—ორ წელს დარჩა (დადგა). ბ) „აურ კაპიკი“ (ტექ. 91,17)—ორი კაპიკი.¹

მართლაც უ ყურ-ში რომ მეორეული ხასიათისაა (უ←ა), ეს სხვა ფაქტებითაც დასტურდება. კერძოდ, წინამდებარე ტექსტებში ასეთი მოვლენაც არის დადასტურებული; სადაც მოსალოდნელი იყო აოტი, მაგრამ მთქმელმა მის მაგიერ უ იხმარა. მაგ., ჭანურში აერინე (თურ. yerine) ნიშნავს „მაგიერ“, ხოლო მთქმელმა ს. შუბარაში ორჯერ აერინე-ს მაგიერ წარმოთქვა შერინე: 1. „ბოზოში შერინე ბიჭი ქოლოქიდუდორენ“ (ტექ. 75,21)—გოგოს მაგიერ ბიჭი დარჩა (დარჩენილა). 2. „ჰე ბიჭი ქოლოქიდუ ნოღამისაშ შერინე“ (ტექ. 75,15) ეს ბიჭი დარჩა რძლის მაგიერ. ა-ის უ-დ ქცევის ერთი მაგალითი დადასტურებულია პროფ. არნ. ჩიქობავას ჭანურს ტექსტებშიც. „მეაომაჟუ, მეჟომაჟუ“ „გაისწორაო“, შენიშნავს ავტორი (II გვ. 18,24).

9. ა ჭანურში ან შედეგია ა-ს დასუსტების, ან რეფლექსია შემდეგი ბგერებისა: რ-ს, უ-ს და ყ-ს (ყ-ს) (იხ. არნ. ჩიქობავას ჭან. გრ. ანალიზი გვ.13). მაგრამ არის ასეთი შემთხვევებიც: ა არის მოსალოდნელი და რ გვაქვს: „ჯინაზე ნორონამტან-ში, ახორჯალეფე ვარ ნონთხოზუნან“ (ტექ. 10,32) მკვლარი რომ მიჰყავთ (სასაფლაოზე) ქალები არ გაჰყვებიან. ან კიდევ: „ვარ დოლარონენ“ (ტექ. 11,30) არ ჩაჰყვება; არ-თურ, eškiya სიტყვის ყ ჭანურში რ-დ არის გადმოსული; ეშქირა ყაჩალი. თურ. კაჟა ნიშნავს ქვას, ჭან. კარაფუნა ნიშნავს ქვიან ადგილს.

10. ლალიბი საღირიში მეშველი ზმნის მეორე პირისათვის „რე-ი“-ს მაგიერ ხმარობს „აერი?-“ს „ქჩინი სი დელი აერი?“ (ტექ. 28,34) დედაბერო, შენ სულელი ხარ? „სი კომსომოლი აერი?“ (ტექ. 13,8) შენ კომკავშირელი ხარ? „სი კითხერი აერი?“ (ტექ. 12,15) შენ ნასწავლი ხარ?; ჩვენი აზრით ამ შემთხვევაშიაც ისეთსავე მოვლენას უნდა ჰქონდეს ადგილი, რაც მესამე პირში არის უკვე დადასტურებული. კერძოდ, რ-ს ა-დ ქცევა: „დელი აენ (←რენ)

¹ იხ. არნ. ჩიქობავა, „ჭანურის გრამატიკული ანალიზი“, გვ. 28.

სულელი არის; ხოლო „ჯერი“-ში ხმოვნებს შორის რ არის შემდეგ განვითარებული. ხმოვნებს შორის რ-ს განვითარების შემთხვევა წინამდებარე ტექსტებშიაც არის დადასტურებული. „ქარმატემა სივარ იდი-რ-ი? წისქვილზე შენ არ წახვედი? მა ღომკითხი-რ-ი? მე მკითხე? „კირალი ქემოღონი-რ-ი? (ტექ. 32,9) მეფე მოიყვანე?

2. ჭანური ფოლკლორი

თავის თავად ცხადია ის დიდი მნიშვნელობა, რომელიც ქართულ-ქანურ-მეგრულ-სვანური ენების შედარებითს შესწავლას შეუძლია მოგვცეს ამ ტომების ისტორიული წარსულის გასათვალისწინებლად, მაგრამ აქ არამცირედი მნიშვნელობისაა ამ ტომების სიტყვიერი შემოქმედებითი მასალების შესწავლაც და იმის გამოკვევა, თუ წარსული ერთიანი შემოქმედებიდან რა შემოუნახავს და რა დაუკარგავს თითოეულ მათგანს, რა აერთებს ან აშორებს მათ დღეს ამ მხრივ ერთმანეთისაგან.

მიუხედავად თურქულის ძლიერი გავლენისა ქანურ ფოლკლორზე, ქანურს დაუცავს ბევრი ღირსშესანიშნავი თქმულება „ქართველურ-მითოლოგიურ“ სამყაროდან. კიდევ მეტი, ზოგჯერ—ის, რაც დღეს ქართულში დავიწყებას მისცემია, ქანურშია შემონახული.

ამის საილუსტრაციოდ განვიხილოთ ქანური ზღაპრები ქართულ სათანადო ზღაპრებთან შეპირისპირებით.

1. ზღაპარი: „კოჩი-ნა იფხორტუ ბადი“ (ტექ. 58) „კაცს რომ ჭამდა ბერი კაცი“, წარმოადგენს „ძველი საქართველოს“ IV ტომში სევასტი გაჩეჩილაძის მიერ გამოქვეყნებული ზღაპრის ვარიანტს ასეთი სათაურით: „კუდიანი დედაბერი და პატარა ბიჭი“. ¹ ეს ზღაპარი სევასტი გაჩეჩილაძის მიერ ჩაწერილია სოფ. წყევაში, ზემო-იმერეთში.

ქანური ვარიანტის მოკლე შინაარსი ასეთია: ბერი კაცი (ქართულ ზღაპარში—დედაბერი) ლამაზ პატარა ბიჭს დაინახავს მსხალზე (ქართ. ზღაპარში ნათქვამია: „ვაშლზე“). ბერი კაცი უნდა ბიჭი მოიტაცოს და ყოველგვარ საშუალებას მიმართავს ბიჭის ხიდან ჩამოსაყვანად. ბოლოს შეეხვეწება: „აი, ამ ქვედა ტოტზე ფეხი დაადგი და ტოტი დამიხარეო.“ ბიჭი ასეც მოიქცა. ბერი კაცი ბიჭს ფეხში ხელს წაავლებს და დაიჭერს: ბერი კაცი ბიჭს ჩასვამს გოდორში (ქართულ ზღაპარში ნათქვამია „გუდამიო“) და წაიყვანს შინ. ბერი კაცი

¹ იხ. „ძველი საქართველო“, ტ. 4., ხაზბ. სიტ. განყ., გვ. 1.

გზაში დაისვენებს, ბიჭი დროს იხელთებს: ამოძვრება გოდრიდან, სამაგიეროდ შიგ ქვებს ჩაყრის და გაიპარება ისევ იმ მსხალზე. ბერიკაცი შინ რომ მივა, ცოლს გოზს ვაამზადებინებს, მაგრამ ბიჭის მაგიერ ქვებს გადმოჰყრის. დედაბერი დასწყევლის ბერიკაცს. ბერიკაცი ხელმეორედ წავა ბიჭის დასაჭერად. დაიჭერს, მაგრამ იგივე განმეორდება, რაც პირველ შემთხვევაში; მესამეჯერ რომ დაიჭერს, მოიყვანს შინ. ბერი კაცი ცოლს ეტყვის: „დაკალი და კარგი სადილი გამიკეთეო.“ თითონ სამუშაოდ წავა. დედაბერი დანას გალესავს ბიჭის დასაკლავად. ბიჭი კი იმდენს მოახერხებს, რომ დედაბერს დაკლავს. ძუძუებს, თითებს, ფეხებს მოსჭრის და ქვაბში ჩაყრის. თითონ ჭერზე გავა. ბერიკაცი სამუშაოდან რომ დაბრუნდება, მიხვდება, რაშია ც არის საქმე. ზღაპარი მით თავდება რომ ეს ბიჭი ბერიკაცს თავის საკუთარ შვილსაც დაამღუღერინებს და თითონ კი სეირს უტკერის.

2. ზღაპარი: „ნანაშანტიში დო ბოზო“ (ტექ. 62) „დედინაცვალი და ქალაშვილი (გერი)“ წარმოადგენს ჩემ მიერ გურიში ჩაწერილ და გამოქვეყნებული ზღაპრის „ეთერი“-ს ვარიანტს.¹ ჭანური ვარიანტი ჩავიწერე 11 წლის გოგონასაგან--ნაზია ზაიმიშისაგან. ამ ზღაპრის მოკლე შინაარსი ასეთია: დედინაცვალი გერს გაატანს საბალახოზე ძროხას. მასთან ერთ თითისტარსაც გაატანს. გერს ძროხა დაეკარგება. დაუწყებს ძებნას. გერი შეხვდება ერთ დედაბერს. დედაბერი ეტყვის, თმა დამივიარცხნე (ქართულ ზღაპარში დამატებულია „სახლიც დამიგავეო“) და ძროხას გასწავლიო. გერი დედაბერს თმას კარგად დაუვიარცხნის (ქართ. ზღაპრის მიხედვით: „სახლსაც კარგად დაუვიარცხნე“). დედაბერი ეტყვის ფადიმეს (გერის სახელია): „წადი და ამა და ამ ადგილას არის შენი ძროხაო.“ ვინაიდან მეტად საინტერესოა ჭანური და ქართული ვარიანტის ეს ადგილი, ამიტომ შესადარებლად მოვიყვანთ ჭანურ და ქართულ ტექსტსაც.

ჭანურს ტექსტში დედაბერი ეუბნება ფადიმეს: „ჰაწი-ა ოხოიშე იტა-ში-ა, გზას ჟურ მაჩხა მეძინ. არ მაჩხას უჩა წკარი გაულუნ. ქჩეს ნუკუ დიბონი-ა, ოხოიშა იგზალი“-ა—ახლა შინ რომ წახვიდე, გზაზე [წყალს] ორი ღარი უდევს. ერთ ღარზე შავი წყალი მოდის. თეთრი წყლით პირი დაიბანე და შინ წადიო.“ ქართულ ტექსტში წერია: „იქინე ორი წყალია: შავი და თეთრი. შავი წყალი გადისხი თმაზე და თეთრი წყალით პირი დეიბანე.“

ფადიმე დედაბრის დარიგების თანახმად მოიქცევა. თეთრი წყლით პირს დაიბანს და მზისუნახავს დაემსგავსება. დედინაცვალი რომ გამშვენებულ ფადიმეს დაინახავს, შეშურდება და

¹ იხ. გურული კილო, გვ. 101.

მეორე დღეს თავის ქალიშვილს გაატანს ძროხას საბალახოზე. დედინაცვლის ქალიშვილი ძროხას დაკარგავს. დაუწყებს ძებნას. შეხვდება ისევ ის დედაბერი. დედაბერი ეტყვის „თმა დამივარცხნეო“ (ქართულ ზღაპარში ნათქვამია: „სახლიც დამისუფთავეო“) და ძროხას გასწავლიო. დედინაცვლის ქალიშვილი დედაბერს თმას კარგად არ დაუვარცხნის (ქართულ ზღაპარში ნათქვამია: „თავში კეტს და არტყამსო და სახლის დაგვის მაგიერ ნებვს დაუყრისო“). მაშინ დედაბერი დედინაცვლის ქალიშვილს ძროხას ასწავლის და თან ეტყვის შემდეგს: „ჰაწი-ა სი ოხოიშე იტა-ში, გზას ჟურ მაჩხა მეძინ. არის ქჩე წკაი გაულუნ, მაჟუანის უჩა წკაი გაულუნ. უჩას ნუკუ, ხე, კუჩხე დიბონი-ა! ბოზოქ-თი დიბონუ დო ოხოიშე ნულუნ.“ — „ახლა შენ შინ რომ წახვიდე, გზაზე [წყალს] ორი ღარი უდევს. ერთში თეთრი წყალი მოდის, მეორეში შავი წყალი მოდის. შავით პირი, ხელი, ფეხი დაიბანეო. გოგომაც დაიბანა და შინ წავიდა (მიდის).“

ქართულ ტექსტში წერია: „შენი ძროხა ეგერაა იქინეი, იქინე კიდომ ორი წყალია: შავი და თეთრი. შავით პირი დეიბანე და თეთრი თავზე დეისხიო.“ მართლაც ასე მოიქცა ეს გოგო, მაგრამ პირზე გაშავდა და თმა გაუთქორდა. ამის მნახველი დედინაცვალი კიდევ უფრო გაბოროტდება. დედინაცვალი გადასწყვეტს ფადიმეს საკუთარი ძროხა დაუკლას. ძროხა ეტყვის ფადიმეს: „შე რომ დამკლავენ, შემდეგ ჩემი ძვლები მოაგროვე და ამა და ამ ადგილას დამარხე და მეშვიდე დღეს ინახულეო“ (ქართულ ზღაპარში ამ დარიგებას ძროხა კი არა, ნათლია აძღვეს). ფადიმე მართლაც ასე მოიქცევა. მეშვიდე დღეს ნახავს მის მიერ დამარხულ თავისი ძროხის ძვლებს. იგი ოქროს ტანსაცმელად და ოქროს ფხსაცმელებად გადაქცეულიყო.

მთქმელს ამ ზღაპარის ბოლო აღარ ახსოვს. ქართული ვარიანტის მიხედვით კი გერი შემდეგ მეფის ვაჟის ცოლი გახდება. ამ ზღაპრის ბოლო ნაწილი ჩვენ სხვა მთქმელისაგან ჩავიწერეთ. სათაური: „ფადიმე კადუნია.“

3. ზღაპარი „ფადიმე კადუნი“ (ტექ. 134) წარმოადგენს ზემოგანხილული ზღაპრის „ნანაშანტიში დო ბოზო“-ს გაგრძელებას: და სრული სახით წარმოგვიდგენს ჩემ მიერ გურიაში ჩაწერილ ზღაპარს: „ეთერ“-ს.

ფადიმე ობოლია და დედინაცვალი ჰყავს. ერთხელ, როდესაც იგი მდინარეზე გადადიოდა, წითელ-წითელი ფეხსაცმელები (ქართულ ზღაპარში ნათქვამია: „ოქროს ფეხსაცმელებიო“) მდინარეში ჩაუვარდა. ხელმწიფის ვაჟი ერთხელ წყალში გადიოდა ცხენით და წითელ ფეხსაცმელს თვალი მოჰკრა. ამოიღო ფეხსაცმელი და გადასწყვიტა

—ვისაც იგი მოერგება ფეხზე, ცოლად შევირთავო. ფადიმეს დედინაცვალი ხელმწიფის ვაჟს ეტყვის: „ეს ჩემი ქალიშვილის ფეხსაცმელიაო.“ დედინაცვლის ქალიშვილს ფეხზე მოარგებენ, მაგრამ არ მოერგება. შემდეგ ფადიმეს მოარგებენ ფეხზე. კარგად მოერგება, (რადგან მისი იყო ეს ფეხსაცმელი). ხელმწიფის ვაჟი ცოლად შეირთავს ფადიმეს. ამის შემდეგ გაბოროტებული დედინაცვალი ყველა ზერხს იხმარს იმისათვის, რომ ფადიმეს ბედნიერი ცხოვრება შესცვალოს. ორჯერ მიეპარება ფადიმეს საცხოვრებელ ბინაზე და ორჯერ მოკლავს, მაგრამ ორჯერვე გააცოცხლებენ ფადიმეს. დედინაცვალის მიერ ფადიმეს მოკვლის მოტივი ქართულ ზღაპარში არ არის მოცემული.

4. ზღაპარი „ზენგინი კოჩი დო ბოზო მუში“ (ტექ. 68) „მდიდარი (ქაცი) და მისი ქალიშვილი,“ წარმოადგენს „ძველი საქართველოს“ IV ტომში სევასტი ვაჭიჩილადის მიერ გამოქვეყნებული ზღაპრის: „ვაჭრის ქალის“ ვარიანტს. ქართული ზღაპარი ჩაწერილია სოფ. წვეაში, ზემო-იმერეთში. ამ ქართული ზღაპრის მეორე ვარიანტი დაბეჭდილია იმავე „ძველი საქართველოს“ IV ტომში სათაურით: „გაფუფქული მღვდელი.“ იგი ჩაწერილია ვაჭირელი ქალის მიერ სოფ. ვაჭირში. მისი მოკლე შინაარსი ასეთია: ვაჭარი თავის ქალიშვილს დედინაცვალს დაუტოვებს, თითონ სავაჭროდ გაემგზავრება. ერთ ბერს ჩაუვარდება გულში ვაჭრის ქალიშვილის სიყვარული და ცდილობს როგორმე ხელში ჩაიგდოს ქალი. ეს ბერი დედინაცვალს მოისყიდის და მისი დახმარებით საქმეს გააწყობს ვაჭრის ქალიშვილთან. ვაჭრის ქალი ეტყვის: „აბანოში წავიდეთ და იქ გააკეთე შენი საქმეო.“ აბანოში ვაჭრის ქალი ამ ბერს ბლომად საპნის ქაფს ამოცხებს თვალეში, ადულტულ წყალს თავზე გადაავლებს, ტასტსაც თავზე დაახლის და თავს უშველის. ამის შემდეგ გაბოროტებული ბერი უგზავნის წერილს ვაჭარს (ქართული ზღაპრის მიხედვით ბერი კი არა უგზავნის წერილს, არამედ — დედინაცვალი). მისწერს: შენმა ქალმა სირცხვილ-ნამუსზე ხელი აიღო, ცუდ საქმეებს ჩადის. შენც შეგარცხვინა და ჩვენცო. წერილის მიღების შემდეგ ვაჭარი ძალზე გაბრაზდება. თავის ვაჟს ეტყვის: წადი ჩქარა და მოკალი შენი და. დასტურად იმისა, რომ ნამდვილად მოკლული გეყოლება, სისხლში დასვრილი მისი ტანსაცმელი მომიტანეო. ძმა წამოვა დასთან. ძას წაიყვანს შორს ტყეში მოსაკლავად. დამ კი არაფერი იცის, თუ რა ამბავი ტრიალებს მის თავზე. ძმა ვერ გაიმეტებს დას მოსაკლავად და ისევ დატოვებს ტყეში, ხოლო მის მაგიერ დაკლავს ცხვარს (ქართულ ზღაპარში ნათქვამია: „გოშია ძალღს დაკლავსო“) და დის ტან-

საცმელს სისხლში ამოსვრის. წაუღებს თავის მამას. ვაჭრის ქალი-შვილი ცხოვრობს ტყეში. დღითი დღე უფრო მშვენიერი ხდება. ერთ-ხელ მას მეფის ვაჟი წააწყდება ნადირობისას—(ქანურ ზღაპარში ნათქვამია: „ბეგის ვაჟი წააწყდებაო“) და შეერთავს ცოლად.

ამ ზღაპრის ჭანურსა და ქართულ ვარიანტს დაბოლოება სავსებით ერთნაირი აქვთ და რაც ყველაზე გასაკვირია, ეს ის, რომ ერთნაირი თხრობის ხერხია გამოყენებული. ვაჭრის ქალი (ანლა უკვე მეფის ვაჟის ცოლი) გადაცმული მივა თავისი მამის სახლში, თავს არავის აცნობს. ერთხელ დიდი ღვინის დროს თავის თავგადასავალს დამსწრეთ მოუყვება ზღაპრად. თხრობის ეს წესი გამოყენებულია ქართულს ზღაპარშიაც და ჭანურს ზღაპარშიაც. ზღაპარი მით თავდება, რომ დედინაცვალსა და ბერს ცხენის კუდზე გამოაბამენ.¹

5. ზღაპარი „ფადიშაი დო ბერეფე“ (ტექ. 46) „ხელმწიფე და მისი შვილები“, წარმოადგენს „ძველი საქართველოს“ IV ტომში (გვ. 61) გამოქვეყნებული ზღაპრის ვარიანტს, სათაურით: „სასწაულმომკმედი პერანგი.“ ზღაპარი ჩაწერილია სოფ. ვაჭირში, ვაჭირელი ქალის მიერ. ამ ზღაპრის ჭანური ვარიანტი უფრო სრულია, ვიდრე ქართული ვარიანტი. მისი მოკლე შინაარსი ასეთია: ერთ ხელმწიფეს ჰყავს სამი მეტად წვრთნილი ვაჟი. ეს ვაჟები მოხვდებიან სხვა სახელმწიფოში და იქაური ხელმწიფე მათ მიიპატიჟებს სადილად. სადილს ხელმწიფე არ ესწრება (ჭანურს ვარიანტში ნათქვამია, რომ ხელმწიფე გარედან ყურს უგდებდა, თუ რას იტყოდნენ ეს ვაჟები მის შესახებო). ხელმწიფის ბრძანებით ამ ვაჟებს მიუტანეს პური, ღვინო და ბატკნის ხორცი. ვაჟებს შორის ჩატარებული საუბარი მეტად საინტერესოა და ამიტომ შესადაარებლად მოვიყვანთ ჭანურსა და ქართულ ტექსტსაც.

უფროსი ვაჟი იტყვის სადილზე: „ჰამ შერაბი, კოჩიში მეზალღულის-ნა იჩანუ, ყურძენიშ შერაბი რენ.“ „ეს ღვინო სასაფლაოზე რომ ყურძენი ესხა, იმის ღვინო არის.“ ქართულ ტექსტში ღვინის მაგიერ პურის შესახებაა ნათქვამი: „ამ პურს ადამიანის სისხლი ურევიაო.“

საშუალმა ძმამ თქვა: „ჰამ მჩუიში თიკანი ჯოღორის ბჟანორდენ.“ „ამ ცხვრის თიკანი ძაღლის რძითაა გაზრდილი.“

ქართულ ტექსტში ნათქვამია: „ბი, ეს ბატკანი თავისი დედის რძით არ არის გაზრდილი, ძაღლის ძუძუ უჭამიაო.“

¹ ეგვევ ზღაპარი ჩაწერილი აქვს დოც. ს. ჯიქიას ათინელი ჭანისაგან სტამბულში. იხ. ა. რ. ნ. ი. ქ. ბ. ა. ვ. ა. „ჭანურის გრამ. ანალიზი ტექსტე ითურთ.“

უმცროსმა ძმამ თქვა: „ჰაქონი ფადიშია კოპელე რენ.“ „აქაურო ხელმწიფე ბუშიაო.“ ქართულ ზღაპარში ნათქვამია: „მე რომ ხელმწიფეს შევხედე, ის ხელმწიფის შვილი არ უნდა იყოსო.“

ამ ვაჟების ნათქვამი რომ მოისმინა ხელმწიფემ, ვეღარ მოითმინა, გაალო კარები და შევიდა ვაჟებთან (ქართულ ზღაპარში ნათქვამია: „ვაჟების ნათქვამი ვეზირებმა მიუტანეს ხელმწიფესო“). ხელმწიფე დაიბარებს მეღვინეს (ქართულს ზღაპარში ნათქვამია: „გუთნის დედას“) და ჰკითხავს: ღვინოში სისხლი ურევია თუ არაო? მეღვინე ეტყვის: „კიო“ (ქართ. ზღაპარში ნათქვამია: „გუთნის დედამ თქვაო: „თესვის დროს ხელი მოვიჭერი და სისხლი პურში გაერიაო“). შემდეგ მეცხვარეს დაიბარებს ხელმწიფე და ჰკითხავს: „ბატკანი წოვდა თუ არა ძაღლის ძუძუსო?“ მეცხვარე ეტყვის: „კიო, ბატკანს დედამოუკვდა და ძაღლს მიჩვეოდაო!“ ბოლოს ხელმწიფე დაიბარებს დედამისს და ჰკითხავს: ვარ თუ არა ხელმწიფის შვილიო? (ქართულ ზღაპარში ნათქვამია: ხელმწიფემ დედამისს ძუძუზე კბილები დააჭირა და ისე ათქმევინა სიმართლეო). დედა ეტყვის: „მზარეულის შვილი ხარო.“ შემდეგ ზღაპარი ვითარდება უმცროსი ძმის მოქმედების ფონზე. უმცროსი ძმა ბერიკაცის რჩევა-დარიგებით ცხრაკლიტულიდან მზისუნახავს გამოიხსნის. ქართული ზღაპრის მიხედვით კი უმცროსი ძმა მზისუნახავს გამოიხსნის დედაბრისა და სასწაულმოქმედი პერანგის საშუალებით.

6. მეტად საინტერესო მოვლენას წარმოადგენს ქანურ ფოლკლორში „გველის მჭამელის“ ვარიანტის აღმოჩენა. ზღაპარი: „შაჰმერანი დოკოჩი“ (ტექ. 78) წარმოადგენს გველის მჭამელის ვარიანტს. რამდენადაც ვიცით, ქართულს ფოლკლორში „გველის მჭამელის“ თქმულება მხოლოდ ხევსურებისა და ფშავლების ფოლკლორში არსებობს. კერძოდ, ვაჟა-ფშაველამ თავისი შესანიშნავი პოემის: „გველის მჭამელის“ სიუჟეტი ხალხური შემოქმედებიდან ისესხა. აი, რას წერს ვაჟა ამის შესახებ: „გველის მჭამელის“ არაკი, რაც მე გავიგონე დარაზედაც ავაშენე მთელი პოემა, შემდეგია: ხევსური მინდია ჩაუვარდება ტყვედ ქაჯებს. მათ შორის ცხოვრებამ იქამდის დაალონა მინდია, რომ ძავის მოკვლამდე მიიყვანა, თავის მოსაკლავად გველის ხორცი ჭამა, რომლითაც ქაჯები იკვებებოდნენ. გველის ჭამამ სრულიად სხვა ნაყოფი გამოიღო: მინდია ბრძენ კაცად გადაიქცა. მისი სიბრძნე, ხალხური თქმულებით, ჩანს მცენარეების ცნობაში, თუ რომელი მცენარე რა სატიკერის წამალია, რადგან ყველა მცენარე თავად იძახის რის წამალიც არის და მინდიადაც ამ მცენარეთა ენა.

კარგად იცის. შედეგი ამ ცოდნისა არის მინდიას გაქიმება. მისი წამალი უებარია. ხალხური თქმულება ამას იქეთ არ გადის.“¹

ჭანური ზღაპრის მოკლე შინაარსი ასეთია: ერთი კაცი ჭაში ზავარდება. ჭის ფსკერი გველებით არის სულ სავსე. ეს კაცი შეშინდება და დაიწყებს ტირილს. გველები მას თავის მეფესთან „შაჰმერანთან“ მიიყვანენ. შაჰმერანი გამოკითხავს ამბავს, თუ რატომ ტირის. ეს კაცი აუხსნის თავის გაჭირვებას და სთხოვს შაჰმერანს ზედა ქვეყანაში თავის ცოლშვილთან გაგზავნას. შაჰმერანი ამ კაცს გაგზავნის თავის ცოლშვილთან. შაჰმერანს გააჩნია ისეთი წყალი, რომელიც ყოველგვარი ავადმყოფობის მოსარჩენად უებარი წამალია. ერთხელ ავად გახდება იმ ქვეყნის მეფე, სადაც შაჰმერანის მიერ განთავისუფლებული კაცი ცხოვრობს. ექიმების რჩევით მეფის განკურნება მხოლოდ შაჰმერანს შეუძლია, მაგრამ არ იცინა, თუ სად ცხოვრობს შაჰმერანი. დაუწყებენ ძებნას ისეთ კაცს, რომელმაც იცის, სად ცხოვრობს შაჰმერანი. ბოლოს იმ კაცს, რომელიც შაჰმერანმა განთავისუფლა, ათქმევინებენ, თუ სად ცხოვრობს შაჰმერანი. შაჰმერანი კიდევ სიკეთეს უზამს ამ კაცს და ეტყვის: „მე ეხლა თავს მოჰჭრიან და მომხარშვენ. ნახარში სამი ჭიქიდან პირველი ჭიქა მეფეს დაალევიან და განიკურნებაო. მეორე შენ დალიე და მესამე საწამლავეთ იქნება სავსე და ექიმებს დაალევიანო!“ ეს კაცი ასეც მოიქცევა. ამ კაცს გველის ნახარში წყლის დალევის შემდეგ ესმის ბუნების ენა, მცენარეების, ბალახების საუბარი. უკეთ რომ ვთქვათ, გახდება ყოველგვარი ავადმყოფობის მკურნალი. აი, ზღაპრის უკანასკნელი სტრიქონები: „ოკულე ჰე კოჩი გაღე გამახთუ-ში, თიფიქ, ნჯალეფექ იპარამითამან: „მა ჰასთერი ნჭაში ბორე“-ა. ნჯალეფექ ზოპონან: „მა ჰაშო ძაბუნეფეში ნჭაში ბორე.“ ჰა კოჩიქ ჰე წკაი ნა-შუ-თე, თიფიში, ბუტკაში, ნჯალეფეში, კინჩიში, ფუჯეფეში ნენა ქოხოწონუ.“

თარგმანი:

„შემდეგ (ე. ი. შაჰმერანის ნახარში წყლის დალევის შემდეგ), გარეთ რომ გამოვიდა ეს კაცი, ბალახები, ხეები ელაპარაკებიან. „მე ასეთი წამალი ვარო.“ ხეები ამბობენ: „მე ასეთი ავადმყოფობის წამალი ვარო.“ ამ კაცმა წყალი რომ დალია, ბალახის, ფოთლების, ხეების, ჩიტის, ძროხის ენა გაიგო.“

7. ზღაპარი: „არ ძაბუნ კოჩი“ (ტექ. 101) | „ერთი ავადმყოფი კაცი-“ც, „გველის მჭამელის“ ვარიანტს წარმოადგენს. ამ ზღაპრის მოკლე შინაარსი ასეთია: ერთი კაცი ავად გახდა და მისი მორჩენა არას გზი-

¹ იხ. ვაჟა-ფშაველა, ტ. III, გვ. 452.

თა და საშუალებით არ იქნა. დიდხანს იავადმყოფა ამ კაცმა. რამდენმა ექიმმა არ ნახა, რა წამალი არ გამოუწერეს, მაგრამ მაინც არაფერი ეშველა. ბოლოს ამ ავადმყოფსაც მოსძულდა თავი. გადაწყვიტა თავის მოკვლა. გაიხედა ამ ავადმყოფმა და დაინახა, რომ გველი ერთ წითელ ძროხას შეჯდომია და წოვს რძეს. გველმა კაცი რომ დაინახა, გაიქცა და პირიდან რძე გადმოეღვარა. ავადმყოფმა იფიქრა: გველის მიერ დაღვრილ რძეს დავლევ, მოვიწამლები და მოკვდებიო. დალია გველის მიერ დაღვრილი რძე. დაჯდა და ელოდება სიკვდილს, მაგრამ სულ საწინააღმდეგო მოხდა: ეს კაცი სამუდამოდ განიკურნა. ზღაპარი ამაზე წყდება.

8. იოსებ ყიფშიძის: „Дополнительные сведения о чанском языке“ - ში დაბეჭდილია ერთი ზღაპარი სათაურით: „ირი ოხორჯა არ ვარ ივენ“ „ყველა ქალი ერთი არ არის.“ ამ ზღაპრის ვარიანტი: „ხვანთქარი და მისი ცოლი“ ჩაწერილი და გამოქვეყნებულია ჩვენ მიერ.¹ ამ ზღაპრის ქართული ვარიანტი უფრო სრულია და თანმიმდევარი.

მისი მოკლე შინაარსი ასეთია: თავის ცოლზე გაბრაზებული ხელმწიფე გასცემს ბრძანებას: მის სახელმწიფოში არსებული ქალები ყველა დახოცონ (ქართულს ზღაპარში ნათქვამია: „ხელმწიფის ბრძანების თანახმად ქალები უნდა დაეჭირათ და დიდ ორმოში უნდა ჩაეყარათ“). ამ ამბით თავზარდაცემული ხალხი ხელმწიფეს მიუგზავნის მის მეგობარს ძველ ყაჩაღს აბას ფეფლუვანს (ქართულს ზღაპარში ამ ძველი ყაჩაღის სახელი აბდულ-ალა) და სთხოვს პატიებას. ეს ყაჩაღი მიდის ხელმწიფესთან და მოუყვება ერთს ისეთ ზღაპარს, სადაც ქალის გმირობაა აღწერილი. ყაჩაღის მიერ ზღაპრის მოყოლის შემდეგ ხელმწიფე შესცვლის თავის ბრძანებასა და რისხვას ქალების მიმართ. რაც მთავარია: ერთნაირია თხრობის ხერხი ქანურსა და ქართულს ვარიანტშიაც: ყაჩაღი ზღაპრად უყვება ხელმწიფეს ქალის გმირულს თავგადასავალს.

9. ზღაპარი: „ფადიშაი დო მუში სუმი ბიჭი.“ (ტექ. 107) „ხელმწიფე და მისი სამი ვაჟი“, წარმოადგენს ქართულს ფოლკლორში სხვადასხვა ვარიანტით გავრცელებულ ზღაპრის „ასფურცელას“ ვარიანტს. ქანური ვარიანტის მოკლე შინაარსი ასეთია: ხელმწიფის დავალებით შვილები უდარაჯებენ იმ ვაშლს, რომელსაც ყოველწლიურად რაღაც იპარავს. ორი უფროსი ძმა დარაჯობისას ვერაფერს გადაეყრება. უმცროსი ძმა შენიშნავს, რომ დევი იპარავს ვაშლს. დაუ-

¹ იხ. გუშული კილო, გვ. 111.

დარაჯებს და დასჭრის დევს. კვალი მათ ერთი ჭის პირად მიიყვანს იქ ხედავენ, რომ დევი ჭაშია ჩამძვრალი. ჭაში ჩასვლას მხოლოდ უმცროსი ძმა გაბედავს. უფროსები მას წელზე თოკს მოაბამენ და ჭაში ჩაუშვებენ. ფსკერზე რომ დააწვეს უმცროსი ძმა, უფროსი ძმები თოკს გადაუჭრიან და შიგ დატოვებენ. უმცროსი ძმა ქვედა ქვეყანაში მოექცევა. ძალიან მოშივდება. არ იცის, რა ქნას. მივა ერთ დედაბერთან და სთხოვს საჭმელს. დედაბერმა საჭმელი გაუმზადა ამ ვაჟს, მაგრამ ვაჟმა თვალი მოჰკრა რომ დედაბერმა საჭმელი ბინძური წყლით გაამზადა და ამიტომ საჭმელს ხელი არ ახლო. შემდეგ ეს ვაჟი დედაბერს წყალს მოსთხოვს: „წყალი დამალევინეო.“ მაშინ დედაბერი ეტყვის: „ამ ქვეყანას წყლის დიდი გაჭირვება აქვსო. ერთი უზარმაზარი დევი დაეპატრონა წყალს და ამიტომ უწყლობას განვიციდითო.“ ეს ვაჟი წავა და შეებმება იმ უზარმაზარ დევს. დაამარცხებს და მოსჭრის თავს. ამ ქვეყანას წყალს მისცემს და განათავისუფლებს ხელმწიფის ქალიშვილსაც, რომელიც დევს ჰყავდა მოტაცებული. ამის შემდეგ ეს ვაჟი გამოემგზავრება ზედა ქვეყანაში, ქორზე შემჯდარი. ზევით რომ ამოვა, თავის ორ უფროს ძმას მოკლავს.

10. ზღაპარი: „ფადიშაი დო მუში სიჯალიფე“ (ტექ. 120) „ხელმწიფე და მისი სიძეები,“ წარმოადგენს ჩემ მიერ გურიაში ჩაწერილი და გამოქვეყნებული ზღაპრის: „ივანე ფალავანდის“ ვარიანტს.¹ ამ ზღაპრის მოკლე შინაარსი ასეთია: ხელმწიფეს ჰყავს სამი ქალიშვილი, ორი უფროსი ხელმწიფის ვაჟებს მითხოვდებიან, მხოლოდ უმცროსი ქმრად აირჩევს ერთ გლახას (ჭანურ ზღაპარში ნათქვამია: „ბატის მწყემსი აირჩიაო“). მეფეს ეს საწყენად აქვს და ამიტომ შეიძულეებს შეილსაც და სიძესაც. უფროსი სიძეები დასცინიან უმცროს სიძეს. უფროსი დებიც დასცინიან უმცროს დას. ნამდვილად კი ეს უმცროსი სიძე ყველაზე უკეთესია. იგი გადაცმულია და გლახად აჩვენებს ყველას თავს.

ამ უმცროს სიძეს ფართულად ჰყავს ერთი ძალიან კარგი ცხენი, როდესაც დასჭირდება, ძუის ნაგლეჯს ხელს შეახებს და ცხენიც იმ წუთში მასთან არის გაჩენილი (ქართულს ზღაპარში ნათქვამია: „ამ ცხენს ანგელოზი უგზავნიდაო“). ერთხელ მეფეს ომს გამოუცხადებენ. სანამ მეფე ჯარს შეკრებდა და საომრად გამემგზავრებოდა თავისი სიძეებით, უმცროსი სიძე შეჯდება თავის ცხენზე და ომს მარტოდ მარტო გამარჯვებით დაამთავრებს. მეფემ არ იცის, თუ ვინ უყო ეს სიკეთე. შემდეგ მეფე დაბრძავდება (ქართულს ზღაპარში ნათქვამია: „ავად

¹ იხ. გურული კილო, გვ. 124.

გახდა და სიკვდილის პირზე მიდგაო“). ექიმები წამლად გამოჟწერენ ბულბულის რძეს (ქართულს ზღაპარში ნათქვამია: „ახალგაზრდა ირმის რძესო“). მისი შოვნა ძალიან ძნელი საქმეა. უმცროსი სიძე შეჯდება თავის ცხენზე, გაემგზავრება შორს და იშოვის ბულბულის რძეს (ქართულს ზღაპარში ნათქვამია: „ახალგაზრდა ირმის რძესო“), როდესაც უკან ბრუნდება, გზაზე შემოხვდებიან უფროსი სიძეები. ისინი უმცროს სიძეს ვერ იცნობენ. უმცროსი სიძე მათ შეეკითხება, თუ რისთვის გარჯილან. ისინი მოუყვებიან თავის გაჭირვებას. მაშინ უმცროსი სიძე შესთავაზებს მათ ბულბულის რძეს, ოღონდ იმ პირობით, თუ ზურგზე თითო ნალის დაღს დაიკრავენ (ქართულს ზღაპარში ნათქვამია: „უმცროსი სიძე თითო ყურის ჩამოჭრას მოსთხოვს უფროს სიძეებსო“). უფროსი სიძეებიც დასთანხმდებიან. უმცროსი სიძე მათ თითო ნალის დაღს დაჰკრავს ზურგზე (ქართული ზღაპრის მიხედვით „ცალ-ცალ ყურს ჩამოჭრის“) და ბულბულის რძის მაგიერ ვირის რძეს მისცემს (ქართულს ზღაპარში ნათქვამია: „მოხუცებული ირმის რძეს მისცემსო“) და გამოისტუმრებს. უფროსი სიძეები ვირის რძით, რა თქმა უნდა, ვერ უშველან მეფეს. უმცროსი სიძის მიტანილი რძით მეფე განიკურნება. ბოლოს უმცროსი სიძე მთელს თავის საიდუმლოებას გამოამჟღავნებს, და ის გახდება მეფის საუკეთესო სიძე და ტახტის მემკვიდრეც.

11. ზღაპარი: „თემბელი“ [„ზარმაცი“] (ტექ. 131) წარმოადგენს ქართულს ხალხურს შემოქმედებაში მეტად პოპულარული პერსონაჟის: „ნაცარქექიას“ ვარიანტს. ისევე, როგორც ქართულს ზღაპარში, ქანური ზღაპრის მიხედვითაც ნაცარქექია დევს გადაეყრება. ნაცარქექია დევს მდინარეში გაყვანას მოსთხოვს, დევი მას ზურგზე შეისვამს და შუა წყალში რომ მიაღწევინ, დევი ეტყვის: „რატომ ასე მსუბუქი ხარო?“ ნაცარქექია ეტყვის: „მე ცაზე ვარ გამოკიდული, თორემ შენ რას მზიდავდიო.“ დევმა უთხრა: „აბა, მოუფი ცას ხელიო.“ მაშინ ნაცარქექია ამოიღობს ჯიბიდან სადგის და დააჭერს დევს კისერში. დევმა საშინლად დაიღრიალა და შეეხვეწა ნაცარქექიას, ისევ ცას მოავლე ხელიო. სადილად მდინარის პირას დასხდებიან. ნაცარქექია, ვითომ ბევრ საქმელს ეჭამო და ჩუმ-ჩუმად სულ მდინარეში ჰყრის. ბოლოს დევსაც მოსთხოვს თავის ულუფას. დევი შეშინდება: მეც არ შემჭამოსო. დევი ნაცარქექიას შინ მიიწვევს. უცებ დევს ცხვირს დააცემინებს. ნაცარქექია შიშით ჭერზე შევარდება. დევი ეტყვის: „მანდ რა გინდაო.“ ნაცარქექია კი დაემუქრება: „ჩემთან ცხვირის დაცემინება როგორ გაბედლეო!“ შეშინებული დევი მიატოვებს სახლს და გაიქცევა (ქართული ვარიანტის მიხედვით: „დღვის სახლკარი ნაცარქექიას რჩება“). ქანური

ვარიანტით კი დევი რომ გაიქცა, მისმა შუქმა ნაცარქექია თან გაიტაცა ჰაერში. დევი კიდევ უფრო შეშინდა: „მომდევსო“ და ზღვაში შეცურდა. ნაცარქექია ჩამოვარდება და დაიხრჩვება.

12. ზღაპარი: „ბადი დო ბერეფე“ (ტექ. 141) წარმოადგენს ქართული ზღაპრის: „წიქარას“ ვარიანტს. ბერიკაცი მოინდომებს ბავშვების დაკვლას. ბავშვები გაუგებენ და თავს უშველიან. ბერიკაცი გამოუდგება მათ. ბავშვები ქვასა და მარილს თან წაიღებენ (ქართულს ზღაპარში ნათქვამია დამატებით: სავარცხელსაც წაიღებენო. ჭანურს ვარიანტშიაც არის ნახსენები სავარცხლის მოტივი, მაგრამ მას ბავშვები კი არა წაიღებენ, არამედ დედაბერი აგდებს აღუღებულს წყალში). ბერიკაცი რომ უნდა დაეწიოს გაქცეულ ბავშვებს, ისინი მაშინ ქვას გადააგდებენ. გაჩნდება უზარმაზარი ლოდები და ქვები ბერიკაცის მხარეზე, ხოლო გაშლილი მინდორი ბავშვების მხარეზე. ბერიკაცი მაინც ვადალახავს ამ დაბრკოლებას. კიდევ რომ უნდა დაეწიოს ბავშვებს, ბავშვები მარილს გადაყრიან. გაჩნდება უზარმაზარი ზღვა ბავშვებსა და ბერიკაცს შორის. ბერიკაცი ზღვაში დაილუპება. ბავშვები გადარჩებიან უვნებლად. ამ ზღაპრის დაბოლოება მთქმელს აღარ ახსოვს. არც დასაწყისია ჭანურს ვარიანტში სრულად წარმოდგენილი. სამაგიეროდ დასაწყისი ამ ზღაპრისა მოცემულია ზღაპრებში: „ფადიშაი დო მუში სიჯალეჭე“ და „ბერე დო დივეფე“, იმ განსხვავებით, რომ ხარის მაგიერ ცხენია გამოყვანილი.

13. პროფ. არნ. ჩიქობავას მიერ ათინული ალი კანთარ ოღლისაგან ჩაწერილი ჭანური ზღაპარი,¹ წარმოადგენს ჩემ მიერ გურიაში ჩაწერილ ზღაპრის: „დიდი და პატარა გოგოე“-ს ვარიანტს². ჭანურს ტექსტში მთავარი მოქმედი პირი ხოჯა არის. ქართულ ტექსტში კი—პატარა გოგია.

ხოჯას სახლი დაეწვა (ქართული ვარიანტის მიხედვით: „დიდი გოგია დაუწვავს სახლს პატარა გოგიას“). ხოჯა მოაგროვებს ნახშირს, ჩაპყრის ტომარაში და წაიღებს ბაზარში. მიიტანს ერთ მედუქნესთან და დატოვებს (ქართ. ვარიანტში ნათქვამია: „პატარა გოგიამ ნახშირი ხელმწიფისას მიიტანაო“). ხოჯა ხელმეორედ მიაკითხავს მედუქნეს და ეტყვის: ეს ტომარა ოქროებით იყო სავსე და ნახშირით ვინ ამივსოო. მედუქნე იუარებს: მე არაფერი ვიციო. ბოლოს სასამართლოში წავა საქმე. ხოჯა შოუვებს მედუქნეს ერთ ტომარა ოქროს. ხოჯა სოფელში რომ დაბრუნდება, ხალხს ეტყვის: ქალაქში ერთ ტომარა

¹ იხ. ჭანურის გრამატკული ანალიზი, გვ. 88-90.

² იხ. გურული კილო, გვ. 104.

მარა ნახშირში ერთი ტომარა ოქრო მომცესო (ქართ. ზღაპრის მიხედვით ასეთ ტყუილს პატარა გოგია დიდ გოგიას ეტყვის). სოფლები თავიანთ სახლებს დასწვავენ. ნახშირს მოაგროვებენ და ქალაქში წაიღებენ (ქართ. ზღაპრის მიხედვით დიდი გოგია დასწვავს სახლს). ქალაქში, რა თქმა უნდა, მათ სულელებად მიიჩნევენ. გაბრაზებული სოფლები დაბრუნდებიან და განიზრახავენ ხოჯას მოკვლას. ხოჯას დიდ ხევში გადაადებენ, მაგრამ სამი დღის შემდეგ ხოჯა ცხვრის ჯოგით უკან დაბრუნდება. ჭანური ვარიანტიდან არ არის ცხადი, თუ როგორ გადარჩა ხოჯა სიკვდილს ან საიდან შეიძინა ცხვრის ფარა. ქართული ვარიანტით კი ეს ყველაფერი ნათელია. ხოჯას მაგალითს სოფლები წაბაძავენ. იქნებ ჩვენ ვიპოვოთ ცხვრის ფარაო და თითო-თითოდ ხევში გადაცვივიან და დაილუპებიან (ქართული ვარიანტის მიხედვით, დიდი გოგია წაბაძავს პატარა გოგიას მაგალითს და დაილუპება).

ჩვენ მიერ გარჩეული ზღაპრების გარდა, წინამდებარე ჭანურს ზღაპრებში მკითხველი ბევრ ისეთ ვარიანტს იპოვის, რომელიც დღეს გაბნეულია საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში. ასე, მაგ., ზღაპარი: „ჯოღორი დო მამული“ „ძალი და მამალი“, ან კიდევ: „მკაფუ, დო მთუთი“ „ტურა და დათვი“ მე მომისმენია გურიაში.

წინამდებარე ჭანური ზღაპრებიდან ბევრს ჩვენ არ შევხებივართ. ეს უკვე სპეციალური კვლევის საქმეა. ერთი რამ ამ თავითვე ცხადია: ჭანებს შემოუნახავთ ხალხური ზღაპრები... ამ ზღაპრებს მრავალ შემთხვევაში ქართულ ფოლკლორში დაცულ ზღაპრებთან აქვთ მჭიდრო კავშირი, თუმცა სათანადო სიუჟეტის სადაურობის საკითხი ამით არ წყდება.

ბ ე მ ს ბ ე ბ ი

1. დამთიე ღო ნოღამისა

არქაბურღი ქჩინის არ ბიჭი ბერე ქუფონუტუ. ჰათეფე სქი-
დუტეს დიდო პატი. ჩაჩი ქოსუმტეს დო ფუჯეფეს ნურჩამტეს.
ჰაშოფეთე ლაზმა იქომტეს დო ცონას გამოღამტეს, ამა ხოლო
ლაზუტი დობალინუ ვარ ავეტეს. ქჩინი დიქინუ. ონთხორუ დო
ოსაჩქუ ვარ ახენენ-დო. ქჩინიქ ნიჭიკირუ-ქი: „ბიჭი ჩქიმი მა 5
დობოჩილა. ნუსა ბურგულიში მენჯელი მავასენ! ჰემუკალა ჩქუნ
თამო-თამო ძალის თომა-ნა გამაფთურა'სთერი, დულძაფე ჩქუ-
ნი პათენ. ბერე მციქა ჭუტა რენ, ამა ნუსას ფჩინადვარე დო
ბერეს დიდო ვარ ოჩალიშათასენ“. ქჩინიქ ბერე მუში დოჩილუ-
ნოღამისა ქომოფონუ. ქჩინის დიდო კაი დაწონენ: „მა ბურგუ- 10
ლიში მენჯელი დომავუ“. ბიჭის-თი კაი დაწონუ: „მა-თი ნო-
ღამისა დომავუ“-ძა. ნოღამისას-თი მთელიშენ კაი დაწონუ: „მა-
თი გამაბითხვი“-ა დო ნოღამე, დამთიეფე, ირი თულლი კოჩეფე
დომავუ“-ძა.

ჰა სუმ კოჩეფე ართიკათიშენ დიდო კაი დოწონერი ტეს. 15
ა'ნდლას დამთიექ ნოღამისა ელიკათუ დო ლომაშე ემიტო-ში,
კორდელითის გზას ჟილენდო არ ხომულა უშქური გელადგი-
ტუ. ქჩინიქ თქუ-ქი: „ჰე უშქურის ბერე ჩქიმი ქებთატუკონ დო
ხომულა ტოტის გამახთუკონ, ტოტი მეტროხატუკონ, ბერე მე- 20
ლატუკონ, ჩქუნ მო ბიქომტით?“

ნუსაქ უწუ-ქი: „გუ, ვუ; მუ ბიქომტით?“ ნუსა დო დამ-
თიეს — ბერე მთინიში-თი მელუ-ძა — დო ორუინუს ქოფოჭკეს:
„გუ, ვუ, ბერე მელუ! ჰაწი ჩქუნ მუ პათენ?“ ჰაშოფეთე მთელი
მართეფე ქოკიბდეს დო მართეფექ კიოხეს: „მუ ივუ? მუ გალო-
დეს?“ დამთირექ დო ნუსაქ უწვეს-ქი: „ჩქუნ ჰაშო მემადიკი- 25
რეს, გაურა ბერე ჩქუნი ჰა უშქურის ეხთუ დო უშქურის-თი
ტოტი მეტროხუ დო ბერე მელუ, დოდურუ. ჰაშო-ნა დომაწო-
ნე-შენი, ჩქუნ პურიათ“. მართეფექ დიდო ნოძიცეს დო იგზა-
ლეს. უღნოსე კოჩეფეში დულძა ჰაშო ივენ. ბერე ვარ დო კო-
ჩი ვარ დოდურუ-ძა დო ობგარინუს ქოფოჭკეს დო მილეთი 30
ქოგვიბხასინეს.

2. ქჩინი ღო ბადი

ქჩინის კინჩხიში ოხოფ ულუტუ დო ჰე კინჩხიში ოხოის
სქიდუტუ. ბადის ნჯუმუში ოხოფ ულუტუ.

ა'ნდლას ქინი მოხთუ დო ბადის უწუ-ქი: „სქანი ოხოფ-
 ნჯუმუში რენ, ჰემუშენი დილო კაი ჩხანტუნ, ამა ჩქიმი ოხოფ-
 კინჩიში-ნა რენ-შენი, დილო ვარ ჩხანტუნ! ხოლო ა'ჩქეა პა-
 ტობა ჰეა, რენ-ქი, იხი მოხთა-ში ოხოფ დილო იკანწუს, დერიშა-
 5 ულუნ დო მულუნ!“ ბადიქ უწუ-ქი: „ჰო, ქინი, ჩქიმი ოხოფ დი-
 ლო იკანწუს! ჩქიმი ოხოფ ჯიხა'სთერი ჰეშო რენ. ტობი მონთხა-
 ნა, მუთუ ვარ აღოდენ!“

ბადიქ ჯუმუში ოხორითე ქინის დილო გაჩალიმუ, ამა
 10 ჰიმა მოხთუ-ში ნდლალეფეს, ჯიხა'სთერი-ნა-ტუ ოხორი, დონ-
 დლულუ დო ქინიშე ქომოხთუ. ქინის უწუ-ქი ბადიქ: „ქინი
 ჩქიმი! — მუ ივენ, შური-მშინე, ოხორი სქახის ქემზდი!“ ქი-
 ნიქ უწუ-ქი: „სქან ოხორი სო რენ? მუ ივუ, ჯიხა'სთერი-ნა
 გიდგიტუ? ოხორის ტობი მონთხატიკონ-ნა, მუთუ-ნა ვარ აღო-
 დეტუ ოხორი?!“

15 ბადიქ უწუ-ქი: „ეა, ქინი, სი მუ გიჩქინ? ჰაშო დულაფე
 ივენ! ჰიმა მოხთუ დო, კაი-ნა რანდუტუ მჯუმუში ოხორი,
 დონდლულუ, ენკუ. ჰე ოხორის სქანი თოლი მატუ!“

ქინიქ ბადი ქეზდუ ოხორი მუშინა დო ჰეკ სქიდუტეს.
 მთვარი თუ-ში, ქინის-ნა ულუტუ, კინჩიში ოხოფ ქოაჩვაპუ
 20 დო ქინი დო ბადი მეშიზლიპეს. ჰაშო ივენ ქინი დო ბადიში
 დულაფე. ართიქათის გაქაბურეს, ამა ჟურის-თი ოხორეფე-
 თი გუნდუნეს დო შური-თი გუნდუნეს. ჰაშო დულაფე ივენ
 ჩქუნი ოფუტეს.

3. ხასანიქ ლესა ქონუდგუ!

25 ხასანიქ ოლუნეში ნდლას ჰარმათური ღალი გოლუნწორუ-
 დო სერი ლესა ქონუდგუ. ჟურ-სუმ დარა ლესა ჩხომითე ოფეშუ
 დო ხასანიქ ნიჭიკირუ-ქი: „მა ჰაწი ჰა ჩხოპი ოხორიშა მენდე-
 ბილა დო ჰუმენ ჰუმანდელე ორდოშა გებთა დო ხოლო ჩხომი
 ქემეზილარე“.

30 ხასანიქ ჩხომი მოიკიდუ დო ოხოშა ეშიტუ-ში, ზაიმიში
 მეზალუდიკალა არ დიდი მუნთხანი ქონაგუ. ხასანის დილო
 აშქურინუ, ამა გურის გური გლობაძგუტუ. ხოლო ჰა დიდი
 შეი-ნა ტუ, ხასანის ქონახოლუ. ხასანიქ მედოწკედუ-ში, ჰა დი-
 დი მუნთხა-ნა ტუ, გერმა-კოჩი ტუდორენ. გერმა-კოჩის კატა
 კიბირი თითო მტკო ულუტუ. მუქ უჩა ტუ. ნუკუ მწკული ულუ-
 35 ტუ ხასანის-ნა ვარ აშქურინუ-შენი ჰამუს მთელი ქონანჭუ დო
 ხასანიქ უწუ-ქი: „სი, კოჩი, მა გზა მომჩი! ოხორის მჭუმენან.

ორდო ბიდარე, დიდო დულაა მილუნ! ქუენ ქუმანდელე-თი
 ორდო გელაფთარე, ჰეჟუშენი-ქი ლესა ლალის მემიდგინ, ჩხომი
 გემაბლასენ! — ჰაქ გოწოხთი ვანა თი დოგიბარუმ“. ჰემ ორას
 გერმა-კოჩიქ — ბრო! ბრო! ბრო-აა — დო მუნთხანეფე დუწუ.
 გერმა-კოჩიქ ხასანის ნაკაპუ დო ლალის ქოდოლუკაპუ. ხასანი-
 ში ნანაქ — ბერე ვარ მოხთუ-აა — დო ჰაკლას ნუნწუ დო ლა-
 ლიშე გეხთუ-ში, ხასანი ტობას დოლოძიტუ. ჰექ ქოძირუ დო
 ხასანი ეხდუ დო ოხოროშა მენდოჯონუ. ხასანი დიდო ორას
 ძაბუნი ჯანტუ. ხასანის დიდო-ნა აშქურიწუ-შენი, ჰაწი წორი
 ვარ აპარამითენ. ნენა ზოპონტა-ში, გელადგინენ.

5

10

4. დ ი ვ ი

არ კოჩის სუჲ ბერე ქუჯონტუ, დო მუქ ღურუტუ-ში
 დიდი ბიჭი მუშის უჯოხუ: „ბიჭი ჩქიმი, უშქური ჩქუნი კატა
 წანას მუნთხანიქ იფხოს, ჰეა ჩქი დო დოილი“.

ოკაჩხე მაყურანი ბიჭის უჯოხუ დო უწუ-ქი ბაბა მუშიქ:
 „ბიჭი ჩქიმი, უშქური ჩქიმი კატა წანას მუნთხანი იფხოს, ჰე
 მუნთხანი მოხთა-ში, ნონტკობი დო დოილი“.

15

ჭუტი ბერე-ნა ტუ, კოჩი'სთეა ვარ შინომტეს. ჭუტი ბე-
 რე, კოჩი'სთერი-ნა ვარ შინომტეს-შენი, ბაბა მუშიქ-თი მუთუ
 ვარ ჩინადუ დო ბაბა მუში-თი ჰემ ორას დოღურუ.

უშქურიში ორა მოხთუ-ში, არ დივი მოხთუ დო უშქური
 ოჭკომუ. დიდი ჯუმა მუში უშქურიში ოჩუშე იგზალუ, ამა მუ-
 თუ ვარ აძირუ დო ქომოხთუ. ჭუმანდელე უშქურის მენდოწკე-
 დე-ში, უშქური ჭკომერი ტუ.

20

მაყურანი ლუმჯის, მაყურანი ჯუმა-ნა ტუ, უშქურიში
 ოჩუშა იგზალუ. ჰემუს-თი მუთუ ვარ ახენუ დო ქომოხთუ.

25

ჭუმანდელე მედოწკედე ში, უშქური ხოლო ჭკომერი ტუ.
 მასუმანი ლუმჯის, უნკილაშე-ნა ტუ, ჯუმა, კოჩი-ნა ვარ შინომ-
 ტეს(!) ჰემუქ ბურჭული დიქაჩუ დო უშქურიში ოჩუმალუშა იგზა-
 ლუ. დიდო სერიშა-ქის ჩუ-ში, ნჯირი ქომაჯინუ, ამა ჭუტა ჯუ-
 მა-ნა ტუ-შენი, გური კაპეტი გაუძიტუ დო ჰემ სერის კითი
 მჭკონი ნიკვათუ დო ჰემუში ჭვინითე ბერე ვარ ინჯირუ. ჰემ
 ორას არ დიდი მუნთხანი მოხთუ დო უშქური იფხორტუ-ში,
 ჰე ბერე ქონახოლუ დო ბერექ თქუ-ქი: „ჰააა მუნ ორენ? ბა-
 ბას ვარ ნუგამს! ჯუმალეფე ჩქიმის ვარ ნუგამს! ჰააა მუ მო-
 ჭკვადერი მუნთხანი რენ? ჰამუშენი მა ჰამსერი კითი მჭკონი-
 თი მებიკვათი. ბერე ილუ დო ჯინიქის არ ზორი ბურჭული ქო-

30

35

დოლოდგუ, ამა თი ვარ ნაკვბთუ. დივი იმტუ.

კუმანიშე ჭუმანდლე დიდი ჯუმალეფე მუში ელიკაოუ დო უშქურიშა მენდოაონუ. იდეს-შკულე ჰეკ დიციხირი ქოძირეს. დიციხირის ნანთხოზეს დო უკულე დიციხირი არ კუის ქოდოლოხბთუ. დიდი ჯუმალეფეს კუის დოლოხბთიმუს ღნოსი ვარ ნუკვათეს. ჭუტი ჯუმა მუშიქ -- „მა დოლოფთა“-- მა დო კუის გეაღუ. თუდე გეაღუ-ში, არ ნეკნა ქოგონწყუ ბიჭიქ.

ნეკნა გონწყუ-ში, არ ბოზოქ კითხუ: „სი მინ ორე?“ ბიჭიქ უწუ-ქი: „მა კოჩი ბორე! სი მინ ორე? უშქური სი იფხორტი-რ-ი?“ ბოზოქ უწუ-ქი: „მა უშქური ვარ ბიბხორტი, ამა დივიქ ქომომიღუ“. მაჟუა ნეკნა გონწყუ-ნა, დივი ჰეკ მოლახენ-ჰა ბიჭიქ მაჟურანი ნეკნა გონწყუ-ში, ჰეკ-თი არ მსქვა ბოზო მოლახეტუ. მასუმანი ნეკნა გონწყუ-ში, ჰეკ-თი აჩქვა ბოზო მოლახეტუ. მათხანი ნეკნა გონწყუ-ში, დივი ჰეკ მოლახეტუ დივის ბურჭული გაოჯინუ დო თი ნოკვათუ. დიდი ბოზო-ნა ტუ, დიდი ჯუმა მუშის ქომეჩუ. ორთანი ბოზო-ნა ტუ, ორთა-ნე ჯუმა მუშის ქონეჩუ. ჭუტი-ნა ტუ, მუქ ქეჭოფუ. დივი დოილუ, უშქური მუშლეთინუ, ჯუმალეფე მუში დოილუ, მუქ-თი დიილუ. ჰაშო ქომოლობაფე ლახეფექ იქომტეს.

5. ნჯუმუში ოხაჩუ

ორჭარი ნოლაშე ქოგებთუ დო დუქანის ნჯუმუ ქოძირუ. დუქანის-ნა გელახეტუ, კოჩის კითხუ: „თქვან ჰამ ჯუმუსო ძირით? სო ხაჩით? ჩქუნ მიწვით დო ჩქუნ-თი ბხაჩათენ“. დუქანის-ნა გელახეტუ, კოჩიქ უწუ-ქი: „თქვან ცონა კაი დონთხოით, დოკვანჩხით, ჰემინდორა-შკულე ნჯუმუ დოხაჩით დო დილო გავანორენ“.

ორჭარიქ ნჯუმუში თასი ქეჭოფუ დო ორჭიშა ემილუ. კაი ხეშა დოხაჩუ. არ თუთა მეკილუ დო ნჯუმუ ხოლო ვარ ეხთუ. ჰემინდორას ორჭარი ნოლაშა გებთუ დო, დუქანის-ნა გელახეტუ, კოჩის კითხუ: „ნჯუმუ ჩქიმი ვარ ეხთუ, მუ ივუ?“

დუქანის-ნა გელახეტუ, კოჩიქ უწუ-ქი: „ცონა თქვანის მკოლი ქორენ-ი? ჰემუქ იფხორს!“

ორჭარი ოხორიშა ემილუ დო ჯუმა მუშის უწუ-ქი: „ნჯუმუ ჩქუნი მკოლიქ იფხორს! ჰაადე, ბიდათ დო მკოლეფე დოპილათ!“ ჟურ ჯუმალეფექ ფიშთოვეფე ოფშეს დო მკოლი-ში ოაღლუშა იგხალეს. მკოლი გორუმტე-ში, მკოლი ეფუთხუ დო დიდი ჯუმას კვას ქონოხედუ. ჰემინდორას დიდი ჯუმაქ

დუსთეინუ ჭუტი ჯუმას დო კვას-თი ხე ნიღირუ. იშმართქ ოხორწონაფუ „კვას მემოხენ“-ა დო.

ჭუტი ჯუმაქ თის ფიშთოვი ნოღირუ დო მკოლი დოიღუ. ჯუმა მუშის-თი კვა გამუტახუ. ჯუმეში ოხაჩქუ ჰაშო ივენ! კოჩის კვას მკოლი ნოხედუნ დო მაჟურა კოჩიქ მკოლი კვას ქონოჰლამს. ჰასტერი ამბაეფე დიდო ივენ ორჭის.

5

6. ორჭარო დო პარაპარი

არ ორჭარიქ პარასქეში ნდლას ნოლაშა ჯადო ქოგეიღუ დო ქოგამაჩუ. ნოლაშენ ეშიტუ-ში, უჯაში მემეტიში ოხორის ელაჯოხუ დო ჰექ ოხორის ქაფხა გეჭვერი ქოჩეს. ორჭარიქ ქაფხა ოჭკომუ-ში, დიდო მოწონდუ დო კითხუ-ქი: „ჰა ქაფხა თქეან მუჭო გეჭუმთ? მა-თი დომოგურით! ქაფხა გეჭვერიში თუდეღენი ქერენჭი-ნა რენ, დიდო ნოსთონერი რენ“.

10

არქაბურიქ უწუ-ქი: „ქაფხა გეჭვერიში თუდეღენი ქერენჭი დიდო კაი ივენ. გესთაში გონოჭვეს არ ფუჯი ქომომჩა-ნა, მა არ ჭუტი გესთა, ქერენჭი გოჭვერი, ქომეჭჩამ!“

15

ორჭარის დიდო კაი დაწონუ დო უწუ-ქი: „კაი! ჰაწი ეშებილათ დო ფუჯი ქომეჭჩარე. ჰაწი ოხოშა-ნა ბულურთ'სთერი მა-თი გესთა ქეშებილარე“.

ორჭარიქ არ გესთაშე არ ფუჯი ქოჩეჩუ დო მაჟურანის ნოლაშე გეხთუ-ში, ფელუკა ქოძირუ დო თქუ-ქი: „ვუ, ქჩინი, ჰეჰა მა თოლიქ მუ მიძირომს?! სერენთი სკვიტი თი ემთუმანიში ბარდი-ბინეხი მუ გობუნ. ქჩინი, ქჩინი, არ ოწკედი გენი-თო ნონთხოზუნ-ი? ორჭარიქ ფელუკა ძირუ-ში, სერენთი-თი დაწონუ. ჰემთი უჩქიტუ-ქი, სერენთი მოიქთუ დო სკვითეფე ემთუმანი ქოდამთინუ“-ა დაწონეტუ. თოკეფე-ნა გობუტუ-შენი ბარდი-ბინეხი გობუნ-ა დაწონეტუ. ფელუკას ჭუტი ჭირნილი-ნა ნუბუტუ-შენი „გენი ნონთხოზუნ“-ა დაწონეტუ. ჰაშოფეფე ულნოსე ორჭარის, დუნჰა მუნ ორტუ, ვარ ოხაწონუ.

20

25

ნოლაშა იღუ-ში, დიდო ქაფხას ქომოხვადუ დო ოთხო კუდო ქაფხა ქეჭოფუ ოხორჯა. მუშეკალა ტიკინაფეს ქოდოლიბლეს დო ოხორიშა ეშიტე-ში, ქომოლის ტიკინას ხე ნუჭკოდუ დო ქაფხა ქოდიბლუ. ორჭარის დიდო აშქურინუ დო კამა ქელიწკუ დო ქაფხას ორჭარიქ უწუ-ქი: „ელებიწკარე კამა, დო-

30

† კირნილი რენ — ჭუტა ფელუკა.

ლოქშათხარე, გიჩქინ-ი? ეა, ქინი, ჰამუს ნე თი ულუნ, ნე ტა-
ნი, ქინი, კომეგოლასენ“.

3 ჰამოფეთე ორჭარი კამპარონას-ნა სქიდუნ, ნებრა რუშტი
ვანა წეხრი, ჰათეფექ დიდო უჯი მეჩან-დო კამპარონაში ნენა-
5 ფე ორდან ვანა ონჯლორეში დულაფე რენ. მონჭვა ქორენ,
წიბილი ვა რენ. ქული ქორენ, კოჩი ვა რენ. ცხენი ქორენ,
კუჩხე ვა რენ.

7. ნოქთა ლო ხუსენი.

ა'ნდლას ნოქთაქ ნთხირიში ოკაკალუში ნოდერი-დოფუ:
ნოდერი ქოკიბლუ-ში, ნოქთას ოხორონუ ქომანგონუ დო ბადი
10 მუში ხუსენის უწუ-ქი: „ბადი ჩქიმი, ხუსენი, სი ჟურ კუწო
ლაზუტი მოიკიდი დო ქარმატეშა იდი ვანა ჰამსენი ჰაქ ბიჭე-
ფე მშქორინერი დოსქიდანორენ, ჰემუშენი-ქი, არ ნუხუ ქვერი
კოდის ვარ დოლოძინ“.

15 ხუსენი მოღერდინუ დო ქარმატეშა ოგზალუ. მუქ ბიჭეფე-
კალა ხორონი დო ობირუს ქოგაოჭკუ. ხუსენი ქარმატეშა ნი-
ტუ-ში, წკარმანგანაში ოკანკუში სერსი ქოგნუ დო მუშებურა
თქუ-ქი: „პეა ჰემა მუნ ორენ? კრანქ, კრუნქ იქომს. ეშქირაფე
რენან-ი? მუ კამეთი რენ?“

20 ჰამსერი ქინი ქომემჩქინუ. ქარმატეშე იდი, ქარმატეშე
იდი, ჰაწი ქოძირი, გურიქ მიფათქალამს. ხუსენი შქურნათე
გოაქთუ დო ოხოშა ქომოხთუ დო ქინი მუშის უჯოხუ: „ქინ-
ნი, ქინი, ნეკნა გონწყი!“ ქინიქ უწუ-ქი: „ქარმატეშა სი ვარ
იდი-რ-ი?“

25 ხუსენიქ უწუ-ქი: „მუ, მუ, სო ბიტი? სო ლურა სქანი ბი-
ტი? ჰექ წალე ეშქიაფე მეშახენან, ტუფელი ქოსუმან. ჰეთე-
ფეში სერსი ბოგნი-ში-ნა მაშქურნუთე, ხოლო გურიქ მამბა-
ხუმს. ნოქთაქ უწუ-ქი: „სოკალა ეშქიაფე მეშახენან?“ „შალა-
პიშ ხუსენიში ოხოის ჟილენდოკელეში რენან“, — უწუ ხუსენიქ.

30 ნოქთაქ უწუ-ქი: „ოო, გურუნი კოჩი, ჰენთეფე ეშქიაფე
ვა რტეს. ჰემა წკა-მანგანა ტუ.

— ჰა, ჰა, სი მა მიწვარე გურუნი! სი ოგიბხო დო სუმ
თუთას ვარ დოგძუმ. მა ოლუმჯია-შ-კულე წკარმანგანა, მარ-
მანგანა ვარ ფხარუმ, — უწუ ხუსენიქ. ჰამოფეთე კოჩი ნოქთაქ
დოლოქაჩამტუ დო მუქ პატი დულაფეს იქომტუ. მჭაჯი ფინ-
35 თი ვა რენ, ამა კოჩის გური დუქთინამს. ჰამოფეთე ჩქუნ

ოხოზოწონამთ-ქი პატი კოჩიკალა მოწვეინუ ვარ ივენ, ამა პატი ტარონიკალა მოწვეინუ დივენ.

8. ბაბაში ნენაჟე

ბაბაქ ბერე მუშის ჩინაღუეს: მაართანი: მაფესიში ნღლას მჭიმა გოლანცა-ში, მყორაქ პატი გამიკიბინამს.

მაყურანი: კოჩიქ ოკაჩხე მუთუ ძირა-ში, დილო ელამც-ქვერი ივენ. მასუმანი: დინის-ნა გოიქთენ, კოჩიკალა მანებრობა ვარ ივენ.

მაოთხანი: ყურ-სუმ კოჩიკალა ისინაფამტა-ში, მელე-მო-ლე ოკიწკედეს დო თოლი ქოკინჩახეს-ნა, ჰეჭ ჩქვა მოთ დოხედუ!

მახუთანი: კაი ნებრაფე ვარ გამაჩა!

მააშანი: მჯვეში დუშმანი ნებრა ვარ ივენ, ჰემუშენი-ქი პანდა დუშმანი ეენ.

მაშქვითანი: დილო ოსინაფუ ნოშქერი რენ.

მაოვრანი: ჭუტა ოსინაფუ ოქრო რენ.

მაჩხორანი: მთელი დულაფას უჯი მოთ მეჩამთ, ნა-გიჩქა-ნან-სთერი ვით.

მაგითანი: კ-ტა დერის ქომოლობა ვარ ივენ. ჰა ნენაფე ბაბაქ ბერე მუშის ოგურამს, ჰეშო-თი ბაბაში ნენაფეში ჟინ ოხთიმუ უნონ. ბაბაში ნენაში ჟინ უჯი მეჩა-ნა, დო სი-თი მცი-ქა ნენაფე ქომუნძინა-ნა დო ჰე პატი კოჩიფეკალა ნებრობა ვარ ვა-ნა, სი პოტე მუთუ ჭარ ვალოდენ. ჰაშოთენ იჩოდენ ბა-ბაში ნენაფე. უჯი მეჩით დო თქვან-თი კაი იფიკირით აღნე მჭითა ნებრაფე! ჩქუნ ბჭარით, თქვან იკითხომთ, თქვან ჭარით დო ჰეთეფექ იკითხან!

9. ბგარა

ლომან ხასანი მონკა ძაბუნი ტუ. ხასანიში ნანაქ მართე-ფე მუშის ამბაი ქომეჩუ-ქი: „ბერე ჩქიმი დილო მონკა რენ! მუ პარე, ვა მიჩქინ! ღნოსის ბულუ დო მობულუ! წიფუოში გვერდი ბერე ჩქიმი დამოშათხუნ!“ ნანა მუშიქ დილო ობგარუ-თე შური ქეილუ, მუ ვასენ, ვარ აჩქინენ. ოლუმჯიაშა ხასანი დოღურუ დო მაროტფექ ბგარას ქოგაოქკეს. ხასანიში და დო ნუსაქ აღის ხეფე მოიდვეს დო კორეცხალას ქოგაოქკეს: „ეჟ გიდი, ხასანი ჩქიმი! სი სალი ტი-ში, ჩქუნ მუთუში დერდი-ნა ვარ მოზღაფამტი! გურის-ნა დოლომანგონატეს დულაფე ირი ხოლო სი ქოხოწონამტი დო ჰენთეფე დომიხე-

ნამტით. ჩქუნ მემტკოჩით დო სი სო ულუ, ხასანი ჩქიმი! ჩქუნ მის მემიშქვით, ხასანი ჩქიმი!"

- 3აშოფეთე და დო ნუსაქ ხასანის დიდო გაბგარეს. ხეთე მუთეფეშითე შური მუთეფეში ქეიკოფეს. მართეფე მოხთე-ში, მთელი მორდერი ბოზოფე დო ბიკეფექ ხასანის დიდო გაბგარეს
- 5 ლახეფეში კოჩი ღურა-ში, სუმ ნდლაშა-ქის გგარი ვარ იქომან ოხორია. ოჭკუმალე დო ოშუმუ მართეფექ მუმენან. მენდრა სვალეფეშე ბგარაშა-ნა მოხთან-ორემ-ფე-ს გგარი მთელი მართეფექ ჩამან. კოჩი ქოდონხვან-ში, ჰე ორდას ოლუმჯიაშე
- 10 ლუქუნას ქონუნწამან დო დასინი იკითხომან. შოსელაშა-ქის ვარ ინჯინან. ღურევიში დოლოქუნუფე უმუთელი ბერეფეს მეჩამან. ნანა დო ბაბა მუშიქ სუმ-ონთხო ნდლაშა-ქის მთელი ობგარუს რენან. ოდაშე ამახთან-ში „ჰა კრევედის ხასანი გელაჯამტუ“-და, „ჰა დოლოქუნუფე, ხასანიქ დოლიქუნამტუ“-და
- 15 დო მთელი, ხასანი-ნა გოატუ, მსვალეფეს მეიწკიდატე-ში, ობგარუს აღნეშა გოჭკამტეს, ამა ხასანი ღურუ-ში, ჰემ სეოის არ მუნთხანი მოხთუ დო ოხორი დიდო-დიდო პატი ორახუნუ, ოჭკირალუ დო ირიშა ობადგალუ, ოხორი-ნა ოჭკირალუ მუნთხანი, ჰედა კაპკაპი ტუდორენ. მართეფე დო ჯუმალეფე მუშიქ
- 20 ნა მემვენტე'სთერი ხასანი ვარ გამახთუ. ხასანი დივუ კაპკაპი. ყურნეჩი ნდლაშა-ქის კაპკაპი ხასანი კატა ლუმჯის მოატუ ოხორ მუშიშა. ბაბა მუშიქ ხურმაში ყურ გუნძე მასარი დოხენაფუ დო ოლუმჯიაშე, ჰე ყურ მასარი-ნა ოხენაფუ, მეზარეს ქოგაუჩუ. ჯინაზე მეზარეშე ნოაონამტან-ში, კოჩეფე მულუმან.
- 25 მესვარაფუ თითო ქოგადუმენან დო ჯინაზე-თი ქეხდიმან. ჩქარ უმოშვაჯინუ მენდოაონამან მეზარეშა. ჯინაზე ნოაონამტან-ში, ოხორჯალეფექ დიდო ურამან. და, ნანა დო ნუსაქ ურამან: „ვუ, ხასანი ჩქიმი, ჰაწი-შ-კულე ჩქუნ ვარ ბიძირათენ-ი? სი სო ულუ ჩქუნ მემტკოჩით დო ჩქუნ მის მემიშქვით, ხასანი ჩქუნი“
- 30 ოხორჯალეფექ ჰაშო ურამან. თიში თომაფე ნიკაფამან, ხე მუთეფეშითე შური მუთეფეში ქეიმენან ოხორჯალეფექ. ჯინაზე ნორონამტან-ში, ოხორჯალეფე ვარ ნონთხოხუნან, ჯინაზეკალა ვარ ულუნან; ქომოლეფე ულუნან, ღურერი ქოდოხვამან. დოხუმტა-ში, მეზარეს სალიკელე ლეტა მემანთხორერი ივენ
- 35 ჰექ ჯინაზე ქომეშადგინან. უკულე მესვარაფუ ქონოსვარამან დო ლეტაში მოლაფას ქოგაოჭკამან. კაპინერი, კაპინერი ლეტა მოლაფამან, ამა ჰასთერი დულა რენ: ლეტა მოლაფამტან-ში, არის დაქკინდუ-ნა, ხეს-ნა ოქაჩუნ ბერეგი, ვარ-ნა ხოპე, ხემენ

ხეს ვარ მეჩამან, ნა იჩალიშამს კოჩიქ ლეტას მეტკოქეს დო მა-
 ჟურანიქ ეზდიმს დო ლეტაში მოლაფუს გოოქკამს. მეზარეს
 მოლაფამტან-ში, კატა კოჩიქ „სებაბი რენ“-აა დო ლეტა
 აოტკომეს. ქომოლიში მეზარე უმპაშა-ქის თხორუმან დო დო-
 ხვამან. ქომოლი დოხუმტა-ში, თაბუთის ვარ გომონჯიამან. ქო-
 მოლი მეზარეს მეშანდგან-ში, თაბუთი გამუსთვინამან დო ლე-
 ტას ქოგომონჯიამან.

5

ქეჩინის-თი ქონუწკამან დო ხოჯაქ არ ქართალი გამუ-
 ქარამს დო ჯინაზეს ქორბას ქოაოდუმეს. ჰემინდორას ხოჯაქ
 უწუმეს-ქი: „სი მითიქ გკითხა-ში, უწვი-ქი, მა „ელჰემდულ
 ილლაჰი მუსლიმანი ბორე, ხოჯაქ მა მომჟუ ქართალი-ა დო ჰა
 ქართალი ნოწირი! სი ჰემინდორას მითიქ მუთუ ვარ გოლო-
 დამს!“ ჯინაზე ქოდოხვან-ში, ხოჯაქ მილეთი ოგზალამს დო
 მუქ გაურა მუნთხანეფე უკითხოჰს: „ბინი მუხამედ, ზეჯჯეში
 დადიმე“.

10

15

ჰა ნენაფე ჰეა ითქვენ-ქი: „ბაბა მუში მუჰამედი, ოხორ-
 ჯა მუში დადიმე“. ჰათეფე იკითხომტა-ში, ხოჯაქ, გაურა ჯი-
 ნაზე ისალენდორენ დო, კოჩი-ნა ლურუ, ჰემინდორას შური
 მუშიქ „თესთიქი“ იქომსდორენ.

ოხორჯალეფეში მეზარე ნთხორუმან, ნამაზი იქომტა-ში,
 ხე-ნა მოიდუმეს-შა-ქის, ჰეშო-ქი გურიშა-ქის, ჰემუშენი-ქი
 ოხორჯალეფე დილო ჯადი დო კაპკაპი ეშულუნან. ხოჯაფექ
 წოხლე ჰაშო ზოპონტეს დო. ჰუტი მილეფეთეს გური უტკვა-
 ცინამტეს, ხოჯაფეში დულაფე კერეპული-სთერი კირკოლერი
 რენ. ოთქუთე ვარ ოხიწონენ, თქვან-თი ნიჭიკირით დო ოხო-
 წონით დულაფე. ოხორჯალეფეშენი თაბუთი აღნე ჰკადუმან
 დო თაბუთითე დოხვამან, ჰემუშენი-ქი ოხორჯას ირი კოჩის ხე
 ვარ ნანთხე. მეზარეშე ჯინაზე-ოხორჯა ჯუმა მუშიქ დოლო-
 მონამს ვანა ჯუმადი მუშიში ბიჭიქ. ნოლაძე მუში „ნამერემი“
 დავენ, ჰემუშენი ჯინაზე ვარ დოლარონენ.

20

25

30

ოხორჯა დოხვან-ში, არ კუკუმა წკარი აობამან, ჰემუშე-
 ნი-ქი, ქომოლი მუშენი დიჩილუ ნა, ოხორჯას ადვენ დო იქვენ-
 დორენ. იქვეტა-ში ჰე წკარიქ ნოსქურინასენ ჯინაზე. ქომოლი
 იჩილა-ში, ლუმჯის ხოლო არ კუკუმა წკარი ჩქვა მუქთამან ჯი-
 ნაზეს. ჰაშო დულაფე მოწირამტეს ხოჯაფექ.

35

10. ო ს ი ნ ა უ უ

— სი მუ გჯოხუნს? — ლალიბი.

— სო დიბადი? — არქაბის 1910 წ.

— ნანა დო ბაბა ქოგაონუნ - ი? — ვარ, ჰეთეფე დოღუ-
რეს 1917 წ. ნოლა უნდეს.

5 — ჰექ მუ დულაა ულუტეს?

— ჰექ მუჰაჯირი ბიდითდორტუნ დო დოღურეს.

— ნანა დო ბაბა გიღურუ-ში, სი ნაკო წანეი ტი?

— შქათ წანერი ბორტი.

— სი მიკალა სქიდუტი?

10 — მა ჰემინდორას ვიტოჟურ წანერი ჯუმა მიდონუტუ.

— არქაბიშე მიკალა მოხთი?

— ჯუმა ჩქემიკალა.

— ჩქვა შითი ვარ გიდონუტუ-ი?

— ჟურ და არქაბის მიდონუტუ.

15 — სი კითხერი აერი? (sic)

— მა ჰუტა კითხერი ბორე.

— სი სო იკითხი?

— მა ხუთ-აში წანას ფშართილულის ბიკითხი.

— ჩქვა სო იკითხი?

20 — ლენინიში ნოლას ბიკითხი.

— ლენინიში ნოლას ნაკო წანას იკითხი?

— სუმ წანა დო ოვრო თუთას ბიკითხი.

— მუ ზენახატის იკითხომტი?

— მა ბიკითხომტი „სოვეთუარი“ რკოდუმე ოტდელე-

25 ნიას.

— ოჯურუ დოჩოდინი-რ-ი ლენინიში ნოლას?

— ვარ მაჩოდინუ.

— მოთ ვარ გაჩოდინუ?

— პატი ბიძაბუნე დო ქომოფთი.

30 — სო მოხთი? — სოხუმეშა.

— ჰაწი სო იჩალიშამ?

— ჰაწი ცხარა-შუბარაში ოფუტეში სავეთის „მამქარუ“
ბორე.

— ხელა მამქარუ ფერი?

— ვარ, მა ჟურ ჩქვა დულაჲ კომილუნ.

— მუ დულაჲფე გილუნ?

5

— ოფუტეში სუდიში „თიგემჩანუ“ ბორტი დო ხოლო
ობლიგაციაში „თიგემჩანუ“ ბორტი.

— სი კონსომოლი ფერი?

— მა კონსომოლი ბორე 1927 წანაშენ.

* * *

— სი მუ გჯოხუნს?—სერგი.

10

— სი ლაზური წოხლე ქოგიჩქიტუ-ი?

— წოხლე ქუტა მიჩქიტუ.

— წოხლე მიკალა დიგური?

— მა ლაზური დომოგურამტუ პროფესორი არნოლდ ჩი-
ქობავაქ.

15

— ჰაწი ლაზური სი კაი გაჭარენ-ი?

— ლაზური კაი ბჭარუმ დო ოხოზოწონამ; ამა კაი ვარ
მაპარამითენ. ლაზური, ნენა-ნა ოთემქილამს, მეთუ ქორენ-ი?

— მუჟო ვარ! ტიფლისიში აკადემიას ნენაფეში სექცია
რენ დო ხოლო უნივერსიტეტის იგურამან.

20

— ლაზეფექ იგურამან-ი?

— ლაზეფექ ვარ, ამა ჩქვა სტუდენტეფექ იგურამან ნენა-
ში ოთემქილუმენი.

— უნივერსიტეტის ლაზური მიქ დოგურამს?

— უნივერსიტეტის ლაზური ნენა დოგურამს პროფესორი
არნოლდ ჩიქობავაქ.

25

აკადემიას ლაზური მუ იქომთ?

— ჩქუნ აკადემიას ბიგურათ ლაზური ნენაფე დო ჰენთეფეში
წოხლენერი დო ჰაწინერი ოსქედენუფე.

II. ზანგინი დო ახეთალი კოჩი

არ კოჩი ქორტუდორენ. ჰეა ტუ დილა ზანგინი. ჰემუს
ბერე ვარ ავეტუ. ჰე კოჩის მუთუში ოფიკირუ ვარ ულუტუ.
ჰემუშენი-ქი, ირი ხოლო ენკინა ულუტუ. აჩქვა კოჩი ქორტუ.
ჰეა ტუ დილა უმუთელი კოჩი დო დილა იფიკირამტუ. ❊

30

მუშის უწუ-ქი: „ჰეა ჰამ ღუნდას მუთუში ოფიკირუ-ნა ვარ უღუნ, კოჩი ქორენ-ი? მა ჰე კოჩი ოძირუ მინონ!“

5 ზენგინი კოჩის ოხორჯა დაძაბუნუ. ჰე კოჩიში ოხორჯა ნღლას სუმ ვანა ოთხო ღარა ოკონალურუტუ დო ჰე პატი ძა-ბუნობაში ორაფეს ქომოლი მუშის უწუ-ქი: „კოჩი! ჩქენ ჰაკო კაი ფსქირდუტით. ართი მაჟურას დიდო პორომტით, ამა მა ჰაწი ბლურუ დო სი ჰემ-თი იჩილარე“.

10 — მა სი დოღურა-ში, ა'ჩქეა ვარ ბიჩილამ, ჰემუშენი-ქი სქა-ნი ხეს მა დიდო მოგაფა მობოგი დო სი დოღურა-ში მა-თი ბლურა, დიდო კაი რენ, — ჰათეფე უწუ ქომოლიქ.

— კოჩი! სი ჩქიმი გურიში დიცხირი რე, ჰემუშენი სი დიდო კაპულა მეგოდუმე დო სი ვარ იჩილარე, — უწუ ოხორჯაქ.

— ვარ, ოხორჯა ჩქიმი, მა ვარ ბიჩილარე; სი დოღურა-ში, მა-თი დობღურა, — უწუ ქომოლიქ.

15 — კოჩი, მთინი ზოზონ-ნა, ჰაწი მა ოხობოწონარე! სი კ... ნიკვათი დო მა გური ხელაფერი დობღურა, — უწუ ოხორჯაქ. ჰე ზენგინი კოჩიქ ოხორჯა მუშის ნურუჯუ დო გე-წიკვათუ.

20 უმუთელი კოჩი, ნა ვა იფიკირამტუ, კოჩიში ოგორუშა იგზალუ. ჰა ზენგინი კოჩიში ოხორიშა იდუ დო „ოხორმან-ჯე“-და დო გამუჯოხუ:

— ოხორმანჯე! სი სო რე? — მა ოხორის ბორე, — უწუ ზენგინიქ.

25 — მა სქანდე მოფთი, ჰემუშენი-ქი სი მუთუში ოფიკირუ ვარ გიღუნდორენ, — ჰაშო უწუ უმუთელიქ ზენგინის.

— მა, დერდი-ნა ვარ მიღუნ, სი მიქ გიწუ? არ მოხთი დოღოხე, სი სოლენ მულუ? მუფერი კოჩი რე? არ ქოხომოწონაფი მა, — ზენგინიქ უწუ.

30 — მა ტამტრაშენ მობულუ. მა ჩქიმი ოხორის დიდო უმუ-თელი ბორე. ოხორჯაქ თოლი ქემემოლუ: გზას გობიტა-ში, არ კოჩის მებუგამ. ჰამ ღუნდაში ჟინ მა მინონ, ჩქარ-ნა ვარ ფიკირამს, კოჩი, — უწუ უმუთელიქ.

35 — ჰა, ჰა, ჰა, ჰა... სი-თი ჩქიმი სტერი არ კოჩი რე. მა თიშა დიდო დულაფე მეკემიხთუ: ოხორჯა მაძაბუნუ-ში, ჰემუქ მიწუ-ქი: „მა ბლურუ დო სი იჩილარე, ჰაშო დულა მუქი ივენ“? ოხორჯას მებურუჯი დო კ... მებიკვათი დო ჰაწი ოხორჯა ვარ ღურუ დო მიწუმერს-ქი: „მოხთი ჩქიმი ონჯი-რეშა“. მა მეკვათერი ბორე დო ჰემუშენი ვარ მალენ. ნღლას

ხუთ ღირა მეზამ დო კოჩი ბოქაჩამ დო ოხორჯა ოხობოქთინ-
ნამ, ყანა მუ პა? ოხორჯაქ მიწუმერს-ქი: „ა ოხობოქთინი
ვანა მასთერი ვანა-თი ბაბა ჩქიმში ოხორიშა მეზულურ“. მა
ჰასთერი დულდაფე თიშა მეკემიხოთუ. ხუთ ღირა მეფჩამ დო
ჰემ-თი ოხორჯა ჩქიმ-თი მეფჩამ! ჰაწი სი ოხორწონი მა მუკო- 5
ნარი ოფიკირუ მიღუნ? ჰაშო უწუ ზენგინიქ.

— ვუჰ, სი ნაკო დიდო დერდი გიღუტუდორენ, მა შა
მეზულუ, — თქუ დო იგზალუ. ჰაკო ტუ დო დიჩოდუ.

12. მუშაპირი ბერა

არ ოფუტარი ბერე ქორტუ. ჰე ბერე დიდო მსქვა ტუ,
ამა მი-თი ვარ უფონუტუ დო ბერეკ ოჩილუ გურის ქოდოლინ- 10
გონუ. ბერე დიჩილუ დო სუმ-ოთხო თუთაში ნოლამისას ბერე
ქოფუჩქინდუ. ჰა ბიჭიქ ხოჯეფეს ნუკიდუ დო ზენის ლაზუტი
ხაჩქუმტუ. ონდენერი გარი ნოლამისა მუშიქ ქაფუტუ-ში,
არ ბელი ნოლამისას ქონაგუ დო ბელიქ უწუ-ქი: „სი ქორბას
სუმ თუთერი ბერე გიფონუნ, ამა ჰემუს-თი, თი ვარ გედგინ“. 15

— მუ ივენ, ბელი ჩქიქი? ბერეს თი ქოგაოდგინი!, — უწუ
ნოლამისაქ.

— ბერეს თი გებოდგინარე, ამა ალის-ნა დოლოგობუნ
ბეშლული ქომოჩი, — უწუ ბელიქ.

— დიდო კაი! ბერეს თი ქოგაოდგინე დო ბეშლული მექ- 20
ჩარე, — უწუ ნოლამისაქ.

ჰემო რე-ნა, კაი, ჰაქ მოხთი, მი-თი მუღუნ-ი, გოფუკე-
დი! მი-თი ვა რენ-ნა, ასთახოლო ქომოხთი ჰაქ...

— ჰაშოფეთე ნოლამისა ბელიქ ლიმხანაფუნას მეშოფონუ
დო დულდა მუში დოვუ. ჰემ-თი ბეშლული-თი ქოწულუ ნოლა- 25
მისას.

ნოლამისა კაპინერი-კაპინერი ნოლამე მუშიშა მეხთუ
დო უწუ-ქი: „კოჩი, სი არ ბერე დოლომიჭარი დო ჰემუს-თი
თი ვარ გედგიტუდორენ. მა ჰანდლა ჰე ბერეს თი ქოგებოდ- 30
გინაფი“.

— თი მიქ გოდგინუ? — ბელიქ, უწუ ნოლამისაქ.

— ჰე ბელი სო იდუ? — კითხუ ქომოლიქ.

— ჰაშო გემთი გელილუ, აჩქვა მუნ ორენ გიჩქინ-ი? მა
აღიში ბეშლული-თი ქომეზი ჰემუს, — უწუ ნოლამისაქ.

ნოლამექ ხოჯეფეს ქონუწუკუ დო ბელის მეჭიშუ. გოლუხ- 35
-თუ.

ნოლამისა მუშიში დოლოქუნუთე ტუ. ჰა ბიჭიქ ბელის უწუ-ქი: „ბელი ჩიიში, მუ ივენ, მა ხეზმეკარი ქემხდი!

ბელი: „სი მინ ორე? მუ გჯოხუნს?“

5 უწუ ჰეაქ. — ჩქუნ ოფუტეს დიდო პატი გჯოხოფე გოდუმენან“, —

— თქვი, თქვი, — უწუ ბელიქ. — ონჯლორე ვა რენ.

— ოქი ჰეშო რენ, დოგიწვა: — კ...

— პატი ვა რენ, — უწუ ბელიქ (ჰე ბიჭი დიდო მსქვა ტუ დო ბოზოს ნუგამტუ).

10 ბელიქ ოხოროშა მენდოაონუ ჰა „ბოზო“.

ბელიში ოხორჯაქ კითხუ: სი მინ ორე?

— მა ბელიქ ხეზმეკარი მომიჯონუ.

— მუ გჯოხონს? — ოხორჯაქ კითხუ.

15 — ვარ მათქვენ! ჩქუნი ოფუტეს დიდო პატი გჯოხო გოდუმენან, — უწუ ჰემუქ.

ბელიში ოხორჯაქ უწუ: „თქვი, თქვი, მუთუ ვარ რენ, მუშა ონჯლორე გავენ?“

— ოქი ჰეშო რენ, დოგიწვა: — „ჩ...“ მჯოხონს, — უწუ „ბოზოქ“.

20 ოლუმჯიაშე დოგურონიშენ ბელიში ბოზო ოხოროშა ქომობთუ დო ხეზმეკარი „ბოზო“ ქოძირუ დო კითხუ: „სი მუკო მსქვა ბოზო რე? ამა მუ გჯოხონს?“

— მა გჯოხო ჩქიმი ოლუმჯიაშე გარიშ კულე ბინჯი-ტათ-ში, გინვარე, — უწუ ხეზმეკარი „ბოზოქ“.

25 ხეზმეკიაჲ „ბოზო“ დიდო მსქვა დო კაი დოლოქუნუთე ნა-ტუ-შენი ბელიქ ბოზო მუ ზიკალა არ ოდას დონჯირუ.

ლუმჯინეჲ გარი კვალი ტალანერი ოქკომეს. კვალი ტალანერი ნა-ჭკომე-შენი გჯოხო მუში ბელიში ბოზოს „კვალი რენ“ — აა — უწუ.

30 ოლუმჯიაშე ბელიში ბოზოკალა არ ოდას ინჯირე-შ-კუ-ლე დიდო მუნთხანეფე ქონაფიკირეს დო ოკითქეს: „ჰაწი ჩქუნი დოლოხე, არ-ნა რენ, ბიჭი ბივატით დო ჰამ სერი ჰაქ კაი ქეაფი დობიქომტი“.

35 ხეზმეკარიქ „ბოზოქ“ უწუ-ქი: „მა მუნთხანი გამამი-ხოამს“.

ბელიში ბოზოქ უწუ-ქი: „ამანი გამახთას, გამახთას! ჰამ სერი მთინიში-თი ქეაფი პათენ“.

ხეზმეკაი „ბოზოს“ ქოგამუხთუ დო ქომაჯინუ ბელიში ბოზოს დო მთინი-თი ქეაფი იქოპან, ამა ბელიში ბოზოს დაჭუ დო ნანა მუშის უჯოხუ: „ნანა, ნანა, კვალიქ დომიქვინუ“.

5

ნანა მუშიქ უწუ-ქი: „კაი გალოდუ! ოლუმჯაანერი გარნი დილო ვარ იფხონან“.

— ნანა, ნანა, მოხთი, მოხთი ოკოფკოკოდუ, „კვალიქ“ ოკომქვიდუ.

— ნანა მუშიქ უწუ-ქი: „ჰეკო კვალი მოთ ჰკომი, კაი გალოდუ“.

10

ნანა მუში ეასელუ დო იდუ-ში „ჩ...“ ჟურ კუჩხეში ორთას გომახენ.

ასთახლო ბელის უჯოხუ ოხორჯა მუშიქ: კოჩი, კოჩი!

— მუნ ორენ? — დუჯოხუ ბელიქ.

15

— კოჩი „ჩ...“ ჟურ კუჩხეში ორთას რენ, — უწუ ოხორ-ჯაქ.

— ოხორჯა, სი ქელეგაკიდულორენ, „ჩ...“ ვანა სო ივენ! დუჯოხუ ბელიქ.

ჟურ-სუმ დარა ქოდუჯოხუ-ში, ბელი ქონაგნუ დო „კ...“ გამუჯოხუ: „კ..., კ...!“

20

— ეა, მუნ ორენ? — უწუ ხეზმეკარი „ბოზოქ“.

ბელიქ ქოხოწონუ დო ქოაუკაპუ ონჯირეს დო უჯოხუ კარალოლეფს.

— კარალოლ, კარალოლ! „კ...“ ოკოფით. კარალოლე-ფექ უჯოხეს: „ბელი მოხთი, მოხთი ოპკოფით, შა მოხთი“.

25

ბელი მენდახათუ დო კითხუ: „სო რენ, სო გონუნან?“

კარალოლეფექ კ... მუთეფეში ქოდოლიქაჩესდორტუნ დო ბელის ხეს ქოდოქაჩაფეს. ბელიქ დილო პატი მლორუ:

— პასთერი ვარ მინტუ! ნა იმტუ, მუდა კოფით.

30

კარალოლეფექ უწევს: „სი კ... კოფი-ა, მიწვით დო ჩქუნ-თი ხეს მოქაჩუნან! გინონ-ნა ემიჭოფით. ჰაკონაი ტუ! დომაჩოდუ, ჯუმა ჩქიმი!“

13. ღნოსი ღო ისთერაქი

ა'ნდლას უმითელი ბერექ, ლაზუტი ხაჩქუმტუ-ში, ღნოსი დო ისთერაქიქ მელემენ ქომოკიწკედეს დო ზოპონან-ქი: „კო-

35

ჩიშენი სი კაი რე-ი ვანა მა“. ღნოსიქ უწუ-ქი: „კოჩიშენი მა დიდო კაი ბორე, ჰემუშენი-ქი მა კოჩი ღნოსარი ბიქომ დო ჰემუს მუთუ ვარ აღოდენ“. ისთერაქიქ უწუ-ქი: „სი მუთუ ვან რე, ჰემუშენი-ქი კოჩის ისთერაქი ვარ ულუტა-ში, ღნოსითე მუთუ ვარ ივენ.“

ისთერაქი ილუ დო ლახუტი ნა-ხაჩქუმტუ ბერეს, ქოგო-წაჯინუ. ბერექ-თი ტკაც!-მა დო არ დიდი ქაუფის ბერგი ქოგეზუ დო, ბერექ გოწკედლუ-ში, ქაუფი ოქროთე ოფშა ტუ. ჰე ბერეს ღნოსი ვარ ულუტუ-შენი, ჰა ოქრო მუ ბოლოდარე-მა დო ქაუფი ქელადგუ.

წალენდო გელიწკედლუ-ში, დიდო დევეფეოე სერმაჯეჯეფე გოლიტეს. ჰა ბერექ უჯოხუ სერმაჯეჯეფეს: „ეა კოჩევე, კოჩევე, ჰაქ მოხითი, მა არ ქაუფი ოქრო მილუნ. ჰა ოქრო სულთან-სულეიმანის მენდულით!“

ოქრო ქონუნჯლონუ-ში, თიშა ღნოსი ქომუხთუ დო ბერე ეწუკაპუ დო დანთხუ, ამა მუთუ ვარ ივენ. ოქრო მენდილეს. ჰემ ორას ისთერაქი მოხთუ დო ბერეს ხოლო თის ქომე-შუხთუ.

სერმაჯეჯეფექ დევეფეთე ჰა ბერეში ლირა სულთან-სულეიმანის მენდულეს.

სულთან-სულეიმანიქ მუში ღნოსაჲ კოჩეფეს ოკუჯოხუ დო უწუ-ქი: „მა ჰანდლა არ დიდი ქაუფი ოქრო მომინჯლონეს დო ჰემუშენი თქვან გიჯოხით, მუქო პათ?“

ჰა ბერეს, ღნოსი თის-ნა ვარ ულუტუ-შენი, სულთან-სულეი-მანიქ დიდო ბილიანდი, ელმასიში ქვა დო დიდო ოქროთე ქომუნჯლონუ, ამა ბერეს ხოლო თის ღნოსი-ნა ვარ ულუტუ-შენი, ამერიკაში ფადიშაის ქონუმჯლონუ. უკულე თიშა ღნოსი ქომუხთუ დო დიდო იბგარუ.

— მა მუ პი? ჰაკო ოქროთე-ნა ბძირი, მთელი ხოლო ქომე-ბუნჯლონი ამერიკაში ფადიშაის. მა მუფერი ღნოსი მილუნ, ბერ-გითე ლახუტი ფხაჩქუმ დო ლირაფე, ელმასეფე, კაი შეეფე-ნა ბძირი, ფადიშაეფეს მებუნჯლონამ. ჰაშო იფიკირუ „მედულაჲ“ ბერექ. ჰემუშენი ჰა ბერეს ჰაკო დულაჲფე აღოდენ, — ღნოსი ენჭინა ვარ ულუნ. ღნოსი დო ისტერაქი ოკაკიდეს დო ტორა ბერე გონდინეს. ამერიკაში ფადიშარის ჰაკო დიდო ოქრო, ელმასი დო ჩქვა დო ჩქვა კაი შეეფე უღე-ში, ფადიშაიქ მუში ღნოსაჲ კოჩეფეს უჯოხუ დო ჰექ თქვეს-ქი: „ჰა ბერეში ოქრო-კონაჲ ოქრო ვარ მილუნან“.

— ფადიშარი, სი სქანი ბოზო ქომეჩი დო ა'ჩქვა დიდი ოხორი დუკოდი ჰაქ დო ჰე ბერე ჰაქ ქომობოჟონათ! ჰაშო დულაჟე მთელი ქოგონკვათეს დო დიდი ოხორი-თი დუკოდეს, ამა ბერეს ღნოსი დო ისთერაჰი თის ქოგამუხთუ. ნერე მენდოჟონეს დო დიდი ჰანდა დუხენეს. ჰანდაშ'კულე მასუმანი ლუმჯის ოდას ნოლამისა ქომოლუტკოჩეს, ამა ბერეს, ღნოსი დო ისთერაჰი თის ვარ უდუტუ-შენი, ელაკიდერი სტეჟ გოჯტუ. ნოლამისაქ ბერეს ნახოლუ დო ოსთერუს ქოგაოჰკუ, ამა ნოლამექ აორღანი გოიკორუ დო კერვედის თუდე მეშილუ. აშოფეთე დოთანეს. მაჟურანი ლუმჯის ნოლამისა ნასტერტუ, ამა ბერეს ღნოსი-ნა ვარ უდუტუ-შენი, ხოლო კერვედის თუდე დო მძგაფეს ელატკობინუთე გოთანეს.

5

10

მასუმანი სერის ხოლო-თი ოტკობინუს ქოგაოჰკუ, ჰემინდორას ნოლამისაქ ბაბა მუშის ანბაი ქომეჩუ: „ბაბა, სი მის ნემჩი? ჰაჟა ელაკიდერი კოჩი რენ“. ფადიშაიქ ანბაი ქომეჩუ-ქი, ჰე ბიჭი დოჟილით.

15

მაშვილუ კოჩეფე მოხთეს. ბერეს ხე დუკორეს; — თი ნოკვათამტე-ში, — ბერექ უწუ: თქვან მუ იქომთ? მუ მაკვამთ? მაშვილუ კოჩეფექ უწვეს-ქი: „სი ელაკიდერი რე, სუმ სერის ფადიშარიში ბოზოს მუთუ ვარ გახენუ, ჰემუშენი თი მეგოკვათათენ!“ ჰა ბერექ უწუ-ქი: „მა მაართანი სერის ბაბა მუშის ხატირი ბოლოდი. მაჟურანი სერის ნანა მუშის ხატირი ბოლოდი. მასუმანი სერის ჯუმა მუშის, დო თქვან ჰემუშენი მაშვილომთ. ოჟილუში თქვან რეთ. მართხანი სერის მუფე ბოლოდარე, მუს-თი ვარ უჩქინ“. ბერე გონდუნუტუ-ში, ჟინ ღნოსი დო ისთერაჰი მოხთეს დო ბერე ვარ გონდინეს. ნუკუშე წკაჟ მოგაქთენ-ი? მა ბორტი კონარი.

20

25

14. ს მ ჯ ა

ხოჯას ვიტოხუთ წანერი ბერე ქოჟონუტუ. ხოჯაქ დოლინგონუ-ქი, ბერე ჩქიმი დობოჩილათ-ჟა დო დილო ორამ-კულე ბერე დოჩილუ. ბერე მუშის არ ბელიში ბოზო ქომეჩუ. ხოჯაქ ა'ნდლას ბერე მუშის დიდი ჰანდა დუხენუ. დულუნიშ-კულე არ ვით-ვითოხუთ ნდლას-შ-კულე ხოჯაქ დილო ღორმოთიში დულაჟეს ონტალუს ქოგაოჰკუ. ნდლას ხუთ ჟარა ნამაზი მუშის ოხენუს ქოგაოჰკუ. მთელი ჰაშო ღორმოთიში დულაჟეფეთე ნუსა მუშის თოლი ნუსთვინამს. ა'ნდლას ნუსა მუ-

30

35

შის უწუ-ქი: „ლორმოთიქ მა მიჯობუქს ნუსა! ჰაიდე სი-თი ბი-
დათ“.

5 — მუ ორას ბიდათენ-და დო—ნუსა მუშიქ ხოჯას კითხუ-
ხოჯაქ უწუ-ქი: „ჭუმანიშენ გაობაშ-კულუ ბიდათ“.

ხოჯა იდუ დო გერმას ანჯაში თუდე დიდო გარო დო-
გუ დო წიფურიში თუდე სურფა ქოდოდგუ დო მუქ კაპინერი,
კაპინერი ოხოშა გეაღუ.

10 ნუსა მუშის უწუ ქი: „ნუსა, ლორმოთიქ ლომან მუდა მოხ-
თი-ა დო დიდო პატი მიღარღალუ. ჩქუნ ჭუმანიშე ჭუმანდელე
ბიდათენ, ვანა ჰიჩ ვარ ივენ“.

ჭუმანიშენ ორდონდაი გარობას იგზალეს დო ნუსა მუში-
კალა ლომან სურფა-ნა დოდგუდორტუნ წიფურიში ჯიჯიშა
იდეს დო ნუსა მუშის ხოჯაქ უწუ-ქი: „ლორმოთი ჩქიქკალა
15 დიდო კაი რენ. ქოძირი-ი, ლორმოთი ჩქიმკალა დიდო კაი რენ-
ჭემუში ნენას მა ვარ გამაბულუ, ნა მიწვასენ ნენა, მა ირი ხო-
ლო ბიქომ“. ჰაშო სუბ წარა ნუსა მუში მოღერდინუ. ნუსა
მუში-თი მოღერდუტუ.

20 აჩქვა ნდას ნუსა მუში ელიკათუ დო გერმაშა იგზალუ
დო მშქერეფუნას ქოძეშოფონუ ნუსა მუში დო უწუ-ქი: სი
ჰაქ დოხედი, მა ლორმოთიქ ტკობაშაში მუნთხა მიწვასენ. ჰაწი-
ქომობულუ!“

ხოჯა იგზალუ დო ეჩი მინუტიშ-კულე ქომოხთუ დო ობგა-
რინუს ქოგაოკუ. ნუსაქ უწუ-ქი: „ხოჯა, მოთ იბგალ? მუ გა-
ლოდუ?“ ხოჯაქ უწუ-ქი: „მა ლორმოთიქ მიწუ: „სი და სქანო
25 ნუსაკალა დიდო გულუ, ამა არ დულა დოკლეე იქომ“,—ჰა-
შო მიწუ ლორმოთიქ. მა-თი ბკითხი: „მუ მიღუნ დოკლეე“, —
ჰემინდორას ჰემუქ მიწუ-ქი: „ბერე-ნა დიბადენ დულაფე სქანო
ნუსაკალა მუდა იქონ?! ჰეშო ტკობაშაში დულაფე“ დო ხოჯაქ
იბგარტუ. ნუსაქ უწუ-ქი: „ოქი ჰეშო რენ, სი თქვი დო ჰეშო
30 პათ“. ხოჯაქ უწუ-ქი: „ვანა მუ პათ! ლორმოთიში ნენას ვარ გა-
მიღენ“. ხოჯაქ ჰაშოფეთე ნუსა მუშიკალა დიდო დულაფე,
დოგუ. ჰემ თი მშქერეფუნას მეშოფონუ დო ჟურ-სუმ საატის
ჰექ მეშახეტეს.

ჰა დულა-ნა ვასენ კოჩის დინი-იმანი დავენ-ი?

15. უგუთალი კოჩი

35 არ უმუთელი კოჩი ქორტუდორენ. ჰემუს უფონუტუ აში წა-
ნეწი ბიკი ბერე, აჩქვა ოხოჯა უფონუტუ ჰამ დუნდას ჩქვა-
მუთუ ვარ უღუტუ, ნე-თი უფონუტუ, ამა ჰა კოჩიქ მითიში ხა-

ჩამიშა თოლი ვარ ულუტუ. ანდლას ჰამუში ბერე ლალიშე-კელე ველახტუ დო ინჩვიჲატუ. ჰექ ლალიშ პიჯის სუმ კოჩიქ ჩხომი ჭოფუმტეს. ჰა ბერექ ჩხომი-ნა ჭოფუმტუ კოჩეფეს დიდო ქონუშველუ, ამა ჩხომი ნა-ჭოფუმტუ კოჩეფექ ჰა ბერეს კითხეს: „თქვან ნაკო შური რეთ?“ ბერექ უწუ-ქი: „მა მასუმანი ბორე“-ა. ჩხომი ნა-ჭოფუმტეს, კოჩეფექ ჰა ბერეს სუმ ჩხომი ქომეჩეს დო ბერექ ჩხომი ოხორიშა ქომოილუ. ბაბა მუშიქ კითხუ ბერეს: „ჰე, ბერე, სი ჩხომი სო ძირი?“ ბერექ უწუ-ქი: „მა, ჩხომი ნა-ჭოფუმტეს, კოჩეფექ მომჩეს“.

5

— სი ჰეთეფეს ჩხომი ვარ ნუხირი ი? — უწუ ბაბაქ.

10

— ვარ, ვარ, მა ჰეფეთექ მომჩეს, — უწუ ბერექ.

ბაბა მუში ბერე ელიკატუ დო ჩხომი ნა-ჭოფუმტუ კოჩეფეშა მენდოჲონუ.

ჩხომი ნა-ჭოფუმტუ კოჩეფეს კითხუ: „ბერე ჩქიშის თქვან ჩხომი მეჩით-ი?“

15

ჩხომი ნა-ჭოფუმტეს კოჩეფექ უწევს: „ჩხომი ჩქუნ მეფჩით, ამა სი არ დაჰა გახვეწათენ, ჰა ბერე ჩქუნ ქომომჩით დო თუთას ყურ ოქრო ქოჰეჩათენ“. „კაი“-ა, უწუ ბაბა მუშიქ. ბერე ქომეჩუ ჩხომი ნა-ჭოფუმტეს კოჩეფეს. ჰა ბერეს ჩხომი გამოჩინათამტეს. ჰა ბერე ეზღიმტეს-შაქის, ნდლას ქამაჩამტეს არ ხენწკელი ჩხომი. ჰა ბერექ ნდლას ვითოხუთ დო ეჩი ხენწკელი ჩხომი გამაჩამს, ამა ჰა ბერეს ჰექონი ფადიშარიში ბოზო დაოროფუ, დო ბერე ჩხომი გამაჩამტა-ში, კონალიშენ ბოზოქ უჯოხუმს: „ჰაქ-მოხთი! ჩხომი მომჩი! არ ხენწკელი ჩხომის მეჩქარე არ ხენწკელი ოქრო“. ჰაშოფეთე ბოზოქ დიდო ოქრო მეჩუ ჰა ბერეს, ამა ბერექ ლირა მეჩამტუ ოხორმანჯე მუშის. ბოზოქ ბერეს კითხუ: „სი, მა-ნა მეჩქამ, ლირაფე სო იმერ?“ ბერექ უწუ-ქი: „ოხორმანჯე ჩქიშის მეფჩამ“-ა.

20

25

ბოზოქ უწუ-ქი: „სი კუშანიშე მოიტა-ში, არ კიხილჯულიში ბიგა ძომილი“-ა. კუშანიშე ბერექ კიხილჯულიში ბიგა ქომულუ. ჰე ბიგათე ბოზოქ ჰა ბერე კაი დობახუ.

30

— არ ხენწკელი ჩხომი ღირს არ ლირა დო სი ოხორმანჯე სქანის მეჩამ არ ხენწკელი ლირა, ჰემუშენი სი გბახუმ. სი „დოგურონიშე“ იდი, იკითხი დო კოჩი ივი. ჩხომი მოთ გამაჩამ? სი-ნა გახარჯასენ ფარა, ირი მა მეგიჩარე“.

35

ბერე მექტების ქამახთუ დო „მალალი ოგურონი“ დოჩოღინუ. ბერექ დიდო დიკითხუ-ში, ბოზოქ ბაბა მუშის უწუ ქი:

„მა ჰა ბერეს ქომემჩი“-ა. ბაბა მუშიქ უწუ-ქი: „ჰემა დიდო კოთხერი ბერე რენ, ჰემუქ სი ვარ ექჷოფუმს“.

ბოზოს ბგარა ნაჯინუ დო ტორა დუწუ-ქი: „ჰემუს მა ბოკოთხაფი დო მა მოთ ვარ ემქოფასენ“.

5. ფადიშარიქ ბიჭის უჯოხუ, ჰანდა'სთერი მუნთხანი დრვეს-დო ფადიშაიქ ჰა ბიჭის უწუ-ქი: „სი ბოზო ჩქიმი ექოფარე“. ბიჭიქ უწუ-ქი: „მა ებჷოფარე, ამა ოხოფ ჩქიმის ჩხომი ვარ მოლობიშინათენ. ბოზო სქანის ჰაშო ნენა ქონაჩე-ნა, ებჷოფარე“.

10 ბოზო ქომუკაპუ დო უწუ-ქი: „ჩხომი ოხოტრის ჩქარ ვარ მოლაფშინომ“.

ბიჭიქ ბოზო ქეჷოფუ. სუმ-ონთხო ნდლაში ბიჭიქ ოცა-დუშენი გამუდგუ დო ხამი ალის ქონობაძგუ. ბოზოქ უწუ-ქი: „სი ჩქიმდე თი ვარ მეგაკვათე, მა ჩხომიში თი ვარ ბორე! ფადიშაიში ბოზო ბორე“.

15 ფადიშარიში ბოზოქ ჩხომი მოლუშინუ-ში, ბერე იმტუ მენდრა ფერეფეშე იგზალუ დო უნენელი ბორე-მა დო კავეჯი-ლულის ქამახთუ დო დიდო კაი იჩალიშამტუ. ჰე მენდრა ფერი-ში ფადიშარის არ ბოზო ქუფონუტუ. ფადიშარიში ბოზო ჰა

20 „უნენელი“ ბიჭის დაროფუ დო ჰე ბოზოქ ბიჭი დოხოტორე-ფეშე ოფონუ. დოხოტორეფექ უწვეს-ქი: „ჰამუს ნენა ქულუნ. მუ-და ვარ იპარამითამს?“ ჰემ ორას მარათანი ოხოჯაქ ქოგნუ, უნენელი ბიჭი-ნა ტუ, ფერი დო ჰექ მენდახთუ. ბიჭი ქოძირუ, ამა ბიჭის ნენა ვარ ულუნ, ჰაშო მუ ივუ-მა დო ქელაკიდუ მა-

25 არათანი. ოხოჯას. მარათანი ოხოჯა ჰექონი ფადიშაიშა იდუ, დო უწუ-ქი: „ჰა ბიჭი ჩქიმი ქომოლი ტუ, ამა მა მამტუ, ჰემუს ნენა ულუნ, ამა ვარ პარამითამს. სუმ საათი ორა მომჩი დო მა ჰემუს ბოპარამითაფარე“.

— სუმ საატი-შ-კულე ვარ გაპარამითაფუ-ნა, სი თი მეგოკვათარე, — უწუ ფადიშარიქ. სუმ საათი მეკილუ დო ვარ აპარამითაფუ დო ფადიშარიქ კოჩეფე მენდოჩქუ დო ბოზოს ხე დუკორეს, ალის ხამი მუსუმეტეს. უნენელი ბერექ: „ეფ, ეფ, მუ იქომთ? ჰემა ჩხომი-ში თი ვა რენ! ფადიშარიში ბოზოში თი რენ“ — დიმლორუ უნენელი ბიჭიქ დო ინთიკამი ქეჷოფუ. ნაკო-
35 ნარი ტუ ჩქუნი მესელიში ოთქუ.

16. პირვა (კაპუზანი)

„ნუსა, პირვაშე ნაკო ნდლა დოსქიდუ?“ დამთიექ უწუ-
ნუსაქ უწუ-ქი: „პირვალაშა ვითოჟურ ნდლა დოსქიდუ, ამა ჩქუნ
მუჭო ბიპირვათენ? ფიტრეში ფარა მუჭო მეფუათენ?“

ხოჯაქ უწუ-ქი: „არ ოკა დიკაში ქვერა ქკომა-ნა, არ ოკა
ქვერიში ფარა ხოჯას მეჩამუ უნონ-მა! ჰა ფარაფე სო ბძირა-
თენ? ჰანწო თხირიში ორამა-ქის ჩქუნ მუ პათენ? ტოტეფეს
თხირი ვარ იჩანუ დო ჩქუნ იჩანასენ-მა დო ჰაკო ფარა გალე-
გალე დობიცხით!“

„ბორჯ ეთმექ“. ჰაშოფეთე ჩქუნი დულა მუ ივასენ? პირ-
ვალა-თი ქომოპაჯინეს. მა ბიდარე დო ხოჯას პკითხარე: „პეა,
ქალამანი ფიტრე ვარ ნიჩენ-ი? ხოჯა! ქალამანი ფიტრე ვარ
ივენ-ი? ხოჯაქ უწუ-ქი: „არ მუსათის ქოგობოწკედამ, ჰელე
მუ ჰარს? „მეშანდრიკა, მოშანდრიკა ჯინიქიში გეშანდრიკა,
ქორბაშე-კელენი ვარ ივენ, ამა ჯინიქიშე-კელენი დივენ!“ მუსა-
ფის ჰაშო ჰარტუ.

„ნუსა, ქალამანიში ჯინიქი-ნა რენ, ფიტრე ქონიჩენ! ქორ-
ბაშე-კელენი ვარ ივენ! მუსათის ჰეშო ჰარს! ჰა მუსაფი ფალამ-
ბერეფექ ჰეშო ჰარეს“, — ხოჯაქ უწუ. ძჯვეში მუსაფეფეს ჰაშო
ჰარტუდორენ დო უმუთელი ოფუტარი ოხორჯას ფიტრეშენი
ჯინიქიში ქალამანი ხოჯაქ აუქოფუ. ჰაა მუ დულა რენ?
ჰაშოთე ჩქუნ მუ ოხობოწონამთ? ჰაა ჰა‘სთერი დულა რენ-ქი
იჩალიში დო სერმაფეჯეფექ ქკომან. სერმაფეჯეფეს-ნა მოსქი-
დასენ, ხოჯაფექ ქკომან. ხოჯაფეშე ფარა ვარ ევანჰინუ-ნა,
ჯინიქიში ქალამანეფე-თი გოწოგიმენან. ჰაშო ოსქედინუ რენ,
ხოჯაფე ნა რენან, სვაფეს.

17. სიჯა სიჯალიკობაშა

რუშდი დოჩილეს დო სიჯალიკობაშა ნოაონამტე-ში, ბი-
ჭეფექ ჩინადვეს, უწვეს-ქი: „სი სიჯალიკობა გოხენაფამტა-ში,
სი დილო ღნოსარი ივი! თი სქანი შონკა დოქაჩი! ოხრასურე-
ფეს კიბირი მოთ ოკორეცხაფამ დო, ნოლამისა ოდას მოლო-
გიტკოჩან-ში, ჰემინდორას კოფი დო აღის ხე მუტკოჩი, უბას
ნარი-ნა მოლუძინ, ჰეა უჯუბალი“ ჰაშოთე რუშდის სიჯალი-
კობა ქოდოგურეს დო ბერე სიჯალიკობაშა იგზალუ. სიჯალი-
კობა იქომტუ-ში, ბიჭეფექ-ნა დიჭურესდორტუნ-საერი ჰეშო-
თი ფხირი კაფურშიშითე ჩიფთმუთელი ოხრასურეკალა ისტერ-

ტეს დო მუქ, ბიჭეფეკ-ნა ჩინადვესდორტუნ, ნენაფე მთელი ხოლო იტურამტუ დო ღნოსის იტუ დო მოიტუ რუშდი: ოკაჩხე, დიხანუ ში, ნოლამისა ოდაშე ქომოფონეს დო, ნა მოლახეტეს, მართეში ბოხოფე თამო-თამო გამახთიმუს ქოგაოჭკეს დო იგზალეს.

- 5 რუშდი ნოლამისაჲალა ქომოლასქიდეს ოდას დო რუშდი თამო-თამო აღნე ნოლამისა მუშის ქონახოლუ დო ალის ხეფე ქომუტკოჩუ. ნოლამისაქ უწუ-ქი: „სი ჰაშო მუ იქომ? მა დომკითხი-რ-ი დო ხეფე მო მიტკომე? ჰაშო მუთუს მოთ გააგე? სი მუნთხა გურის ცინი ქომეშეგებთუდორენ!“ ნოლამისა იდუ დო ჰემკელე კელეშა ქელადგიტუ. რუშდის, გზას ბიჭეფეკ-ნა უწვესდორტუნ, ნენაფე ქოვაშინუ დო ნოლამისას ქონანჭუ დო უწუ-ქი: „ჰა, ჰა, ჰა... მა ჰანდლა სქანდა მობიტი-ში, გზას იზმოჯე ბძირი. სი უბის ნარი მოლოგოძინდორენ დო ჰეა ჩქი-ში ჰამი რენდორენ. ჰემუშენი მა გოწკომილუ მინონ ჰე ნარი-შე“. ნოლამისაქ უწუ-ქი: „ოხო თქვანის ყურ ფიცარი უკორემს. ოხოწი თქვანი მოწოფხერი რენ-ი?“

- 10 რუშდიქ თქუ-ქი: „ჰამსეი ენჭინა ოსთერუ ქობძირი. ნარი სო გილუნ?“ მა ბუწუმე. მუქ მიწუმეს-ქი: „თქვანი ოხოის ყურ ფიცარი უკორემს, ჰა, ჰა, ჰა... ოსთერონი გზაფე ქოგომანდვეს“ რუშდის დიდო დოჩინადვეს, ამა ხოლო ღნოსი ვარ ახმარუ. ჰაშო დულაფე თიშა ქომეკეგებთა-ში მუთუ ვარ ივენ! დამთირექ რუშდის უწუ-ქი: „სქირი, სიჯა, სი ლოცა-ლოცა ჩქუნდა მოხთი!“ რუშდიქ ჰა ნენა ვარ ოხოწონუ დო დოლო-ნის ყურ-სუმ ფარა მოიტუ, ამა დამთიექ „ლოცა“ მოხთი-ნა უწუ-შენი წოფხერი შექერი-ლუკუმი ჰემ კათა ლოცა დო ნოსტონერი მუნთხანეფე დო დადალეფეში მომალუს ქოგაოჭკუ.

- 25 დამთიექ ჰეშო უწუ-ქი: „სი თუთას არ ფარა ვანა ყურ ფარა მოხთი-ა უწუდორტუ, ამა გამაკვათერი ვარ უწუდორტუნ ხეჯეფეთე ოხოწონაფამტუ. სიჯაქ-ნა ვარ ოხოწონუ-შენი თუთას ვითოხუთ ფარა ქომოხთუ. მსქვა ნოლამისა-ნა ავენ, ბიჭის ღნოსი კურუმპის ავენ დო თუთას ეჩი დო ვით ნდლა ნოლამისა-ჲალა ღნოსი ავენ იკითხომტა-ში მა ბორტი კონაი-ა დო გურის მოთ დოლინგონამ.“

18. სიჯაში ჰანლა

- 35 რუშდის ჰანდაშა უჯოხეს. ჰანდას დიდო სიჯალიკობა დოხენაფეს დო უკულე ოხრასურე მოხთუ. რუშდი ეხლუ დო

დიდი ოდაშა გამოაონუ. რუშდის დიდი ოდას ოხრასურეკ ირი ოდრუკინუ დო ოცხუკინუ რუშდის უფი ჯინიქიშე დოლოწურულამტუ, ამა მუთუ ხეშე ვარ მუხთამტუ. დამთიეკ კანიში ორე დოგუბუ დო ოჭკომეს. არ ფელი სიჯას ვარ მეჩეს დო მუთეფეკ მთელი ოჭკომეს.

5

სიჯას ორე-ნა ვაჩე-შენი, პატი ქოდაწონუ, თოლფეე ქოკუთუ, ჩარბეფე ქოგეწოკიდუ დო ვირვილი თოლფეეთე ოხრასურეს გოლოწკერტუ. დამთიეკ ორე, სიჯას-ნა ვა ნუკარდუ-შენი, სიჯას ორე ვარ ჩუ, ამა სიჯას პატი ქოდაწონუ.

საათი ვითოჟური-შ-ქულე სიჯას ოდას ნოლამისა ქომოლუ-ტკოჩეს, ამა სიჯას ორე-ნა ვა ჩესდორტუ-შენი, ნოლამისაშე ვარ იდუ დო სიჯაკ თქუ-ქი: „ორე ნა-ჭკომუ კოჩი, ნოლამისაშე იდას, მა ნოლამისაშა ვარ ბულუ!“

10

19. წინილა ღო მკაფუ

ა'ნდლას მკაფუ არქაბიშე მოიტუ-ში, გედილიში ნეძიკალა წიწილა ქონაგუ, დო წიწილაქ კითხუ-ქი: „ჯუმა მკაფუ! სი სო ულუ?“ *

15

— მა ზაიმიში ოფუტეშე მებულე. სუმ ნდლა რენ ქოთუმე ვარ მიჭკომუნ, — უწუ მკაფუქ.

წიწილაქ უწუ-ქი: „მა-თი ქელემიკათი“. ჰაშოთე ქოკიკათეს. დიდო გზა იდე-შ-ქულე არქაბუჩი ღალის ქონოდგითეს დო ჰემინდორას წიწილაქ უწუ-ქი: „ჰანდლა დიდო მჭიმა კიმუ დო ღვარი ქოგეხთუდორენ დო მა ვარ მერემალასენ“.

20

მკაფუქ უწუ-ქი: „ოქი ჰეშო რენ, მოხთი დო აღის ქოგომაკორი!“ წიწილა აღის ქოგიკორუ დო მეონამტუ-ში, წიწილაქ მკაფუს უზდუ: მკაფუში ოჭკომუ გურის ქოდოლინ-გონუ დო მკაფუქ ორდო ვარ ოხოწონუ.

25

ღალიში გვერდი მეკილუ-ში, მკაფუს უზდუ დო მკაფუქ უწუ-ქი: „უჯი ნუკუშა მომილი დო მტკობაშა მუნთხანი გიწვარენ. წიწილაქ თი მკაფუში ნუკუშა მენდილუ დო „მუნთხანი მიწვასენ“-ჲა დო ჩუმერტუ. მკაფუქ წიწილას თის ნაკაპუ დო თი ნოხვატუ; ჰემინდორას წიწილა აღის გაწკუ დო შირიმეფუნას ქოგოინთხუ. ჰემინდორას მკაფუქ უწუ-ქი: „მა ჰაშო ზილი ნებრა მინონ! ნდლორა მუფე მოლოდამტი? წკარის ვარ მერეგალუ-ში მა მერეგორონი დო სი მოშქიდამტი! მა მკაფუ მჯოხონს. სქანი'სთერი მჭიფე დო გუნძე მუნთხანეფეს

35

ჩქიმი'სთერი ბაბა ქომოლი კოჩიშა მუთუ დახენენ-ი? ჰაწი ჰაქ გოლინჯირი!"

ჰამ ღუნმას კაფობა ვარ იხენენ (ეფლუქ ოლმას)! უჯი კაი მეჩით! დულმა თქვანი კაი დოქაჩით, დო მუთუ ვარ გალოდენან! ჰამუში ჰენ კაი ჰეა რენ-ქი: ოგურუ დო ოგურუ!

20. ნინილაქ ფორჩა დიქთურა

ლომან მაგესიში ვითოხუთის წიწილაქ ფორჩა დიქთურუ დო თხიეფუნას წიწილა გოიტუ-ში, შალაფიში ლუთვის ქონა-გუ. ლუთვის წიწილაქ კითხუ-ქი: „ლუთვი, სი სო ულუ? მობთი-დო ნებრა დობივით! მა ანდლა ფორჩა დობიქთური!“ ლუთვიქ: „კაი“-ა უწუ დო ქოკიკათეს დო არ ყურ-სუმ ნდლას მანებრობა დოვეს. სუმ-ოთხო ნდლაში კულე წიწილას ლუთვიში ოქკომუ გურის ქოდოლანგონუ, ამა ლუთვიქ უგნუ დო წიწილას უწუ ქი: „სი ფორჩა დიქთურა, ამა გური ვარ იქთურიდორენ“. ჰაშოფეთე ლუთვიქ წიწილა დოილუ.

15 ლუთვი დიდო შეიტანი ბიჭი ტუ დო წიწილაში ტკობა-შაში დულმაფე უგნუ დო წიწილა დოილუ.

21. მამსულა ღუნმა

(დინი დო ხოჯაფეშე მილეთიში ოშქურიხუ). წოხლე ფალამბერეფე დო ხოჯაფექ მილეთი ქარმატე'სთერი ოქთამტეს. ზეკალაფერი ორას ღუნმა წკარიქ დოქაჩუდორენ დო ჰემ ორას ფალამბერი მუჰამედიქ არ დიდი ფელუკა კკადუდორენ. ჰე ფელუკას, ღუნმას-ნა სქიდუნ, „შურიგედგინერი“ შერეფე მთელი ხოლოს ქოკუჯოხუ დო ფელუკას ქოგოხუნუ. ჰემ ორას წკარიქ ღუნმა ქოდოქაჩუ დო ჰათეფე მანქევს. დიდო ორას დოსქიდე-ში, ფელუკა გამატროხუ დო წკარი ამიტუ-ში, ფალამბერიქ ხე ქონუთუ დო იჯოხუ; „შური-ნა გეგდგინან, არ ნა რენ" მოხთით დო ჰაქ ქონათვით“, თქუ ჰახეთიალიქ.

წიწილაქ თქუ-ქი: „კოჩიში ხორცი მომჩი დო მა ჰექ მე-ბათვარე!“ ფალამბერიქ უწუ-ქი: „კოჩი მთ ემიჭოფუმ დო, მუთუ გინონ, ზექჩარე“. ჰემინდორას ფალამბერიქ წიწილას მშქირდონი ქონოგურუ დო წიწილა იდუ მშქირდონიშა. კულე-ლის ნაკაპუ-ში, მშქირდონი გეფუთხუ დო მაქურა-კელე ქოგელახედუ. წიწილაქ მშქირდონის ნაკაპუ-ში, კულელი გახუ დო ჰემინდორა-შ-კულე მშქირდონის ყურ კულელი ულუნ.

ზულა გესქურუ-ში, არ ქინი ქოძირეს. ფალამბერიქ ქინის კითხუ: „სი სო რტი? მუჭოთე დოსქიდი? დუნმა წკარი მოლაფერი ვარ ტუ-ი? სო მიკალა ელახეტი“. ქინიქ უწუ-ქი: „წკარი მა მუთუ ვარ ბძირი, ამა დიდო პატი კარწიმალი ქოდორჩედორტუნ“. ჰაშოფეთე დიდო გზას იდე'შ-ქულე არ ბადი ქონაგეს. ფალამბერიქ ბადის კითხუ: „ჯუმადი, სი სო რტი? სი სოლემენ მულუ?“ ბადიქ უწუ-ქი: „მა პა სერი პაქ ბჯანტი, ამა არ ჯოლორი გომინდუნუ!“ ფალამბერიქ უწუ-ქი: „სო ჯანტი, ჯოლორი ჰექ ქოდოსქიდუ“. ჰაშოფეთე ირი ხოლო ოკიკათეს დო ბადი-ნა ჯანტუ, ფერიშა იგზალეს. იგზალე-ში ჯოლორიში თომაფე ქოძირეს. ფალამბერიქ ბადის კითხუ-ქი: „ნაკო სერის პაქ ჯანტი?“

5

10

— არ სერის, — ბადიქ უწუ.

ფალამბერიქ მილეთის უწუ-ქი: „ჰაჰა მუ მუსლიმანი კოჩი ტუდორენ. ჰემუშენი სუმ თუთას, წკარი-ნა გონდგიტუ, პა ბადის არ სერი დაწონუ. ჰემუშენი ქი, ჯოლორი დოხროცქუდორენ დო ხვალა თომა დო ყილი ოკოძინ?“

15

ფეზიტეფექ ჰაწი, ჰემუშენი წიწილა ვარ ილომან-ქი, წობლე დუნმა წკარიქ ეზდუ-ში, ფალამბერიქ წიწილას უწუ-ქი: „სი პაქ მოხთი დო ფელუკა-ნა გამატროხუ ფეის ქოგაკორი დო წკარი ქოდოქაჩი“.

20

წიწილაქ წკარი-ნა დოქაჩუ-შენი ფეზიტეფექ წიწილა ვარ ილომან. მაჟურანი ხოლო: წიწილას შეითანიში ფორჩა დოლოქუნს დო ჰემუშენი-თი ვარ ილომან. ჰამ დუნმათე ჩქუნ ოხოზოწონამთ-ქი, ფეზიტეფეში ხეს წიწილას ჟურ ჰემიტი გზა მოშლეტინობაშა ულუნ. მაართანი ფელუკა გამატროხუ-ში, დორმას-ნა გაკორუ-შენი. მაჟურანი: შეიტანიში ფორჩა-ნა დოლოქუნ-შენი, ანდლას ფალამბერის ბერე დაძაბუნუ დო ფალამბერიქ თქუ-ქი: „ბერე ჩქიმი დოსქიდუ-ნა, არ კურბანი მებოკვათარე“. ჰემო თქუ ში, ბერე დუსქიდუ დო ფალამბერიქ არ კურბანი დუხენუ, ამა ფალამბერის სერსი მუხთუ-ქი: „კურბანი სქანი ვარ ივუ!“ ჰემინდორას ფალამბერიქ აჩქვა კურბანი დუხენუ, ამა ხოლო სერსი ქომუხთუ: „კურბანი სქანი ხოლო ვარ ჟუ“-ჰა. ფალამბერიქ, ჰაშოფეთე დიდო ფუჯი დო დევე ნოკვათუ, ამა ხოლო-ნა ვარ ივუ-შენი, ბერე მუში ეზდუ დო გერ-

25

30

35

მაშე მენდოჟონუ დო ხე დო კუჩხე დუკორუ. დუკორუ დო თი ნოკვათამტუ-ში, ხამიქ ვარ კვათუ, ჰემინდორას ხამი ქვას მუსუ-ში, ხამიქ ქვა ოკოკვათუ. ჰემინდორას ცაშენ არ მჩხური ქო-

გებთუ, ფალამბერის ნენა მუხთუ-ქი: „ბერე სქანიშ კურბანი ჰა მჩხური რენ“.

ფალამბერიქ-თი მჩხურის თი ნოკვათუ ბერე მუშიში კურბანი. ბერეს თი ნოკვათატუ-ში, შეიტანი ბერეში ნანაშა მოხთუ დო უწუ-ქი: „ბერე სქანის ბაბა მუშიქ ჰანდლა გერმას თი ნოკვათუ“.

3 ჰემ ორას ბერეში ნანაქ ქვა ეზდუ დო შეიტანის მეკოჯინუ დო არ თოლი გამუტკოჩუ შეიტანის. ჰემინდორა-შ-ქულე აეზიტეფექ ფალამბერიში ოხორჯას ოდუშმანან, ჰემუშენი-ქი 10 შეიტანის ფალამბერიში ოხორჯაქ თოლი-ნა გამუტკოჩუ შენი. ჰაშო მთელი მცუდი დულაფეშენი კუტა მილეთეფე ეწიზღჷ-ჰაძან დიდი მილეთეფექ ფალამბერი ხოჯა დო შეიტანიში მცუდი ნენაფეთე.

22. ბიჭიში ოჩილუ

15 ბიჭი ოჩილამტა-ში, ბიჭიში ნანაქ ფორჩა ვანა ხირკა გამაქთერი დოლიქუნამს დო ბოზოში ოხოშა მენდულუ დო ბოზოში ნანას უწუმეს-ქი: „გელინი! მა ჰანდლა გამაქთერი ფორჩა დოლოქუნერი ქომოფთი ბოზოშა“. ნანა ზელიხაქ უწუ-ქი: „მა სი ქომექცადი: ფორჩა გამაქთერი დოლოგოქუნს“.

20 ეურიქ-თი იძიციენს: ჰა, ჰა, ჰა... ბიჭიში ნანაქ უწუ-ქი: „ჩქუნ ბიჭი ქელემარდეს, კაი ბსქიდურთ, წკარი გეხუნერი ზენი მილუნან. ბალუ, მანდრე, ნალა დო დიდი ოხორი-თი მილუნან დო ჰემუშენი ბიჭი ოჩილუ გურის დოლომანგონეს დო, თქვანიკალა მზახალობა-ნა პათე, კაი დომაწონეს“.

25 ბოზოში ნანაქ უწუ-ქი: „ჰემა ჰო გელინი! ამა მა ჰაწი სი მუ გიწვა? სი-თი ქოგიჩქინ ეწაკაპინერი დულა ვარ ივენ. ოლუმჯაშე ბადი მოხთასენ დო ჰემუს მა ქოხოზოწონაფამ სი სუმ ნდლა შ-ქულე მოხთი, ამა აჩქვა ქომოლი ქელიკათი; მუქო ნუმსქუ, ქომოლიქ ქომოლის უპარამითას!“

30 ჰაშო მჭიფაშაში ქოხოწონაფუ ბიჭიში ნანას. ოლუმჯიაშე ბოზოში ბაბა ქომოხთუ დო ოხორჯა მუშიქ ოხოწონაფამს: „ბადი, ბოზო დომარდეს, ნეკნაფე მონთხაის. ბოზო გამათხუში დიფუდორენ, შქაფე გოლონკანამს. ნდლას სუმ-ოთხო დარა აალის გამოწკედამს“.

35 — ქჩინი სი დელი აერი? ბოზო დელი რენ-ნა, დოპილათ!
— ვარ, ბადი, ვარ! დულა ჰემო ვა რენ! ბოზო ელირდა-ში, გამოთხვამან.

— ქინი, ცანცა დელი რენ-ი, ვანა მა დელი ბორე-ი?

— ვარ ბადი, ჩქიმი, ვარ! სი-თი ღნოსარი დო ბოზო-თი ღნოსარი!

— ქინი, ქაერქი ჰო! მტკეცი ვანა მუნ ორე?

— ბადი შალაფიში დიდო ღნოსარი დო, კაი-ნა სქიდუ-ნან, კოჩევე რენან. ზენის წკარი გაუხენან. ნალა, ბალუ, მან-დრე დო დიდი ოხორი-თი გაუდგინან. რუმდი ღნოსარი ბიჭი რენ. ბაბა მუში ხასანი-თი დიდო კაი კოჩი რენ, ამა არ ჭუტი ჯუმა უაონუნ, ლუთვი ჯოხონს: ჰე ლუთვიში ხატირიშენი დო ხასანიში ხატირიშენი რუმდის ბოზო ჩქუნი ქომეფათ.

— ქინი, დულა პეშო რენ-ნა, ელჩი მოხთა-ში, ბოზო ქომეფათ!

რუმდიში ნანა მუსტაფა ელაკათერი მოხთუ დო კაი დუ-პარამითეს დო იმანეთი ქომეჩეს. ონთხო ნდლა შ-კულე ხოჯა ელაკათერი მოხთეს დო ნინგაახი დოვეს დო დიდო შუშეფე დო კუხეფე ქოგოიტ ხეს. ჰექ დიდო ოსთერუფე-თი დივუ-სუმ-ოთხო ნდლაში დამთიექ სიჯას ჭანდა დუხენუ დო სიჯა ა ვით კოჩიკალა სიჯა მოიტუ ში, მართეში ბიჭეფე სიჯას გზას ქოგელუტკობეს, ამა სიჯა მაჟურანი გზათე იგზალუ დო სიჯა ვარ აჰოფეს.

სიჯა ნოლამისაში ოხოშა იდუ-ში, ოხრასურეჟექ სიჯა ოჰოფეს დო ოხრასურეფექ მართეფეში ბოზოფეკალა მოსელა-შა-ქის სიჯას სიჯლიკობა ოხენაფ-მტეს. სიჯას ოლუჟჯახერი გარბი, ბაკლავა დო ქოთუმეში ტრიკეფე, ქოგოწუჯინეს. სიჯა აღნე ნა ტუ შენი მემედ¹ სივიში-სთერი თოლეფე ფათხუმტუ დო გარბი ვარ აჰკომუ.

ჰემ სერის მოსელაშა-ქის სიჯალიკობა დოხენაფეს. მოსელა-შ-კულე ნოლამისა ქოაულუტკოჩეს დო მაჟურა ბოზოფე იგზალეს. ნოლამე დო ნოლამისა ქომოლასქიდეს. ჰემ სერის დიდო ისინაფეს დო ნოლამე მუნდეს მოხთატუ-თი ქონიაჯეს. ჰემ სერის თე ვარ გეხთუ-შაქის სიჯა გამახთუ დო იგზალუ. სუმ თუთაში ნოლამისაში მოაონუში დიდი ჭანდა დოვეს: ვით, ვითოხუთ კოჩი გოსილახერი ნოლამისაში ოხოშა მეხთეს დო ჰექ არ კაი გარბი ოჰკომეს დო ნოლამისა ქომოაონეს. ნოლამისა-შ-კულე ნა მოხთეს, ბიჭეფექ სიჯაში ოხორის დიდო სტაკანი, კუხი დო ფეშქირეფე გოახარეს დო ქოგოიტახეს. სუმ მამუ-

¹ მეჩედი სივიში კახანჯოლდი, ომერიში ჯუმა ნა-ტუ.

ლი, ოთხო ქუთუშე ჟურ ჩქვა მონქვა ნიხირეს, ოხო მუთეფეში-
შა მენდიფონეს. ოსთერუშენი ჰამკათა დულაფე იქომან ლა-
ზეფექ ჰანდაფეს.

23. ნოლამისობა

- 5 ნოლამისა ნოლამეში ოხოშა მოფონან-ში, ნეკნას, ნოლამი-
სა ამოფონამტა-ში, ჰემინდორას ოხრასქირიქ ნოლამისას კვათე-
რი ფარაფე ნობლამს დო ნოლამისა ოხორის ქომოფონამს დო მი-
ლეთი ქოდინარგა-ში, მოკატკობინერ, მოკატკობინერი სიჯა
10 ნოლამისაშა მოფონამან დო ნოლამექ ხამითე ფეჩე ელაწკამს
დო ლოჯის ქონოქკადამს. ნოლამისაქ სუმ თუთა ვანა არ წა-
ნაშა-ქის ნოლამისობა იქომს. წანა გონთავა-ში, ნოლამისა ნუსა
დივენ. ნოლამისა ნუსა დივა-ში, მთირი დო დამთიეკალა ოსი-
ნაფუს გოქკამს. არ წანაშა-ქის ნოლამე დო ნოლამისა მთირი
15 დო დამთიეკალა ვარ დოხედუნან. მთირი დო დამთირექ ნუ-
სას უპარამითამს დო ნუსაქ ნოლამისობა მუში იქომს, უნენელი
იქომს. ჰაშო აღეთი ფენ ლაზეფეში ოსქედინუს.

24. ჟურ მამხირე

- ჟურ მამხირე ქორტესდორენ, არ ოფლი დო არ ჩქვა
ლაზი. ჰა ოფლი დო ლაზი დიდო პატი მამხირე ტეს. ართი-
ქათიკალა დიდო ჰანდეფე წკეს დო ლაზიქ ოფლის უწუ-ქი: „ნჯა-
20 ში დუდის ათმაჯა-ნა გელაზენ, ჰე ათმაჯას კუდელი ქომეგა-
წკუ-ნა, ჩქიმდენ დიდო პატი მამხირე რე“. ოფლიქ უწუ-ქი:
„ქომებუწკი-ნა, სი მუ მომჩარე?“

- ლაზიქ უწუ-ქი: „კაი-ნა დოგაწონენ, მუთუ მექჩარე“. ოფლი
ეხთუ დო ათმაჯას კუდელი ნუწკამტუ-ში, ლაზი ეხთუ
დო ოფლის შარვალი ქოგამოწკუ. ოფლი გეხთუ დო უწუ-ქი:
25 „ა, ჰა ათმაჯაში კუდელი ქომებუწკი“.

- ლაზიქ უწუ-ქი: „სი ათმაჯას კუდელი ქონუწკი, ამა ათმა-
ჯაქ-თი სი შარვალი ქომოგოწკუდორენ“. ოფლიქ გეწიწკედუ დო
ლაზის უწუ ქი: „ჰაკონარი დიდი დულა ათმაჯას ვარ ახენენ!
30 ჰაა ხოლო სქანი დულა რენ“. ჰა ჟურ მამხირეფეს ფადიშა-
ხიქ უჯოხუ დო უწუ-ქი: „თქვან ხოჯი ნიხირათენ, ამა მანჯე
მუშიქ ხოჯი მემიხირეს-და ვარ თქვანორენ“. ჟურ მამხირეფექ
„დიდო კაი“-ა უწვეს დო, ხოჯი-ნა ონთხორაფამტუ, კოჩის
ლაზი ქონახოლუ დო ოფლიქ მციქა მენდრა. სვაშენ ომბლორი-
ნუს ქოგაოქკუ: „გუპიტი მუში მა ელემაკიდენ“. ჰაშო მლორუ-

ში ხოჯის-ნა ონთხორაფამტუ, კოჩი ოფლიშა იგზალუ დო, ჰამ-კელე ლაზიქ ხოჯის კუდელი ნოკვათუ დო მაჟურა ხოჯის ხურტულის გოხუნუ დო კუდელი მეკვათერი ხოჯი ნიხირუ ლა-ზიქ. ოკაჩხე ხოჯიში მანჯექ ოფლის კითხუ-ქი: „სი მოთ ელე-ვაკიდენ?“ ჰემუშენი-ქი: „ხოჯევე სქანიქ ართიქათი ოკკომეს,“ — უწუ ოფლიქ. 5

ჰემინდორას მანჯე დარჩუ დო ხოჯეშე იგზალუ: მთინი-თი, ხოჯიქ ხოჯი ოკკომუდორენ. ხოჯი იზდეს დო კირალიშა (ფადიშაიშა) შენდოჲონეს. კირალიქ ხოჯიში მანჯეს უჯოხუ დო უწუ-ქი: „სქანი ხოჯი სო რენ?“ ხოჯიში მანჯექ უწუ-ქი: „ჩქიმი ხოჯევექ ართიქათი ოკკომეს“. ჰემინდორას მამხირეფეს კირა-ლიქ მინდალი ქომეჲუ“. 10

25. კირალი დო უმუთელი

არ უმუთელი დიდო სვაფეს გოხთუ დო არ ნოლა დიდო კაი ქომოწონდუ. ჰე ხოლას შქიდუტუ-ში, ჰე სვაში კირალიქ ჰა უმუთელის უჯოხუ დო უწუ-ქი: „სი სონი რე? მუ დულააფე გახენენ? მა სი არ დულაა გიწვარე დო ჰე დულაა დოვი!“ 15

უმუთელიქ უწუ-ქი: „ნა მახენენ, დულაა დორენ-ნა, მა დობიქომ“.

ჰე კირალიქ უწუ-ქი: „სი თურქეფეში კირალი ქოფი დო ჰაქ მოჲონი დო ჰე კირალის მამული'სთერა ოკირაფი დო გუ-რუნი'სიერი-თი ომლორინე. ჰაშო დულააფე ვარ ვი-ნა, სი თი მეგოკვათარე“. 20

უმუთელიქ უწუ-ქი: „თურქეფეში კირალიკალა სი მუ დო-ლოქთინუ ვილუნ“. ჰა კირალიქ უწუ-ქი: „თურქეფეში კირალი მა ქომემაჩქინუ, პანტა ქარტალი მომიქარანს, სქანკალა ჯენგი პარე-ა დო ჰემუშენი მა მინონ-ქი, ა ჰემუს გურუნი'სთეი დო-ბობლორინაფათ“. უმუთელიქ უწუ: „ჰემა ქუტი დულაა რენ. სი მთუთიში ტკებიში არ დიდი ფორჩა დომიქი დო კატა თო-მას ოწკიალონეფე ქონუკიდი“. უმუთელიქ-თი მუში თი ერზაი-ლი'სთერი დოვუ დო თურქეფეში კირალიშე სერი მენდახთუ დო ოჯაქლულიში ბაჯაშენ, კირალი-ნა ჯანტუ, ქოგებრუ დო თურ-ქიში კირალის უწუ-ქი: „მა ერზაილი მობთი, შური სქანი ჰაწი ეგიქოფარე“. უმუთელიქ არ ქონიბადგალუ. უწუ-ქი: „მუ ჩუმე? ევეთი შური ქომომი“. კირალიქ უწუ-ქი: „ვარ ივენ-ი, ჟურ-სუმ ნდლა-შ-კულე შური ემიქოფა-ნა?“ 25

უმუთელიქ უწუ-ქი: „თურქეფეში კირალიკალა სი მუ დო-ლოქთინუ ვილუნ“. ჰა კირალიქ უწუ-ქი: „თურქეფეში კირალი მა ქომემაჩქინუ, პანტა ქარტალი მომიქარანს, სქანკალა ჯენგი პარე-ა დო ჰემუშენი მა მინონ-ქი, ა ჰემუს გურუნი'სთეი დო-ბობლორინაფათ“. უმუთელიქ უწუ: „ჰემა ქუტი დულაა რენ. სი მთუთიში ტკებიში არ დიდი ფორჩა დომიქი დო კატა თო-მას ოწკიალონეფე ქონუკიდი“. უმუთელიქ-თი მუში თი ერზაი-ლი'სთერი დოვუ დო თურქეფეში კირალიშე სერი მენდახთუ დო ოჯაქლულიში ბაჯაშენ, კირალი-ნა ჯანტუ, ქოგებრუ დო თურ-ქიში კირალის უწუ-ქი: „მა ერზაილი მობთი, შური სქანი ჰაწი ეგიქოფარე“. უმუთელიქ არ ქონიბადგალუ. უწუ-ქი: „მუ ჩუმე? ევეთი შური ქომომი“. კირალიქ უწუ-ქი: „ვარ ივენ-ი, ჟურ-სუმ ნდლა-შ-კულე შური ემიქოფა-ნა?“ 30

უმუთელიქ უწუ-ქი: „თურქეფეში კირალიკალა სი მუ დო-ლოქთინუ ვილუნ“. ჰა კირალიქ უწუ-ქი: „თურქეფეში კირალი მა ქომემაჩქინუ, პანტა ქარტალი მომიქარანს, სქანკალა ჯენგი პარე-ა დო ჰემუშენი მა მინონ-ქი, ა ჰემუს გურუნი'სთეი დო-ბობლორინაფათ“. უმუთელიქ უწუ: „ჰემა ქუტი დულაა რენ. სი მთუთიში ტკებიში არ დიდი ფორჩა დომიქი დო კატა თო-მას ოწკიალონეფე ქონუკიდი“. უმუთელიქ-თი მუში თი ერზაი-ლი'სთერი დოვუ დო თურქეფეში კირალიშე სერი მენდახთუ დო ოჯაქლულიში ბაჯაშენ, კირალი-ნა ჯანტუ, ქოგებრუ დო თურ-ქიში კირალის უწუ-ქი: „მა ერზაილი მობთი, შური სქანი ჰაწი ეგიქოფარე“. უმუთელიქ არ ქონიბადგალუ. უწუ-ქი: „მუ ჩუმე? ევეთი შური ქომომი“. კირალიქ უწუ-ქი: „ვარ ივენ-ი, ჟურ-სუმ ნდლა-შ-კულე შური ემიქოფა-ნა?“ 35

უმუთელიქ: „ქო, ამა თაბუთი სქანი სუმ ნდლაშა-ქის დო-
ხაზირი დო ხოლო ხუთ-აში დულა მექჩარე. მა გიწვა, სი მა-
მული'სთერი კარე, „გურუნი'სთერი“ — ფტქვა-ში გურუნი'სთე-
რი მლორარე. ჰაშო, მუნთხანიში ჯოსო მექჩარე, ჰეშო-თი-
5 მლორადე“.

მასუმანი ნდლას უმუთელი მოხთუ დო თურქეფეში კირა-
ლი თაბუთის-ნა გეჯანტუ'სთერი ეხდუ დო ლაზეფეში კირა-
ლიშა მენდოაონუ. ლაზიში კირალიქ კითხუ უმუთელის: „სი მუ-
ვი? კირალი ქომოაონი-რ-ი?“ უმუთელიქ უწუ-ქი: „ჰაქ თაბუ-
10 თის გეჯანს“.

— ოქი ჰეშო რენ, გურუნი'სთერი მლორას, — უწუ კირა-
ლიქ: უმუთელიქ თურქეფეში კირალის, უწუ-ქი: „ეჲ, თურქეფე-
ში კირალი ჰაწი სი ჰემ დუნდას რე! სი გურუნი'სთერი მლო-
რი, მამული'სთერი კირი, ჯოღორი'სთერი ლალი!“ თურქეფეში
15 კირალის ჯოღორი, გურუნი, მამული დო დუნდას მუთუ ნასქი-
დუნან'სთერი, ჰეშო თი დომლორინაფეს. ჰაშო დულაფე ვუ
უმუთელიში ხეთე ლაზიში კირალიქ. ჯოღორი დო მუთუ-ნა
სქიდუნან'სთერი დოლალაფეს, ჯვეში დინი-ნა ოქაჩამტუ, სულ-
თანი დო კირალეფეს.

26. წინაქი-ნა ოხოინდას

არ აღას დიდო მხური დო ოხა უფონუტუ დო არ ჩქვა
ლნოსაჲ მქკეში ქუფონუტუ. ბაირამიში ნდლას ალა მქკეშიმე-
ეშახთუ დო ვით მხური დიდი მქეშიკალა ოხოშა ქოგიუჩუ-
მხური ჰემუშენი გაუჩუ-ქი, ბაირამიში ნდლას მხურეფეს ნო-
კვათასენ დო ნა-ეხორონან დო ნა-იბირამან, ბიჭეფეს გარინი-
25 ოხენუშენი. დიდი მქკეში მუშის ხასანის ნოლა ჩქარ ვა უძი-
რუტუ. დიბადუ-შენ-დონი ჰამ ორაშა-ქის ნოლა ვარ უძირუტუ.
ჰემუშენი მქკეში ხასანიქ არ ნოლა ქოძირას-ჲა დო ალა მუშიქ
ოხო-მუშიშა ქოგაორონუ.

არ ნდლას ალა ნოლაშე გელილუ ში, ალაში ოხოჯაქ
30 მქკეში ხასანი წკარიშე მენდოშქუ. ხასანიქ, კუკუმას წკაი დო-
ლობამტუ-ში, კუჩხე დაშუფუ დო კაპინერ-კაპინერი ოხოშე მოხ-
თუ დო კუჩხეს წინეკი მოიწკუ.

კ... გამილუ. კ... წინეკი ქომოადლუ დო მუქ ძიგარა შუმ-
ტუ, ამა ალაში ოხოჯაქ-თი დიდო მქითაშაში ოწკერტუ დო ალა-
35 ში ოხოჯაქ კითხუ: ხასანი, ჰეჲა სი მუ გილუნ? მუს იხმარ?“

მქკეში ხასანიქ უწუ-ქი: „მა გერმას ნთხაფე ბონჯვინამ-
ტა-ში, მქიმა მოხთა-ში, ვანა შეთხითე კუჩხე მამუფენ დო ჰემინ-

ლორას წინეკი მობიწკამ დო კ...ს მობიღუმე დო წინეკი ბო-
 ხომინამ, ხოლო-თი ხე ვანა კუჩხე მემაკვათა-ში, კ...თე ბზუ-
 შომ კუტალობა დო მჩიანობა. ჰამ ორას ალაში ოხორჯაქ—არ
 დიშკა ქოკობჩითა-და დო—არგუნითე ქოგამახთუ. არ-ჟურ და-
 რა დიშქას ქოგეჩუ დო ოაჟურინუს ქოგაოქკუ: „ხასანი, ხასანი, 5
 მოხთი! არგუნი დიშქას გეფჩი-ში, გესთუ დო ჟურ კუჩხეში ორთა-
 ფერი მემაკვათუ! წინეკი-ნა ოხომინამტი დო სი-ნა მიწვი-ქი, კუჩხე
 მემაკვათა-ში, კუტალობა ბზუმომ-და, ნა თქევი, ჰე ოზუმონითე დო-
 მიზუმე, მუკონარი კუტალა მეკვათერი მიღუნ. ჰემინდორას მქკე-
 ში ხასანიქ დუზუმუ დო უწუ-ქი: „სი ჰადა მუ კაი შეწი გი- 10
 ლუტუდორენ! ვარ დოგაჰვენ-ი? მა ჰაშო შეწი ჩქარ ვარ მი-
 ძირუტუ. ნაკო გებოშქვი, ჰეკო-თი ნულუნ. არ ლუქუნა ქორ-
 ტუკონ მა ქომეშებიტი. სი-თი მუნთხა ნენა ვარ ეშიმე,
 ამა დიდო შურეფე შვანუმ. ეწემონთხამ დო მუნთხანეფე
 იქომ. ჰა სქანი მეკვათერი-ნა რენ! ჰამუში მა მუთუ ვარ 15
 ოხობოწონამ! მა დაილაფეს ჰაკო კაიმალი, კვალი მევეი
 დო დიდო ნოსთონენი გჶარეფე ბიბხორტი, ამა ჰამუს-
 თენი ნოსთონერი მუთუ ვარ მიძირუნ“. ალაში ოხორჯაქ
 უწუ-ქი: „ჰამუში ნოსთონისი ხოლო ძირაფე; ჰანდა გიჩქიტას
 დო ჩქიმი'სთენი მი-თი ეწეგილა-ში, მოიწილახი დო ქეაფჩიშა 20
 სი-თი, ჰე-თი, ჟური-თი მოხთათენ, ჰემინდორას, ხოლო დიდო
 ჩქვა ნოსთონენი რენ!“ ალაქ: „ხასანი—ნოლა დო ოფუტე ძი-
 რას“-და დო გაორონუ, ამა ხასანიქ ალაში ხარჯეთი ქოძირუ.
 ჰაშო დულაფე ნაჰარენ ჰან დუნდას ნა-სქიდუნ. კოჩის წანას დო
 დიდო წანას ღნოსი ვარ ივენ. ღნოსი-თი თის ივენ. ნა-ხენ-ს, 25
 მუთუ ვარ აჩქინენ-ნა, გულუნ-ს აჩქინენ, ჰა ჟინ მეგურეფ ნენა-
 ფეს უჯი მეჩით!

27. ხარამი-ნა ვარ იუხორს. კოჩი

ხარამი-ნა ვარ იუხორს, კოჩიში ბერეკ ა'ნდლას ლალიშენ
 არ უშქური ქელილუ დო უშქური ბაბა მუშის ქოწირუ. ბაბა
 მუშიქ უწუ-ქი: „ჰა უშქური სო ძირი?“ 30
 ბერეკ უწუ-ქი: „ლალიქ გელიმეტუ-ში, მა ბიჯუბალი“.
 ბაბა მუშიქ უწუ-ქი: „სქირი, სი ძუფერი ბერე მა მავი, ვარ
 ოხობოწონამ! სი კაი ხეშა ქოგიჩქინ-ქი, მა ხარკეფეში მუთუ
 ვარ ბიბხორ!“

ჰა კოჩიქ უშქური ეზღუ დო ლალი-ლალი დიდო ამაჟონუ. ლალი-ენი, სო-თი უშქური ჟოდგიტუ-თე კონარი, ჰე ოხორმანჯეშე იტუ დო კითხომტუ: „მა-ნა მილუნ უშქური'სთერი სი გეგიდგინ-ი?“

5 ოხორმანჯექ უწუ-ქი: „ჰეშო უშქური ვარ მილუნ!“ ჰა კოჩიქ ხოლო-თი ოხთიმუს ქუგაოქკუ დო არ ალაში ოხოშა მენდახტუ, ალას კითხუ-ქი: „ჰასთერი უშქური გეგიდგინ-ი?“

10 ალას ვარ გაუდგიტუ, ამა „ჰაჟა ლნოსიში'მკალი შერი ვარ რენ“-ა დო უწუ-ქი: „ჰაშო უშქური არ ვარ, მა ეჩი ქოგემიდგინი მუშენი მკითხუმ? მუ ლოდარე?“

ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩიქ ალას უწუ-ქი: „ბერე ჩქიმიქ, ლალიქ უშქური გელიმეტუ-ში, ართელი ქოძირუდორენ.

15 ჰემუშენი მა ჰა უშქური დოქაჩერი სქანდა მობთი. მა ხარკიში ხარამი ვარ ბიბხოო“. ჰემინდორას ალაქ, ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ კოჩის უწუ-ქი: „ოქი ჰეშო რენ, სი ჰაქ მემანჭი, მუნთხანი გიწვარე: ოქი, სი ხარამი-ნა ვარ იფხო კოჩი რე, სუმ წანას მა შიხალიში დო სი სუმ ნენა გიწვარე.“

ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ კოჩიქ სუმ წანას დუჩალიშუ ალას. სუმ ნენა მიწვა-შენ-ა-დო. სუმ წანა-შ-კულე ალაშა, ხა-

20 რამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩი მენდახტუ დო უწუ-ქი: „ალა, სუმ წანას დოგეჩალიში, ჰაწი სუმ ნენა ქოდომოგური!“ ალაქ უწუ-ქი: „ლალიში აკრას მო ინჯიო! მაქურანი: გურის-ნა გილუნ'სთერი, ჰეშო ვი! მასუმანი: თოლი დო უჯი სქანითე ვარ

ოგნა, ვარ ძირა-შაქი დულაჟა მოთ იქომ ხარკიში ნენათე!“ ალაქ ჰა

25 ნენაფე, ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩის უწუ. ჰა კოჩის დიდო კაი დაწონუ დო იგზალუ. ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩი დიდო გზას იდუ-ში, ჰამუს ჩალანდარეფე ქონაგეს დო ჰემ-თი

დოლუმჯუდორტუნ. ალაქ ჰამუს-ნა უწუდორტუნ ნენა ქოგა-

30 შინუ—„ლალიში აკრას მოთ ინჯირა“ დო—ჰემინდორას ჩალან-

დარეფეს უწუ-ქი: „ჰე, ჩალანდარეფე! მა არ ნენაშენი არ წანას ბიჩალიში. სუმ ნენა ქომიჩქინ:

მართანი: ლალიში აკას მოთ ინჯირა! მაქურანი: გურის-

35 ნა გილუნ'სთერი, ჰეშო ვი! მასუმანი: თოლი დო უჯი სქანითე ვარ ძირა დო ვარ ოგნა-შაქი ხარკიში ნენაფეთე დულაჟა მოთ

იქომ! ჰა სუმ ნენაშენი მა სუმ წანას ბიჩალიში დო თქვან უფა-

რელი ქოხოგოწონაფით, ჰემუშენი ჰაწი მა დიდო გოხვეწამთ, ჰამსერი ჰაქ მოთ ბინჯირტათ.“ ჩალანდარეფექ ჰა კოჩის ქონუ-

რუჯეს დო გერმაში ეინ რაკანიშა ქემახტეს. ცხენეფეს პატი

წკარინ არუმინეს დო გოჯკითხეს-ქი: „ჰაქ სო-თი წკარი ქოჯენი ჰეა?“ არ მითხანიქ ჰათეფეს უწუ-ქი: „ჰექ ჟინ გოლა გზა მეკი-ლა-ში, არ დოლოკლანტა სვა რენ. ჰექ წკარი ქორენ, ამა ნა იდასენ კოჩი ვარ მალენ“.

ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩი ჟურ ვედრე ეზდუ დო წკარიშა იგზალუ. იდუ-ში, არ მეშაკლამტა სვას ქომეშახტუ დო დოლოხე არ მსქვა ოდა ქოგოჯნწკუ. ჰექ არ ბიჭი ხეს დიდი ზენჩერი დოქაჩერი ქოდგიტუ დო ჰე ბიჭიში წოხლე არ მარი დო არ ჩქვა ბოზო ქოგოწუდგიტუ. ჰემინდორას ჰა ბიჭიქ ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩის კითხუ: „სი ნამუ-ნა რენ, ექოფუმტი, ბოზო ვანა მარი?“

ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩიქ უწუ-ქი: „ნამუ მოგწონდასენ, ჰეა ექოფი! ჰაშო დულჯაშენი მითიშა ვარ იკითხინენ-ირის-ნა უნონსთერი, ჰემო იქომს-ქი, მიქ მარი ექოფუმს-ქი, მიქ — ბოზო“. ჰე წკარიშე-ნა იდატუ კოჩი ვარ მალეტუ, ამა ჰა კოჩი — ქომოხთუ, ჰემუშენი-ქი წკარიშე-ნა იდატუ კოჩის ჰე ბიჭი კითხომტუ: „მარი კაი ენ-ი ვა-ნა ბოზო?“

ნა იდატუ კოჩი უწუმეტუ-ქი: „ბოზო კაი რენ, მარი მუ ლოდარენ“, — ჰაშო-ნა თქვატუ, კოჩის თი ნოკვათამტუ.

ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩიქ „გურის-ნა გილუნსთერი ჰემო ვი“-ა უწუ დო ჰემუშენი მუთუ ვარ ალოდუ. ჰემუქ-თი წკარი ეზდუ დო იგზალუ. ჰუმენ ჰუმანდელე მენდიწკედე-შ-კულე, ლომა-ნა ტეს სვაფეს დო, ონჯირუ გურის-ნა ულუტეს, ჰვაფეს ღვარალა გეხთუდორენ დო ქოდოქაწუდორენ. ჰემინდორას ჩალანდარიში თიგემჩალექ ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ კოჩის უწუ-ქი: „ლომან სი ვარტიკონ არი, ჩქუნ ჰაკო ცხენეჟე ოქრო დო კოჩეფე-თი გომდუნუტით, ჰემუშენი ჰაწი სი მექჩარე სუმ ცხენიში ოლმალუ ოქრო დო სუმ ჩქვა ცხენი, მოკიდი დო სქანი ოხოშა იდი დო კაი-კაი სქიდი!“

ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩის ჩალანდარიქ სუმ ცხენი ოლმალუ მუშითე ქომეჩუ დო კოჩი ოფუტე მუშიშე მენდახტუ, ამა ოხოწი მუში-ნა დგიტუ სვა ვარ აცხუნუ დო მართეფე მუწის კითხუ ჰასთერი კოჩიში ოხოწი სო რენ-ა? მჯევეში მართე მუშიქ უწუ-ქი: „ჰე კოჩიში ოხოწაა ქოგამახთუ, ოხოწი წკუ დო წალენდოკელეში ქოგელაკოდუ. მჯევეში ვარ გორიშინამს.“ ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩიში ოხოწაქ დიდო ფარა მოგუ დო წალენდოკელეში აღნე ოხოწი დოკოდაფუდორენ. ხარამი-ნა ვარ იფხორტუ, კოჩი, ოხო მუში-ნა

5

10

15

20

25

30

35

- დღი ტუ, სვაშა მენდახთუ, ამა ჰე სვას ოხორი ვარ დღი ტუ. წა-
 ლენდოკელე გელახთუ-ში, ჰიქ არ ოხორი ქოდღი ტუ. ჰადა ნოტ-
 კობუ დო ფენჯერეშენ ნოხოსარუ-ში, ოხორჯა მუშიქ არ
 5 კოჩის თი უტიშინამტუ ონჯირეს ელანჯირე-ნი დო ჰა კოჩიქ
 ნიწიკირუ-ქი: „მა ჰა ოხორჯა დოპილა“, ამა ა'ჩქვა ნინესაპუ-ქი:
 „მა არ წანას ბიჩალიში დო არ ნენა-ნა მიწვესდორტუნ, ჰე
 ნენა ჰასთერი ტუ: თოლი სქანითე ვარ ძირა-შაქის დო უჯი
 სქანითე ვარ ოგნა-შაქის, ჩქეფეში ნენათე დულა მოთ იქომ!“
 10 ჰაშო დულაფე მთელი ხოლო მჭიფაშაში ქოხოწონუ-ში, ოხორ-
 ჯა მუშის ნეკნას ნუკანკუ დო ამახთუ-ში კითხუ: „ჰე კოჩი
 ჰინ ორენ“-ა? ოხორჯაქ უწუ-ქი: „ჰადა ბერე ჩქიმი რენ“-ა!
 ჰანაფეთე ქომოლიქ ირი ხოლო ქოხოწონუ დო ოხორჯაქ-თი
 იჩინუ ქომოლი მუში დო, ჰემინდორა-შ-კულე კაი-კაი ოსქე-
 დინუს ქოგოჭკეს დო კაი სქიდუნან. სუმ წანას სუმ ნენაშე-
 15 ნი-ნა იჩალიშუ, ჰე სუმ ნენა დახმარუ.

28. კირალი დო მჭკევი

- არ დღას კირალიქ დიდო ოკობაღალა დოგუ დო მილე-
 თის უწუ-ქი: „მა ნენა ვარ ბზობონ დო ხეთე ბიპარამითარე,
 ჰე ოპარამითუ-ნა ოხოწანასენ, კოჩი ჩქიმი „მოკამდგინუ“ პწოფ-
 ხარე“.
- 20 დიდო პროფესორეფე დო ჩქინაფერო კოჩეფე იდეს, ამა
 კირალიქ ნა ნოგურუ, შითის ვარ ოხაწონუ. ა'ნღლას მჭკეშიქ
 ქოგნუ დო კირალიშა მენდახტუ. დიდო კოჩეფე რენან. კირა-
 ლიქ მჭკეშის—ხე ოკონდრიკუ-დო—ნოგურუ, ჰემინდორას მჭკე-
 შიქ დიდი კითი ნოღირუ. კირალიქ დიდი კითი ნოწირუ. მჭკე-
 25 შიქ ჟურ კითი ნოგურუ. მილიფეთიქ კირალის კითხეს: „სი
 ხე-ნა ოკონდრიკი დო ნოგური, მუნ ორტუ?“ კირალიქ უწუ-
 ქი: „დუნა მუგვალა რენ“-მა ბუწვი. მუქ მიწუ-ქი: „დუნა მუ-
 გვალარენ, ამა სი-თი ართელი რე“.
- არ კითი მებოწირი-ში, მუქ ჟურ კითი მემოწირუ. ჰემა
 30 ითქვენ-ჰი, „თანგრი ართელი რენ“-მა, ბუწვი-ში, „მაჟურანი
 თანგრი სინ ორე“-ა, მიწუ. ჰემინდორას მჭკეშიქ უწუ-ქი: „კი-
 რალიქ ხე ოკონდრიკუ დო მიწუ-ქი, არ ჰაკონარი სომენი ქო-
 მომილი-ა, მიწუ. მა-თი ბუწვი-ქი: „სი ჰადა მოგიღარე-მა დო, დიდი
 კითი მებოღირი. ხოლო მიწუ-ქი: „სი არ თოლი ეშეგიღარე“-ა
 35 დო არ კითი მემოღირუ. მა-თი ჟურ-კითი მებოღარი;—„ჟურ
 თოლი სი უშეგიღარე“-მა, ბუწვი დო ჰაშოთე იჩოდუ ჰეთე-

ფეში დიდი ოკობღალა. კირალიქ თქუ-ქი: „მა-ნა ფთქვი, ნე-
ნაფე მთელი მქვეშიქ ქოხოწონუ“-აა. ჰემინდორას მიღეთიქ
დიდო ნოძიცეს კირალის.

29. **ჭ ა რ მ ა თ უ რ ი ბ ე რ ე**

ჭარმათური ბერე ხუთ წანერი ტუ-ში, მუაჯირი ქოგამა-
ხთეს დო ნოლა ათინაშა იგზალეს. ათინორეფექ ჰა ბერეს 5
უწუვეს ქი: „თქვან კაი კოჩეფე ტიტკონ, მუაჯირი ვარ ივეტი!“
ჰა ბერე დიდო ხაშალი ნა-ტუ შენი, ნანა დო ბაბა მუშიქ დიდო
ბახუმტეს. ოკულე ათინას გამახთეს დო ნოლა ხუმურქანისა
იგზალეს. ხუმურქანის აში თუთას არ კავეს სქიდუტეს. ჰა ბე- 10
რექ ნდლას სუმ-ოთხო თურქიში ბერეს ქვათე თი ოკუტახუმტუ.
ოკაჩხე ჰათეფე ოფიშა იგზალეს დო ოფის დიდი ნანა დოღუ-
რუ, ამა ხოლო ჰა ბერექ ხასალობა ვარ მეტკოჩუ. არ ბერეს ბი-
გათე თი ოკუტახუ დო ბაბა მუში მემეტი მოხთუ დო ჰა ბერე
ოდას მოლოქაჩუ.

ჰემინდორა-შ-ქულე ჰანთეფე ტამტრაშე იგზალეს დო ჰექ 15
სუმ-ოთხო თუთას სქიდუტეს, ამა შქით ოგრო ფარა ჰა ბერე
ხაფისის ქომოლოხუნეს. ოკაჩხე ჰა ბერეში ბაბა გამახთუ დო
ნოლა უნაგეშა იგზალეს. უნაგეს ჰა ბერეში ჟინ ნოდას ვარ დად-
გინეს დო აში საათი ჟინ ოფუტე თექქარეზის, ჩათალ-თეფეს
დიდო ჰაშო თურქეფეში ოფუტეფეს სქიდუტეს, ამა ჰექ ნანა 20
დო ბაბა დუღურუ ჰა ბერეს დო ბერეს ჩქვა მუთუ, პატობა-
ში ოხენუშა მუთუ ვარ დუსქიდუ, ამა ერმენეფე-თი მოხთეს
დო ნა უღუტეს ქვერი, ლაზუტი, ნჯუმუ, კვალი ძალი დო ბა-
ბა მუშიში მთელი დოლოქუნუ-თი მენდილეს (გოჩვეს).

ჰა ბერექ დიდი ჯუმა მუში ფაშას უწუ-ქი: „ჩქუნ-ნა მი- 25
ღუტეს ოქკომალე დო ღურეჩი ბაბაში დოლოქუნუ-თი მენდი-
ლეს დო ჩქუნ მუ ფჩუმერო?“ დიდი ჯუმა მუში ფაშაქ უწუ-ქი:
„მუ პათ? მუქო პათ? მა სქანიშენ დიდი ბორე, ამა ვითოსუმ
წანერი ბორე. სი შქით წანერი რე; ჩქუნ მუ მახენენან?“

ჭუტი ჯუმა მუშიქ უწუ-ქი: „ჯუმა! გური წანას ვარ ივენ! 30
კოჩის-ნა ნდარაში გური ოროსარი კონარი დავენ. იშთე ჩქუნ-
ნა მიღუტეს, შერეფე გომჩვეს დო მენდილეს. ჩქუნ. მშქორინე-
რი ვარ გომალენან. არ მუთუ პათ, ვანა ოკვანდინუშა ბიდათ.“

ჰაშოფეთე დიდო იფიკირეს დო ოკვანდუშა იგზალეს, 35
იკვანტე-ში, თურქეფექ უწუმეტეს-ქი: „თქვან ისა კოჩი ტიტკონ,
მუაჯირბ ვარ ივეტიო“. ჭუტი ჯუმა მუშიქ ფაშას უწუ-ქი:

- „ჩქუნ ჰაქ თურქეფე გოფჩვათ დო ჰენ კაი ჰედა რენ.“ არ თურ...
 ქიში ოხორიშა მენდახთეს დო მჭკული აკვანდეს, ამა ქინის ნო-
 დერი უღუტუდორენ დო, გარი-ნა ხაზირომტუ, ვარ მეჩუ. ჰა
 ბერეკ ფაშას უწუ-ქი: „სი გალე დოდგითი დო ოხორის ქვაფე
 5 ლოტკოჩი. მა დოლოხე ამაფთარე დო ქინი სი მექქიშას-ში
 მა ჰე კაი გარეფეს მებაკაპარე დო ბიმტარე.“ ჰაშო პლანეფე
 დოვეს დო ფაშა გალე ქოდოდგითუ. მუქ დოლოხე ამილუ-
 ჰემინდორას ფაშაქ გალე ბოჭკაფეთე ჰახალა-ნა ელადგიტუ,
 ტურვა ნუქაჩუ დო ჰახალაში დოლობლუს ქოგაოქკუ. ჰემინ-
 10 დორას ქინიქ ფაშა ქოძირუ დო ფაშას გეკიშუ. ბერე ფუკაპუ
 დო ჰკუდეფეს ოკუქაჩუ დო იმტუ. წალე ლალიში აკრას ჯუმა
 მუშიკალა ქოკიკათეს, ამა პატი-თი დომწკუფუ. ჰემთუმანის
 გერმას გოშიტე-ში, სუმ კოჩი ქონაგეს. ჰუტი ბერეკ კითხუ-
 „თქვან მიფე რეთ? მა მაშქურინენ! მუ გინონან? მა ჰანდლა მე-
 15 ლე არ ქინი გოფჩვი. გოჩუმალუ გურის ვარ მილუტუ, ამა
 მჭკული ბაკვანდი-ში, მემოძიცეს დო ვარ მოძამტეს. ჰემინდო-
 რას გური მომიხთუ დო გოფჩვი.“

- სუმ კოჩი ნა-ტეს-ფეკ, ჰა ბერეს კითხეს: „სი სო-
 ულუ ჰაწი?“ ბერეკ უწუ-ქი: „ოხორიშა მებულუ“. ჰემინდორას
 20 ჰე სუმ კოჩიქ ბერეფე ელიკათეს დო ოხო მუშიშა მენდოაფონეს.
 ჰა ჰარმათური ბერეს ჰე ოფუტეს ვარ ახენუ-შენი, უნაფეში ნო-
 ლაშა გეალუ დო ჰეკ უშითელეფეში „აფთიმხანე“ ოხორის ქა-
 მახთუ. ჰემ ოხორის ოთხო წანას სქიდუტუ, ამა სუმ ვანა ოთხო
 25 ნდლას არ დარა უნაფეში კამეკამიშა იტუ დო უწუმერტუ-ქი
 „ჩქუნ უშითელეფე ბორეთ, კაი მოლოდით.“ ჰე ბერე უშითელე-
 ფეში ოხორის სქიდუტუ-ში, წულაში ოჭუში სვას ქამახთუ, ამა
 წულაში ოჭუ კაი-ნა ვარ ტუ-შენი, ჰეკ-თი ქოგამახთუ დო ფო-
 თინიში დოგურუს ქამახთუ. ფოთინიში ოჭუ ხაჯოლი ჯევედე-
 თიქ დოგურამტუ არ წანა დო აში თუთას. ჰა ბერეკ ჯევედე-
 30 თიკალა იჩალიშამტუ. ოკულე ჯევედეთიში დუქანის გამახთუ
 დო ჰარმათიშა ქომოხთუ. ჰარმათის ჯუმალი მუშიკალა სუმ-
 ოთხო თუთას ქორტუ. ჯუმალი მუშის გაოზბანერი გააი გაფ-
 მეტუ-ში, დიდი ჯოლორი-თი ქონინთხოძინამტუ დო ჰეშოთე
 ნოლაშე ჯუმალი მუშის გააი გაფმეტუ. დიდი ლანგონი სუმ
 35 დარა ორჰარეფეშე ქოგამაჩუ, ამა ჯოლორი დიდი ლანგონი
 ნა-ტუ-შენი ვარ დოდგითუტუ დო ხოლო ოხო მუშიშა ქომო-
 იტუ. ჰაშოთე დილო ჯუმალი მუშიში ბიგაფე ჰკომუ, ამა ბე-
 რეკ უწუმეტუ-ქი: „თქვან მა-ნა მბახუმთ, მა ირი ხოლო ჰკა-

რუმ. ოკულე ჰათეფე კიქთხათენ დო გეგოწკათენ. ჰათეფე ირი ზიქიტიანი“ ჯუმადი მუშიში ბიჭი ხასანიქ ჰამ ბიჭის დიდო კაი ოლოდამტუ. ბაბა მუშის უწუმეტუ-ქი: „ბაბა, ჰა ბერე მოთ ბახუმ! ჰეა კაი ბერე რენ. დირდუ-ნა, ჰემუშენი ჩქენ კაობა ბძირათენ დო პატობა ვარ ბძირომთ“.

5

ჰა ბერეს ჯუმადი მუშიშე გური-ნა მუხთუ-თე სოხუმიშა იგზალუ, ამა სოხუმის თუთუნიში დულდას ოჩალიშუმენი მუს დიდო მონკა დავუ. თუთუნი ტახუმტუკონ-ში, კარულეფეს მეშახედუტუ დო პანდა იბგარტუ. ჯუმა მუშიქ კაი ვარ ოლოდამტუ. ჯუმა მუშიქ უწუმეტუ-ქი: „სი ჰაშო მუფერი დულდაფეს იჩალიშამ? სი მა მემიუჯა-ნა, კოჩი ივარე!“ ბერექ უწუ-ქი: „მა თქვანი'სთერი კოჩეფეს მერუჯინუ გურის ვარ მილუნ. მა არ გზა მილუნ. დოგუ-ნა, დობიქომ; ვარ იგუ-ნა, ჰე-თი ვარ მინონ. ჰაშო რენ ჩქიმი ოფიკირუ. მა ჰამ დუნდას ნანა დო ბაბა შიჯონუტუ. ჰეთეფე-თი უნაეს ლორმოთიქ ქევიჭოფუ. ჩქუნა'ს-თე უმითეღეფეს ლორმოთიქ ნანა, ბაბა, ნე-თი ფარა, მუთუ ვარ მეჩამს. ჩქუნ ჰაა მიჩქიტან, ჯუმა ჩქიმი! ჰაშოფეთე ქარმათური ჰუტი ბერექ დიდო პატობაფე ძირუ, ამა მუქ კაპეტი ბერე ნა-ტუ-შენი ჩქარ მისა ვარ დოხედუ დო დულდაფე მუში იქომტუ. ჰაწი-შ-ქულე გზაფე მუში ქოდიგურუ.“

10

15

20

30. აკუღი ღო ლაზი

ლაზი დიდო უმუთელი ტუ, ამა ვით წანერი ბერე უმო-ნუტუ. ლაზიში ოხორის არ კინჩი მოხთუ დო ობღე დოგუ. არ ვით ნდლა-შ-კულე ლაზიქ კინჩიში მაქვალი ეზდუ დო გომაჩამუშე ნიმეტუ-ში, ააჰუდიქ ქოძირუ. ჰემინდორას ააჰუდიქ ლაზის კითხუ: „სი ჰეა მუ გილუნ“-ა. ლაზიქ უწუ-ქი: „კინჩიში მაქვალი რენ“-ა დო ააჰუდიქ მაქვალი ქოფუტოფუ. ააჰუდიქ ჰე მაქვალი დუქმანის გელადუ-ში, დიდო შერეფე გამაჩინუ. ააჰუდი ლაზიში ოხორჯამე მოხთუ დო უწუ-ქი: „სი ქომოლი სქანი დოილი დო თქვანი ოხორის კინჩის ობღე-ნა ულუნ, ჰე კინჩი გური დო თითე ნა-რენ'სთერი დომიტალანი დო მა ბკკო-მარე.“ ჰა ოხორჯაქ-თი კინჩის თი ნოკვათუ დო დოსთიკუ. ქიქეფეთენ-დონი დოტადანუ დო ააჰუდიში ოხორიშა იგზალუ ამბააში მეჩუშა. ბერე დოგურონიშენ ოხორიშა მოხთუ-ში, ნანა მუში ვარ ტუ დო თაროში ნეკნა დონწკუ-ში, ტლანერი კინჩი ქოძირუ. ბერექ—ჰე კინჩი ნანაქ მა მიხაზირუ-ა—დო ოკკობუ. ააჰუდი ელაკათერი ნანა მუში ქომოხთუ. თაროს გოწკე-

25

30

35

- დღე-ში, კინჩი ვა რენ. ნანა მუშიქ ბერე-მუშის უწუ-ქი: „ჰე, ბერე, კინჩი სო რენ?“ ბერექ უწუ-ქი: „კინჩი მა ობჰკომი ჰემუშენი-ქი, სი ოხორის ვარ ტი დო მა დიდო გგარი მინტუ“. ჰამ ორას ააჰუდიქ დიდო პატი მლორუ. კინჩიში თი ნა-ჰკომატუ
- 5 კოჩი, კირალი ივეტუდორენ დო გური ნა-ჰკომატუ კოჩი, ჰე კოჩის ნუკუშენ სერი ოქრო დაბლერტუდორენ დო ჰემუშენი ააჰუდის კინჩიში ოჰკომუ უნტუ. ჰა ბერეს ჰუტი არ წანერი თაწი უფონუტუ. ბერე თარი მუშის გეხედუ დო იმტუ. ჟურ ნდლას გზას იდღე-ში, არ კაფლანი ქონაგუ. კაფლანის კუჩხეს
- 10 მასარი გოხედუდორტუნ. ბერე თაწი მუშის გეხთუ დო კაფლანის კუჩხეს მასარი ქონოწკუ. ჰემინდორას კაფლანიქ კითხუ ჰა ბერეს: „მა კუჩხე მუნდეს მაშველასენ“-ა. ბერექ უწუ-ქი: „სუმ ნდლაშა-ქის დოგაშველენ“. კაფლანი-თი ბერეს ქელაკათუ დო ოგზალეს.
- 15 არ დიდი ნოლას ქამახთეს. ჰემ ნოლას ბერექ ცხენი დო კაფლანი ნოლას გალე ოხუშქუ დო მუქ არ ოდა ქოდოქაჩუ. მუქ ჰე ოდას სქიდუტუ. ჰემ ორას კირალის ჟურ თოლი-თი ადუ დო დოხთოფეფექ უწვეს-ქი: „სი გინონ კაფლანიში მეა: კაფლანიში მეა თოლის ქოდოლიბი-ნა, ჰემინდორას თო-
- 20 ლი გოგანწკასენ.“ ჰემ ორას ჰე ნოლაში კაზეთას ქარეს-ქი: „კაფლანიშ მეა-ნა აძირენ, კოჩიქ მეა კირალიში ოხორიშა მოილას.“ ბერე იდუ დო კაფლანი მუშის მეა დუნჰვალუ, მოილუ დო ქომეჩუ. ჰე მეათე კირალის თოლფეფე ქოგანწკუ დო კირალის კაი-ნა დაწონუ-თე კირალობა ჰა ბერეს ქომეჩუ. ჰემუ-
- 25 შენი-ქი, ჰა ბერექ ჰკომუდორტუნ კინჩიში თი დო კატა სერის-თი ნუკუშენ ოქრო დაბლეტუ. ბერექ ნანა მუშის დო ააჰუდის თი ნოკვათუ, ჰემუშენი-ქი ჰეთეფეს გურის ცინი ქომეშუხთეს-დორტუნ. ბერე დიდი კოჩი დივუ დო დიდო კაი სქიდუ.

მ. პაპი ოხორჯა

- ა'ნდლას ხასანი დიჩილუ დო არ მსქვა ოხორჯა ქომოფონუ, ამა ოხორჯა მციქა კაჰულა ჰერემაფეში ტუ. რამიზიქ ხასანის უწუ-ქი: „სქანი ოხორჯა იხი'სთერი მუნთხანი რენ. კაი უჯი მეჩი დო არ ქოხოწონი, მუფერი რენ!“ ა'ნდლას ხასანიქ ოხორჯა მუშის უწუ-ქი: „მა კურბეთიშე ბიდარე დო სი გგარი დომიხენი!“ ოხორჯაქ-თი გგარი დუხენუ დო ქომოლიქ უწუ-ქი:
- 35 „ნა ჰაწი კურბეთიშა მებულუ! მობიტა-ში, ამასაში ურძენი მოგილარე.“ კოჩი გამახთუ დო იგზალუ. ჰემინდორას ოხორჯა

ედსელუ დო კაპინერი-კაპინერი ხუვარდა¹⁾ მუშიმა იგზალუ. ხუ-
 ვარდა მუშის უწუ-ქი: „ქომოლი ჩქიმი ამასაშე იგზალუ. ჰამ
 სერის ოხორის ხვალა ბორე. სი ქომოხთი საათი ოვროს. ოლუმ-
 ჯაშა მა თხირი კაურშიში, შექელემე დო დიდო ლოცა მუნთ-
 ხანეფე პარე დო ოლუმჯაშე ბისტერტატ-ში-ნა, ბჰკომათე. 5
 ქოგიჩქინ ჩქვა ქეფთა მუჭოთე ივენ!“ ხასანიქ ოხორჯა მუში
 მოლერდინუდორტუნ: „ფარაში მოგაფუშა მებულუ“-და დო, ამა
 ხასანიქ გარაი მუში ეხდუ დო თხიეფუნაშა დოლილუ. ოკულე
 თამო-თამო მოხთუ დო ოხოიში ოცხონეს ქოშეშახთუ დო ქომე-
 შატკობუ. ოხორჯა მუში მოხთუ დო შექერლემე დო ლოცა 10
 გარეფე დოვუ. ოლუმჯიაშე ოკომწკუფუ-ში, ხუვარდა ქოპოხ-
 თუ, მთელი გაულ-დალი გობერი, დო არ კელე ლოცა გარეფე
 იფხონან, ჰემ-თი ისთერამან. ოხორჯაქ ხუვარდას უწუ-ქი:
 „არ მეტემოწკედი ნაკო მსქვა ბუძეფე მილუნ!“ ხუვარდაქ-თი
 უწუ-ქი: „არ მეტემოწკედი, სი-თი კელე, მა მუ კაპეტი მასალუ-
 დორენ!“ ჰაშო არ ჟურ დიდო ფარა ნენა გეჟეთურე ში, ხასა-
 ნის ოცხონემენ ნენა ვარ აქაჩუ დო უწუ-ქი: „თქვენ, არის გა-
 სალენან, მაჟურას დიდო მსქვა გილუნან. მა-თი, ამასაშენ ურძენი
 მობილი! ნაკო მსქვა რენ, არ ჰაბას მედოწკედით!“ ხასანიქ
 ჰაშო უწუ ხუვარდა დო ოხორჯა მუშის დო—თავანის სობაში 20
 ბორუშენი გამაკვათერი ტუ—ჰე გამაკვათერიშენ კვაჯეფე ქო-
 დოლუქილუ. ჰაშო დულაფე ხასანიქ თოლეფე მუშითე ქოდი-
 რუ. მითის ვარ ნურუჯამტუ, ამა ჟურ თოლი დო ჟურ უჯი მუ-
 შის ქონურუჯუ. ჰაშო დულაფე ხასანის ქონაქანუ.

32. კაი ოხორჯა

ანდლას ბელი მოხთუ დო ოხორჯას უწუ-ქი: „ჰამსერი მა 25
 სქანიკალა ონჯირუ მინონ!“ ოხორჯაქ უწუ-ქი: „მასუმანი
 ნდლას მოხთი“. ოხორჯა ილუ დო ქომოლი მუშის უწუ ქი: „ქო-
 მოლი, ბელიქ მა მიწუ-ქი, ჰამსერი სქანიკალა ბინჯიჟარე დო
 მა-თი ბუწვი-ქი, მასუმანი ნდლას მოხთი“ მა. ქომოლიქ უწუ-ქი:
 „მასუმანი ნდლას ნენა მეჩი!“ ოკულე იმა²⁾ ქომოხთუ დო უწუ-
 ქი: „მა ჰამსერი სქანიკალა ონჯირუ მინონ“-და, ოხორჯაქ მა-
 სუმანი ნდლას ნენა ქომეჩუ. მციქა ორაში-კულე მეხთარი ქო-
 მოხთუ დო მეხთარიქ უწუ-ქი: „მა ჰამსერი სქანიკალა ოსთერუ
 მინონ“-და. ჰემუს-თი მასუმანი ნდლას ნენა ქომეჩუ. მასუმანი
 ნდლას ქომოლი მუშიქ კაი სქურაფი დოლასირუ დო ფენჯე- 35

¹⁾ მეჩქინერი მუში რენ, ტკობაშაში დულაფე იქომს.

რეს ქონობედუ. არ მციქა ორაში ბელი ქომობთუ დო ფენჯერე-
რემე ამიტუ-ში, ოხორჯაში ქომოლიქ სქურაფითე ჩხინდი გე-
წოკვათუ.

- არ საათის-კულე იმამი ქომობთუ დო მეზირუჯა-მა დო
ფენჯერეს უჯი ნოდუ-ში, უჯი გეწოკვათუ. ჰემუ-შ-კულე მუხთა-
5 რი ქომობთუ. მუხთარიქ კურხეფე ფენჯერეს ქაძილუ დო, ამა-
ბისურინააში, სქურაფითე კ... გეწოკვათუ. სუმ კოჩი-თი
გოცხოპუ დო ჯინაზეფე ახირის ქომოლოსვარუ. ართელი ჯი-
ნაზე ოდაშე ეილუ დო ქომოლადგუ. ილუ ხოჯას ამბაი ქომეჩუ-
„ხოჯა, სი ჰა ჯინაზე კაპეტი დოხვი ვანა ქომულუნ!“ ხოჯაქ-
10 თი ილუ ქოდოხუ დო ფარაში ექოფინუშა ქომობთუ. ხოჯას
უწუ-ქი: „სი მუში ფარა გორუმ, ჯინაზე ქომობთუ.“ ხოჯაქ
მაჟურანი ჯინაზე მენდილუ დო კაპეტი ქოდოხუ დო ფარაში
ექოფინუშა ქომობთუ. ჰა კოჩიქ უწუ ქი: „სი მუში ფარა გო-
15 რუმ, ჯინაზე ხოლო ქომობთუ.“ ხოჯას დიდო პატი გური ქო-
მუხთუ დო მასუმანი ჯინაზე ლომაში ხინჯიშა ილუ დო ჩინ-
ჯიშენ წკარის ქოდოლოტკოჩუ. ჯამეში ხოჯაქ ხინჯის თუდე
აბდეხი ექოფუმტუ დო მაჟურანი ხოჯაქ, ჟინშენ ჯინაზე დოლონ-
თხუში, — მუ იეუ-მა დო — აბდეხი-ნა ექოფუმტუ ხოჯა იმტუ. მაჟუ-
რანი ხოჯას დაწონუ-ქი, — „ჯინაზე იმტენ“ — მა დო აბდეხი-ნა
20 ექოფუმტუ ხოჯას მეჭიმუ დო დოილუ დო ქოდოხუ. ჰემინდო-
რას ჰა ხოჯაქ უწუ-ქი: „ჰა ნდლას სუმ ფარა სი ქოდოგოხვი,
ეგერე ხოლო ქეშახთი-ნა, კაზაღითე კქვარე!“ ჰა ხოჯა ქო-
მობთუ ოხოშა დო უწუ-ქი: „ჰემა მა კაპეტი ქოდობოხვი! ჩქვა
ვარ მალენ. ჰაწი ფარა ჩქიმი ქომომჩი!“ ნოსარი ოხორჯაში
25 ღნოსითე სუმ კოჩი დოილუ ხასანიქ დო არ დო ხუთი ფარათე
სუმ კოჩი-თი ქოდოხვაფუ. ჯინაზე ქომობთუ-ა დო მასუმანი
ქოდოხვაფუ-ში, მათხანი ხოჯა-თი დოილუ, ჰემუშენი-ქი, ხინ-
ჯიშენ ჯინაზე მეტკოჩუ. აბდეხი-ნა ექოფუმტუ ხოჯაქ — მუ იეუ-
მა დო — მეტაწკომილუში გამახთუ-ში, ჯინაზე-ნა ილუ ხოჯაქ,
30 ჯინაზე იმტენ-მა დო ხოჯა დოილუ დო ქოდოხუ. ქოძირი-თი
არ ღნოსარი ოფუტარიში ოხორჯაქ ბელი, იმამი, მუხთარი დო
ა'ჩქვა ხოჯა ხოჯას დოილაფუ. ჰაშო მურაეფეტეფე დულაა
დოქაჩუ უნონ.

33. მართა უჯი

- ჟუფი ონდღერი გელიქთერის გამახთუ დო მართეფეში ოხოშია
35 ქარტალიში ოსთერუშა იგზალუ. ოხორჯა მუშიქ ილუ დო ხუ-
ვარდა ქომოფოხუ. ჟუფი დიდო სერიშა-ქის ქარტალი ისთე-

რუ დო ოკულე ოხორიშა ქომოხთუ დო ოხორჯა მუშის ნეკნას ნუკაკუ. ჰემ ორას ოხორჯა მუში ოდას ხუვარდა მუშიკალა ისტერტუ, დო ქომოლი მუშიქ ნეკნას ნუკანკუ-ში, კაპინერ-კაპინერი ხუვარდა კალათის ქომეშოხუნუ დო ქომოლი მუშის ნეკნა ქოგუნწკუ. დოხედეს დო გაარი ოჭკომეს, ამა ქომოლი მუშის ოხორჯაში დიგურაფე ვარ მოწონდუ, ჰემუშენი-ქი, ლვას კიბირეფე გაოხერტუ დო დიდო ლოცა გარეფეში შურა-თი გოატუ დო ჰემ ორას ნოლამე მუშიქ კითხუ: „ოხორჯა, ჰე კალათი ჰაქ მოთ ელადგინ?“

5

— „ჩქუნი მქითა ფუჯიქ ხუთ-აში წანაშენ-დონი გენი ვარ იქომტუ, ამა ჰამსერი გენი დოვუ.“ ნოლამე მუშიქ უწუ-ქი: „მა ჟემინი ხენაფერი ბორე, ჩქუნი მქითა ფუჯიქ გენი ვა-ში; თი მებოკვათარე!“ ნოლამე მუში ეასელუ დო ხუვარდა მუშის თი ნოკვათუ. ოხორჯას გური ქომუხთუ დო მაქურანი ლუმჯის აჩქვა ხუვარდა ქომოაონუ. სერი ნოლამე მუში ძოხთუ-ში, ნეკნას ქონუკანკუ დო ოხორჯაქ, ჰემინდორას კაპინერ-კაპინერი ხუვარდა ონწელის ქოგაონჯირუ დო ნოლამე მუშის ნეკნა ქოგუნწკუ დო ნოლამე-თი ქამახთუ-ში, ოხორჯაქ სურფა ქოდუდგუ დო გაარი ოჭკომეს-შ-კულე ქომოლიქ კითხუ: „ოხორჯა, ჩქუნ ბერე ვარ მიჯონუნან დო ჰა ონწელი ჰაქ მოთ დგინ?“

10

15

20

— ნოლამე ჩქიმი, ჰაშო დულაჟე მა-თი ქელეჰაკიდენ. ორა მუში ვარ ტუ დო ბერე დომავეუ“, — უწუ ოხორჯაქ. ნოლამექ უწუ-ქი: „მა ბაბა ჩქიმიშენ ჩინადვერი ბორე, ორა მუში ვარ ივა-შაქის, ბერე-ნა დიბადა-შენ, ჰე ბერეს თი მებოკვათარე!“ კოჩი ეასელუ დო ჰემუს-თი თი ნოკვათუ. მასუმანი ლუმჯის ნოლამე მუში მართობაშე იდუ-ში, ოხორჯა მუშიქ აჩქვა ხუვარდა ქომოაონუ. ისტერტე-ში, ქომოლი მუში ქომოხთუ დო ნეკნას ნუკანკუ, ჰემ ორას ოხორჯაქ ხუვარდა მუშის დოლოქუნუ ქომოწკუ დო ოდაში მძგას ტეტელი ქელოდგინუ დო ქომოლი მუშის ნეკნა ქოგუნწკუ დო ქომოლი ამახთუ-ში... ტეტელი ხუვარდა მძგას ელადგინ.

25

30

— ოხორჯა, ჰემა მუ ელადგინ?

— ქომოლი ჩქიმი, ჰემა ანდლა ნოლას ებჭოფი, „ჰეაქელ“ რენ.

— ოხორჯა, ჰაჟა მუფერი ჰეაქელი რენ?

35

— ჰაჟა მა-თი ვარ მიჩქინ!

ჰემინდორას ქომოლიქ თქუ-ქი: „მა ჰა ჰეაქელის მობაკი-დარე დო ჩქიმდე ქოაზდუ-ნა, კაი რენ!“ ქომოლი იდუ დო

ქოგემახედუ, ჰემ-თი ქომაკიდუ. არ პატი ოხორჯაქ „მუნთხანი ბიქომ“-და ღო სუმ კოჩის მუსთუ. ჰაშო დულდაფე-ნა იქომს ოხორჯას უწუმენან მემჩამურა ვანა კაპულა-ჭერემა.

34. კ ა ნ კ უ ლ ი

5 გოწოს ჩაქმაქჩიში ხასანის დო სიშენიში აუფის დიდო შუკა უღუტუ დო სააღეში ბერეფექ შუკა დიდო უხირტეს დო აუფი სიშენიშიქ ზოპონტუ-ქი: „ანწო ჩქიმი ცონას დიდო კანკული გიმბრალუ დო ტორა მა-თი ომჭკომეს. შქურნათე შუკაში ოწილუმე ვარ დოლომალენ ცონაშა, ჰემუშენი-ქი, კატა. კანკულის ქელობუნ დიდი კამა დო ფიშოთვი. მუ პარე, მა-თი ვარ ოხობოწონი?“ ჰაშოფეთე მართეფეში ბერეფე ოშქურინამტუ 10 დო შუკა მუშლეთინამტუ, ამა ბერეფეს-ნა ვარ აშქურინეტე-შენი შუკა მთელი დუხირეს. ხიტაპი დო ფუქურეფე მთელი ქოგოაშანთალეს. აუფი დიდო კერკეტა კოჩი ტუ, ჰემუშენი სააღეში ბერეფე აუფის დიდო ქონაჩქინეს დო შუკაში ორა 15 მეკილე-ში, ფორტუკალიში ოხირუს ქოგოაქკეს. ა'ნდლას აუფიქ ბერეფეს ელუტკობუ დო ბერეფე ჰოფასუნტუ, ამა ბერეფე დიდო შეიტანი ნა-ტეს-შენი, აუფის ვარ აჭოფუ. აუფიქ ბერეფეს ოკუჯოხუ დო უწუ-ქი: „ბერეფე! თქვან მოხთით, შუკა, ფორტუკალი ჰკომით, ამა ტოტი შოთ ტახუმთ! თქვანდა 20 მა მუთუ ვარ მახენუ! ნე კანკული გელეგიდგინით ნა, ნე-თი მა გელაფხედი-ნა, მუთუ ვარ ივუ! მა ბოროგი, თქვან ჰკომით, ჰაშო რენ დო რენ!“

35. ფადიშაი ღო ბეჩა მუხი

არ აერის ტუდორენ ფადიშალი. ჰემუს უაონუტუ უურ ბერე. ჰეთეფეს უნტეს ბაშქა აერიშე ოხთიმუ. დიდი ბერე-ნა 25 რენ. მენდახთუ არ აერიშე. გონდუნუ. ჰუტა ბერე-ნა რენ, ჰექონ აერიშე ოხთიმუ უნტუ. ნულუტუ-ში, გზას არ ბადი ქონაგუ. ქონაგუ დო ბადი კითხუ ჰე ბერეს: „სო ულუ“-და. ჰემუქ უწუ: „მა ჯინ ფადიშაიში ბოზო პორომ-და, პორომ, ჰექ მებულუ“-და უწუ. „დიდო კაი“-ა, თქუ ბადიქ. „ჰექ-ნა იდასენ, 30 კოჩი გონდუნუნ“-და, უწუ ბადიქ. „ჰექონ ოხთიმუს დიდო შეეფე უნოხ“-და, თქუ ბადიქ.

— ჰექ-ნა იდასენ კოჩი ქვა ივენ. ჰექ იდა-შ-კულე ბოზოქ ჯამადანი მექჩასენ. ჯამადანი ხეს გეიდვარე, წყარიშე იდარე ობონუშენი. ეგერ ჰე ბოზოს მუთუ ქომეგახირუ-ნა, ჰე ბოზო

სქანი რენ. აჩქვა ოხორიში მანის აწჯა დორგარე; მუნდეს-თო მუთუ ნუქირარე, კაპინერი ჰე ნჯას ეხთარე. ბოზოქ თქვასენ ონა, სი-ნა ქვა ივარე. ჰემ ორას ნჯა გვერდის თუღე ქვა ივასენ. ჰე-
 შოთე. ჰე ბოზო სი ექოფარე!“ ჰემო-თი ქეკოფუ ჰე ბოზო დო
 ბაბა მუშიში ოხორიში ოლინე დოვუ არი დიდი კონალი. ქუ- 5
 მანდელე ბიჭიში ბაბა ფადიშიაი ემსელუ-ში, ოლინე მუში მენდი-
 წკედუ, დიდი კონალი ხენერი-რენ. ხალაიღეფე მუშის უწუ-
 „იღით! გოწკედით! ჰე ოხორი მიში რენ? მიქ ვუ?“ იდეს, გო-
 წკედე-ში, არ მსქვა ბოზო ქომოლახენ. ჰემ ორას იდეს დო ფა-
 დიშაის ამბაი მეჩეს. „ჰაშო, ჰაშო რენ“-აა. უკულე ფადიშიაიქ 10
 ასქერის უჭანდუ. ჰეთევე-თი მენდახთეს. ჰეკო კოჩი იდუ-ქი
 კონალის ვარ მოლინტრუ. უკაჩხე თქუ ჰე ბოზოქ: „კონალი
 გოინწკას“-აა. ქოგოინწკუ; ირ ხოლო ქამახთეს. ჰეკო კოჩიქ
 გმარ კკომუ დო ხოლო წუქალი, სახანი, კუხეფუ ხოლო ნა-
 ტუ'სთერი მერ მუშის ოფშა ქოდგინ. ოკაჩხე ბაბა მუშის ფა- 15
 დიშაის უჭანდუ. ბაბა-მუშიქ მენდახთუ. სუმ დლა დო სუმ სე-
 რის ჰანდა ტუ.

36. ფადიშაი დო ბალჩეჯი

არ ფადიშაი თებდილი გულუნ ჩქუნი'სთეი, გობიწეი, გოსთიქეი. მენდახთუ არ ბალლულიშა. ბალჩეჯის უწუ-ქი:
 „არ ნარი ქომეწილი დო წილახი დო წკაი ფშვარე!“ ქომოწი- 20
 ლუ დო ქომოილუ ნარი. დოწილახუ. ართელი ნარითე სუმ
 შუშე ომუ. იგზალუ. გუის ქოდოლინგონუ ხარჯი გეჩამუშენი.
 ოკულე ხოლო ჰემ ბალიშე ქომოხთუ. „ხოლო არჩქვა ნარი
 ქომეწილი“-ა. ჰემუქ-თი ქონუწილუ. ნუწილუ დო შუშე ვარ
 ოიფშუ. მუნდეს ფადიშაიქ აკვანდუ ნარიში წკარი, არ ნარის 25
 გამახთუ სუმ შუშე წკარი. მუნდეს-თი ფადიშაიქ დოლინგონუ
 გურის ჰემ ბალჩეჯის ნალოგი გეზარე-მა-ში, ჰემ ორას არ ნა-
 რის არ შუშეში გვერდიში გვერდი ვარ გამახთუ. უურ ქომე-
 წილუ, ვარ ოიფშუ. სუმ ქომეწილუ, ქოიფშუ. „იფთი მოფთი-
 შ-კულე, არ ნარითე სუმ შუშე ოიფშუ! ჰაწი სუმ ნარითე 30
 ართელი შუშე ოიფშუ. ჰაშო მუშენი ივუ“-აა დო კითხუ. ბალ-
 ჩეჯიქ უწუ-ქი: „ფადიშაი ჩქუნიქ პატინობა გურის ქოდოლი-

ნგონუ დო ჰემუშენი ღორმოთიქ ბერეჟეთი ქემიზდეს!“ ფადი-
შაიქ-თი თქუ-ქი: „ა'ჩქვა ჰემკათთა დულაა გურის ვარ დო-
ლობინგონამ!“

37. ფადიშაი ღო მუში ბარჯა

- 5 არ ფადიშაის სუმ ბიქი ქუდონუტუ. ჰეთეფე ქომეჩუ ოკი-
თხუს. დიდო დოკითხაუუ. ოკითხუ დოჩოდინეს. ოკულე ფა-
დიშაიქ ოხორჯა მუშის უწუ-ქი: „მა ბერეფეს დობოკი-
თხაფი. ბერეფე ჩქუნის კოჩიში ხასიეთი დო კაობა აჩქი-
ნან-ორენ-ი?“ ოხორჯაქ უწუ: „ჰეა სი გიჩქინ, მა ვა მიჩქინ!“
- 10 ფადიშაიქ თქუ: „მა ჰეთეფე დობცადუმ!“ ქოდუჯოხუ.
უმჩანე ბერე მუშის უწუ: „მა დობიზადი; ჰაწი-შ-კულე ფადი-
შალული სი ვარე!“ ბერე მუშიქ უწუ: „მა ფადიშალული ვარ
მახენენ!“ ფადიშაიქ უწუმერს: „მუშენი ვარ გახენენ?“ ბერექ
უწუ: „მა ჰემუშენი ვარ მახენენ-ქი, სი ბაბა სალი რე. მა ფა-
დიშაი ბივა-შ-კულე სი ბაბა გეგიჩინადვარე!“
- 15 ფადიშაიქ უწუ ბერე მუშის: „ოქი სი ვა გახენენ, გამახთი
დო იგზალი სონთხა გინონ“ დო გიათხოზუ. ჰემუქ-თი „დიდო
კაი“-ა, უწუ. ფადიშაიქ ორთანო ბერეს დუჯოხუ. ჰე ბერექ ჯულაპი
ქომეჩუ-ქი „ვარ მახენენ.“ ოკულე დუჯოხუ ქუტა ბერეს. ჰე-
მუქ-თი უწუ: „სი სალი ქორე, დიდი ჯუმალეფე სალი რენან.
- 20 ჰენ ქუტა მა ბორე. მა ვარ მახენენ ფადიშალული!“ ჰემუს-თი
გიათხოზუ. ჰაწი სუმ ჯუმალეფე გიათხოზუ. ოკულე ფადიშაიქ
ოხორჯა მუშის უწუ: „ბერეფე ჩქიმის ქაჩქინესდორენ კოჩიში
კაობა დო კაი კითხერიდორენან, ნოსიაი რენან!“ ოკულე სუმ ჯუ-
მალეფე ა ოღამე ქომეხთეს დო ქოდოხედეს. მუთეფექ დიპა-
რაბითეს. თქვეს-ქი: „ჩქუ ბაბა გემათხოზეს დო ბიგზალათენ.
- 25 ჰაქ ვარ დომადგინენან. ჰაწი ბიდათ ბაბა ჩქუნიშ მანიშე ნა-
ნაში მანიშე! ბაბაქ მოკითხათეს დო ჩქუ დომორდეს, ნა მიხე-
ნეს ემეღეფე დობოხალალაფათ. ნანას-თი ჰეშო დობოხალა-
ლაფათ, ნა გემიბეს ბეა!“ მენდახთეს ნანა-ბაბაშ მანიშე. უწვეს:
30 „ჩქუ ჰაწი მებულუთ! სი ნენაფე აერიშე მოგაონათე. ნენა
ცქანი (!) თუდე ვარ დობდუმეთ. ჰაწი მებულუთ, დომიხალალით
ჰემ ელეფე თქვანი!“ ნანა დო ბაბაქ უწვეს: „დოგახალალით.“
ოკულე ფადიშაიქ ბეეფე მუშის დიდო ფარა ქომეჩუ. უწუ

დიდი ბერე მუშის: „სი მუნთხა დულდა ვარე, სუმ ჯუმალეთე ოკიპარამითით, ჰეშო დულდა ოქაჩი!“ ჰემუს „იგზალი“-ა უწუ.

ორთანის უწუ: „სი მუნთხა დულდა ვარე, იდუმუნი დო ჰეშო დულდა ვი!“ ჰუტას უწუ: „სი მუნთხა დულდა ვარე, ჰე მემლექეთიში! ჰე უმჩანე დიდო წანერი ბადი კოჩის, ჰემუს კი-
5
თხი დო დულდა ჰეშო ვი!“ ჰაწი სუმ ჯუმა-თი ნულუნან. არ გზა დიკაფუნას ნულუნან. ჰე დიკაფუნა გზას არ დევეში კუჩხე ქოძირეს. დიდი ჯუმა მუშიქ თქუ-ქი: „ჰა დევე თოვალი რენ.“

ორთანიქ თქუ: „ჰა დევე ქაოლი რენ“. ჰუტაქ თქუ: „კუდელი-
10
მეკვათერი რენ“. ოკულე დიდიქ თქუ: „ჰა დევეში აუქი თო-
ფური დო ძალი რენ“. ორთანიქ თქუ: „ნა - გეხენ, ოხორჯა რენ.“ ჰუტაქ თქუ: „ოხორჯა უხჩენე რე“. ჰამთეფე იდეს დო წკაიში ძანის ქოდხედეს დო გჳარი იფხონან. ოკულე არ კოჩი ქომოხთუ. ჰე კოჩიქ უწუ ჰათეფეს, „ხელათე თქვან, დევე ქოძირით-ი სო-თი?“ ჰეთეფექ უწვეს: „დევე ჰაშო

იგზალუ.“ ჰე კოჩი ტუდორენ დევემ ხაზაინი დო ოხორ-
15
ჯაში ქომოლი. ჰე კოჩი მენდახთუ, დევე ვა ძირუ. ოხო მუშიშე იდუ. ოხორის დევე-თი ვა რენ, ოხორჯა - თი ვა რენ. ჰე კოჩი იდუ დო ჰუქუმეთის ქოკუტალუ. „ჰასთერი გე-
20
რის სუმ კოჩი ხენან, ჰენთეფექ ოხორჯა ჩქიმი დოილეს, დევე - თი მემიხირეს!“ ჰუქუმეთიქ კოჩეფე ოშქუ, ოკოფუ დო ქომოაონუ. ხაფისის მოლოქაჩუ; ჰეთეფე ხაფისის რენან. ჰე კოჩი იდუ ოხორი მუშიშე, დევე-თი ქომოხთუდო-
რენ, ოხორჯა-თი ქომოხთუდორენ. ჰე კოჩი ჰუქუმეთიშე მენ-
დახთუ, უწუ ჰუქუმეთის: „მა ჰანთეფეს მცუდო ქომობოკიდი“.

ფადიშაიქ უწუ-ქი: „მუქოში რენ მცუდი?“ ჰე კოჩიქ უწუ: „ჰეთეფეს კაბაეთი ვარ ულუნან. დევე-თი, ოხორჯა-თი ოხო-
25
რიზ რენ!“ ოკულე ფადიშაიქ ჰათეფეს დუჯოხუ. ჰათეფეს კითხუ: „თქვა დევე ქოძირით-ი?“ ჰეთეფექ უწვეს: „ვა ბძირით.“
ფადიშაიქ უწუ: „მუ გიჩქიტეს, ჰეგ-ნა (!) დევე-ნა გოლახთუ?“

ჰეთეფექ უწვეს: „კუჩხე მუში ბძირით.“ ფადიშაიქ უწუ: „მუ გიჩქიტუ, თოფალი-ნა ტუ?“ დიდიქ უწუმეს: „სუმ
30
კუჩხე კაპეტი დოდგუდორტუნ, ჰემუთე ოხობოწონი, თო-
ფალი-ნა ტუ“. მაყუა ჯუმა მუშის კითხუ: „სი მუთე ოხოწონი, ქაოლი-ნა ტუ?“ „დიკაფუნას გოლახთუ, ა-კელე
35
დომჯუ, მაყუაკელე ვარ მჯუ. ჰემუთე ოხობოწონი, ქაოლი-ნა
ტუ“. ჰუტა ჯუმას კითხუ: „სი მუთე, ოხოწონი, კუდელი მე-
კვათერი-ნა ტუ?“ ჰუტა ჯუმაქ უწუ: „ნა-გოლახთუ აერის, გო-

შაბღერი მეძგუდოტუ, ჰემუთე ოხოზოწონი!“ ფადიშიაქ კითხუ
 კუტა ჯუმას: „სი მუთე ოხოწონი, ძალი დო თოფური-ნა ტუ?“
 „გზას არკელე ჰაჯი გობლუტუ, მაჟუაკელე დუმჰკუ გობლუტუ-
 ძალის ჰაჯი გაბღენ, თოფურის დუმჰკუ გაბღენ! ჰემუთე ოხო-
 5 ბოწონი!“

- ფადიშიაქ ხოლო კითხუ: „თქვა მუთე ოხოწონით, ოხო-
 ჯა-ნა გეხეტუ?“ ჰენთეფექ უწვეს: „გეხეტუ დო დოხედუდო-
 ტუნ. ნა-დოხედუ აერითე ოხოზოწონი!“ „უხჷენე-ნა ტუ, მუთე
 ოხოწონით?“ ჰენთეფექ უწვეს: „ეასელუტუ-შ-კულე, ხეფე ლე-
 10 ტას გობაძგუ დო ეასელუ. ჰემუთე ოხოზოწონი, უხჷენე ნა
 ტუ“. ფადიშიას (ღინოსი ქოგამუხთუ. იდუშუნუ ფადიშიაქ:
 „ჰა კოჩეფე მუფერი კოჩეფე რენან? ჰა კოჩეფეს დილო (ღ)ნოსი-
 ულუნან!“... დო იდუშუნუ. ჰამთეფე ფადიშიაქ ოდას ქომოლო-
 ხუნუ. ფადიშიაქ შქით წანეჲი შერაპი ქომოლაფუ. აჩქვა მცხუ-
 15 რიში(!) გვანერი თიკანი ქომოაღონაფუ. ჰათეფეს გჳარი დუხენუ-
 ჰათეფეს გჳარი ოდაშე ქამუნჯღონუ. უწვეს: „თქვა ჰაწი გჳარი
 ოქკომით!“ ჰეფეთექ უწვეს-ქი: „ფადიშია მოხთას დო ბჰკომა-
 თენ!“ უწვეს: „ფადიშია ვა მულუნ, თქვან ჰკომით!“ დო გენ-
 კოლეს ნეკნა. ფადიშია მოხთუ დო ნეკნას გელადგითუ. უუჯემს-
 20 გალენდო. — „ჰელე დოლოხე მუ თქვანორენ.“ ჰეთეფექ ქოგაოქ-
 კეს გჳარიში ოქკომუს დო შერაპიში ომუს. დიდი ჯუმაქ თქუ:
 „ჰამ შერაპი, კოჩიში მეზალუღის-ნა იჩანუ ცურძენიშ შერაპი
 რენ.“ ორთანე ჯუმაქ თქუ: „ჰამ მცხურიში თიკანი ჯოღორის
 ბჷას ნორდერენ.“ კუტა ჯუმაქ თქუ: „ჰაქონი ფადიშია კოპე-
 25 ლე რენ.“ ფადიშიაქ გალენდო აუჯემტუ. გური ქომუხთუ. გონ-
 წკუ ნეკნა დო დოლოხენ ქამახთუ. უწუ ფადიშიაქ: „სი მუ გი-
 ჩქიტუ, ჰა შერაპი კოჩიში მეზარღუღის-ნა იჩანუ, ცურძენიშ-ნა
 ტუ.“ ჰემუქ უწუ: „მა ჰემუთე ოხოზოწონი, შერაპი ფშვი-შ-კუ-
 ლე დერდი მავუ! ჰემუთე ოხოზოწონი, ჰექონი ცურძენი-ნა ტუ.“
 30 ფადიშიაქ „კაი“-ა, უწუ. „მა ბკითხარე, შერაპი-ნა მომჩუ კო-
 ჩის“, — თქუ ფადიშიაქ. ორთანე ჯუმას კითხუ: „სი მუთე ოხო-
 წონი, ჰა თიკანი ჯოღორი ბჷაში დეი ნა-ტუ.“ ორთანექ უწუ:
 „მა ხორცი ბჰკომი-შ-კულე, ნუკუს ნოსთონი ვა მოხთუ. ფო-
 ფოჯი დუმავუ, ჰემუთე ოხოზოწონი, ჯოღორი ბჷა-ნა ტუ.“
 35 კუტა ჯუმას კითხუ: „სი მუთე ოხოწონი, მა-ნა კოპელე ბორ-
 ტი.“ კუტა ჯუმაქ უწუ: „მა ცქანდე მაშქურინენ დო ვარ მათ-
 ქვენ“. ფადიშიაქ იზა ქომეჩუ: „მა სი მუთუ ვა გიწუმე!“ ჰემინ-
 დოს უწუ: „ფადიშიაქ დილო ვა იპარამითამს. მა დილო ფარა“

ფარა მიღუნ-მა ვარ ზოპონს, დიდო გარი მიღუნ-მა ვარ ზოპონს. კოჩიქ გარი იფხორტა-შ-კულე, გალენდო ვარ აუჯემს. მუსაფირეფეკალა დობედუნ დო გარი იფხორს. სი ჩქუნიკალა გარი ვარ კკომი, გალენდო მიუჯით, ჰემუშენი კოპელე რე. ჰაწი იდი, ნანა ცქანის კითხი. სი-თი ბერე, გაზინ-ნა იქომან კოჩიში, ბერე რე. ბაბა ცქანიში ბერე ვა რე!“ ფადიშაის გური ქომუხთუ, დუჯოხუ ხანა მუშის. კითხუ: „მა კოპელე ბორე-ი?“ ნანა მუშიქ უწუ: „კოპელე რე“

5

— მუშენი ბორე კოპელე?

— ბაბა ცქანის ბერე ვარ ავაფუტუ. გარი-ნა მიხენამტეს კოჩი, სი ჰემუში ბერე რე“, — უწუ ნანა მუშიქ.

10

შერაპი-ნა აუჭოფუ კოჩის დუჯოხუ: „სი ჰა შერაპი სო ძირი?“ „მეზალულის ცურძენი მწილი, ჰემუში შერაპი პი. შქით წანერი შერაპი ტუ. სი ქომოგინჯლონი“. ჰაწი დუჯოხუ თიკანიში ჩოპახის. ჰემუს კითხუ: „სი ჰა თიკანი მუთე ორდი?“

15

ჩობანიქ უწუ: „მცხური (!) დოხოცქუ, თიკანი ქოდოსქიდუ, ჯოდორიში ბჟა ვებუბი, დირდუ, კაი მგვანერი დივუ დო სი ქომოგინჯლონი.“ ფადიშაი ჰემინდოს ბელი გოჯკიმოშუ. უწუ სუმ ჯუმას: „თქვა დიდო ნნოსიარი კოჩეფე რეთ, თქვა დიდო კითხერი კოჩეფე რეთ, თქვა სუმში, ართელი-ნა რეთ, ბოზო ჩქიმი მექათე, თქვა ჩქიმიკალა ჰაქ ტათ“. ჰეთეფეკ უწევს: „ოკობიპარიპიტათენ, დოგიწუმეთ“.

20

ჰათეფე ქოკიპარამითეს, ფადიშაიში ბოზო დიდი ჯუმა მუშის ქომეჩეს. დიდი ჯუმა ჰექ ქოდოსქიდუ ფადიშაიკალა. ყურ ჯუმალეფე, ჰეთეფე იგზალეს. გზა ყურ დიუ: არ ყილენდო, არ წალენდო; ყურ ჯუმალეფე თქვეს: „ჰაწი სოლე ბიდათ?“ ორთან ჯუმაქ თქუ: „მა წალენდო ბიდარე.“ ორთანი ჯუმა ყილენდო. მენდახთუ. ჰუტა — წალენდო მენდახთუ. ორთანი ჯუმა ბაშქა ფადიშაიში ხეშე მენდახთუ. გზას არ კოჩიქ ბერე მუშის(!) ილუმს. ჰემუქ უწუ: „სი ჰა ბერეს მუშენი გეჩამ?“ ჰე კოჩიქ უწუ: „ჰამ ფადიშაის მსქვა ბოზო უფონუნ. ოგრო ნდლა-შ-კულე ბულვარიშე გამულუნ. გამახთუ-შ-კულე ბერე ჩქიდი ქოძირუ. ბერე ჩქიმიქ ზოპონს: „მა ჰე ბოზო ებჭოფარე“. მა ჰე ბოზო ბერე ჩქიმის ვარ მეფჩამ.“

25

— მუშენი ვარ მეჩამ? — კითხუ ჰემუქ.

— ფადიშაიქ ბოზო მინთხას მეჩასენ, ჰე კოჩის თი ნოკვათამს, — უწუ კოჩიქ.

30

ჰა ბიჭიქ იდუმუნუ: „ჰამ დუნმა მუჭოში რენ? ბოზო მუში ქომეჩამს, ოკულე თი ნოკვათამს!“ მენდახთუ

35

— მუშენი ვარ მეჩამ? — კითხუ ჰემუქ.

— ფადიშაიქ ბოზო მინთხას მეჩასენ, ჰე კოჩის თი ნოკვათამს, — უწუ კოჩიქ.

ჰა ბიჭიქ იდუმუნუ: „ჰამ დუნმა მუჭოში რენ? ბოზო მუში ქომეჩამს, ოკულე თი ნოკვათამს!“ მენდახთუ

ნოლაშე. ბულვარის ქოძირუ ჰე ბოზო. ჰე ბიჭიქ ფადიშაის ნუმ-
ჩინუ: „ბოზო ცქანი მა ებჭოფარე.“ ფადიშაიქ: „მოხთას, მეფ-
ჩარე“-აა, თქუ. ბიჭი-თი მენდახთუ ფადიშაიშ ოხორიშა. „ქო-
მობთი, ბოზო ცქანი ებჭოფარე!“ ფადიშაიქ უწუ: „მეგჩარე“-აა.

5 ფადიშაიქ არ ოდას ჰე ბიჭი ქოდოხუნუ. დისერუ. ბოზო ქო-
მოხთუ ბიჭი აანიშე დო ქოდოხედუ. ბიჭიქ ბოზოს ვა მენდო-
წკედუ. დოთანუ. ბოზო ეასელუ დო იგზალუ. ფადიშაი გალენ-
დო უუჯემტუ. მაჟუა სერის ბოზო ხოლო მენდახთუ ბიჭიში
აანიშე. ბიჭიქ ხოლო ვარ მენდოწკედუ. ვარ-თი უპარამითუ.

10 დოთანუ. ბოზო ეაისელუ დო იგზალუ. ფადიშაიქ უუჯემტუ
ჰემ სერის. მასუმან სერის ბოზო ხოლო მენდახთუ ბიჭიშ ანი-
შე. ბიჭი ხოლო ვარ მენდოწკედუ, ვარ-თი უპარამითუ. ბოზოქ
უწუ ბიჭის: „სი მუფერი კოჩი რე? მა ცქანდე ქომოფთი, ვარ
მიპარამითამ, ვარ მენდემოწკერ, სი მუშე გაშქურინენ, მა

15 ცქანი ბორე.“ ბიჭიქ უწუ: „მუნდეს ბაბა ცქანიქ დულუნ მიხე-
ნანორენ, მუნდეს ოკომქარანორენ, ჰემინდოს მა ცქანი ბორე,
სი-თი ჩქიმი რე. ჰემინდოს ბიპარამითათ.“ ფადიშაიქ გალენდო
უუჯემტუ. ფადიშაის ნენაფე მუში ქომოწონდუ. ფადიშაიქ თჟუ:
„ჰაშო კოჩი დუნჲას ვარ ივენ! ჰამუს ბოზო ჩქიმი ქომეზი!
20 არ ქოკოჭარით, დულუნი დუნენით.“

ჰაწი ქუტა ჯუმაშე ქომობთათ. ჰუტა ჯუმა ბაშქა ფადი-
შაიშა მენდახთუ. ჰე ფადიშაიში ნოლას კავეს ქოდოხედუ. მენ-
დოწკედუ-შ-კულე ნოლაი კოჩეფე ოხოტკვაციინერი ულუნან,
იწი ხოლო ბირდენი. ჰა ბიჭი-თი ქონათხოზუ. ნა-იდეს, აერის
25 არ დიდი მალალი ოხორი ქორენ. ჰე ოხოიში ნეკნას ჟურ კო-
ჩი ქოგელადგინ. არ ბიჭი. ქოგამახთუ კოჩეფეშ დოლოხე. მენ-
დახთუ ჰე ნეკნაშე. ჰე ჟურ კოჩიქ უწვეს, ნა-იდუ ბიჭის: „სი
ჰაქ მოთ მულურ? ნა ამახთასენ კოჩი, თი მეკვათერი გალე მე-
ლაშს.“ ჰე ბიჭიქ უწუ: „მა ამახთარე.“ უწვეს: „ამახთი!“ ქა-

30 მახთუ. არ დეკიკე-შ-კულე თი-მეკვათერი გალე მელუ. ჰა ჰუტა
ჯუმა ოწკედუ: „ჰამ დუნჲა მუფერი დუნჲა რენ?“ ჰექონი კო-
ჩეფეს კითხუ: „ჰაქ მუნ ორენ?“ ჰემთეფექ უწვეს: „ჰაქონი ფა-
დიშაიში ბოზოქ უწუ ბაბა მუშის: „მა არ ოხოი ბოხენაფარე.
ოხოიშ დოლოხე არ ოდა ბოხენაფარე. ჰე ოხოის მინთხა ამახთასენ,
35 ოდა ჩქინ-ნა გონწკასენ, მა ჰემუს ბამნარე.“ ფადიშაიქ „კაი“-ა,
უწუ. ბოზოქ-თი ოხორი დოხენაფუ. ჰაწი ოხოის დოლოხე მი-თი
ვარ ამალენ. ამახთასენ კოჩის, თი ნოკვათამან. ჰა ჰუტა ჯუმაქ

იღუშუნუ: „მა მუჭოში პა? პა ოხორის ამბთარე, ოდაში ნეკნა მუჭო გომწკარე“, იღუშუნუ. ქოგაშინუ ბაბა მუშიქ-ნა უწუ ნე-
 ნა, დოკითხუ ჰეჟონი კოჩიფეს: „ჰაქ მინ ორენ დილო წანერი
 კოჩი?“ უწვეს: „ჰასთეი ქაოის ყუროში წანერი კოჩი რენ.“
 გეხელუ მაშინას დო ჰე კოჩიშე მენდახთუ. ჰე კოჩის კითხუ: 5
 „მა ცქანდე მობთი! არ ღნოსი ქოდომოგური!“ ჰემ კოჩიქ უწუ:
 „მუფერი ღნოსი გინონ?“ ბიჭიქ უწუ: „ჰასთერი ნოლას არ
 ოხოი რენ. არ ბოზო მოლახენ. ჰემ ოხორის მი-თი ვარ ამა-
 ლენ; ნა-ამახთასენ კოჩის, თი ნოკვათამან გალე მეტკომენან.
 მა მუჭო პა?“ ჰემუქ უწუ: „ჰე ოხოიში ამახთიმუ ჰაშო ივენ: 10
 ჰემ ოხორიში ოლინე მჯალეფე მედგინან. ჰექ ქელატკობი, ნეკ-
 ნას ოწკედი. ჰე ბოზოს დოლოხე უფონუნ, გაარი-ნა უზდამან
 კოჩიფე. ჰეთეფეს ოწკედი მუჭოში ამახთანორენ, მუჭოში გა-
 მახთანორენ. სი-თი ჰეშო ვი, ამაგალასენ.“

ჰა ბიჭი მოხთუ დო ქელატკობუ. ოწკელუ. 15
 არ ოხორჯა ქომოხთუ ნეკნაშე. არ კარდილომის კუჩხე
 გედგუ. მაჟუანის ვა გედგუ. მასუმანის გედგუ დო გა-
 მახთუ. ჰა ბიჭიქ-თი ქუმანიშე ჰეშო ვუ დო მუქ-თი
 ქამახთუ. კარდილომი ართელი ონკანტუ, კაპეტი ტუ.
 კაპეტის გედგუ დო უინ ქეხთუ. არ ოდა ქოძირუ. ოდას ნეკნა 20
 ვარ ულუნ. ჰემეკლე ოწკილუ, ნეკნა ვა რენ. დაჰკინდუ, ქოდო-
 ხელუ. ჰექ ქოძირუ არ ჰუტა ფერი. ჰე ფერი ხიტონუ. ქოძირუ
 ნოკეფე. ნოკეფე მოაზდუ, დოლოხენდო ნეკნა ქოგოინწკუ. ბო-
 ზო ქომოხთუ. ბოზოქ უწუ: „ჰაწი სი ბაბა ჩქიმიშა იგზალი!
 მა-თი მებთარე. ჰექ გკითხარე სუმ ნენა. ჰე სუმ ნენაში ჯულა- 25
 პი ქომომჩი, — მა ცქანი ბორე.“

ბიჭი ქომოხთუ ბოზოში ოხორიშა. ბოზო-თი ქო-
 მოხთუ. ბოზოქ კითხუ ბიჭის: „სუმ შეიში ჯოლაპი ქო-
 მომჩი.“ ბოზო იგზალუ. ბოზო ქომუნჯლონუ ბიჭის ელ-
 მასი. ბოზოქ კითხუ: „ჰაა, მუნ ორენ?“ ბიჭიქ გორუ ბუა. 30
 ელმასი ეხდუ, დონჯახუ, ბუას ქოგელუბდუ. ბოზოს ქონუნჯლონუ.
 ბოზოქ სუმ ბილიანდი ქომუნჯლონუ ბიჭის. ბიჭიქ-თი ქეკოფუ სუმ.
 არ ჩქევა ქეკოფუ მონი ორთა ფერის მონი ქოდოდუ. ბოზოს ქონუნ
 ჯლონუ. ბოზოქ ქომუნჯლონუ მაწკინდი. ბიჭი ქეზდუ, კითის ქო-
 მოადუ. ბიჭიქ მაწკინდი მუში ბოზოს ქონუნჯლონუ. ოკულე ბოზო 35
 ქომოხთუ. უწუ ბაბა-მუშის: „მა ჰა ბიჭის ბაონარე.“ ბოზოქ
 ფადიშაის კითხუ: „მა ჰა ბიჭის ელმასი მობუნჯლონი, მა
 ელმასი'სთერი ბოზო ბორე, სი მუფერი ბიჭი რე?“ ბიჭიქ თქუ:
 „მა-თი ბუა'სთერი ბიჭი ბორე!“ „ოკულე ხოლო მა ბილიანდი- 40
 სთეი ბოზო ბორე, სი მუფერი ბიჭი რე?“ „მა-თი ბილიანდი-

სთერი ბიკი ბორე; მონი ქობუკათი: თოლი მო მიმატაფუტან!
მაწკინდი მებუნჯლონი, ლიშანი ქომეზი. ბიკიქ-თი ლიშანი ქო-
მომჩუ, მაწკინდი მუში!“

38. ქომოლი და ოხორჯა

- 5 არ ოხორის ოხორჯა დო ქომოლი ქორტუ. დიდო ფუკა-
რა ტეს. ქომოლი მუშიქ ოთხო ნდლას იკვანდუ კათთა ოხო-
რეფეს. ნა-მეჩეს გაარეფე, მენდულუ ოხორიშა. ოხორჯა მუშის
უწუ-ქი: „მებულუ-მა დიდი აერეფეშე“-მა დო ოთხო წანერი
10 ბერე მუშიკალა ოხორის ქოდოხონუ დო მუქ ოკვანდინუშე
იგზალუ. არ კავეს ქამახთუ. დოლოხე სეტეს დიდო ზენგინი.
აღაფე. აღაფე ძირე-ში „კაპინერი ვალე გამილი“-ა დო არ
ორძო თის ქომეფუდგეს. ფუკარა ვალე გამახთუ დო იბგარუ.
არ აღა ეასელუ დო ნა-იბგარტუ აერის ქონახოლუ. „სი მოთ
იბგარ“-მა დო კითხუ. ფუკარაქ უწუ-ქი: „მა აში წანერი ბო-
15 რტი შ-კულეზ-მა ნანა დო ბაბა დომილურუ-მა. ქოდოფსქიდი-ა
ფუკარა-მა. ოჩალიშონი აერეფე ვარ მაძირუ-მა. კართა ოხო-
რიშე ბიდატი-შ-მა ჯოლორეფე მემიტალამტეს-მა დო მომ-
ტინამტეს-მა. ზენგინეფექ ბერეფე მუში გემიჭიშინამტეს-მა
ობახუშე ჰაშოფეთე ჰამ ხალის ქოდოფსქიდი-ა. ჰაწი ოხორის
20 არ ოხორჯა დო არ ოთხო წანერი ბერე მიონუნ-მა. ოკკომალე
ოხორის მუთუ ვარ მილუნ-მა დო ოკვანდინუშე გობულუ“-მა.
ზენგინიქ უწუ: „სი ჩქიმ ოხორის გოონა-მა დო ხეზმეკიალი
დოგოხუნა-მა. ფუკარა ეზდუ დო მენდოფონუ. ზენგინიქ ხეზ-
მეკიაი ქელიხუნუ. აღას ვიტოხუთ წანას ღუხეზმეტუ. კათთა
25 თუთას ოხორჯა დო ბერე მუშის ფარა ნუნჯლონამტუ ჰა ფუ-
კარა კოჩიქ. ვიტოხუთ წანაში აღაქ უწუ-ქი: „სი ჰაწი-ა ოხორი
ჩქიმის დოდგითი, დოგიბალუნ-მა დო ოხოი სქანიშე იდი-ა დო
ოხორჯა დო ბერე სქანის ქოგოწკედი-ა!“ ფუკარას კაი და-
წონუ. ხოლო აღაქ უწუ-ქი: „სი-ნა იჩალიში, კათთა თუთას
30 გილუტუ ოში ლირა-მა. კათთა თუთას სი ოხორჯა სქანის ქო-
ნუნჯლონი-ა დო ჰაწი მუთუ ვა დოგოსქილუ-მა დო მა ხოლო
სი მექჩარე-მა შქითოში მქითა ლირა-მა დო იდი-ა დო ოხორი
სქანის ქომეჩი-ა დო მოხთი, ხოლო ხეზმეკიალული მოლოდი“-ა
ფუკარას დიდო კაი დაწონუ. ჰემ სერის აღაში ოხორჯაქ

ფუკარაშენი ჭკუდი დო კვალი დუხაზირუ. თანუ-შ-კულეს ფუკარას დუჯობუ: „აჰა, ა ნცხენი-ა დო აჰა შქითოში მქითა ლირა-მა დო სქანი მჭკუდეფე-ა დო ნცხენის გეხედი-ა დო იგზალი-ა, ხოლო ორდო მოხთი-ა: ჩქიმი სთერი ალა სო-თი ვარ ვადირენ-მა! ფუკარას დიდო კაი დაწონუ. ნცხენის გეხედუ

5
 ფუკარა დო ოხოი მუშიშა ნიტუ-ში, ალაქ ხოლო ქოდუჯობუ. ფუკარა მენდახთუ: „ალა ჩქიმი, მუნ ორენ“-მა, კითხუ ფუკარაქ. ალაქ უწუ: „სი არ ღნოსი დოგოჯუარაე-ა დო ოში მქითა ლირა ეგიჰოფარე-ა.“ ფუკარაქ: „კაი, ალა ჩქიმი, კაი“-ა. ალაქ ოში მქითა ლირა ქოფუქოფუ. ალაქ თქუ: „სი ჰაწი

10
 იდა-შ-კულე-ს-მა დო ღალი ძირარე-ა, ჰემუშ თუდენი ქვა ვა ძირა-შაქის-მა მოთ ულურ“-მა. ოკულე უწუ: „ჰაწი იგზალი“-ა. ფუკარა იდუ-ში, ალაქ ხოლო ქოდუჯობუ: „ხოლო არ ღნოსი გიწვარე-ა დო ოში მქითა ლირა ეგიჰოფარე“-ა. ფუკარაქ:

15
 „კაი, ალა ჩქიმი, კაი“-ა.

ჰაწი ალაქ უწუ: „სი მუთუ-ნა ვარ გინონ შერი, მოთ იკითხაფურ-მა დო ჰაწი იგზალი“-ა. ფუკარა იგზალუ. ხოლო ქოდუჯობუ ალაქ ფუკარას. ფუკარა ქომოხთუ. ალაქ უწუ: „არ ჩქვა ღნოსი გიწვარე-ა. არ დულმა ვარ ოხოწონა-ში-ა, მუთუ მო იქომ-მა, კაი ოხოწონი-ა დო ჰემინ-

20
 დო-შ-კულეს დულმა სქანი ვი“-ა. „კაი, ალა ჩქიმი, კაი“-ა დო ფუკარაქ ოში მქითა ლირა ქომეჩუ. ალაქ უწუ, „ჰაწი ხელათე იგზალი“-ა. ფუკარა გზას ქოგედგითუ. იდუ-შ-კულეს არ დიდი ღალი ქოძირუ. ნცხენის გეჩუ დო ღალის ნიტუ-ში, ალაქ-ნა დოგურუ ღნოსი, ქოგაშინუ დო ვარ იდუ, ქოდოდგითუ.

25

ოკულე არ კოჩი, ქჩე ნცხენის გეხუნერი, მოხთუ დო უწუ: „სი მუშენი ჰაქ დგირ-მა? ჰადე ბიგზალათ“-მა. ფუკარაქ უწუ: „მა არ კოჩი ფჩუმერ-მა, ხვალა ვარ მეგებულურ“-მა. „კაი, კაი“-ა დო ჰემ კოჩი მეტუ-ში, ნცხენი წკაის გეფლუ დო კოჩი დოლიშქიდუ. ნცხენი ფუკარაშიკელე ქომოხთუ. ფუკარაში ნცხენი დიდო

30
 პატი ტუ. ფუკარაქ ნცხენა მუშის ოხუშქუ დო ჰემ კოჩიში ნცხენი ოჭოფუ. ყურ ტუვრა მქითა ლირათე ოფშა ნცხენის ელაკიდერი ტუ. ფუკარას კაი დაწონუ დო ჰემ კოჩიშ ნცხენის ქოგეხედუ დო ხოლო სო-თი ვა იდუ.

ფუკარაქ მენდიწკედუ-ში, დიდი ქჩე ფიმფილონი ბა-

35
 დი ნცხენის გეხუნერი ქომოხთუ. ბადიქ ფუკარას უწუ-ქი: „სი ბერე ჩქიმი, ჰაქ მუ იქომ-მა? სი მა მოწკედი-ა, მა სოლე ბიდარე-ა, სი-თი ჰექოლე მემათხოზი“-ა. ფუკარაქ თქუ: „კაი, კაი ჯუმადი“-ა დო ბადი კაი-კაი წკაის ქომემახთუ. ფუკარაქ-თი, ბადი-ნა მეახთუ, ღერის ოწკედუ დო

40

- მეილუ. *ფუკარა* კაპინერ-კაპინერი ნულუნ ხელინერი. არ ფერის დიდი ქვაში ოხორი ქოძირუ. ოხორის გოლიტუ-ში, კარაკოლიქ ქოდუჯოხუ: „ჰაქ მოხთი-ა დო ჰემინდო-შ-კულე ოხორიშე იდი“-ა. *ფუკარა*ქ ნცხენი ქონოკორუ დო მენდახთუ. ჰე
- 5 ოხორის ამახთუ-ში, ჯოლორიში ფერის არ მსქვა ოხორჯა ქონოკორს. ჯოლორიში ფარი იფხოს. ჰექოლე¹ მენდიწკედუ-ში, არ ჩქვა კაი ფერის ჯოლორი ქონოკორს. ჰემ ჯოლორის კაი გმარეფე ულუნ: ქოთუმე, ბურელი, მაკარინა, ბაკლავა; ჰენიშ კაი გმარეფე ჰემ ჯოლორის მეჩამან! ჰემკელ მენდიწკედუ-ში,
- 10 კოჩიში მეკვათერი თიფე ოდას მოლობლუნ! მთელი დიცხირი წკარი'სთერი გფულუნ. ჟინ მენდიწკედუ-ში, არ კოჩი გელახენ დო არ კოჩი დიდი ხამი დოქაჩერი გელახენ დო პატი-პატი იწკენ. *ფუკარას* აშქურინუ. *ფუკარა*ქ ნიდუშუნუ: „ჰაწი პკითხანა, აჯაფა მუჭო ივენ: ჰამ ჯოლორის ჰაკო კაი გმარეფე;
- 15 მეჩამან, ჰემ კაი ოხორჯას ჰე პატი გმარი მეჩამან“-მა!? ჰექოლე-მა კოჩიში თიფე გელობლუნ დო დიცხირეფე წაპუნ-მა, ჟინ ხამი დოქაჩერი კოჩი გელახენ დო პატი-პატი იწკენ-მა! ჰაშო-მა მუფერი შერეფე რენან-მა! პეა პკითხანა, მუთუ დომალოდა-სენ-მა ვოო... მა-მა მო პკითხომტა-მა. აღაქ მა ჰამ ღნოსის-მა
- 20 ოში მჭითა ემიჭოფუ“-მა.
- ფუკარა* დგინ დო მუთუ ვარ ზოპონს. გვერდი საათი-შ-კულე'ს ჟინ პატი კოჩიქ *ფუკარას* ქოდუჯოხუ: „სი-ა მუშენი-ა ნენა ვარ ეშიმერ-მა! ჰე კაი ოხორჯა-მა, ჰე პატი ფერის მუშენი რენ-მა. ჰემ ჯოლორი ჰემ კაი ფერის მუშენი
- 25 რენ-მა. ჰემ კოჩეფეში თიფე ჰეშო მუშენი რენ-მა. მუშენი ვარ რკითხაფურ-მა?“
- ფუკარა*ქ უწუ: „მა ჰამთეფე მუთუს ვარ მორგუნ-შენი ვარ ბიკითხაფურ“-მა.
- ჰემინდოს ჰემ კოჩიქ უწუ: „სი-ა დიდო სქიდი-ა, ბერე
- 30 ჩქიმი-ა, მა-მა ჰამთეფეს-მა ჰაშო მუშენ ბოლოდი, ქოგიჩქინი-ა?! ჰემა ოხორჯა ჩქიმი რენ-მა. ჰამა ჯოლორი ჩქიმი რენ-მა. ჰამ კოჩეფეში ა.ი მუშენი ჰაშო დიცხირონი კვათერი რენ, ქოგიჩქინ-ი, ბერე ჩქიმი-ა? მა ა'ნდლას-მა ოტპუსტი მილუტუ-მა. ჟინდოლე მსქვა ფერეფეშე გოხთიმუშენი ბიდიტ-მა ოხორჯა ჩქიმი
- 35 დო მა დო ჯოლორი ჩქიმი, სუმი ბიდიტ გოხთიმუშე-მა. ჩქუ მილუტუ-მა ოთხო ლიტრო ვოტკა დო კაი ზაკუსკაფე-ა. ჰექ გოწო-ბიტკოჩი-ა. სუმ ფირალეფე დაღის ქოგამახთეზ-მა დო მა-მა ხე

1) მეორემ გაუსწორა—ჰემკელე.

დომიკორეზ-მა. კუჩხე-თი-ა კაი დომიკორეზ-მა დო ქელამდევზ-
 მა. ოხორჯა ჩქიმი-ა ოქოფეზ-მა დო „სი ჩქუნი რე“-ა უწვეზ-მა
 დო ოხორჯას დიდო კაი დაწონუ-მა. ოთხო ლიტრა ვოტკა
 დო ზაკუსკა ჰემთეფექ ოქკომეს დო ოშევეზ-მა. ჰემთეფე ბან-
 დალერი, ბანდალერი ქოდოსქიდეს. ჰემინდოს მა ოხორჯა ჩქი- 5
 მის ბუწვი: „მოხთი, ხე ქოგომიწკი-ა დო მა ჰამთეფეს ირის ხო-
 ლო თი მებოკვათარე“-ა. ოხორჯაქ: „სი ხე ვარ გოგონწკამ-მა.
 დო ჰაშო ხროცკი“-ა. დიდო ბახეწვი-ა დო ხე ვა გომინწკუ-მა
 ჯოდორიზ-მა ბუწვი-ა: „მუ ივენ, ხე გომინწკი, ჯოდორი ჩქი-
 მი!“ ჯოდორი მოხთუ-კიბიებთე(!) ხე ქოგომინწკუ-მა. ჰემუშენი 10
 ჰამ ჯოდორი ნოკის ოხორჯაში აერის. ჯოდორიში აერის
 ოხორჯა ნოკოს. ჰეა ჰემუში ნაკახანია უღუნ დო ჯოდორიში
 გჷარი იფხორს დო პილატიკო-ნა გური ვარ მაძღერტუ. ჰაშო-
 ფეთე შური ჭუტა-ჭუტა ებუჭოდარე. ბერე ჩქიმი-ა, ჰამ კო-
 ჩეფეში თი მუშენი ჰაშო რენ, ქოგიჩქინ-ი, ბერე ჩქიმი? სი-ნა 15
 გიჯოხი-სთერი, ჰამთეფეს-თი ბუჯოხი; მუჭო ამახთე-სთერი:
 „ნანა, ჰაჷა მუ მსქეა ოხორჯა რენ მა. დო სო ნოკორეს-
 დორენ-მა! ჰეა გიდი, ჰა ოხორჯა ჩქიმი დივატუ“-მა! ჰემიდოს
 ხამი გეფჩი-ა დო „ოხორჯა სქანი დიუ“, ბუწვი-ა დო ჰემუ-
 შენი ჰა დიციხრონი თიფე ოკობლუნ. ბერე ჩქიმი-ა, სი მუჭო 20
 მოხთი-სთერი, მუთუ ვარ თქვი-ა, კაი ბაბაში ბერე ნა-ტი-შე-
 ნი-ა. ჰემუშენი ჰაწი ოხორჯალეფეს გჷუვენი მოთ ოლოდამ, ბე-
 რე ჩქიმი-ა. არ ჭუვალე მჭითა ფარა ქომექჩა დო მენდილი
 ოხორიშა დო სქიდი, ბერე ჩქიმი“-ა.

ფუკარა იგზალუ. ოხორიშე იდუ-ში, სერი ტუ. გალენ- 25
 დო ოხორის მენდოწკედუ-ში, ჯაძიქანის ოხორჯა მუ-
 ში ხენ დო არ დიდი ბიჭი პორჯას გელუჯანს დო თი
 უტიშინამს. ფუკარაქ ტუფელი ნოდირუ „მუჭო დოპილა“-
 მა. ალაში ღნოსი ქოგაშინუ. ჰოჷა, ჰაჷა მო პილომტა-
 მა, ჰამუშენი ოში ლირა ალას მებჩი-ა დო ტუფელი ქომოზ- 30
 დუ. არ ქოდობუჯოხა-მა. დუჯოხუ: „სი პოჯას მი გელეგიჯანზ“-
 მა. ოხორჯაქ თქუ: „მა ჰაჷა ნა-ბორტი ბერე ჩქიმი გელე-
 მიჯანზ“-მა! ჰემინდოს ფუკარას კაი დაწონუ დო ოხორის ნუ-
 კანკუ დო ქამახთუ დო ალეფეს ქოდოკიდეს. ჰე ფარაფეში
 ფუკარაქ კაი ოხორი დოხენაფუ დო ბერე მუში დოჩილუ დო 35
 ოხორის ქოდოხუნუ. ჰემუში დულუნის მა-თი ჰექ ბორტი დო
 ონცორუთე წკარი ბუზდამტი.

39. ზენგინი ლო ჟუკარაჟო

არ ზენგინიში ოხორიშიე ჟურ ფუკარა მენდახთეს. ზენგინის უწვევს: „არ გჳარი ქომომჩი!“ ზენგინის ულუტუ დიდი პეტმეზი. პეტმეზის მთუგი დოლაშქილუ. ჰე პეტმეზი ჩქვა ვა იქომეტუ. ვა-იქომეტუ პეტმეზი, ფუკარაფეს ჯოლორიში, ნა-გეჰკომატუ, ანგის პეტმეზი გჳუბუ დილო ე-დო ჰეთეფეს ოჰკომუშენი ქომეჩუ. ჰე ფუკარაფეჰ იფხონან.

ჰე ზენგინიში ბერე ჰეჰ ქომოხთუ, ფუკარაჰ უწუ ბერეს: „ჰაკო დილო პეტმეზი მუშენი მომჩით?“ ჩქუ ჰაჳა ვარ მაჰკომენან“, ბერეჰ უწუ ფუკარაფეს. „ჰა პეტმეზის მთუგი დოლიშქილუ, ჰემუშენი დილო მეჰჩით.“ ფუკარას გური მუხთუ. ნა-გეიფხორტუ, ჩანალი დოტახეს. ბერეჰ თქუ: „ნანა-ჳა, ჯოლორიში ანგი ჰა ფუკარაფეჰ დომიტახეს!“ ზენგინიში ოხორჯაჰ ჰე ფუკარაფეს უღარღალუ დო გჳათხოზუ. ფუკარაფეჰ უწვეს: „ჩქუ ფუკარა ბორეფ, ვანა კოჩი ბორეთ!? ჩქუ მუშენი მომჩით ჯოლორიში ანგითი მთუგე დოლოშქიდერი პეტმეზი? ჩქუ კოჩი ვა ბორტით-ი, ჰემუშენი გიტახით ანგი! ჰეშო მეგომსქუნან ზენგინეფეს!“

40. ა რ ბ ა ღ ი

არ დილო წანერი ბადი ქორტუდორენ. ჰეჳა დილო ზენგინი ტუდორენ. არ სერის ოხოი მუშის ადუ დაჩხური დო ოხორი მუში დაჰუ, ფარაფე მუში-თი დაჰუ. ჰე ბადი დილო დიფუკარუ. არგუნე ეჰოფუ დო გერმაშა ილუ. გერმას არ დიდი ოხორი ქოძირუ. ჰემ ოხორი ტუდორენ გერმა-კოჩეფეში. სერი იუ-შ-კულე გერმა-კოჩეფე ქომოხთეს. ბადის უწვეს-ჰი: „ჰეე, ბადი ჩქუნე-ა, სი ჰაჰ მუჰო მოგალუ-ჳა. ჰაწი-ა სი-ა გჰკოჰათ-ნა-ჳა, ჰათი ჰკომერი რე-ა დოხროცჰიდორენ-ჳა. სი ხოლო-ჳა მუჰო მოხთისთერ ჳა, ოხორი სქანიშა იგზალი-ა, ჩქუ ვარ გიფხორთ, ამჳა ბერეფე ჩქუნე მოხთა-შ-კულე-ა, გჰკომანორენ“-ჳა.

ბადიჰ უწუ-ჰი: „მა-ჳა დილო პატი მენჯელონი ბადი ბორე-ა. ნე ბერე სქანის აჰკომენ-ჳა, ნე თქვა გაჰკომენან-ჳა, მა-ჳა დილო მენჯელონი ბადი ბორე-ა. თქე მუჰო ხეთე'სთერი-ა, შურითე ქომოგიზღამთ“-ჳა. გერმა-კოჩეფეჰ უწვეს: „ჰელე მომიზღით დო გძირათ!“ ბადის

ულუტუ დიდი ნთხაში ტულუმი (ტკებიში გულა). ჰეა შურითე
 დობარუ. გულა იბარუ-შ-კულე გერმა-კოჩეფეს აშქურინეს. გერ-
 მა-კოჩეფექ „ვაშა გემიშქვათ, ბადი ჩქიმი“-ა დო ბადის ახვე-
 წეს: „სი მუნთხა მიწვათენ, მეგიუჯათენ-მა დო სი ჩქუნიკალა
 ტა“-მა.

5

ა'ნდლას ბადიქ გერმა-კოჩეფეკალა გერმას დიდი წი-
 ფურიში ნჯა მოკვათეს. ბადის უწვეს-ქი: „სი-ა წიფურიში არ-
 კელე დიქაჩი-ა, მა-მა არკელე დობიქაჩარე-ა“. ბადიქ უწუ-ქი:
 „მა ხვალა წიფური შურითე ოხორიშა ბოტკომე-ა დო ჟურ
 კოჩი მუ ლოდამს“-მა. გერმა-კოჩეფეს აშქურინეს: „ამანი, ბა-
 დი ჩქუნი-ა. ჩქუ მენდებილათენ-მა, სი ჰეშო მემათხოზათე“-ა.
 გერმა-კოჩეფექ წიფური ოხორიშა მენდილეს. ჰემ გერმა-კოჩიში
 ოხორის დილო ფარა ულუტეს. ბადიქ ილუშუნუ დო თქუ-ქი:
 „მა ჰამთეფეს არ დულმა დობოლოდა-მა დო ჰა ფარათე მა ქო-
 ხომსქიდას“-მა.

10

15

ბადიქ გერმა-კოჩეფეს არ დიდი კუი დონთხორაფუ
 დო თუდე დაჩხური ქოდოლოგზუ. ჟინდოლე თენექე ქოაორ-
 ჩუ. ჰემუს ჟინდოლე მაკარინა ჯობლუ დო იტაღანენ. გერმა-
 კოჩეფექ, მაკარინა ძირე-ში, კაპინერ-კაპინერი ქოააბლეს—ბტკო-
 მათენ-მა – დო იბლეს'სთერი, თენექე გონსთუ დო ირი-ხოლო კუ-
 ის ქოდოლოლეს, ირი ხოლო დოლიქვეს. ბადიქ ოხორონუს
 ქოგაოჭკუ, ფარათე მა ქოხომსქილუ-მა დო.

20

ჰემინდოს გერმა კოჩეფეში ჰენ დიდი ფადიშაი ქო-
 მოხთუ ბადიშა მანიშე. ბადის პატი აშქურინუ. გერმა-
 კოჩიქ უწუ-ქი: „ჰაქონი კოჩეფე სო რენან-მა?“ ბადიქ
 უწუ-ქი, „ჰავ-მა(!) კუი თხორუმან-მა დო წკარი გამახთა-
 სენ“-მა. ჰემინდოს გერმა-კოჩიქ „კუი სო რენ“-მა დო ილუ
 კუიში მანიშა. კუის მოთვალე(რ)ი ტუ. ბადიქ უწუ: „ჰა კუნხე
 ჯონთხი-ა დო ძირარე, სო რენან“-მა. გერმა-კოჩიქ კუნხე
 ჯონთხუ დო თუდე ქოდოლოლუ. ჰე-თი დიქუ. ბადიქ ხორო-
 ნერ-ხორონერი ოხორიშა ილუ დო ფარათე ეზლუ დო იგზალუ.
 ჰემ ფარათეში ოხორი დოკოდუ დო ჰაწი სქილუნ კაი-კაი. ჰეა
 დილო ღნოსერი ბადი ტუ.

25

30

41. მსქვერიში სუმ ბერი

სუმ ბერე ქოაონუტუ მსქვერის. მთუთი თუდელე ეწახენ
 დო ჩუმეს, მსქვერიში ბერეფე ჩუმეს. მსქვერიში ბერეფე ჟინ-
 დოლე ოხორი მუშის მოლახენ. მთუთის ნეკნა მო გუნწკამ-მა!

35

მსქვეერი იგზალუ, ნანა მუში, გჳარი ოგორუშენ, „ბერეფეს გჳარი მობულარე“-ჲა.

- ჰაწი ჰე ჭუტი ბერეჲ მთუთის ნეკნა გუნწკუ დო მთუთიჲ ქეზდუ. ჰაწი ნანა მუში ჯომოხთუ: „ნეკნა გომონწკი“-ა დო ჯოგუნწკუ. გუნწკუ-ში, ჭუჭუტი, ნა-ტუ, სო რენ-ჲა? 5 „მთუთიჲ ნეკნა გონწკუ-ჲა დო ქეზდუ-ჲა. ჰაწი ჰემთეფეს გჳარი ჯომეჲუ. ჰაწი ბერე მუში ოჲონუ დო ოდა მუშის ჯომოლოხუნუ. ჰემუჲ არ დიდი კუი თხორუ დო დაჩხუი ჯოდოლოგზუ. ჰაწი ჰეჲ სთოლი ჯოდოდგუ. ხასე მოჲათვალეის, ორძუ ჯოდოდგუ. 10 გჳარი, მაკაინა, ბურელი, ბაკლავა ჯოდოდგუ. მთუთის დუჯოხუ. მთუთი ჯომოხთუ. ჯოდოხედუ ორძოს. გჳარი იფხორტუ-შ-კულე, ჰამან გონსთუ. მთუთი დოლოლუ, დიჭუ.

42. ჯოჩი-ნა იფხორგუ ბადი

- არ კუჭუინა ჯორტუდორენ. მცხულის გეხეტუ დო მცხული იფხორტუ. არ ბადი ელიტუ-ში კუჭუინა ჯოძირუ. ბადი ტკობაშა, ტკობაშა ოხორიშა იდუ დო კალათი ჯომოდლუ. ჰე ბადი ტუ, კოჩი-ნა იფხორტუ, ბადი. მოხთუ დო კუჭუინას ჯონახოლუ. მუჲ ნჯას ვარ ჲალეტუ. კუჭუინას ახვეწუ: „მუ ივენ, კუჭუინა ჩქიმი-ა, არ მცხული ჯომიტკოჩი.“ ჯონუტკოჩუ. ბადიჲ უწუ-ჲი: „ჰაჲ ჲაზმას ჯოჲოლუ-ჲა დო არ ჩქვა ჯომეიტკოჩი“-ა. კუჭუინაჲ ხოლო ჯონუნტკოჩუ. ბადიჲ ხოლო უწუ: „ჰეჲა ხოლო-ჲა დადის ჯოგოშალუ-ჲა. მუ ივენ კუჭუინა ჩქიმი-ა, ტოტის კუჩხე-ჲა ბადგი-ა დო ოხონკან-ჲა დო დიბლასენ“-ჲა. 15

- კუჭუინაჲ კუჩხე Ბობაძგუ-ში, ბადიჲ ტოტი მეჭოფუ. ტოტი Ბონკანუ დო კუჭუინა მეტკოჩუ დო კუჭუინა Ბოჭოფუ. კალათის დოლოხონუ, მოჲკიდუ დო Ბოიშიე ნოჲონამტუ-ში, ბადის გაძგუ. ბადიჲ კუჭუინას უწუ-ჲი: „მა-ჲა გალე მალენ“-ჲა. ჰემინდოს კუჭუინაჲ უწუ-ჲი ბადის: „სი შურა-ნა ვარ მომატენ ჲერიშა იდარე“-ა. ბადიჲ: „კაი“-ა, უწუ დო ბადი იგზალუ. ჲურ 30 საათიში გზაშა ბადი მოჲტუ-შაჲის კუჭუინაჲ ჲვა დო ჲაზმათე კალათი უფშუ დო მუჲ ხოლო მცხულის ქეხთუ დო ბადიში სეირი იჲომს.

- ბადი ჯომოხთუ. კუჭუინაჲ კალათის ჲინ ჯომოკორუდორტუნ. ბადიჲ მოკორერი ძირუ-ში, კაი დაწონუ. კუჭუინა ჰაჲ დოლოხენ-ჲა დო ხელინერ-ხელინერი კალათი ჯომოჲკიდუ. „ჰო, ჰაჲა ნაკო იმონკანუდორენ-ჲა! ჰამსეი ჲჩინი 35

ჩქიმიქ-მა არ წუჟალი კავურმა დიქომს-მა დო ბერეფე ჩქი-
მიქ-მა ძალი-ძალი გჳარი ჭკომანორენ“-მა. ბადი კუსინერ-
კუსინერი ნულუნ ოხორიშა. ოხორის ნახოლუ-ში, ქჩინი მუშის
უჯოხუ: „ე, ქჩინი! დულა დივუ! სარლა გამილი ვალე, კუჭუ-
ინა მობოჲონამ დოლობოთქვაფით.“ ქჩინის დიდო კაი დაწო-
ნუ. ქჩინიქ კაპინერ-კაპინერი სალა გამილუ-ში, ბადიქ კალათი
მუქთუ-ში, ლაზმა დო ქვალეფეთე სარლა უფშუ. ქჩინიქ ნაკაპუ
ხოპეს დო ბადის გეჭიშუ: „გიდი, სი ვა საგლახ თი სქანის გია-
ურიში ქალამანი. სი მა მომოლერდინი დო ლაზმათე სალა
ომიბში. სქანი-კათა ქცაფერი ბადის კუჭუინა აჭოფუკო-ნა, დე-
ლიკანეფექ ზათი მუ იქომტეს? სი ელახედი დო ნთხირი ქვათე
ნჯახი დო ბერეფე'სთერი კითითე ელუსვი დო ჭკომი! სი ხეშე
ჰეა მოვალექს! გიდი, ქცაფერი ჯინიქ ფუზურონი“-ა დო ბა-
დის დიდო ჰატი ქჩინიქ უღარღალუ.

5

10

ბადიქ: „ჰეა ალლახთან ბულუნია“ დო კალათის ქონაკა-
პუ დო ჰემ ცხულიშა იგზალუ. ხოლო კუჭუინა ქოძირუ. „ეჲ,
კუჭუინა ჩქიმი“-ა დო ოხეწინუს ქოგჲოჭკუ. „მუ ივენ, ნუკუ
გამამოხომუ-მა დო ჰამ მცხული ქოდომიბლი“-ა. კუჭუინაქ არ
მცხული ქომუტკოჩუ. ბადიქ მცხული ქამიტკოჩუ ნუკუს დო
გოლაფუ. ბადიქ უწუ-ქი: „მა ჰამ მცხულითე ვარ ბიძღერ-მა.
არ ტოტის კუჩხე ჲობაძგი-ა დო გემინჭი-ა! მუ ივენ, კუჭუინა
ჩქიმი-ა?!“

15-

20

კუჭუინა გეხთუ დო კუჩხე ტოტის.ჲობაძგუ-ში, ბადიქ ტო-
ტი მეჭოფუ. ოხობადგალუ ტოტი დო კუჭუინა მეტკოჩუ. ბა-
დი, ჰამან, კუჭუინას ქოგაკორუ. დო კალათის დოლოქაჩუ. ჟინ-
დოლე ქომოკორუ. მოჲკიდუ დო ხელინერ-ხელინერი ოხორიშა
ქონახოლუ: „ეჲ, ქჩინი-ა, ოდა გონწკი, კუჭუინა მობოჲო-
ნამ“-მა. ქჩინიქ: „გიდი, მამცუღალე ქცაფერი ბადი“-ა დო ბა-
დის უღარღალუ. ბადიქ: „მა ქცაფერი ბორტა-მა დო სი ნეკნა
ქოგონწკი“-ა. ქჩინიქ ნეკნა გონწკუ-ში, კუჭუინა ქოძირუ.
ქჩინის დიდო კაი დაწონუ: „ოო, სევ-გჲული ბადი ჩქიმი“-ა დო
კუჭუინა ოდას მოლოქაჩეს. ბადიქ ქჩინის უწუ-ქი: „ჰა კუჭუი-
ნას სკიაფი-ა, ეზდი-ა, დო თი დუბლი-ა დო ჰამ სეი ბერეფეზ-მა
არ კაი გჳარი დუხენი“-ა. ბადიქ ხოლო-თი, კალათი ეზდუ დო
მცხულიშა ქოღაჭაბუ.

25

30

35

ჰაწი ქჩინიქ სკიაფი ეზდუ დო კუჭუინას ქონახო-
ლუ: „მუ ივენ კუჭუინა ჩქიმი-ა, არ თი დოგიბლა-მა დო
მსქვა კუჭუინა ივარე-ნა!“ კუჭუინაქ უწუ-ქი: „ვარ, დადი ჩქი-
მი, თომა სქანი დიდო ქჩერენ-მა. ჰე სიფთე სი დოგიბლა“-მა.
ქჩინიქ: „ვარ კუჭუინა ჩქიმი, ვარ, ჰე სიფთე მა დოგიბლა-მა

40

დო ოკულე მა დომიბლარ“-ა. კუჭურინაქ: „ვარ, დადი ჩქიმი, ვარ, სი დიდო ქინი ოხორჯა რე-ა დო თომა მეგოლუნ-ა დო სიფთე მა დოგიბლა“-ა. დო კუჭურინაქ ქინი მოლერდინუ დო ქინიში თიში ობლუს ქოგოქკუ დო თი დობლუ-ში, „ჯინიქი მოლრიკი“-ა, უწუ დო ქინის თი ნოკვათუ. ჰე ქინიში გჷარი დუხენუ ბერეფეს დო სუფრას სახანეფეთე ქოგოლონ-სვარუ დო ჟურ ციცეფე ჟურ სახანიში ჟინდოლე თითო ცი-ციში კითეფე ქოგოდუ. კუჩხეში კითეფე-თი ქელულუ დო უჯე-ფე-თი, ჩინდი დო თოლი დო ხეშ კითეფე სახანეფეს ჰექოლე-აქოლე ქოგოდუ დო კუჭურინა ქერიშე ეალუ.

სერი ივუ-ში, ბერე დო ბაბა ქომოხთეს ოხორიშა. სუფრა გჷარ-ითე ოფშა ტუ. ბადიქ: „ოო, ბერეფე ჩქიმი-ა, ქინიქ მუ კაი გჷარე-ფე მიხენესდორენ“-ა დო გჷარის ქოდოხედეს. სახანიში გჷარი-ოქკომე-ში, მაჟურან სახანეფე ქომოკიზდეს. ბერექ: „ოო, ბაბა-ა, ჰა ნანა ჩქიმიში ციცი სო გეძინ“-ა. ბადიქ-თი: „ბერე ჩქიმი-ა! ჰა სახანის თი ნანა სქანიში, უჯი დო ჩინდი გელუ-ძინ-ა! ეე, გიდი, ბერე ჩქიმი-ა! კუჭურინაქ ნანა სქანიში გჷარი მუქო მიხენეზ“-ა. დო ბადიქ ქოგოკაპუ. აჟუკაპუ დო დაჩხურის შური ნუბარუ. ნუბარუ-ში, მამულიქ გოფათქალუ დო ბადის მტუტათე თოლი უფშუ. ფეშქირითე ნუკუ ბიქოსარე-ა-ში, ნუ-კუს ლაზმა ქოგატაცუ. „ე! გჷაურ-ოლლი, გჷაურ-ოლლი“-ა დო არ ქოდმლორუ. დიმლორუ-ში, ჟინდოლენ კუჭურინაქ თის ნქალა გჷუტალუ დო ბადის თი გჷუპეტმეზუ. ბადიქ ჰემთი ეწიწ-კედუ-ში, კუჭურინა ქერის გეხეტუ. „ე! კუჭურინა, ჩქიმ კუ-ჭურინა“-ა დო ოხვეწინუს ქოგოქკუ: „ჰექ მუქო ეხთი-მუ ივენ, დომიწვი“-ა.

კუჭურინაქ უწუ: „არ დიდი წუკალითე-ა წკარი დოგუ-ბი-ა დო ჰემუთე ბერე სქანიქ წუკალის დოლოგოქჩაჩას დო კაი ხურა დოგიბონას დო კაი-კაი ეკალასენ-ა. მაქვალი გევიტა-ლანაზ-ა დო, ხურა დოგიბონა-ში-ა, მაქვალი ქოქჩაზ“-ა! ჰაწი დიდი ქუკითე დიდო წკარი ოფშუ დო პატი დოგუბუ დო ბერე მუშიქ ბადი წუკალის დოლოქაჩუ. ბადის ჯიჯილეფე გუსტუ; ბერექ ჰემინდოს წუკალის ქეშოგონუ დო ორძოს გო-ხუნუ-ში, მოაქთუ. „ჰეკო მუშენ გაძიციენენ, ბაბა ჩქიმი-ა? მაქვა-ლი ჰკომი“-ა! დო ნუკუს ამულუმეს დო ხოლო ნუკუს გამულამს. ბერეს, ბაბა მუში ნა-ლურუ, ვარ უჩქიტუ. ხოლო მაქვალი ჩაძს. ბადის ხოლო ნუკუს გამახვენ. ბერეს უჩქინ-ქი, ბაბა მუში იძი-ცამს. ბერეს გური მუხთუ დო თის გამუდგუ დო ბადი გამიქ-თუ. „იძიციინი დო იძიციინი! მაქვალი გევიტალანი დო ვარ გი-

ნონ! ბერეფე'სთერი ნუკუს გამაგახვენ. ჰაწი, ნა-გინონ-კონა-
რი იძიცინი“, დო ბერეს-თი აძიცინუ დო ბერე-თი გამიქთუ.
კუჭუინაქ ჭეიშენ: „ჰა-ჰააა დო ზორი სერსითე—თქვან თქვანი
მკათა კოჩი მჭკომუფე-ს, ჰაშო ნომსქუნან“ დო კუჭუინა ძიცინეი-
ძიცინერი ოხოიშა იგზალუ.

5

43. მთუთი აგბაი

არ ქარმატეს არ მსქვეი ქორტუ. სუმ მოთალი ქუაონუ-
ტუ. ჰაწი ნანა მუშიქ უწუმერს ბერეფე მუშის: „ჰაწი მა ბი-
ლარე, გარი მოგილათენ. მითის ნეკნა მო გუნწკამთ!“ დო ნეკ-
ნა გენკოლუ. ჰაწი მუქ იგზალუ. ჰაწი მთუთი ქომოხთუ. „ცინ-
გილ-მინგილ! გონწკი ნეკნა, ნანა სქანი ბორე, ფიმფილი-ქჩე
ბორე.“ „ნანა ჩქიმი-ა კვა-ქჩე ტუ“-ა. ილუ მთუთიქ კვას კაა-
მალი ქონისუ. ჰაწ ქომოხთუ. „ცინგილ-მინგილ, ნეკნა გონწკი!
ნანა სქან ბორე, კვა-ქჩე ბორე“. ჭუტა ნა-ტუ, გამალუ დო
უწუ-ქი: „ნანა ჩქიმი ციცი-ქჩე ტუ“. ნანა მუში-თი ციცი-ქჩე ტუ.
მთუთი ილუ, ციცის კამალი ქონისუ. ხოლო ქომოხთუ, „ცინ-
გილ-მინგილ, ნეკნა გონწკი. ნანა ბორე! ციცი-ქჩე ბორე“. ჭუ-
ტა-ნა ტუ, ნეკნა ქოგუნწკუ. მთუთიქ ეზლუ, ხუჯის ქოგეახუნუ
დო მენდოხუ.

10

15

ჰაწი ნანა მუში ქომოხთუ, ნეკნა გონწკუ დო ქამახ-
თუ. ჰაწი მოთაღეფე ვა რენან. უკულე ქოგამახთეს. ჭუ-
ტა-ნა რენ, ვა რენ. „სო ილუ, ჯუმა თქვანი-ა?“ „ნანა ჩქიმი-ა,
მთუთიქ მენდოაონუ“-ა. ჰაწი მა ჰემუს დობოლოდამ!“ დიდი
კუი დონთხორუ დო დაჩხუი ქოდოლოგზუ. ხასე ქომოაოთუ.
ქინაიშე ორძო ქოდოდგუ. სთოლითე უინდოლ ქოდოდგუ. ჰაწი
ქოდუჯოხუ მთუთის „მოხთი, გარი ოჭკომი“-ა! ჰაწი მთუთი
ქომოხთუ, ჰაწი ქოგულახედუ. მციქა ოჭკომუ. მთუთი მოაქთუ
თი კუპალიში. მთუთი იჭვენ არკელე, მლორუმს. „მოთალი ჩქი-
მიქ-თი მლორუმტუ ჰაშო-აა დო სი-თი მლორი-ა“. მთუთი
ეაქთუ-გეაქთუ. უკულე მსქვეი იგზალუ. მთუთიქ მლორუ დო
მლორუ.

20

25

30

44. * * *

არ მალთეს არ ბოზო ქუჲონუტუ. მუში ვარ ტუ ჰეა.
 ქარმატეშე ქოგებთუ. არ ჩქვა ქჩინი ქელახეტუ. ქჩინიქ გომ-
 ქვაფუ. უკულე ბოზოქ ქოგაულუ. ჰაწი ქვასენ-ა, უჲონდემს.
 5 მეორა გეალუ. ბოზოს დულუმჯუ. სეი დივუ. ხე ენ-დო უჲონ-
 დემს. ჰაწი ქინკაფე ქომობთეს. „წინგილ-მინდილ“-აა დო ნეკ-
 ნას ქონოდგიოთეს. ნეკნა ქოგუნწკუ ბოზოქ. ჰაწი ქინკაფე ქა-
 მახთეს. „ფადიმე კადუნ, ეასელი, ბიხორონად“-აა! „მა-აა კუჩ-
 ხეში მოდვალუ ვარ მილუნ“-აა! იდეს ფოთინ ქომულეს. „ჰაწი
 10 მა-აა იფელიში ფორჩა მომილიდ“-აა. ჰე-თი ქომულეს. „მა-აა
 იუბკა ვარ მილუნ“-აა. იდეს, ქომულეს. მა-აა „იფელიში
 წინეკი ვა მილუნ“-აა. იდეს, ჰე-თი ქომულეს. „ჰაწი,
 ფადიმე კადუნია, ეასელი, ბიხორონათ“-აა. „მა ართი თიში შარ-
 დი ვარ მილუნ“-აა! იდეს, ჰე-თი ქომულეს. „მა მაწკინდი ვარ
 15 მილუნ“-აა. იდეს, ჰე-თი ქომულეს.

„მა-აა მონი ვარ მილუნ“-აა. იდეს, ქომულეს. „მა უჯიში
 დოლოკიდალე ვარ მილუნ“-აა. იდეს, ჰე-თ ქომულეს. „მა-აა ბემ-
 ლული ვარ მილუნ“-აა. იდეს, ჰე-თი ქომულეს. „მა-აა მაწკინდი
 ვარ მილუნ“-აა. იდეს.. მამულიქ ქოდკიწო. ქინკაფე ვარ მოხ-
 20 თეს. ჰაწი ჰე ბოზოქ ეზლუ მქვეი, ოხოიშე ქომოდლუ. „ჰაშე-აა,
 ნეკნა გონწკი-ა. ნეკნა ქოგონწკუ. „ნანა-აა ჰა ბოზო-აა ფადი-
 მე რენ“-აა. ჰაწი ჰაშე ქოგაოშქუ. ქინკაფე ხოლო ქომობთეს.
 „ჰაშე კადუნ-აა. ეასელ, ბიხორონად“-აა! „მა მუთუ სქანი ვარ
 მილუნ!“ ქინკაფექ უწვეს: „სი-ა იწ ხოლო ქოგილუნ“-აა. ეასე-
 25 ლუ დო იხორონან. ჰაშე დოწკეს. კარდის კუჩხე ქოგელოკიდეს.
 მაჟუანი კარდის კუჩხე ქოგელოკიდეს. მასუმანი კარდის გაო-
 ვდე ქოგელოკიდეს.

45. ნანაჲანჯიჲი დო გოზო

არ ოხორის არ ოხოჯა ქორტუ. ჟურ ბოზო ქუჲონუტუ.
 30 ჰაწი არ ბოზო ფუჯეფეს ეწუნჯლონუ, სულეი-თი ქომეჩუ. „იდი
 ფუჯეფე ოჯუნია-ა“. „არკელე ჰა სულეი თხვი-ა, ნოკეფე ვი-ა!“
 ჰაწი ბოზო ბგაინე-ბგაინეი ნულუნ. ჰაწი ილუ, არ ქჩინი ქოძი-
 რუ: „ე, ჩქიმი ბოზო-აა, მოთ იბგარ“-აა, კითხუ ქჩინიქ „ნანა-
 შანტიშიქ-აა ჰაშო დულაა მემიჩქინუ“-აა, უწუ ბოზოქ.

35 „ჰე ბოზო ჩქიმი, ბოზო-აა. არ-აა თი დომიტიშინი“-ა, უწუ
 ქჩინიქ. ბოზო ილუ, თი დუტიშინუ. „ჰაწი იდი, მეჩქინეი ფუჯი

სქანი ქომოლონი“. იღუ ბოზო დო ფუჯი ქომოლონუ. „ნუკუშე ამოდვი-ა დო უჯიშენ ოწკედი“-ა. უჯის ნოკეფე ქოგამახთუ. „ჰაჰა გოკოი მაკაჰა“-ა. გოკოუ დო ნოკეფე დოვუ. „ჰაწი-ა ოხოიშე იტა-ში-ა, გზას ყურ მახხა მეძინ. არ მახხხას უჩა წკაი გჟულუნ. ქჩეს ნუკუ დიბონი-ა. ოხოიშა იგზალი-ა“, უწუ ქჩინიქ.

5

ბოზო ნუკუ დიბონუ დო ოხოიშა იგზალუ. ნანაშანტიში უწუმერს: „ჰაკო ქჩე მუშენი რე?“ მაყუანი ნდლას ბოზო მუში მენდლოშქუ ფუჯეფეკალა, სულეი-თი ქომჩუ. ბგანიეი-ბგანიეი ნულუნ. ჰაწი ჰე ქჩინიქ ქოძირუ ბოზო. ქჩინიქ უწუ-ქი: „მოთ იბგარ ბოზო?“ ბოზოქ უწუ-ქი: „ნანა ჩქიმიქ ჰა სულერი ქომოჩუ.“ ჰაწი ქჩინიქ უწუმერს: „მოხთი, თი დომიტიშინი.“ იღუ ბოზო დო კაი ვა უტიშინუ. „ჰაწი იდი, ფუჯი სქანი ქომოლონი-ა!“ იღუ, ქომოლონუ. სულერი ნუკუს აძუდვი-ა დო მუნდის ოწკედი.“ ჰაწი ოწკედუ ბოზოქ. ფუჯიქ ლაზმა ქოდობლუ. ჰაწი ქჩინიქ უწუ-ქი: „სულეი ფუჯიქ ოგიკკომუ. ჰაწი სი ოხოიშე იტა-ში, გზას ყურ მახხა მეძინ. არის ქჩე წკაი გჟულუნ, მაყუანის უჩა წკაი გჟულუნ. უჩას ნუკუ, ხე, კუჩხე დიბონი-ა!“ ბოზოქ-თი დიბონუ დო ოხოიშე ნულუნ.

10

15

ჰაწი ნანამუშიქ უწუ: „სულეი სო გილუნ“-ა? „ფადიმეში ფუჯი ომიკკომუ“-ა, უწუ ბოზოქ. „ჰაშო უჩა მოთ რე-ა?“ კითხუ ნანა-მუშიქ. „ა ქჩინი ბძირი-ა. ჰემუქ მიწუ ჰასთეი მერის წკაი გჟულუნ, უჩას დიბონი-ა, მა-თი დობიბონი, გობიწკედი-ში, მა-თი ვარ მომწონდუ, მთელ დობიუჩანილორტუნ.“

20

ჰაწი მაყუანი ნდლას ფადიმექ ფუჯეფე ოჯუნამს. ფუჯი მუშიქ უწუმეს ფადიმეს: „ფადიმე-ა, ჰაწი მათი მემოკვათანურენ-ა. ჩქიმი ილეფე მო გონდინომ-ა! ხორცი ჩქიმი დიხოდა-ში-ა, ილეფე ჩქიმი-ა მელაკოი არ მუთუზ-ა დო ცხენიში ღემლულის ქოდოხვი“-ა. ფადიმექ-თი ქოდოხუ. „მაშქითანი ნდლას იდი დო გოწკედი“-ა. იღუ, გოწკედუ-ში, არ კაი ჯამადანი დივულორენ. გონწკუ-შ-კულე ფადიმეს ნა უნტუ შეეფე, ირი ქორტუ, ჯამადანის გამოსვარუტუ. ჰაწი ჰაშეში ნა-ნაქ ჰაშე ქილიკათუ დო იგზალუ დულუნეში. ფადიმეს ბურლული მუნთხანეფე უნტალუტუ. „ჰა გოშილარე-ა დო თერმონი ნოკიდარე“-ა.

25

30

ფადიმე იბგარს. არ მამული ქულონტუ. „მუ გოდოდუ“, კითხუ მამულიქ. „ნანაშანტიშიქ ჰაშომენ ჰაშო მომჩუ“! მამულიქ უწუ-ქი: „ონტალეი-ნა გილუნ სახანი-ა, ნუკუს ქეწე-შიდგი-ა. მაყუანი—უჯის ქეწემიდგი-ა, ჰემუში თერმონი ქონოკი-

35

დია“-ა. ფადიმექ-თი ქონოკიდუ. ჰაწი დულუნეშე ქომოხტეს.
დოდღუ სუტრა დო ოქკომეს.

46. ბერე ლო ჯუმალი მუმი

- 5 მუმიშ ანიშე დო ჯუმალი მუშის უწუ: „ჯუმალი ჩქიმი-ა, მა
ჰანდლა. მუ ბოგნი, ქოგიჩქინ-ი-ა?“ ჯუმალი მუშიქ კითხუ: „მუ,
ოგნი, სქირი-ა?“ „არ ნჯაზ-მა მსქვა კინჩი გელახეტუ დო კო-
ჩი'სთეი კუკუ, კუკუ-მა დო იჯოხუმტუ-მა. მა გობიშაში-ა. კინ-
ჩის ჰემკათთა შერი დათქვენ-ი“-ა?
- 10 ჯუმალი მუშიქ უწუ: „ბერე ჩქიმი-ა, ჰვა ჰემო კინჩი რენ-
მა, „მადულაფეფეს“ ამბაი მეჩამს: „მოთ ინჯირთ! დიდო ხა-
ჩქით დო ლაზუტი გავანორენ“-მა, დო ირის ამბაი მეჩამს.
ბერექ უწუმერს: „ჯუმალი-ა, ლაზუტიში ხხაჩქუში ორა-
გოლილა-ში, ხოლო კუკუ-მა დო იჯოხუმს“-მა დო, ჯუმალი
- 15 მუშის აძიციხუ დო უწუ ბერეს: „ჰამ კინჩიქ მუნდეს კუკუ ვა
თქვა-ში, ჰემინდო-შ-კულე, ნა-ხაჩქარე ლაზუტი, ვარ ივენ“-მა.
ბერექ ჯუმალი მუშის უწუ: „მა ანდლა ცქანდე ჟურ ღნოსი ქო-
დობიგური. „დიდო სქიდა“-მა დო ბერე ოხორიშა იგზალუ.
- 20 ლაზუტიში ომონჭუში ორას ბერე ცონას შუკა მეწილუშა მეშა-
ხთუ. არ მჭითა კინჩი ლაზუტიში თის აოხეტუ. ბერექ კინჩი ძირუ-
ში, დიდო კაი დაწონუ, ხოლო ჯუმალი მუშიშა იდუ დო კით-
ხუ: „ჯუმალი-ა, მა ჰამდლა არ კინჩი ქობძირი-ა. გური-პიჯი
მუში მაქვალ'სთერი მჭითა ტუ-მა. ჰემ კინჩი ლაზუტიში რო-
კაში ჟინდოლე აოხეტუ-მა დო ქოთუმეში წიპილი'სთერი კიამ-
- 25 ტუ-მა. ჰემ კინჩი მუფერი კინჩი აენ“-მა დო, ჯუმალი მუშიქ
უწუ ქი: „ჰემ კინჩის ჯოხონს-მა მალალურე. ჰემუქ ლაზუტი
ომონჭინამზ-მა. ჰამ კინჩი ვარ ტა-ში-ა, ლაზუტი ვარ იმონ-
ჰენ“-მა.
- 30 ბერექ: „დიდო სქიდი ჯუმალი ჩქიმი“-ა დო ძიციხერ-ძი-
ციხერი ოხორიშა იგზალუ.

47. ოხორჯა ლო ქომოლი

არ კოჩის დიდო მსქვა ოხორჯა უაონტუტუ. კურბეთიშა
იგზალუ. ა'ნდლას მოლა ოხორიშა ქომოხტუ. ოხორჯა უხუენე

რენ მოლაქ უწუ: „ეჲ, გიდი, გელინი-ა, სი ლურა-ი?—„მოთ,“ უწუ ოხორჯაქ.

„ქომოლი სქანიქ ბეე თამამი ვარ ახენუ დო ჰემუშენი ლურარე!“ „ე! მუ პათ?“ „მა დობიქომ“,—უწუ მოლაქ. „ვანა ბერე ქორბას თამამი ვა რენ დო მა თამამი დოპა!“

5

მოლაქ თამამი დოვუ. ოხორჯას ქომაკილუ. უურ წანაში ოხორჯაში ქომოლი ქომოხთუ კურბეთიშენ. ოხორჯა გეგონ-დინეი ქომოლის ვა მენდოწკელუ. „ოხორჯა, მუ გალოდუ“-და, უწუმერს ქომოლიქ. „ქორბას ბერე გვერდი ნაშქვი დო იგზალი! მა მოლუინამტი!“ ქომოლი კითხუმს ოხორჯას: „ოკულე მუ ივუ?“ ოხორჯაქ უწუ: „მოლა მოხთუ დო, ქორბას ნა-მიონუ-ტუ, ბერე თამამი დოვუ“.

10

მუთუ ვა უწუ. ოკულე „მამდულდა ბორე“-და დო მოლაში ოგოუშა იგზალუ. მენდახთუ, მოლა ქოძირუ. მოლა(!) ჰადა ვა იჩინუმს. მოლაში ოხორჯაქ ჰამ კოჩის კითხუ: „მუ სანახათი გილუნ-და? „მა დულდა ბგორუმ“. მოლაში ოხორჯაქ უწუ: „ჩქი-მიკალა ქოდოდგითი“-ა.

15

მოლაქ: „ვა ივენ“-და. კოჩი გედგითუ, ნიტუ. მოლაქ ქოდულჯოხუ: „მოხთი ჰაქ“-და. კითხუ: „ოხორჯა, მუთუ გაონუნ“-და. „მუთუ ვარ მიონუნ“-და.

20

„ბოზოფეში მუთუ გიჩქინ-ი-ა?“ კითხუ მოლაქ. „მუთუ ვარ მიჩქინ“-და, უწუმერს მოლას. „ჩქუნკალა ქოდოდგითი“-ა. მოლაში ძანის ქოდოდგითუ. ყონაშე იგზალუ, იჩალიშამს. მოლაში ბოზოქ გადი მენდულუ, „ჭკომი“-ა. ჰამუქ—„მა ვა ბიბხო“ და. „მულა იფხო“-და, უწუ ბოზოქ.

25

„ჭუტა ბერე მშქორინერი მიონუნ“. „ჰემუს-თი ქოჩი-ა“,—უწუ ბოზოქ.

„ჭუტა ბერექ ჰამ-კატა გგარი ვარ იფხორს.“ „მუ ჭკომასენ“-და—უწუ ბოზოქ. „ჰემუში გგარი სი გილუნ“-და. „მა მუ მილუნ“-და. ბოზოქ კოჩიში ჭუტა ბიჭის გგარი ქოჩუ. ბოზო დიქ-თუ დო ოხოიშე იგზალუ. ბოზოს დუნდათე მუთუში ამბაი ვა ულუნ. მაყუა ნდლას ბოზოქ უწუ ნანა-მუშის: „კოჩის გგარი მა ბუღარე“-ა. ბოზოქ გგარი მენდულუ კოჩის. მაყუანი ბოზოს უნონ ხოლო გგარი მუკ(!) უღას. მოლაში მაყუა ბოზოქ: „მა ბულა“-და. მაყუანის მაყუა ბოზოქ მენდულუ. ჰემუს-თი კოჩიქ ჰემო უწუ. ჰემ კოჩიქ მოლაში სუმ ბოზო-თი მოლერდინუ.

30

35

ანდლას ქრისტიანეფეში ოხომალა ქომოხთუ. ირი კოჩი კილისეში ულუნ. მოლა ორდომენ კილისეშენ იგზალუ. ჰამ კოჩი ოხ-

- იოზ ენ. მოლაქ ოხორჯას უწუ: „ორდომენ ქომოხთით“-ა. მოლაში ოხორჯა ხურაში ობონუშე იგზალუ. კოჩიქ დოლოქუნუ ნუხირუ მოლაში ოხორჯას. ოხორჯაქ ტანი დიბონუ. აღნე იფელიში დოლოქუნუ დროიქუნასე. კოჩიქ ნუხირუდორენ, ვა რენ დოლოქუნუ. ოხორჯაქ მამდულდას კითხუ: „დოლოქუნუ ჰაქ დობ-დეიდორტუნ, სო იდუ“. „მა ვა მიჩქინ“-ა. მოლაში ოხორჯაქ უწუმერს: „ჰაწი მუ პათ“-ა? კოჩიქ უწუმერს: „ჰამ-კათთა დულდა დივენ“-ა, აღნე იფელიში დოლოქუნუ თუდენი სქანიქ ბეკი ოჰკომუ“-ა.
- 10 მოლაში ოხორჯაქ უწუ: „მუ პათენ“-ა? კოჩიქ უწუ ოხორჯას: „მა ქეშებიმე“-ა. კოჩი მენდახტუ. არ საათიშ დოლოხე ართეი ქეშიდუ. მაჟუა საათის მაჟუა ქეშიდუ. სუმ საათის დოლოხე ირი ხოლო ქეშიდუ, იფელიში დოლოქუნუ. ოხორჯაქ უწუ კოჩის: „სი ჰათეფენ-ნა გშილი, მაილას არ დიდი
- 15 ქუკი გომინდუნენ-ა. ბეკი ჰე-თი ოჰკომუ-ა, ა ჰე-თი დო-გოა“-ა. კოჩიქ ოგოუს ქოგაოჰკუ. დიდა დოჰკინდუდორტუნ. ოხორჯას უწუ: „წუკალიში ხეს-მა ქელებუკლიმი-ა. დომაჰკინ-დუ დო ვარ ეშემაღენ“-ა. ჰაწი ოხორჯაქ უწუ ქომოლის: „ჰაწი დომაღანეს, ბიგზალათ!“ „ჰო“ დო კილისეშე იგზალეს.
- 20 მოლაქ უღარღალუ: „ჰაკო მოთ ოღანამტი“-ა. მოლაში ოხორჯაქ უწუ მოლას: „ჰანდლა არ დულდა ივუ“-ა. მოლაქ: „მუნ ორენ-ა, დოთქვი“-ა. „ონჯლორე რენ-ა, ვარ ითქვენ“-ა. „თქვი-ა, თქვი“-ა, უწუ მოლაქ. ოხორჯაქ უწუ მოლას: „ჰამ დლა იფელიში დოლოქუნუ-ა, ნა-დობდეიდორტუნ
- 25 თუდენი ჩქიმიქ ოჰკომუ-ა.“ „ოკული მუჰო ეშილი“-ა? ოხორჯაქ უწუმერს მოლას: „ოხორის ნა მიჯონუნან, კოჩიქ ქეშიდუ დო მაილას ნა-გომინდუნესდორტუნ, ჰუკი-თი ქოძირუ, ხეს ქე-ლუკლიმუ, ვარ ეშაღუ. კოჩი დიდა დოჰკინდინერი ტუ!“
- 30 მოლაქ კითხუ ჰემ კოჩის: „ჰი ოხორჯაში თუდენიქ დოლოქუნუ ოფხორს“-ი? კოჩიქ უწუმერს მოლას: „ჰი ოხორჯაში ქორბას გვერდი ბერე დივენ“-ი?

48. * * *

- არ ვაქითის მა აეთიმი ბორტი. ოჩალიშუშე ბიგზალი. ბერობაში ზამანის არ დუქანჯიშე მენდაფთი. ჰემუქ-თი კოჩი გორუმტუ. „ჩქიმიკალა ქოდოდგითი“-ა. მა-თი „კაი“, ბუწვი.
- 35 დოლოქუნუ გეკორეი ქომომიშუ. ოხორი მუში ქოდომოგურუ.

გზას მებიტი, ოხორიშე ჯოლორეფე გომილეს, ტორა ომქკომეს. გეკორეი, ხეს-ნა მილუტუ, შერეფე გოწომილეს. ჰეკ ტუ ფოთინი დო ოხორჯაში დოლოქუნეფე ჯოლორეფეკ დოლორილოლეს. ჯოლორეფეში ხაზაინი ქომოხთუ. მა ხოლო ბოხჩა გეკორეი დობკორობი, ოხორი მუშიშე მენდებული. ოხორჯა მუშის ქომებჩი. ოხორჯაქ ფოთინი ქომოხდუ. ფოთინი ხანიშე გამაბრიწეი ტუ. „ჰამ კოჩი ქაოი რენ-ი? კაი მუდა ემიჭოფე?“ ახჩამდა ხაზაინი ქომოხთუ ოხორიშე. „ჰანდლა სი გამაბრიწეი ფოთინი მუშენი ემიჭოფი?“ ვა მაძირუ. „გამაბრიწე ვარ ტუ.“ ნეისა ონჯიუში ზამანი ქომოხთუ. ხაზაინიქ მა მიწუ: „ა ხოჯი ძაბუნი ღენ-და. სი ახირის დინჯირი-ა, ჰეკ კრევეტი ქორენ“-და. მა-ა.ი ახირიში ონჯირუშე მენდაფთი.

ახირის უფონუნ ხოჯი დო ფუჯეფე, არ ჩქვა გურუნი. ხაზაინი(!) მა მიწუ: „ხოჯი ოლუქი დოხროცქასენ-და. ხროცქუტა-ში თი ნოკვათი“-ა. მა-თი სერი ებზა ვარ მილუტუ. ლამბა მესქურო. წკუფის ქოლოფსქიდი. მა-თი ჭუტა დომანჯირუ. ახირის სერსი დივუ. მა-თი ქებისელი, ლამბა ვარ იჭვენ. ებზა ვარ მილუნ. ახირის მუნთხა ხრონცქუნ. კუჩხეფე ქაოშეს მონთხამს. მა-თი ხამი ქებზდი დო მენდაფთი ხოჯიში ხანიშე, აშმა ხოჯის ჯინიქი ბუჯუბალი. ჰემუქ ტრიკი ოვალემს. მა თი მებოკვათი. ბიდი დო დობინჯირი. საბახთან ორდო ქებისელი. მენდებიწკედი-ში, ხოჯი დოხროცქუდორენ, გურუნის—თი მეკვათერი! სერი მა ებისელი წკუფის, მეგერ გურუნის თი მებოკვათი! გურუნინ ინგორტუ მა ხრონცქუ-მა დო ხოჯიში ღენე გურუნის თი მებოკვათი. ებისელი დო ხაზაინი ვა ეისელუ, მა ბიმიტი.

49. * * *

ჰაწი არ კოჩი ავჯილიშე მენდახთუ დო არ დიდი კუი ქოძირუ. „ჰადა მუფერი კუი რენ-და. ჰაწი მა-და მუ პა-და. გზაში ორთას არ დიდი კუი ქობძირი-ა. ჰეგ-და ვარ მალუ-და. ჰაწი ოხორიშე გობიქთარე-და. ოხორიშე ბიგზალაე“-ა. მექთე-ბიშე ბერე მუში იგზალუ. მოხთუ-ში, ბაბა ოხოის ვარ ტუ. მა ჰაწი-ა მუ პა-და? გჰარი მამშქორინუ, წკარი ვარ დგინ“-და. ჰაწი „ბაბა, ბაბა“-და დო იბგარს. იბგარუ-შ-კულე პაბა ქომოხთუ. „ბერე ჩქიმი-ა, მოთ იბგარ, მუ გალოდუ.“ „სი-ა სო რტა“-ა? „მა-და გერმაშა-და ბიდი“-ა. „მუშენი“-ა? „მთუთიში ოფლუშენი.

„მთუთი-ა ვა ძირი-ა.“ „ქო-მა, ჰე ვარ მაილუ“-მა. „მუშენი“-ა?
 „დიდი ტუ, დიდი-ა ბიგა-მა, ა მჩხუ ბიგა ქოქაჩუტუ, მაშქურ-
 ნუ“-მა. „მუშენი-ა, ტუფელი-ა ქოგილუტუ-მა, მოთ გაშქუინუ,
 მოთ ვა გაილუ?“

- 5 „მონკა ტუ, ვარ მომაღეტუ-მა.“ „მა-მა, ხორცი მინტუ-მა,
 მუშენი ვარ მოაღი, მოდა ვარ მოაღი...“

50. ზანგინი კოჩი ღო ბოზო გუმი

არ მემღეკეთის ზანგინი კოჩი ქორტუდორენ. არ ოხორჯა,
 არ ბოზო დო არ ბიჭი უფონუტუდორენ ჰემუს. ოხორჯაქ მუს
 10 უწუ: „ჩქუ არ ხაჯილუღიშე მენდაფთათ“. ოხორჯაქ უწუ:
 „ბიდათ, ბოზო სო ბიონათენ?“ ბაღიქ უწუ: „ოხორი გემკოლა-
 თენ, დოლოხე ქომოლობოხუნათენ, ოკკომალეფე ირი ქოდო-
 ბუღვათენ, მობიტა-ჩაქის ნა ღუბალასენ“. ოხორჯაქ უწუ: „კა-
 ი“-ა. ჰეშო დოვეს დო გამახთეს, იგზალეს ხაჯილუღიშა. ბიჭი-
 15 თი მენდიჟონეს. ბოზო ოხორის მოლოხენ. ჰემ ხაჯიში ოფუტეს
 არ იმამი ქორტუდორენ. ჰე იმამი ბოზოს ქონაჩქინუ. „ნეკნა
 გონწკი დო მა ქამამიონი“. ბოზოქ: „ვარ“-მა, უწუ. „მა ჰეშო
 ბოზო ვა ბორე“.

იმამი დიდო ქონაჩქინუ, ბოზო რაზი ვარ ივუ. ოკულე ჰე
 20 იმამიქ არ ქინი ოხორჯა ქოძირუ. ოხორჯას უწუ იმამიქ: „ჰე
 ბოზომ ანინე მენდემოშქვი, დიდო ფარა მექარე!“ ქინიქ
 „კაი“-ა, უწუ. ოში ალთუნი ქოაუტოფუ ქინიქ. ქინი მენდახთუ
 ბოზოში ოხორიშა, უწუ ბოზოს: „მუ ივენ, გალე ქოდოფსკიდი,
 მი-თი ვა მიონუნ, დოლოხე ქამამიონი!“ ბოზოქ მენდოწკედუ,
 25 ა ქინი ოხორჯა გურის ნაჭუ ბოზოს, ნეკნა გონწკუ. ქინი
 ქამოაონუ. ქინიქ ბოზოს უწუ: „დიდო კაი ბოზო რე! სი ჰამ
 ოფუტეში იმამის ქომექარე.“ „ვარ ივენ“-მა, — უწუ ბოზოქ. ქინ-
 ნიქ სერი იმამის ნეკნა ქოგუნწკუ. იმამი ქამახთუ. ბო-
 ზოქ უწუ ქინის „ჰადა მუ პატი დულა-მოლოდი! მა ბაბაქ დო
 30 ჯუმაქ პილანორენ“. ქინიქ: „მუთუ ვარ გოდოღამან“-მა, უწუ.
 იმამიქ უწუ ბოზოს: „მო გაშქურნეტას, მა სი ეგქოფარე, სი
 ჩქიმი ტარე!“ ბოზოქ: „კაი“-ა, უწუ. იმამის კაი დაწონუ.

ჰაწი ბოზოქ უწუ იმამის: „ჰაწი ბიდათ ხამამიშე, არ ხურა დო-
 ბიბონათ!“ იმამიქ „კაი“-ა, უწუ ქინი დო იმამი, ბოზო გამახთეს,
 35 ოხორი გენკოლეს, იგზალეს ხამამიშა. ბოზოქ იმამის დოლოქუ-

ნუ ქომოწკუ, ხურა უბონასენ. ქოგობუ წკარი, საპონი უსუმეს, დიდო საპონი უსუ თოლი დო პიჯის. იმამის თოლი ვარ გან-
წკუ საპონიში ფოფოჯითე. ბოზოქ ხამამიში ტასითე გეჩუ თის
იმამის, თოლი დუხენითი ქოკუწკუ. ბოზო გამახთუ ხამამის,
ოხორი მუშიშე ქომოხთუ. გოლულუ ოხორის დოლოხე ქოდო-
ხედუ. იმამი თოლი ქაორი ოხო-მუშიშე იგზალუ. იმამიქ მექთუ-
ბი დუქარუ ბოზოში ბაბას. ბოზო სქანიქ ოხორიში ნეკნა გონ-
წკუ, პატი დულაფე იქომს. ხაჯის გური ქომუხთუ ბოზო მუ-
შიშე. უწუ ხაჯიქ ბიჭი-მუშის: „იდი ოხორიშე, და სქანი დოაღი,
დიცხირონი ფორჩა ქომომილი. მა-თი ბიდარე ოფუტეშე. ბო-
ზო ჩქიმი საღი ტა-ში, ვარ ბულურ ოფუტეშე“.

ბოზოში ჯუმა ქომოხთუ ოხორი მუშიშა. უჯოხუ და მუ-
შის. „ნეკნა გონწკი, მა ჯუმა სქანი ბორე, ოხორის ამაფთა-
რე.“ ბოზოქ უწუ-ქი: „სი ჯუმა ჩქიმი ვა რე. ჰაწი სერი რენ,
თანა-ში გძირარე, გიჩინარე, ნეკნა გოგინწკარე!“ დოთანუ. ბო-
ზოქ მენდოწკედუ—ჯუმა მუში რენ. ქოგუნწკუ ნეკნა. ჯუმა მუ-
ში ქამახთუ. ბოზოქ უწუ: „ნანა დო ბაბა სო რენან?“ ჯუმა მუ-
შიქ უწუ: „ჰენთეფე-თი მულუნან. მა ორდო ქომოფთი. ჰაწი ბა-
რაბერი ნანას დო ბაბას მებაგათ!“ ოხორი გენკოლეს, გამახთეს,
ნაგანორენ ნანა დო ბაბას. ჰაწი გზას ნულუნან. ბოზოქ უწუ:
„ჰაშო სო ბულუთ“. ჯუმა მუშიქ უწუ: „გზა ჰაშო რენ.“ ჯუმა
მუშიქ იდუშუნუ: „და ჩქიმი პილარე, კაბარეთი ვარ უდუნ.
მცუდიში მუჭო პილარე? დეი გურის ნაჭვენ.“ ბოზოქ ქოხოწუ-
ნაფუ დულაფე. ჰემუშენი გურის ნაჭვენ დო ვარ აილენ. ჯუმა
მუშიქ იდუშუნუ: „მა ჰაშო პარე, მცხურის(!) თი მებოკვათარე,
და ჩქიმიში ფორჩა დიცხირონ დოპარე, ბაბას ქომეზულარე.
ბაბას ბუწვარე: „და ჩქიმი დოპილი, აჰა, დიცხირონი და ჩქი-
მიში ფორჩა. და ჩქიმი გერმას მებტკოჩარე, მა ბიგზალარე.“
ჰემო დოვეუ, დო ბოზოში ჯუმა იმტუ, იგზალუ.

ბოზო ქოდოსქიდუ ხვალა. ბოზოს გერმას აშქურინუ. არ ლა-
ლიში ქინარის გზა ჟილენდო აწჯას ქებთუ. ჰემ ოფუტეში ბელიში
ბერე ასქერი ელაკათერი ავჯილულიშე მენდახთუ, ცხენის გეხუნე-
რი. ჰე ბოზო ნა-ტუ ღერიშე მოხთუ-ში, ცხენი წკარის ვარ მეახთუ.
ბელიში ბიჭიქ თქუ: „ჰა ნცხენი წკარის მუშენი ვარ მეაღუნ?“
ბელიში ბიჭიქ წკარის დოლიწკედუ. წკარის დოლოხე არ ბო-
ზოში ვავა ქოძირუ. ბელიშ ბიჭიქ ჟინდოლე მენდიწკედუ. არ
ბოზო ნჯას ქოგეშახენ. ბელიშ ბიჭიქ დუჯოხუ: „სი კოჩი რე-ი
ვანა ტინკა რე-ი?“—აა, უწუ ბოზოს. ბოზოქ უწუ: „მა კოჩიში

ბოზო ბორე.“ ბიჭიკ უწუ: „კოჩი რე-ნა, ნჯას ქოგეხთი, ვა-
 გაშქურინას!“ ბოზო ნჯას ქოგეხთუ. ბელიშ ბიჭიკ კითხუ: „სი-
 ჰაქ მოთ გეხერ“. ბოზოქ უწუ: „მაშქურინუ, ნჯას ქეფთი!“ ბე-
 ლიშ ბიჭიკ მუში მანებრაფეს უწუ: „ჩქუ მობთით ავჯილუღიშე,
 5 პილატით მსქევრი დო მთუთი! ირიშენ კაი რენ, არ ბოზო ქობ-
 ძირით. ჰა ბოზო მსქევა ბოზო რენ, მა ებჭოფარე“, — თქუ ბე-
 ლიშ ბიჭიკ. ქეჭოფუ ჰე ბოზო, გოაქთუ. ბელიშ ბიჭი მენდახთუ
 ოხოი-მუშიშე. ბელიქ უწუ: „ჰაკო ორდო მოთ მოხთი?“ ბიჭიკ
 უწუ: „გერმას არ ბოზო ქობძირი, ებჭოფი დო ქომობიონი.
 10 დილო მსქევა ბოზო რენ.“ ბელის კაი დაწონუ. ბერე მუშის დი-
 დი დულუნი დუხენუ. ბელიში ბიჭიკალა ჰე ბოზოს სუმ ბერე
 დავუ.

ბელიში ბიჭი იტუ ნოლაშენ. მოატუ-ში, ბოზო ნოგუტუ
 გხას. შემსიე ქოაქოფუმტუ, ბარაბერი ოხორიშე ქომოატეს.
 15 სუმ წანა-შ-კულე ბელიში ბიჭი ნოლაშე მენდახთუ. გოაქთუ,
 ოხოიშე მოატუ-ში, ჰემ ბოზო ოღინეშო'სთერი გხას ვარ ნავუ.
 ბერეფე მუშის უღარღალამტუ. გურმოშქენინერი ბელიშ ბიჭი
 ქომოხთუ ოხოიშე. ბოზოს უწუ ბელიშ ბიჭიკ: „სუმ წანა რენ
 ჩქიმკალა რე. სუმ ბერე ქოგაონუნ. ჰაშო პოტე ვარ იქომტი,
 20 ბერეფეს ვარ უღარღალამტი. ჰანდლა ჰეშო მუშენი ვი?“ ბო-
 ზოქ უწუ ბელიშ ბიჭის: „სუმ წანა რენ მა სქანკალა ქობორე!
 სი მუშენი მა ვარ მკითხომ-ქი: სი მიში ბოზო რე. მა-თი არ
 კოჩიში ბოზო ბორე!“ ბელიშ ბიჭიკ ჰემინდოს კითხუ: „სი მიში
 ბოზო რე?“ „ჰასთერ ოფუტეში, ჰასთერ ხაჯიში ბოზო ბორე.
 25 ვარ მიჩქინ ნანა ჩქიმი, ბაბა ჩქიმი, ჯუმა ჩქიმი სალი რენან
 ვანა დოლურესი, ჰემუშენი ბერეფეს ბულარღალი, სი ქომოხთი
 დო მა ვა გძირი“. ბელიშ ბიჭიკ უწუ: „მუნდეს გინონ, ბიდათ
 სქანი ნანაშენ დო ბაბაშენ.“ ბოზოქ უწუ: „მა ჰუმანიშე ბიდა-
 რე.“ ბელიშ ბიჭიკ უწუ: „მა ჰუმანიშენ ვარ მაღენ, სი იდი,
 30 კოჩეფე ელეგკათარე დო გოშქუარე!“ კოჩეფე ქელუკათუ, ზა-
 პიტეფე-თი ქელუკათუ. გამახტეს დო ნულუშან.

ახამი დივუ, ჩადირეფე ქოდოდგეს დო ინჯირანორენ. ბო-
 ზოში ბერეფეს მუშითე ხვალა ჩადირი ულუტუ. კოჩეფე ირი დინჯი-
 რე-ში, ბელიში ბერეში ზაპტი ბოზოშ ანინიშე ქომოხთუ. ზაპტიკ
 35 უწუ ბოზოს: „მა სქანიკალა ბინჯირარე“. ბოზოქ უწუ: „ჰემკათა
 დულა ვარ ივენ.“ ზაპტიკ უწუ ბოზოს: „ვანა ბერეფე სქანი სუმი-
 თი ხოლო პილარე“-ა. ბოზოქ უწუ: „მა ჰემკათა დულა ვარ მა-
 ხენენ, სქანიკალა ვარ მანჯირენ. ეჰე, ბერეფე სო რენან! ისთერ

ილი ვანა, მუნთხა გინონ, ჰეა ვი.“ ჰე ზაპიტეკ სუმ ბერე-თო დოაღუ. ზაპიტეკ უწუ ბოზო: „სუმ ბერე დოპილი, ჰაწი სი-თი კილარე, ვანა ჩქიმკალა ინჯირი.“ ბოზოს აშქურინუ. ბოზოქ „კაი“-ა, უწუ. ბოზოქ უწუ: „მა ვალე გამაფთარე, დულა მი-
 5 ლუნ. მოფთა-ში, სქანკალა, ბინჯირარე.“ ზაპიტეკ ვარ ოხუჩქუ. ბოზოქ უწუ ზაპიტის: „ჩქიმშიენი იმტასენ-აა გიჩქინ-ნა, ა შქას თოკი ქოგემიდე დო მა ვა მამტინენ.“ ზაპიტეკ-თი ბოზოს შქას თოკი ქოგაუდუ. ბოზო თოკი მეკიდერი ვალე ქოგამახთუ, ჩა-
 10 დირის მციქა ჰემეკლე მენდახთუ. ბოზოქ თოკი შქას გეიწკუ, ნჯას ქონოკორუ. ბოზო ჰეკ იმტუ. ზაპიტი თოკი მოახდუ, ბოზო ვარ მოხთუ. ზაპიტი თოკის ელათხოზუ. იდუ-შ-კულე — ბოზოქ ნჯას თოკი ქონოკორუდორენ, ბოზო იმტუდორენ. ზა-
 15 პიტეკ მოხთუ, დინჯირუ. დოთანუ. გოაქთეს დო ბელიშ ბერე-ში ოხორიშე ქომოხთეს. ბელიშ ბერეკ უწუ ზაპიტის: „ელეგი-კათი ბერეფე დო ოხორჯა ჩქიმი, სო რე?“ ზაპიტეკ უწუ: „გერ-
 20 მას ძირი! გერმას გონდუნუ. მა-თი გობიქთი, ოხორიშე ქომობთი“. ჰაწი ბოზო ნა-იმტუ'სთერი არ ჩობანიშე მენდახთუ. ბო-
 ზოქ ჩობანის უწუ: „ა'მხური ქომომჩი“-ა. ჩობანიქ მხური ქო-
 მეჩუ. ბოზოქ ფარა ქომეჩუ. ბოზოქ უწუ: „ჰამ მხურის თი ქო-
 25 ნოკვათი წიწეფე მა ქომომჩი.“ ჩობანიქ თი ნოკვათუ, მხურიშ წიწეფე ბოზოს ქომეჩუ. ჰე მხურის წიწეფე ბოზოქ თის ქო-
 გოაქორუ. ბოზო დივუ ქელოლლანი. ბიჭის ქონოგნაფუ. ჰაწი ჰე ბოზო ბაბა მუშიში ოხორიშე ქომოხთუ. ბაბა მუშიქ ვარ იჩინომს. ჰე ხაჯი რენ. ბოზოქ უწუ ხაჯი ბაბა მუშის: „მა ქე-
 30 ლოლლანი ბორე. მა ჰაქ სქანკალა ბორტარე, კაზეფე გიმჯვი-ნარე დო გაარი ქომჩარე.“ ხაჯი ბაბა მუშიქ: „კაი“-ა, უწუ. ხაჯის ვარ უჩქინ, ჰეა ბოზო მუში ნა-რე.

ჰაწი ბოზო კაზეფე ომჯვინამს. ჰაწი ბელიში ბიჭის დერდი და-
 ვუ. ჰა ოხორჯა მუშენი გონდუნუ? ბერეფე მუჭო გომინდუნუ? უწუ
 35 ბელი ბაბა მუშის: „მა ბილარე, ბერეფე ჩქიმი, ოხორჯა ჩქიმი ბგო-
 რარე.“ ბელიქ უწუ: „იდა“-ა. ბელიშ ბიჭიქ ჰემ ზაპიტი ქელიკათუ, ოხორჯა მუშიშ ოგორუშა ქოგამახთუ. ჰემ ხაჯი, ბოზოში ბა-
 ბა-ნა რენ, ოხორიშე ჰემ ბელიში ბერე ჰეკ მენდახთუ დო მუ-
 საფირი დივუ. ბოზოქ მენდოწკედუ. ჰეა ნოლამე მუში ტუ, იჩინუ. ზაპიტი ხოლო იჩინუ. ახამი დივუ. გაარი ოჭკომეს. ჰე
 35 ქელოლლანიქ თქუ: „ჰა მუსაფირეფეს დო ხაჯის მა კავე ბუხენა რე“-ა, უწუ კავეჯის. კავეჯიქ-თი „კაი“-ა, უწუ. ჰე ქელოლლა-
 ნიქ კავე დოგუბუ. კავე ხეს დიქაჩუ დო ოდაშე მენდულუ ქო-

მეჩუ მუსაფირეფეს დო ხაჯის. ხაჯის გური ქომოხთუ ონჯლო-
 რე ავუ. „ქელოლლანიქ კავე მუშენი მომიღეს მუსაფირეფეკა-
 ლა?“ ონჯლორე ავუ. ჰაწი კავე ოშვეს. ხაჯიქ კავე ზუ-შ-კულე,
 ბოზო მუში ქოგაშინუ. ხაჯიქ თქუ: „მა ჰამკათთა კავე, არ
 5 ბოზო მიონუტუ, ჰემკათთა კავე ჰე ბოზოქ მიხენამტუ“-ა, უწუ
 ზაპიტის. ზაპიტიქ უწუ: „ჰე ბოზო სო რენ“-ა. ხაჯიქ უწუ:
 „ჰე ბოზო პატი დულაფე ვუ დო დოპილით“. ჰაწი კავე ოშვეს,
 იპარამითამან მესელი. ხაჯიქ-თი, ბელიშ ბერეკ-თი, ზაპიტიქ-თი
 ოხოთქუნან. ჰაწი ქელოლლანიქ თქუ: „მა-თი მესელი ბთქვარე.“
 10 ხაჯიქ: „იგზალი ონჯლორე რენ, მუსაფირეფეკალა მოთ დოხედი
 ჰაქ?“ ბელიშ ბიჭიქ თქუ: „ვა რენ-ა, ხაჯი, ონჯლორე ჰამ ქე-
 ლოლლანიქ მესელი თქვას: მა ქელოლლანიში მესელი კაი მი-
 წონს.“ ჰემ ორას ჰე იმამი ქომოხთუ ხაჯიში ოხორიშე. ქელო-
 ლლანის კაი დაწონუ. ქელოლლანიქ თქუ: „მა ჰაწი გებოჰკარე
 15 მესელის. ოქითთ კაზი, მო იჰვაფუტას! გალე მითი მო გამი-
 ტას! ნენას ხილაფი მო ივეტას!“

ჰაწი ქელოლლანიქ ქოგაოჰკუ მესელის. არ ოფუტეს ზენგინ
 კოჩი ქორტუდორენ. ჰემ კოჩი ხაჯილულიშე იდატუდორენ. ბო-
 ზო მუში ოხორის ქოდოხუნუ. გაარი, ოჰკომალე, მუნთხა უნტუ,
 20 ირი ხოლო ქოდუდვეს ოხორის დოლოხე. ბიჭი მუში, ოხორჯა
 მუში ეზდუ, იგზალუ ხაჯილულიშე. ხაჯი ჰემინდოს ნიდუშუნუ. ჰამ
 დულა მა პიდორტუნ. ბოზოქ ზოპონს ხოლო: „ჰემ ოფუტეს არ
 იმამი ქორტუდორენ (ჰე იმამი-თი ჰეკ ხენ). იმამი ქონაჩქინუ-
 დორენ, ჰემ ბოზოს, ვა მალერდინუდორენ. ოკულე ა ქინიქ
 25 მოლერდინუდორენ. იმამის ქომეჩუდორენ. ბოზოქ-თი იმამი
 მოლერდინუდორენ. ხამამიშე მენდიფონუდორენ ხამამის, იმამის
 ბოზოქ თოლი ქაორი დუხენუდორენ. ბოზო ჰეკ იმტუ-
 დორენ. ოხო-მუშიშე ქომოხთუდორენ. იმამიქ ხაჯის ქარტალი
 ქონუჰარუდორენ: „ბოზო სქანიქ პატი დულაფე იქომს.“ ხა-
 30 ჯიქ-თი ბერე მუში ქომოშქუდორენ. ბოზო დოაღი; ფორჩა ქო-
 მომიღი, დიციბრონი. ბოზოშ ჯუმე ქომოხთუ, და მუში ცილა-
 სენ. და მუში ვარ ცაილუ, დულაფე მუჰო ტუ, ქოხოწონუ.
 ჰემინდოს ბოზო ეზდუ, გერმაშე მენდიფონუ დო გერმას მეტკო-
 ჩუ. ჰამ ჩხურის თი ნოკვათუ. ბოზოში ფორჩა დიციბირითე დო-
 35 შუეუ. ხაჯის ქონულუ. „აჰა, ფორჩა დიციბრონი, და ჩქიმი დო-
 პილი“. ხაჯიქ თქუ ჰემინდოს: „კაი მესელი რენ, თქვი ქელოლ-
 ლანი“.

ბოზო გერმას ქოდოსქიდუდორენ. გერმას არ ბელიში ბი-
 ჭი ავჯილულის გოატუ-შ-კულე ჰე ბოზო ქოძირუდორენ. ექო-

ფუ, ოხორი მუშიშე მენდიფონუ. ოხორჯა მუში დიფუდორენ. სუმ ბერე დავუდორენ. სუმ წანა-შ-კულე ბელიშ ბერეკ კითხუ-დორენ: „სი მი-თი ვარ გიფონუნ“-ი? ბოზოქ უწუდორენ: „ირი ხოლო ქომიფონუნ. მა მოშქეი ოხორი ჩქიმიშენ.“ ბელიშ ბერეკ აუჯემტუ ჰემ მესელი. ჰეა, მა-ნა მადოდუ, დულა რენ. „თქვი ქელოლანი, ჰაა კაი მესელი რენ.“ ბელიშ ბერეკ დონჯლო-ნუ. ბერეფე მუშითე ბაბა მუშიში ოხორიშე, კოჩეფე ქელუკათუ. აჩქეა ზაპიტი ქელუკათუ. ჰეთეფე გზას ნულუნან. დისერუ-მა, თქვეს: „დობინჯირად“-ა. ინჯირეს-შ-კულე, ზაპიტი ქონაჩქი-ნუ. ზაპიტი მოლერდინუ, მა გალე ბიდარე-დეი, ქოგამახთუ. ზა-პიტიქ-თი: „სი მცული ზოპონ, იმტარე.“ ბოზოქ უწუ: „ვა ბიმ-ტაფუ!“ ჰე ბოზოში ბერეფეს თი ნუკვათუ ჰემ ზაპიტიქ, ბოზოს აშქურინუ. ომტინუში გზა გორუ. ზაპიტიქ-თი „მო იმტაფუტას“-დეი, თოკი შქას ქოგაფუდუ, ბოზოქ-თი შქას თოკი ნიწკუ, ნჯას ქონოკორუ. ბოზო ჰეკ იმტუ. არ ჩობანიშე მენდახთუ. ჩობანის მხური აუჭოფუ. მხურის თი ნოკვათუ, მხურიში წიწეფე თის ქოგოაქორუ. ქელოლანი დიფუ. ქომოხთუ ჰემ ხაჯიშ დანიშე. ხაჯის კაზეფე უფონუტუ. ჰემ კაზიში ჩობანი დიფუ. ჩქიმი მესელი ჩქეა დიფოდუ.

ბოზოქ ჰემინდოს მჯევეში დოლოქუნეფე ქომოაწკუ, თის-ნა გოკორტუ წიწიეფე-თი, მეტკოჩუ. ა კაი მსქეა ბო-ზო ქომოშახთუ. ხაჯიქ მენდოწკედუ „ჰაა ბოზო ჩქიმი რენ!“ ბოზოქ თქუ ჰემინდოს: „ხაჯი ბაბა ჩქიმი რენ, ბელიში ბიჭი ნოლამე ჩქიმი რენ, მა ჰამ დულაფე ნა-მოლოდუ, ჰაქ-ნა ხენ, იმამი რენ, არ ჩქეა ზაპიტი რენ. ზაპიტიქ სუმ ბერე დომიილუ. მა ვარ მებუაუჯი-შ-კულე, მა ნა მოლოდეს პატი დულაფე, ჰა ჟურ კოჩი რენან.“ ბელიში ბიჭიქ კოჩეფეს უწუ: „ჟურ ნცხენი ქომოაფონით.“ ჟურ ნცხენი ქომოაფონეს. ა ნცხენიში კუ-დელის იმამი ქონუკიდეს. მაჟუა ნცხენიშ კუდელის ზაპიტი ქონუკიდეს. ნცხენეფე ოხოტკვაციენეს. იმამი დო ზაპიტი ნცხენიში კუდელის ქონოჭეცქინეს.

51. არ ჭუქარა ბერე

არ ჭუქარაში ოხორჯას არ ბერე ქუფონუტუ. აჩქეა კაზი ქუფონუტეს. კაზიქ მაქვალი იქომტუ. ოხორჯაში ბერე ქიმიტუ პაზარისე, მაქვალი გამაჩამტუ. ჰემუთე გარი იფხორტეს.

ა'ნდლას ბერეკ, უწუ ნანა-მუშის: „ჰა კაზი ქოგამაფჩათ!“ ბერეკ
 აეზღუ კაზი, პაზაიშე მენდიონუ. პაზარის არ ზენგინი დაჰუდი რენ,
 ჰემუქ ქოძირუ. „ჰა ქოთუმე ქოგამაჩი, მა ქომომჩი!“ ბერეკ
 უწუ დაჰუდის: „ჰადა ქოთუმე ვა რენ, ჰადა კაზი რენ!“ „ქო-
 5 თუმე რენ!“ დაჰუდიქ ბერეს გოწულუ კაზი ქოთუმეში აერინე.

ჰაწი დაჰუდი ოხორიშენ ულუნ. ბერე ქონათხოზუ. ბერეკ
 იღუშუნს: „ჰადა დაჰუდიქ კაზი გოწომიონუ ქოთუმეში აერინე!“
 დაჰუდი მენდახთუ ოხორიშენ. ბერე-თი ქონათხოზუ. დაჰუ-
 დიქ უწუმერს ოხორჯა მუშის: „ა'ნდლა არ ფუკარაში ბერეს
 10 კაზი გოწობუფონი ქოთუმეში აერინე.“ ბერეკ გალენდო აუ-
 ჯემტუ. დაჰუდიქ უწუ ოხორჯა მუშის: „ა'ნდლა ბერე ბოჩი-
 ლარე, ჰასთეში ბოზო მებჩარე... სი ჰა კაზის თი ნოკვათი, კაი
 დოჰვი! მუნდეს-თი მოგიმჩინარე, ალთუნიში ტეფსის გედვი დო:
 ქომემიჯლონით. ბერე გალე აუჯემტუ. დაჰუდი იგზალუ
 15 ბოზოში ბაბაში ოხორიშე. არ საათი-შ-კულე ჰე ფუკარაში
 ბერე დაჰუდიში ოხორის ქამახთუ. დაჰუდიშ ოხორჯას უწუ:
 „მა დაჰუდიქ ქომომჩუ კაზი. ჰვერი ქომომჩით, მებულარე დაჰუ-
 დის.“ ოხორჯაქ-თი ალთუნიში ტეფსის გედუ დო ქომეჩუ. ფუ-
 კარაში ბერე ოხორი მუშიშე იგზალუ.

20 დაჰუდიქ კოჩი ქომოშქუ ოხორი მუშიშე, „კაზი ქომომილი“-
 დეი. ნა-მოხთუ კოჩიქ: „დაჰუდიქ მომომქუ, კაზი ქომომჩით.“ ოხ-
 ორჯაქ უწუ: „ნდლორა არ კოჩი მოშქუ, ჰემუს ქომებჩი, ქომებუნჯ-
 ლონი!“ ჰემ კოჩი იგზალუ დაჰუდიში ანისე. უწუ დაჰუდის: „კაზი
 ქომოგინჯლონესდორენ, კაზი ოხორის ვა რენ!“ დაჰუდიქ იღუშუ-
 25 ნუ: „მა ჰამ დულა მიქ მოლოდუ? ჰე ფუკარაში ბერეკ მოლოდუ!“
 დაჰუდი ოხორიშენ ქომოხთუ. ოხორჯა მუშის უწუ: „მაჟუა კაზის
 თი ნოკვათი დოჰვი დო ბოზოში ოხორის ბჰკომათენ“. ოხორჯაქ
 ნოკვათუ დო დოჰუ კაზი. დაჰუდი ქილუ ბოზოში ოხორიშე. ჰეჰ
 ოჰკომეს. ჰე ბოზო-თი ბერე მუშის ქომეჩუ. ჰე ფუკარაში ბე-
 30 რეკ მუნდეს-თი კაზი აუჭოფუ, ნეკნაში ჟინდოლე ქონოჰარუ.
 „ჰადა ჰუტა ოინი რენ. დიდი ნა რენ, გერიდე რენ.“ დაჰუდი ჰაწი
 დულუნი ვასენ, ნუსა ოხორიშე მოაონასენ. დულუნი დოვეს, ნუ-
 სა ოხორიშენ ქომოაონეს. ჰაწი ფუკარაში ბერე ქომოხთუ, ნუ-
 საში ოდაშე ქამახთუ, ჰე ფუკარაში ბერეკ უწუ ჰემ ნოლამი-
 35 სას: „სი ჰა ბიჰიქ ქეგჭოფუ, ვანა ჰეშო მოთ იქომ. სი მა ეგჭო-
 ფარე.“ ბოზოქ უწუ: „მუშენი?“ ფუკარაში ბერეკ უწუ: „ნოლამე
 სქანი-ნა რენ, კაი ბიჰი ვა რენ. მა კაი ბიჰი ბორე. სი მა
 ეგჭოფარე!“ ბოზოქ „კაი“-ა, უწუ. ბოზოქ უწუ: „მუჭოში პათ.

მა სქანკალა ბიდარე!“ ბიჭიკ უწუ ბოზოს: „ჰაქ-ნა ხენან ოხორ-
ჯალეფე, ბოზოფე ირი ვალე ქოგამოშქეი. მა ჰაქ ბორტარე.“

ჰე ბიჭის-თი ბოზოში დოლოქუნუ დოლოქუნს. ჰე-ნა რენან
კოჩეფეს, ოხორჯალეფეს ბოზოფეს უჩქინან, ჰა-თი ბოზო რენ,
ვანა ბიჭი რენ. ბოზოში დოლოქუნუ დოლოქუნს, ვარ იჩინო- 5
მან. ჰაწი ირი ხოლო ვალე ჰე ნოლამისაქ ქოგამოშქუ. ჰე ბი-
ჭი დო მაჟურა ბიჭიში ნოლამისა ჟური ქოდოსქიდეს. ბიჭიკ
უწუ ნოლამისას: „დოლოქუნეფე დობითურათ.“ ნოლამისა ქო-
მოაწკუ დოლოქუნუ მუში. ბიჭი-თი ქომოაწკუ დოლოქუნუ მუ-
ში. ბიჭიმ დოლოქუნუ ნოლამისაქ ქოდოლიქუნუ. ნოლამისაში 10
—ბიჭიკ ქოდოლიქუნუ. ჰაწი ჟური-თი ბოზოფე'სთერი ქოხენან.
ბიჭიკ უწუ ბოზოს: „სი ჰაწი ვალე გამახთი, ჰასთერი აერის
ნანა ჩქიმი ხენ. ჰემუს ელაკათი, ოხო ჩქიმიშენ იგზალი. მა აერი-
ნე ცქანი ჰაქ ნოლამისა ბორტარე!“ ბოზო გამახთუ, იგზალუ. ჰე
ბიჭი ქოდოსქიდუ ნოლამისაჲ ეერიინე(!). ჰაწი ოხორჯალეფე ოდა- 15
შე ქომოხთეს. მენდოწკედეს ნოლამისა ქოხენ, გომცქიმერი კაი
დოლოქუნუთე.

ჰაწი აჩხამი დიეუ. კოჩეფე ირი ხოლო იგზალეს.
ბოზოში ნოლამე ქომოხთუ ბოზოში ანაიშე. ოპარამითუს ქო-
გაოქკეს. ნოლამეს უჩქინ „ჰადა ბოზო რენ,“ ვანა ბოზო იმტუ- 20
დორენ. ბოზოში ეერიინე(!) ბიჭი ქოდოსქიდუდორენ. ბოზოქ უწუ
ბიჭის: „ბაბა სქანი ზენგინი კოჩი რენ. მუფერეფე ულუნ, მა ქო-
მოწირი, ფარა სო ულუნ, ბაშქა მუნთხა ულუნ, ირი ხოლო ქო-
მოწირი.“ ბიჭიკ უწუ: „ჰაწი ჰეთეფე მუ ლოდარე, ჰეთეფე კუ-
მანიშე ქოძირარე. ჰაწი ბისთერათ“. ბოზოქ: „ვარ“-აა უწუ: „ჰე- 25
თეფე ქომოწირი, ჰემინდო-შ-კულე ბისთერათ!“ ბიჭიკ: „კაი“-აა.
უწუ. ირი ხოლო ქოწირუ. ფარა-თი ქოწირუ.

არ ოდას ქამახთეს. ოდაშ დოლოხე კაი შეეფე გაობუნ. თუდე
არ ორძუ ქოდგინ. ბოზოქ უწუ ბიჭის: „ჰანთეფე მუნ ორენ?“ ბი-
ჭიკ უწუ: „კაბარეთი-ნა ვანორენ კოჩეფე, ჰაქ ამაბონჰამთ დო დი- 30
შქიდენ.“ ბოზოქ უწუ: „მუქო იქომთ?“ ბიჭიკ უწუ ბოზოს: „ორ-
ძუს დობოხუნამთ. ალის კაიში გებუდუმეთ. ორძუ გოწობუს-
თეინამთ. ჰეკ დიშქიდენ.“ ბოზოქ უწუ: „არ მა გემიდვი დო
ამამონჭი ჰელე ბიშქიდარე“-ი. ბიჭიკ უწუ: „დიშქიდაფუ.“ ბო-
ზოქ უწუ: „ბიშქიდაფუ-შ-კულე ქოგემიწკი.“ ბიჭიკ ქოგაუდუ 35
ბოზოს ალის. ორძუ გოწუსთეინუ. ბოზო „აა“-აა თქუ, ქო-
გაუწკუ ალის. ჰაწი ბოზოქ უწუ ბიჭის: „სი დოხედი ორძუს.
ალის გეგიდვარე, ჰელე მუქო მახენასენ!“ ბიჭი ქოდოხედუ

ორძოს, ქოგაულტუ ალის კაიში. ორძუ გოწუსთვინუ. ბიჭი ჰეკ დიშქილუ. ჰამ ბოზოქ დოლოქუნუ მეტკოჩუ. მუნთხა ულუტუ ფარაფე ეზლუ, გამახთუ დო იგზალუ ოხოი მუშიშე. ჰე-ნა იშქილუ-ში, ნოლამისა ოხოი მუშის ტუ. უწუ ჰე ნოლამისაქ:

5 „მუ ვი“-ა. ჰე ბიჭიქ უწუ ბოზოს: „მაჰუდიში ბერე დობოშქი-
დი, ფარაფე ქებუზდი მაჰუდის დო ქომობთი!“

ჰაწი მაჰუდი დო ოხოიჯა მუში საბახთან ქეასელეს. ნე ბერე რენ, ნე ნუსა აენ. „ჯანან“-მა, უჩქინ მაჰუდის. ონდლე დივუ. ვარ ეასელეს. ოდაში ნეკნა გონწყეს. ნე ბიჭი, ნე ბოზო რენ. ოხოი დო-

10 ლოხე გორეს. ჰე კაი შეეფე ნა გობუტუ, ოდაშე იდეს ბერე დი-
შქილუდორენ, ბოზო ვა რენ. მაჰუდი ჰუქუმეთიშე მენდახთუ.
უწუ ჰუქუმეთის: „ჰასთერი ფუკარაში ბერექ ბერე ჩქიმი დო-
ლურინუ. ნუსა ჩქიმი მენდიჰონუ.“ ჰუქუმეთის ქოკუტალუ. ჰუქუ-
მეთიქ-თი ზაპტიეფე მენდოშქუ ფუკარაში ბერეშე დო ქოფა-
15 ნორენ. ფუკარაში ბერე იმტუ, ვარ აჰოფეს. ოში ზაპტიე ქი-
შუნან ფუკარაში ბერეს. ფუკარაში ბერექ ილუშუნუ: „მა ჰამთე-
ფეს მუ ბოლოდა. ომტინუთე ვარ ივენ, ზაპტიეფე ცხენითე რე-
ნან, მა ბორე კუჩხეთე“.

ფუკარაში ბერექ გზაში ორთა აერის არ დუქმანი დო-

20 კოდუ მჯვეში ეფერი, მჯვეში ხამი, მჯვეში ტუფელი, მჯვეში
კამა, ჰეთეფე ქომელობლუ დო გამაჩამს. ჰაწი ოში ზაპტიეფე
ქომოხთეს ჰე ფუკარაში ბერეშ დუქმანიშე. ფუკარაში ბერექ უწუ
ზაპტიეფეს: „თქვა სო ულუთ.“ „არ ფუკარაში ბერექ ზენგინი
მაჰუდიშ ბერე დოშქილუ, ნოლამისა გოჟაონუ. ფარა ქოჟუზლუ.
25 ჰემა ბგორუმთ.“ ფუკარაში ბერექ უწუ: „თქვა ჰაშოთე ჰე
ფუკარაში ბერე ვარ გაჰოფენან.“ ზაპტიეფექ უწვეს: „მუშენი
ვა მაჰოფენან?“ ფუკარაში ბერექ უწუ: „თქვა ტუფელი გილუ-
ნან, ფიშელი გილუნან, ლივერი გილუნან, კამა გილუნან. ცხენის
გეხერთ. მა მუთუ კაბაჰათი ვარ მილუნ, მა თქვანდე მაშქური-
30 ნუ. ჰე ფუკარაში ბერეს კაბაჰათი ულუნ, თქვა გძირან-შ-კუ-
ლე აშქურიენ დო იმტენ. თქვა ჰაშო მოთ იქომთ, ცხენეფე
ჰაქ ქოდოხუნით. ტუფელეფე ჰაქ ქოდოდვით. მჯვეში დოლო-
ქუნუფე ქოდოლიქუნით. ჰემინდოს ვა გიჩინომან დო ოჰოფუმთ.“
ზაპტიეფექ-თი ჰეთეფე ირი ხოლო ქოდოდვეს, ჰეშო იგზალეს.

35 ჰა ფუკარაში ბერექ ცხენეფე, ტუფელეფე, დოლოქუნუფე
ირი ხოლო ქებლუ დო ქოგამახთუ. გამახთუ, იგზალუ. ჰაწი ზაპტი-
ეფე ქომოხთეს ნე დუქმანი რენ, ნე კოჩი რენ. ცხენეფე-თი ვა
რენან. მუთუ ქსანი ვა ძირეს. ზაპტიეფექ თქვეს: „ჰამ დუქმანჯი
ფუკარაში ბერე ტუდორენ, ჩქუნ-ნა ბგორუმტით. ჩქუ-თი მო-

მოღერდინეს. მუნთხა მილუტეს, ირი ხოლო გოწომილეს. ჰაწი მუ პათენ? ბიდათ დო ფადიშაის ბუწვათ.“

იღეს დო ღუწვეს ფადიშაის. ფადიშაიქ *ფუკარაში* ბერეს ქონუმჩინუ: „ქომოხთი, სი მუთუ ვა გოლოდამ!“ *ფუკარაში* ბერექ-ნა ვუ დულაფე, დოჭარუ კაზეთას. ქოგნეს ბაშქა ფადიშაეფექ ჰა ბერეში დულაფა. ბაშქა ფადიშაეფექ დოჭარეს კაზეთას: „ფადიშაჰი, სი მუფერი ფადიშაჰი რე, არ *ფუკარაში* ბერექ მუფე გოლოდამან?“ ნოძიცეს ფადიშაის. ჰა ფადიშაიქ *ფუკარაში* ბერეს ქონუმჩინუ: „სი იდი, ჰასთერი ფადიშაი ნიხირი, მა ქომომიონი! სი მუთუ ვარ გოლოდამ, დიდო ფარა-თი მექჩარე.“ *ფუკარაში* ბერექ „კაი“-ა, უწუ. ფადიშაიმ დანიშე მენდახთუ, უწუ ფადიშაის: „მა ბიდარე ჰაწი, სი-ნა კაზეთას ჭარი, ფადიშაიმეზიხირარე, ჰაქ მოგოონარე.“

ჰაწი *ფუკარაში* ბერე ჰე ფადიშაიშე მენდახთუ. ფადიშაიში ნეკნას კარაკოლი დიფუ. სუმ თუთა-შ-კულე ფადიშაიში ოდაში ნეკნაში კარაკოლი დიფუ. დიფუ სერი. ჰაწი *ფუკარაში* ბერექ პაზარეშე იდუ, ონწკიალონი ქეჭოფუ ეჩიდოვიტი, არ ჩქვა დიდი მთუთიში ფოსთი ქეჭოფუ. აჩქვა მაშიკი დოხენაფუ. აჩქვა დიდი ირემიში ქრა ქეჭოფუ, ოდა მუშიშე ქომოძალუ.

ჰაწი აჩხამი დიფუ. ფადიშაი დინჯირუ. ჰაწი *ფუკარაში* ბერექ მთუთიში ფოსთი ქოდოლიქუნუ. ონწკიალონი ქოგოჯიდუ. თის ქრა ქოგეადგუ. მენდახთუ ფადიშაიში დანიშე. ფადიშაი ნჯარითე ჯანს. ჰექ ჰაშო ოხინკანო *ფუკარაში* ბერე. ონწკიალეფექ წკიალეს. ფადიშაი გოკუნცხუ. მენდოწკედუ-ში, არ პატი კოჩი ოდას ქოდგინ. ფადიშაიქ უწუ: „სი მინ ორე?“

„მა ბორე ქრა-გედგინერი ეზრაჰილი, კოჩი ბოლურინამ. მა მობთი, სი გოლურინარე“-ა!, — უწუ ფადიშაის *ფუკარაში* ბერექ. ფადიშაის აშქურინუ. ფადიშაიქ უწუ: „ამსერი მო მოლურინამ, სუმ ნდლა-შ-კულე მოლურინი! მა მილუნ დულაფე, ბუწვარე ბერეფე ჩქიმის.“ *ფუკარაში* ბერექ-თი „კაი“-ა, უწუ. დოთანუ. ქეძელუ ფადიშაი. *ფუკარაში* ბერე-თი ქეძელუ. ხოლო კარაკოლული იქომს ნეკნას. სუმ სერი-შ-კულე ხოლო ფადიშაი დინჯირუ. *ფუკარაში* ბერექ ხოლო ქოდოლიქუნუ ფოსტი, ონწკიალონი, ქრა ქოგეიდგინუ, მენდახთუ ფადიშაიმ დანიშე. ოხინწკიალუ. ფადიშაი გოკუნცხუ. მენდოწკედუ ფადიშაიქ, თქუ: „მა ჰამსეი ბლურარე.“ ჰემუქ უწუ ფადიშაის: „სი ჰა მაშიკის

ქოდოლინჯირი, სი ჩქვა ლურიე რე.“ ფადიშაი მაშიკის ქოდოლინჯირუ. მაშიკიში კაფალი *ფუკარაში* ბერექ ქოჯოკადუ. უწუ ფადიშაის: „მა მუნთხა გიწვარე, სი ჰემო თქვი!“ ფადიშაიქ-

თი: „ფთქვარე“-ა. ეზღუ მაშიკი ფუკარაში ბერექ, ბალაჟის ქომე-
 ხუ. ფადიშაი მუშიმე ქომოფონუ. ფადიშაი ბუშიქ ფუკარაში ბე-
 რეს უწუ: „ჰა მაშიკის მუნი ორენ?“ ფუკარაში ბერექ უწუ:
 „მაშიკის კატუ დოლოხენ.“ ფადიშაიქ უწუ ფუკარაში ბერეს:
 5 „ჰაქ კატუ ვარ ივენ.“ ფუკარაში ბერექ მაშიკიში დოლოხენ
 ფადიშაის „კატუ'სთერი ღირი“-ა, უწუ. ჰემუქ-თი დოლოხენ
 კატუ'სთერი „მაჟუ, მახუ'სთერი“ ვუ. ოკულე ფადიშაიქ უწუ
 ფუკარაში ბერეს: „ჰაქ მუ დოლოხენ მაშიკის?“ ბერექ უწუ: „ჯო-
 დორი დოლოხენ.“ „ლალას“-მა, უწუ, ჰემუქ-თი დოლოხუ. ფა-
 10 დიშაიქ უწუ ფუკარაში ბერეს: „ჰაწი მაშიკი გონწკი, მუ დოლო-
 ხენ, ქობძირათ.“

ფუკარაში ბერექ მაშიკი გონწკუ. ფადიშაი ქომოშიფონუ. ფა-
 დიშაიქ იწკენ: „მა ღურერი ბორტი, ჰაწი სო ბორე?“ ჰექ არ კოჩი
 ქოხეტუ. ჰე ფადიშაიქ ჰე კოჩი იჩინუ: „სი-თი ჰაქ რე“-ი-ა? უწუ. ჰემ
 15 კოჩიქ უწუ: „სი სო რე“-ა? ფადიშაიქ უწუ: „მა ღურერი ბო-
 რე.“ ჰემ კოჩიქ თის ნონთხუ: „სი ღურერი ვა რე, თოლი გონ-
 წკი!“ ფადიშაიქ თოლი გონწკუ, ირი ხოლო იჩინუ. მეგერე ღუ-
 რერი ვარ ტუდორენ, მეხირეი ტუდორენ. ჰემინდოს ირი ხო-
 ლოქ ნოძიცეს: „სინ ორტი-ი, ჩქუ-ნა კახეთას ნა-მჭარით. ფუკა-
 20 რაში ბერეს ჰაშო დულაფე ახენენ!“

52. შაჰმერანი ღო კოჩი

არ კოჩი კუის ქოდოლოლუ. ჰემ კოჩი ტუ ფუკარა კოჩი.
 კუის დოლოხენ თუდე წიწილაფეთე ოფშა ტუ. ჰემ კოჩი ქო-
 დოხედუ ჰექ დო იბგარუ. წიწილაში ფადიშაი ქომოხთუ. ჰე
 25 ფადიშაის ჯოხუნს შაჰმერანი. ჰეა რენ წიწილაფეში ფადიშაი.
 ჰემუქ უწუ კოჩის: „სი მოთ იბგარ! მა სი გიფონარე ოხორი
 სქანიშე, ბერეფე სქანი გოწირარე. მითიქ დოკითხუ-ნა: „მა აგ-
 ნა ბორე, მითის მო უწუმერ!“ ჰემ კოჩიქ „კაი“-ა, უწუ. შაჰ-
 მერან ფადიშაიქ ეზღუ დო ოხო-მუშიმე მენდოფონუ. ბერე ბა-
 30 რი ქოძირუ ჰემ კოჩიქ.

ოკულე ჰემ დფუტეში ფადიშაის ფუფულეფე დავე.
 დუჯოხუ ხექიმეფეს: „ჰე ფუფულიში ნჰამი მიძირათენ! ვარ
 ძირათ-ნა, ირი ხოლო კილათენ! ხექიმეფექ ქარტალის
 ოწკედეს დო ნჰამი ქუძირეს. უწუფეს ფადიშაის: „ჰა ნჰამი
 35 წიწილაში ფადიშაი შაჰმერანიში წკარი ვარ შვა-შა, სი
 ფუფულეფე ვარ გამველენ!“ ფადიშაიქ უწუ ჰეთეფეს: „ჰა შაჰ-
 მერანი სო რენ, ქოძირით!“ ხექიმეფეს სო რენ, ვა უჩქინან. ჰე

„შაჰმერანი, სო რტუ, არ კოჩის ქუჩქიტუ. ჰე კოჩი-თი შაჰმერანიქ ოხორო მუშიშე ნა-მოაონუ, კოჩი ტუ. „ჰემ კოჩის არ კაპულას არ წოხლენდო ბენგი ულუტუ. ჰემუთე ბელლი ივაფუტუ.“ ფადიშაის ღუწვეს ჰეშო. ფადიშაიქ თქუ: „ჰემ კოჩი მუქოში ბძირათენ?“ ხექიმიქ უწუ ფადიშაის: „არ ხამამი დოხენაფი. უფარელი ხურა იბონანორენ, ჰამ ოფუტეში კოჩეფე ირი ხოლო ხამამიშე მოხთანორენ. ჰემინდოს ბძირათენ, შაჰმერანი-ნა უძირუნ, კოჩი.“

5

ფადიშაიქ ხამამი დოხენაფუ. ჰაწი ირი ხოლო კოჩეფე მულუნან, ხურა იბონან. არ კოჩის ქუძირეს არ კაპულას, არ წოხლენდო ბენგი. ჰემ კოჩი ოჭოფეს, ფადიშაიშე ქომოაონეს. ფადიშაიქ უწუ ჰე კოჩის: „სი შაჰმერანი ქოგიძირუნ“-ი? ჰემუქ: „ვარ მიძირუნ“-აა, უწუ. ფადიშაიქ ქოღუჯოხუ კოჩი მუშის. „ჰამ კოჩის თი ნოკვათი-ა ვანა თქვას შაჰმერანი სო რენ!“ ჰემუს-თი აშქურინუ, ნა-ტუ, აერი ღუწუ, ჰაწი კოჩეფე იდეს შაჰმერანიშე კუიში ნეკნაშე. შაჰმერანიშენი იპარამითეს, უჯოხეს შაჰმერანის. შაჰმერანიქ წიწილაფეს უწუ: „მა მიჯოხომან ჟინი ოფუტეშე. მა ჰექ ბიდარე. თქვა აქ მიონდით.“

10

კუის ქეშახთუ. ეშახთუ-შ-კულე, მუქ-ნა ეშოაონულდორტუნ კოჩი, ჰექ ქოძირუ. შაჰმერანიქ უწუ ჰემ კოჩის: „სი მა კაი გოლოდი, ჰაწი მუშენ დოგური ჰამ კოჩეფეს აერი ჩქიმი? მა ჰაწი თი მემოკვანთანორენ ე-დო მგუბანორენ. წკარი ჩქიმი სუმ შუშე წკარი ივასენ. ჰე წკარი გგუბანორენ ფადიშაის, ფადიშაიში ფუფულეფე იშველასენ. მა ხოლო სი არ კაი ღნოსი დოგოგურარე.“ შაჰმერანიქ უწუ ჰემ კოჩის: „სუმ შუშეში: მარათანი ნა რენ წკარი, ჰეა ალუ რენ. მაჟურანი ნა რენ, ჰეა ირიშენ კაი რენ, ჰეა სი ოში! მასუმანი ნა რენ, ფადიშაის ქოგაუბი. ჰე ალუ-ნა რე წკარი, ხექიმს ქოგაუბი,“ ჰე კოჩიქ-თი ორთანი ნა-რენ, მუქ ოშუ. მასუმანი ნა-რენ, ფადიშაის ქოგაუბუ. ალუ-ნა-ტუ, ხექიმეფეს ქოგაუბუ.

15

20

25

30

ოკულე ჰე კოჩი გალე გამახთუ-ში თიფიქ, ნჯალეფექ იპარამითამან. „მა ჰასთერი ნჰამი ბორე“,—ნჯალეფე ზოპონან. „მა ჰაშო ძაბუნეფეში ნჰამი ბორე.“ ჰე კოჩიქ ჰე წკაი ნა-შუ-თე, თიფიში, ბუტკაში, ნჯალეფეში, კინჩეფეში, ფუჯეფეში. ნენა ქოხოწონუ.

35

53. არ კინგოშკა

- სოხუმის არი ქორტუ კინტოშკა. ა'ნდლას მენდახთუ პა-
ზარიშა, დულა მუთუ ვარ ულუტუ დო პაზარის გოატუ. დი-
ლო გოხთუ-შ-კულე გაფსუ; მენდახთუ ტელეფონიში დირელიში
5 დანიშე ოფსიმუშენი. ფსიმტუ-შ-კულე არ ოხორჯაქ ქოძირუ,
უწუ: „მუ იქომ კინტოშკა“-და დო ჰემუქ-თი „ფსიმ“-და დო
დოტკობინუ. ოკაჩხე ოხორჯაქ უწუ: „კარზინკა დილო მონკა
მილუნ-და დო ოხოშ მენდემილა-და, ვარ ივენ-ი“-ა. კინტოშკაქ
უწუ: „მუქო ვარ! მომჩი დო მენდემილა-და ოხორიშა.“
10 ფუ კარზინკა დო ბარაბერი ოხორიშა მენდახთეს. ოხორჯაქ კაი
გარეფე დოხაზირუ დო კინტოშკაკალა ბარაბერი ოქკომეს.
გარი-შ-კულე ოხორჯაკალა დოჯიჯირეს. მუნთხა ნომსქუტუ,
დოვეს. კინტო გამახთუ დო იგზალუ. კინტოს უწუ ოხორჯაქ:
„მუნდეს-თი გინტასენ, ხოლო ჩქიმიდა მოხთი.“
15 დილო ორა-შ-კულე კინტოს ხოლო ქოგაშინუ, ამმა ადრე-
სი ოხორჯაში ვარ უჩქინ. ოხორჯა ოხორიში ოგორუს ქოგა-
ქკუ. გორუ, გორუ ვარ აძირუ. ჰემ ორას ჰე დირელი ქოგაშინ-
ნუ. მენდახთუ ტელეფონიში დირელიში დანიშენ, ოფსიმუს
ქოგაქკუ. ჰემ ორას ქომოხთუ მილინკია, უწუ: „მუ იქომ“-
20 და. კინტოქ უწუ: „მო მემობურ, ადრესი ბგორუმ!“

54. ფალიშაი დო ოხორჯა მუში

- არ ფერის ფალიშაი ქორტუდორენ. ჰემუქ იზმოჯე ძირუ-
დორენ: „სი ზენგინობა ჰაწი გინონ-ი? აქსე ოკაჩხე?“ მუთუ
ვარ თქუდორენ. ოკულე მაჟურა სერის ა'ჩქა იზმოჯე ქოძირუ-
25 დორენ — ხოლო-თი ჰემო იზმოჯე. ჰემ ორას უჯოხუდორენ
ოხორჯა მუშის. კითხუ: „ჰაშო იზმოჯე ბძიჲი „ჰაწი ბაკვან-
დათ-ი ლორმოთის აქსე ოკაჩხე?“ ოხორჯაქ უწუდორენ: „ჩქუ
ზენგინობა ობადალიკის ბაკვანდათ ლორმოთის.“ ჰემ სერის მუ-
ში ფარაში ხაზინაფეს დაჩხური ტუდორენ, ოთანუშ ორაშა-ქის
30 ართელი მუთუ ვა დუსქიდუ, მთელი დიქუ.
ოკულე მუქ-თი, ოხორჯა მუში დო ბერეფე მუში, ეზდუ
დო იმტუდორენ. ჰემო იგზალეს ტემტეტელი. ა'კოჩიში ოხოი-
შე მენდახთეს. ჰექ თუთათე ქოდოდგითეს. არ წანას ჰექ იჩა-
ლიშამტეს. ოხორჯა მუშიქ დოლოქუნუ ნახუმტუ ზენგინი კო-
35 ჩეფეში. ქომოლიქ ჩობანლული იქომტუ.

არ დიდი ზენგინი კოჩი კომოხთუ ჰე ქაოიშე, იკითხუ-ქი: „ჰა ქაოის მითიქ დოლოქუნუ ვარ ნახუმს-ი?“ უწვეს-ქი: „არ ოხორჯაქ ნახუმს“. ეზღუ დო დოლოქუნუფე ქონუნჯლონუ. კაი მსქვა ღუნახუ. ოკულე დოლოქუნუში მომალუმე კოჩი მენდახთუ. ჰემ კოჩიქ მენდაწკედუ-ში, დიდო მსქვა ოხორჯა რენ. მოხთუ დო ალა მუშის ღუწუ. იღუ ალა მუში დო ჰე ოხორჯა ნიხირუ. ბერეფე მუშიქ იბგარნან. დალიშენ ქომოლი მუში კომოხთუ: მენდაწკედუ-ში, ბერეფე ქორენან დო ოხორჯა ვა რენ. კითხუ ბერეფე მუშის: „ნანა თქვანი სო რენ“-ა. ბერეფექ უწვეს: „ნანა არ ზენგინი კოჩიქ მენდოაონუ“. იღუ ჰემ კოჩიქ, მუში ალას უწუ: „ფარა ჩქიმი ქომომჩი დო მათი მებულურ!“ ჰე კოჩიქ ფარა ქომეჩუ. მოხთუ ოხორი მუშიშე, ბერეფე ეზღუ დო იგზალუ. არ ღალის ქომოხვადუ. ჰე ღალის ხინჯი მეძიტუ. არ ბერე მოლენდო ქოდოხუნუ, არ ბერე კაპულას მოაქიდუ დო ნოაონამს ხინჯის. მოხთუ მგერი დო, მოლენდო-ნა ხეტუ, მენდოაონუ. ჰემ ორას ოკუჯოხუ მგერის. მაჟურა ბერე-თი ღალის ქოდოლულუ. ჰაწი ნე ბერეფე, ნე ოხორჯა; ნე ზენგინალიკი, მუთუ ვარ ღუსქიდუ.

ჰაწი ნულუნ გზას, იღუმუნს დო იღუმენს. იღუ დო ჰემ აგრი-ში ფადიშაიშ დანის ქამახთუ მაქოსალე. ჰექ არ წანას ქოდოდ-გითუ. არ კოჩი ქომეხთუ. „ჰექ მითის ვარ უჩქინ-მა ზააავლენი-აში ოჭარუ“-ა. ჰემ ორას ჰე მაქოსალექ უწუ-ქი: „მა დოგიჭარუმ“-ა. „დომიჭარი“-ა, უწუ ჰემუქ-თი. ღუჭარუ არხუალი. ჰემ კოჩიქ ეზღუ-დო ფადიშაის ქომეჩუ. ფადიშაიქ დიკითხუ არხუალი. „ჰაა მიქ ჭარუ“-ა, უწუ ფადიშაიქ. „ჰაგ. მა(!) სქანი მაქოსალექ მიჭარუ“-ა. ჰემ ორას ქოდუჯოხუ ჰემ მაქოსალეს: „სი სო დიგური“-ა, კითხუ. ჰემ ორას უწუ-ქი: „მა-მა წოხლე ფადიშაი ბორტი“-ა.

ქექოფუ ჰეა მუში მაჟურანი კოჩი. ქოდოსქიდუ ჰექ ჟურ წანას. ჰემო წოფხუ-ქი ჰემ აერეფეში მილლეთი, არ ნანა დო არ ბაბაში ბერეფესთერი. ოკულე ჰექონი ფადიშაი დოდურუ. ჰა კოჩი დიგუ ჰექონი ფადიშაი. სუმ წანას ქორტუ ფადიშაი. ოკულე თქუ-ქი: „ჰაქ არი კაი-ნა უჩქინ დამკამი ოსთერუ კოჩი ქორენ-ი?“ ჰემ ორას გორეს ჰემ ჩარჩის დო ქოძირეს არ კოჩი. ჰემ კოჩიქ თქუ-ქი: „მა-მა ოხორჯა ჩქიმი მითიშე ვარ მემამუქვინენ.“ მგეიქ ნა-ეზღუ, ბერე მონადირექ გოწუაონუ მგერის. ღალის-ნა დოდოლუ ბერე, ქარმატეში მექარმატექ ქოძირუ. ჟურ-რიქ-თი ხოლო ბერეფე დოსქედინეს დო დორდეს. ოკულე მექ-6. ჰანური ტექსტები

თების ქოჩეჩეს. ჰე ბერეფე დირდეს, კაი ოკითხუ ქოდიგურეს. ართქათის ჯუმალეფე ნა-ტეს, ვარ უჩქიტეს. ოკულე ჰე ბერეფე ასქერიშე მენდოჲონეს.

5 ფადიშაიქ მენდაწკელუ-ში, ყური მსქვა ბერეფე ასქერლული იქომან. გურის დოლანგონუ-ქი: „ჰაწი ბერეფე ჩქიმი ქორტესკო, ჰეშო ივაფუტეს“. ქოდუჯოხუ ჰე ბერეფეს: „თქვა მიში ბერეფე
 10 აეთ“-ჲა დოკითხუ. არიქ უწუ-ქი: „მა მონადირეში ბერე ბორე“-ჲა მაჟუაქ უწუ-ქი: „მა მექარმატეში ბერე ბორე“-ჲა. ჰემ ორას უწუ ფადიშაიქ: „თქვა ჩქიმკალა ქოდოდგიით“-ჲა. „კაი“-ა უწვეს ბერეფექ. ქოდოდგიითეს ბერეფე. მუში ბერეფე მუს ვარ
 15 უჩქინ. ნეკნაკალა ქოდოდგინუ: არ — ჟილენდო, არ — წალენდო. ჰეშო კაი ოლოდამს ჰე ბერეფეს-ქი, მუში ბერეფეშენ კაი!

ჰაწი ჰე დამა-ნა უჩქიტუ კოჩი ქომოხთუ: „მა ჰამსერი-ა სქანიკალა ბისტერა-ჲა, ამმა ოხორჯა ჩქიმი ვაშა მითიქ მენდო-
 20 ჲონაზ“-ჲა. ჰემ ორას ფადიშაიქ უწუ-ქი: „ჟურ ბერეფე მიონუნ-ჲა. მა ჰე ბერეფე ბოშქვარე-ა დო ოხორჯა სქანი ჩვან“-ჲა. „კაი“-ა, უწუ. ჰე ბერეფე მენდოშქვეს ოხორჯა მუშიში ძანიშე დო ჩუმენან. ჰემ ორას თქვეს-ქი ბერეფექ: „ჩქუ მექარმატეში ბერე ვარ ბორე-ა. ბაბა ჩქიმი-ა წოხლე-ა ფადიშაი ტუდორენ“-
 25 ჲა. ჰემ ორას მაჟუაქ-თი თქუდორენ-ქი: „მა-თი მონადირეში ბერე ვარ ბორე-ა. ჩქიმი ბაბა-თი-ა ფადიშაი-ა ტუ-ჲა, ნანა ჩქუნნი-ა არ ზენგინიქ ნიხირუ-ჲა დო მენდოჲონუ“-ჲა. ჰემ ორას ბაბა ჩქუნი ჩქუნდე ქომოხთუ-ჲა. კითხუ-ქი-ა: „ნანა თქვანი სოილუ“-ჲა. „მა-თი ბუწვი-ქი: „ნანა ჩქუნი არ ზენგინიქ მენდოჲონუ!“ ჰემ ორას ბაბა ჩქიმიქ ჯუმა ჩქიმიკალა მენდემოჲონეს. არ ლალის ქომოფხვადით. ჯუმა ჩქიმი ეზლუ დო გერიქ მენდოჲონუ. მა-თი ლალის ქოდოლობლი.

ჰემ ორას ნანა-მუთეფეშიქ ჰამ ნენაფე აუჯემტუ. „უ-ჲა, ბერეფე ჩქიმი“-ა, ეხსელუ დო გამახთუ. აღის ქოდოლაკილუ ბერეფე მუ-
 30 შის. „მა-ჲა თქვანი ნანა ბორე“-ა, ეზლუ დო არ ბერე არ-კელე ქელინჯირუ, მაჟურა ბერე, მაჟურა-კელე ქელინჯირუ. შქას მუქ ქოგოშანჯირუ. ჰეშოთე დანჯირეს.

ჰაწი დოთანუ. ჰე ზენგინი კოჩი ქომოხთუ. მენდაწკელუ-ში, ოხორჯა მუშიკალა ჰე ბიჭეფე ნჯანან. გოაქთუ დო ფადიშა-
 35 იშე მენდახთუ. უწუ-ქი: „სი-ნა მოჩი, კაი ღნოსაი ბერეფექ ოხორჯა ჩქიმის მუ ოლოდამან, მოხთი დო თოლი სქანითე ქოძირი!“ მენდახთუ ფადიშაი, მენდოწკელუ-ში, ჰე ბიჭეფე ჰე ზენგინიში ოხორჯაკალა ნჯანან. გოაქთუ, ქომოხთუ ჲერი მუ-შიშე ფადიშაი. უწუ-ქი-ა დიდი კოჩეფე მუშის: „ქამონჭით-ჲა ჰე

ბერეფე“-ა. იდეს კოჩეფე დო ქეზდეს ჰე ბერეფე. ნოჰონმან ენქუშე.

ჰემ ორას მილლეთი მთელის ამბაი ქომეჩუ ფადიშაიქ, ირი ხოლო ქოკიბდეს. „ჰაწი-ა ჰამთეფე-ა ამბონჰამ-და, მუშენი-ა-ქი ჰამთეფექ ჩქიმი დანიშე ნა-მოხთუ კოჩიში ოხოჯაკალა ინჯირეზ-და დო ჰემუშენი ამბონჰამ“-და. ართელი ბერექ თქუ-ქი, „მა არ ნენა ქომომჩით-და დო დობიპარამითა“-და. ჰემ ორას ნენა ქომეჩეს. თქუ-ქი ჰე ბერექ: „მა-და ნანა ჩქიმიკალა ბინჯირი“-ა. ფადიშაიქ კითხუ: „ჰეა ნანა სქანი სოლე ტუ“-და. ბერექ უწუ-ქი: „ბაბა ჩქიმი-ა წოხლე-ა ფადიშაი ტუ-და, ნანა ჩქიმი-ა ჰე ფადიშაიში-ა ოხოჯა ტუ-და დო დოლოქუნუ ნახუმუტუ-და. არ ზენგინი კოჩი მოხთუ-და დო ნანა ჩქიმი ნიხირუ“-და. ჰემ ორას თქუ-ქი ფადიშაიქ: „თქვი ხოლო, თქვი-ა ბერე ჩქიმი“-ა. „ოკუ-ლე ნანა ჩქიმი-ა მენდოჰონუ-და ჰემ კოჩიქ. ქომოხთუ ბაბა ჩქუ-ნი-ა. მკითხეს-ქი: „ნანა თქვანი სო რენ“-და. ნანა ჩქუნი არ ზენგინიქ მენდოჰონუ დო ჩქუ ქოდომიტალეზ“-და.

5

10

15

ჰემ ორას ფადიშაიქ ქოხოწონუ. უწუ-ქი: „ოხუშქვით ბერეზ-და. ჰემთეფე ჩქიმი ბერეფე რენან-და. ჰე ოხოჯა-თი ჩქიმი ოხოჯა რენ“-და. ქოდუჯოხუ-ჰე ზენგინის: „სი, ოხოჯა ჩქიმი-ა, სი ნიხირი-ა?“ აჩქვა ნდლა-უძირამუ კატირი ქომო-ჰონათუ. უწუ-ქი კოჩეფეს: „ჰა ზენგინი კოჩი-ა ჰა ჯორიში კუ-დეღის ქოდონუკიდით“-და დო ქონუკიდეს. „ოხუშქვით ჰაწი ჯორი“-ა. ჯორი ოხუჩქევს დო ჰე კოჩი ჯორიში კუდეღის დო-ღურინეს. ჰე ფადიშაიქ ბერეფე მუში, ოხოჯა მუში, ირი ხო-ლო ქოძირუ დო იგზალუ მუში ფადიშაილუღიშე. სუმ ნდლა დო სუმ სერის ჰემ დუნმაშენი დიდი ბარიამი დოვეს.

20

25

55. დელი კოჩი

ჰაწი შეგეე არი დელი ეზიზი ქორტუდორენ. ჰემუქ შაკა ნენაფე დიდო ზოპონტუდორენ. ანდლას დუზლუღის ელულუ-ტუ-ში, ოხოჯალეფექ ქონაგეზდორენ დო ევეი-თი დიპარა-შითეს: „ეზიზი სინ ორე-ი“-ა კითხეს. „ჰო, მა ბორე“-ა. „სი დე-ლი, დელი ზოპონან-და დო სი დიდო ღნოსერი კოჩი რე“-და. „მა და ნა-რენ-სთერი ნენა ფთქვა-ში-ა, დელი მჯოხომან“-და. ოხოჯალეფექ უწევს: „ნა რენ-სთერი ნენა დოთქვა-ში, კოჩის დელი ვა უჯოხუმან“-და.

30

35

ჰაწი დელი ეზიზიქ უწუ-ქი: „თქვა არი ნა-რენ-სთერი ნენა დოგიწვად-ნა(?), თქვა-თი დელი ნიჯოხათენ“-და. „ვარ-და, მუშენი-ა, ნა-რენ-სთერი ნენა დოთქვი-ა დო დელი

დელი ვარ გიჯოხუმთ“-მა. ჰემ ორას ეზიზიქ უწუ-ქი: „ჰემა ყურ-
ხარიშ ორთაზ-მა მუ ამაგოქაბუნან-მა?“. „უუ“-მა, ოხორჯალე-
ფექ თქვეს-ქი: „ჰადა მთელი დელი ტუდორენ“-მა. ეზიზიქ თქუ-
ქი: „ჰაწი მა-მა ნენა გიწვით დო დელი მიწუმერთ ე-დო მუ
5 პა“-მა დო იგზალუ ეზიზი.

56. არ ჩობანი

არ ფერის ალა ქორტუდორენ. დიდო ნთხა დო მჩხუნ-
ქუფონუტუდორენ. არი ჩობანი ქომობთუ დო ქოდოქაჩუ. ჩო-
ბანიქ ოჯუნაფუშე მენდუჩუ. ჩობანიქ კაი უშქური ქოძირუ, და-
10 ლის დიდო ჩანტუ უშქური. ჩობანი ქებთუ უშქურის. ონკანუ
უშქური. ქოდობლუ თუდე. ნთხალეფეს: „ქეშემინახი“-ა. ნთხა-
ლეფეს მუ უჩქინან, — ირი ხოლო ოჭკომეს. არი ნთხას ქრას
არ უშქური ქოგელაცონუ. ჩობანიქ უშქური დონკანუ-ში, ქო-
გებთუ. „ნთხალეფე, სო-რენ ნა შემინახით უშქური?“ ზავალი-
15 ნთხალეფეს მუ უჩქინან? ჩობანის გური ქომუხთუ: ნუხთუ დო
ირის ხოლო თი ნოკვათუ. ქრას ნა გელაცონუდორტუნ ნთხა-
„სი კაი ნთხა ტიდორენ-მა, მა უშქური ქეშემინახი-ა! მაყურა-
ფექ ჩქარი ვარ შემინახეს უშქური-ა!“ ნა-ნოკვათუ ნთხალეფეს-
ონწკიალონეფე ქოდოლოწკუ. ირი ხოლო ჰემუს ქოდოლოკი-
20 დუ, ეწინჯლონუ დო ოხორიშე ქომუჩუ.

ალა მუში მენდაწკედუ-ში, არ ნთხა ეჩდოვიტი ონწკიალ-
ონი დოლოკიდერი მუჩუმერს! კითხუ ალა მუშიქ ჩობანის: „მა-
ყურა ნთხალეფე სო რენან“-მა. ჩობანიქ უწუ: „სქანი ნთხალეფე
აღნოსე(!) ტესდორენ-მა. უჩქურის ეფთი დო ჩქარი ვარ შემინა-
25 ხეზ-მა. ჰენიში კაი ნთხა რენ-მა, ჰაშო ქეშემინახუ“-მა. ალა მუ-
შიქ კითხუ: „მაყურანი სო ფონი-ა?“, „ჰეთეფეს ირის ხოლო თი-
მებოკვათი-ა!“ ჰემკათა ნთხალეფე, აღნოსე(!) ნთხალეფე, სი მუ-
ლოდარე-მა? ართელი ნთხა სი დოგიბალუნ-მა!“ ალაქ ოხუშქუ
ჩობანის. იგზალუ.

57. ლახი დო ჩაუმი

30 წოხლე არ ფადიშაის ინჯილი ჩაუმი ქუფონუტუ. ჰემუს
შაქა ოთქვაფამტუ დო მუქ იძიციანამტუ. ჰემო არ ვით წანას-
ქუფონუტუ, ვარ იჩილტუ. ფადიშაიქ უწუ-ქი: „სი-ა დოგოჩი-

ლა“-მა. ჰემუქ უწუ-ქი: „ვარ ივენ-მა. ლაზეფეშე მამქურინენ“-მა. „მუშენი-ა“, ფადიშაიქ უწუ. „ლაზეფე-ა შეიტანი-ა კოჩეფი რენ-მა. ოხორჯა ჩქიმის-მა მუთუ დოლოდანორენ“-მა. ფადი-შაიქ უწუ-ქი: „სი მო გაშქუნეტას-მა. ლაზეფე მინ ორენ-მა? ჰაქონი ფადიშაი მა ბორე-მა!“ ინჯილი ჩაუშიქ უწუ-ქი: „ჰემო 5
რენ-შ-კულე. ზულას დოლოხე-ა არ დიდი ოხორი დოკოდი-ა დო ფელუკათე ამაფთარე-ა დო სერი ჰექ ბინჯირარე-ა ოხორ-ჯა ჩქიმიკალა“. ფადიშაიქ უწუ-ქი: „დიდო კაი“-ა, ოხორი დუ-ხენუ, ოხორჯა ქომეჩუ, დოჩილუ. იდუ დო ჰე ოხორის ქომო-ლოხუნუ, ოდაში ნეკნას კარალოლი ქოგელოდგინუ დო მუქ 10
იგზალუ ფადიშაიმ ტახტიშე. კათთა ახამის ფელუკათე ულუნ დო ოხორჯა მუშიკალა ინჯირს. ოხელუში სირა მოხთა-ში, არ სემერი ქულუნ. გელაწკიმს დო ჰემუს ოხორჯა გოხონჯირამს, დულმა მუში დიქომს. დუშელის ჩქარი ვარ იქომტუ. ჰემოთე 15
ჟურ წანას კორტეს.

ჰაწი არ ლაზი ზულა პიჯის გოლულუტუ-ში, ოხორჯა ქოძი-რუ ფენჯერემენ. დიდო მსქვა ოხორჯა ტუ ლაზიქ თქუ-ქი: „მუ მსქვა ოხორჯა რენ-მა. არი ჰემუს ქელებანჯი-რა“-მა! ჰაწი მუქო ამაფთა“-მა, იდუშუნს ლაზიქ. იდუ-შუნტუ-ში, არ ქინი ქომოხვატე. „მუ იდუშუნ, ბიჭი ჩქიმი“-ა? 20
ქინიქ უწუმერს. ლაზიქ უწუმერს-ქი: „მა ბიდუშუნ-მა ზულას დოლოხე მუფერი მსქვა ბოზო რენ-მა! ჰემუშე ბიდარე-ა დო კოლაილუდი ქოდომოგური-ა. ქინიქ უწუ-ქი: „ჰემუმ დერდი გილუნ-ი-ა? მა ჰექ მენდეგოჯონამ“-მა. ბიჭის კაი დაწონუ. ჰაწი 25
ქინიქ უწუ-ქი: „სი-ა არ დიდი სანდული დოხენაფი-ა. სი-ნა დო-ლინტარე-კონარი, ჟურკელე-თი გოჯონწკაზ-მა! ჰემ. დოლოხე, ჰემ გალე“. ბიჭიქ „კაი“-ა. იდუ დო ქეჭოფუ სანდული. ქომულუ ქინის.

ბიჭის უწუ-ქი ქინიქ: „ჰა სანდულის ქოდოლოხე-დი-ა!“ ბიჭი-თი ქოდოლოხედუ. ქინიქ ჰე სანდული ეზდუ დო 30
ზულა პიჯიშე ქომოხთუ. ქინიქ იბგარს: „მა-მა მუ პარე-ა. ჰა სანდულიზ-მა ჰაკო ფარა დოლომიბლუნ-მა. სო ბიდარე-ა, კა-ტა სერის დაზხური რენ-მა! ოხორეფე იქვენია. ჰემა მუშებურა ზოპონტუ-ში, ინჯილი ჩაუში ქეხვადუ. „მუ გალოდუ, დადი ჩქი-მი-ა?“ ქინიქ უწუ-ქი: „სანდულის დიდო ფარა დოლომიბლუნ-მა! ოხორეფეზ-მა ვარ დომადვენ-მა. მამქუნენ დაზხუიშე, ჰაჯა-დომიშინახატი-ა“. ჩაუშიქ უწუ-ქი: „მა მენდებილა“-მა! ფელუ-კას დოლოდგუ დო მენდილუ ოხორი მუშიშე. ოხორი მუშის 35
ქოდოდგუ ოდას. ჰუმანიშე თანუ-ში, ჩაუში იგზალუ ფადიშაიმ მანიშე. ბიჭიქ სანდული ქეწკუ, ქეშახთუ ლაზი. მციქა აშქუნუ 40

3ე ოხორჯას. „ჰა მინ ორენ“-და დო „მო გაშქუნეტაზ“-და. მა-
 არ ლაზი ბორე-ა. სქანდე მობთი“-ა. ოხორჯაკალა ოსთერუს-
 ქოგმოჭკეს. ჰაწი ოხენუში ორა ქომოხთუ: ოხორჯაქ უწუ-ქი:
 5 „სემერი გელაწკი“-ა! ზავალი ბოზოს მუ უჩქინ, ონჯირეს-ნა-
 იქომან, უჩქინ-ქი, სემერის იქომან. ლაზიქ უწუ-ქი: „ონჯირეს-
 პად-მა! დიდო კაი რენ-მა!“ ჰაწი ჰექ ქოძაჯინუ ონჯირეს-
 დულა მუში დოვეუ. ხოლო სანდულის ქოდოლოხედუ.

ჰაწი ლუმჯის ჩაუში ქომოხთუ. ოხორჯა მუშიკალა დი-
 სთერუ. ჰაწი ჰემუს-თი ქომანგონუ. „არ დოპათ ოხორჯა ჩქი-
 10 მი-ა! სემერი ქოგელაწკი“-ა! ბოზოქ უწუ-ქი: „ონჯირეს პად“-და.
 ჰაწი ჩაუში ქოხოწონუ. ოხორჯა მუშის უწუ-ქი: „სი-ა-
 მიკალა ინჯირი-ა?“ „მითიკალა, ვარ“-მა! „ოქი მითიკალა-
 ვა ინჯირი-ა, მუ გიჩქინ, ონჯირეს-ნა ივენ“-მა? ბოზოქ უწუ-ქი:
 15 „ონჯირე დაჰა კაი რენ-და. სემერის კოჩი დიდო გოტროხუნ“-
 და. ჩაუშიქ ქოხოწონუ. „ზულაში დოლოხე კოჩი მუქო მოხ-
 თუ“-და, იდუშუნუ ჩაუშიქ. „რენ-ნა, სანდულის მუნთხა რენ-
 ჰეგ რენ-მა!“ ნაკაპუ არ დიდი სოპას, სანდულის არ მოჭკიდუ.
 სანდული ოკოტახუ. ლაზი ქომომუკაპუ, ინჯირი ჩაუში ოჭო-
 ფუ. გელოწკუ შარვალი დო მუნდიშე კელე ჩაუშის უმტილუ-
 20 ჩაუში ქოგამუკაპუ. „მუ ბოლოდარე ჰაშო, ფადიშაი-ა ჰაშო-
 ოსქედინუ-მა?! ლაზიქ ოხორჯა დომიხოდუ-და ოკულე მუნდი-
 თი დომიხოდუ“-და. ჩაუში იმტუ.

58. * * *

ანდლას დელი ეზიზი კორდელითიშე ელულუტუ-ში, ხოლო
 ოხორჯალეფე ქონაგეს. კითხეს-ქი ოხორჯალეფექ: „სი-ა მე-
 25 მჩამურა ოხორჯალეფე-ა მუქოში-ა იჩინომ“-და. ეზიზიქ უწუ-
 ქი: „ჯინიქის დოლოზაშურამ-და დო ბიჩინომ“-და. არ ოხორ-
 ჯაქ უწუ; „მორო, არი მა ქოდოლომაშური-ა! ჰეშო ქობორე
 მოქსე ვარ“-და. ეზიზიქ ქოდოლაშურუ. დოლაშურუ-ში, უწუ-
 -ქი: „მთელი ნა-რე-სთერი-ა ჰეა რე-ა შა გელოწკია! მეშურუ
 30 ვარ უნონი“-ა. ოხორჯაქ თქუ-ქი: „ჰადა მთელი დელი ტუდო-
 რენ“-და დო იგზალეს.

59. ქუჩა არქადაში ქოჩი

ჟურ კოჩი არქადაში დივესდორენ. „ჩქუნ-მა ბიგზალათ დო ბიხალიშათ კურბეთის“, — ართიკათის თქვეს დო გმარეფე ქეკიკიდეს. ანდლაში გზა მენდახთეს. ჟურ გზა ქოძირეს: „ჰაწი სი ჰამ გზას მენდახთი, მა ჰამ გზას მენდაფთარე. არ წანა-შ-კულე ჰამ აერის ოკობიკათათ! სი ორდო მოხთი-ნა, სი მჩვი, მა ორდო მოფთი-ნა, მა ქჩვარე“.

5

არ წანას დიხალიშეს. ხუთი ძირუ-ნა-თი დიხალიშუ ნდლაული, სუმ კაპიკ ძირუ-ნა, დიხალიშუ. ქომოგუ დიდო ფარა, მაჟურანიქ: „ჩქიმი ნდლაული-ა ვით მანათი რენ-მა. ჰემუში წალე ვა ბიხალიშამ“-მა. მითიქ ვარ მეჩუ, მუგ-ნა(!) გორუმტუ ნდლაული დო ავარა ქოდოსქიდუ. ნა-მოძიტუ შარვალ დო ბლუზაფე გამოსთუ. ჰექოლენი მაჟურა არქადაშის წანა აფუ, გედგითუდორენ, არქადაში მუშიკალა ნაოკიწე-გზაზე ქომოხთუ. ქომოხთუ დო ანდლას დოჩუ. არქადაში მუში ვარ ძირუ. გედგითუ ჰე გზას. არქადაში მუში დოგორუ. დოგორუ დო ქოძირუ. მენდოწკედუ-შ-კულე, ჩქარი მუთუ ვარ დოლოქუნს. „არქადაში ჩქიმი-ა, წანა ოფემუ-მა. მა მე ბუღურ-მა ოხორიშე, ჰაადე, სი ვარ ულუ-რ-ი? დუწუ. ჰემუქ თქუ: „მა ფარა ვარ მიღუნ დო სო ბიდა!“ მაჟურაქ უწუ: „მა დოგიხარჯარე-ა. დოლოქუნითე დოგიქარ-მა. ჰაადე, ბიგზალათ, არქადაში ჩქიმი!“ „კაი“-ა, დუწუ მაჟურაქ თი. ოკიკათეს დო ნულუნან ოხორიშე.

10

15

20

არ აერის დულუმჯეს დო გერმას დინჯირეს. ფარა-ნა ულუტუ არქადაში დინჯირუ, მაჟუა ხენ დო იწკენ. გურის ქოდოლანგონუ: „არქადაში ჩქიმიქ ჰაკო ფარა ქომოგუ დო მა მუთუ ვარ მომაგუ-მა. ჰაწი-ა ჰაწუს თი მებოკვათა-მა დო ფარა-მა გოწობულა დო მა ოხორიშე ბიგზალა“-მა. ესე-ლუ დო ელიწკუ ხამი დო ქომაჯინუ დო თი ნოკვათემს. არქადაში მუში გოკუცხუ. „არქადაში ჩქიმი-ა, თი მო მეკვათემ“-მა. მაჟურაქ უწუ: „მეგოკვათარე“-მა. „შაფეტი დივენ დო დოზობონან“-მა. მაჟურაქ უწუ: „დალის არ სი დო არ მა, ბაშქა მი-თი ვა რენ“-მა. „ეშილ ბუტკაფე შაფეტი დოფქაჩუმ“-მა, —უწუ „მინთხა გინონ, დოქაჩი-ა“, მაჟურაქ უწუ. გეჩუ ხამი დო დოფლუ. ფარა ნა ულუტუ, გოწულუ დო ოხორიშე ქომოხთუ.

25

30

ოხორჯაქ კითხუ: „ქომოლი ჩქიმი, სო რენ“ მა. ჰემუქ უწუ-ქი: „დოღურუ-მა. ჰაწი-ა მა მენდემამნი“-ა დო ქეჭოფუ. სქიდუნან ბარაბერი. ჟურ ბერე დავეს. სუმ წანას ბარაბერ დოსქიდეს. არი ნდლას ოკიკათეს დო დიშქაში ოკვათუშე მენდახთეს. ქომოლი

35

ქელინჯირუ დაღის. ოხორჯა ქოდოხედუ დო ჯალეფეში ბუტ-
კას იხი ელობარუ-ში, ბუტკაფე ოხინკანეს. ქომოლის აძიციხუ.
3 ჰემინდოს ოხორჯაქ კითხუ-ქი: „მოთ გაძიციხუ“-აა. „ჰეშო მა-
ძიციხუ-აა, ჩქიმებურა“-აა, — უწუ ქომოლიქ. ჰაწი ოხორჯაქ
5 უწუ-ქი: „მუშენი გაძიციხუ-აა, მა მიწვარე-ა ეგერე ქომოლი
ჩქიმი რე-ნა“ დო ქონაჩქინუ. ჰემინდოს ქომოლიქ-თი დუწუ:
„იფთინერი-ა ქომოლი სქანი-ა გზას მობულუტით-ში-ა დოპი-
ლი-ა მა-აა. მოთ მპილომ! მიწუ-აა. ეშილი ბუტკაფე შაფეტი
ქოდოფქაჩუმ-აა დო ჰაწი ჰე ბუტკა ოხონკანუ-ში, ჰემუშენი ნა-
10 ძიციხუ-აა!“. ჰემინდორას ოხორჯაქ ქეძელუ დო იმტუ. ქო-
მოხთუ ჯუმაღეფე მუშიშე.

შქით ჯუმა ქუფონუტუდორენ. „ჯუმაღეფე ჩქიმი-ა, იდით
დო ქომოლი ჩქიმი დოაღით“-აა. „მუშენი“-ა, კითხეს ჯუმა-
15 ლეფექ. „ვარ ილა-შაქი ვარ გიწუმელდ“(!)-აა. ჯუმაღეფე მუში
იდეს დო დოაღეს. გოაქტეს დო ქომოხტეს. კითხეს: „და ჩქუ-
ნი-ა, ქომოლი სქანი-ა მო მოაღაფით“-აა. ჰაწი და მუთეფეშიქ
თქუ: „ჰემუქ-აა ფარაში გურიშენი-ა იფთინერი-ა ქომოლი
ჩქიმი-ა, გზას მულუტუ-ში, დოაღუ-აა. ანდლაში-ა დიშქაშე
20 ბიდი შ-ქულე-ა ჰექ დომიწუ-აა, ჰემუშ ისთონე მა-თი დოგოილა-
ფით ჰეა“.

60. დელი დო ღნოსაი

არ ფერის არ დელი დო არ ღნოსიაჩი კოჩი ქორტეს-
დორენ. აჩქვა ქჩინი ოხორჯა ნანა ქუფონუტესდორენ. ღნოსია-
35 ჩიქ დელის უწუ-ქი: „მა-აა ცონაშე ბიდა-აა დო სი ოხოზ-აა
ნანას ხუა დუბონი-ა, ნთხა დოჯუნი-ა, მქკუდი ქოგედვი-ა, ქო-
თუჟე ქოაფუკი-ა. მა ცონაშე ბიდა-აა დო ბიჩალიშა-აა. გჳარი
მამშქორნა-ში-ა, გჳაობას მოფთა“-აა.

ჰაწი ჰე დელიქ ნთხა დოჯუნუ. დოჯუნუ დო ვა იძღუ-შ-კულე
ფსიჯის ქამონჭუ. ჰაწი ჰკომი, იძღი-ა. ჰაწი წკაი დოტუბინუ,
30 ნანა მუშის ხურა დუბუნასენ. ხარხალერი წკარი მუქთუ დო
ქჩინი დოდურინუ. ჯიჯილეფე გუსთუ. დელის დაწონუ-ქი: „ნა-
ნაზ-აა კაი დაწონუ-აა დო იძიცამს“-აა, მოაონუ დო დონ-
ჯირუ. „ნანა-აა, არ გჳარი ქომექჩა“-აა, დელი კოჩიქ უწუ-
მერს. ჰემუქ ნენა ვარ ეშილუ. ღურერიქ მუ ნენა ეშილას?!
35 დელიქ მაქვალი ქოგაფუტალანუ ნანა მუშის დო ქომეჩუ. „ჰააა
ჰკომი-ა!“ ღურერის მუ უჩქინ? ვარ ჰკომუ. დელი მოხთუ დო

კიბირის ქოდონძიფუ: „ჰაჲა ჭკომი“-ა დო. ჰაწი იდუ დო გეს-
 ტა ქოჲოდგუ, მჭკუდ გედვასენ. მონჭვა ქოჲუწკუ დო გჲარი
 მეჩასენ. გჲარი ქოდუბლუ დო მონჭვაქ გჲარი იფხორს. მუქ-თი
 მჭკუდ გედუმეს, მკაჲფუ მოხთუ დო მონჭვა მენდოჲონუ. ჰაწი
 დელიქ მაქვალ დოქოჲასენ-ჲა დო ეხთუ დო მუქ ქოჲოხედუ დო 5
 ჰექ გოხენ. ღნოსიი ჯუმა მუში ქომოხთუ: „ჰექ მოთ გეხე-ჲა?“
 „მოხჭვა მენდოჲონუ მკაჲფუქ დო ჰაქ გეფხე“. ღნოსიიიქ უწუ-
 ქი: „ქოგეხთი კაპინერი“-ა. დელი ქოგოშქუ. „ნთხა დოჯუნ-
 ი“-ა, უწუ ღნოსიიიქ. დელიქ უწუ: „ჰექ ქამაბონჭი“-ა. ღნოსიიიქ 10
 მენდოწკედუ-ში, დობროცქედოროენ. ხოლო კითხუ ღნოსიიიქ:
 „ნანა სო რენ-ჲა, ხუა დუბონი-ი-ა?“ დელიქ უწუმერს: „ნანას
 აძიციენენ“-ჲა. ღნოსიიი იდუ-შ-კულე, ნანა-მუში დოდურუდო-
 რენ. „სი ჰაჲა მუ ვი-ა, ნანა მოდ ოდურინი-ა?“ „ხურა დობუ-
 ბონი-ში-ა, აძიციენ-ჲა. ჰაწი დოდურუდოროენ“-ჲა.
 ღნოსიიიქ უწუ-ქი: „სი იდი-ა დო ჰაწი-ა მეხარე დონთხო- 15
 რი-ა, ნანა ბოჲანათენ-ჲა დო ქოდობოხვათენ“-ჲა. დელიქ უწუ-ქი:
 „მა-ჲა, ვარ მანთხოროენ-ჲა, სი იდი დო ნთხორი-ა დო მა მენ-
 დებოჲონარე“-ჲა ღნოსიიიქ: „კაი“-ა, უწუ. ჰაწი ღნოსიიი იგზა-
 ლუ ონთხოუმე. დელიქ ნანა მუში კაპულას ქომოჲკიდუ დო
 ნოჲონამს. ნოჲონამს-შ-კულე მელუ, ვა ჲაზდუ. ჰაწი მუ ვას? არ 20
 დიშქაში მასარი ქოგამალასირუ. ოკულე ნონთხუ ქორბას დო
 ქეკიკიდუ. ეფეი მენდოჲონუ გზას გვერდიშე, დაჭკინდუ. ჰექ
 ქოდოხუნუ. ნანა მუში მეტკოჩუ დო მუქ იგზალუ ჯუმა მუში
 ნა-ტუ ჲერიშე. ღნოსიიიქ უწუ-ქი: „ნანა სო რენ-ჲა?“ „დომა-
 ჭკინდუ-ჲა დო ჰეშო ქოდობოხუნი“-ა, — უწუ დელიქ. „იდი-ა 25
 დო ქომოჲონი-ა კაპინერი-ა მითიქ ქეზდასენი“-ა. დელი ნულუნ.
 გზას არ ქჩინი ქონაგუ, სადი ქჩინი. ჰემუს კაზული გოხუნუ დო
 ქეკიტკოჩუ დო ნოჲონამს. ჯუმა მუშიშე მენდოჲონუ. ღნოსიიი
 ჯუჲა მუშიქ უწუ-ქი: „ჰაჲა მინ ოროენ“-ჲა? დელიქ უწუ-ქი: „ჰაჲა
 ნატა რენ“-ჲა „ჰა ნაჩა ვა რენ“-ჲა, — უწუ ღნოსიიიქ. „მიში 30
 ქჩინი ცილი-ა, კაპინერი მოიდი დო ქოდობოხვათ-ჲა. მითიქ მო
 ნძომტას“-ჲა, თქუ ღნოსიიიქ დო ქოდოხვეს. ნანა მუთეფეში-
 თი მოჲონეს დო ჰექ ქოდოხვეს.

ნი. სუპ არქადაში

ჰაწი მეგერე სუმ არქადაში ნულუნან ოჩალიშუმენ. გზას 35
 გარლუმჯეს დო ხოლო ნულუნან დალიში ორთას. სო-თი
 ოხორეფე ვა რენ. ჰაწი ჰეთეფექ ზოპონან-ქი: „ჩქუ სო ბიდა-
 თენ“-ჲა. ჰექ-თი დილო მეგი ივაფუტუ. ერზულუმში ოვას დი-

დო მკერეფუნა ტუ. ჰემუშე აშქურინეტეს. ჰათეფექ: მუ პათენ“-და-
 დო იღუშუნტეს. მელე მენდოწკედე-ში, არ დაჩხური ქოძი-
 რეს. ჰე დაჩხურის ოწკედეს დო ჰემ ღეიშე მენდახთეს. იდე-
 შ-კულე არ დიდი ღუვაითე მოწკიდეი კალე ქოძირეს.
 5 არ ნეკნა ქოძირეს დო ქამახთეს, დაჩხური ნა-ოგზუტუ-კა-
 ლა ქოდოხედეს. ჰაწი გერმას არ სერსი დივუ, ომლოინუში.
 მეგეჲე დაჩხურიში საიბი მულუნ. ჰეთეფეს უჩქინან-ქი, ჩობანი
 რენ-მა. მევეე დივი რენ. დივიქ მჩხურეფე ეწინჯლონუდორენ
 დო მუჩუმერს. აჩქვა დიშქა ქოგედელდორენ, მურგვალა წიფუ-
 10 რი ქოქიითე ქეწკუდორენ. ეჩდოვით კოჩის ვა დახდენ, ხვალა-
 მუქ მოიმეს. დივიქ. ჰაწი აჩქვა ქოდიმლორუ დო მულუნ. ჰე
 კოჩეფეს აშქურინეს. „ჰემა ჩობანიში სერსი ვა რენ“-და დო
 არ-ნა-რენ-ქ დოთქუ. მაჟურაქ უწუ-ქი: „გერმას ჩობანიში სერსი
 ჰეშო ივენ“-მა დო ქოდოხედეს. მციქა ორაში უკულე დივი ქო-
 15 მოხთუ, ნეკნას დიშქა ამულუნ დო კოჩი ვა რენ. მციქა ორაში
 დივი-თი ქამახთუ. მოხთუ დო, ჰე კოჩეფე ნა ხეტუ, ღერიშე ქო-
 მოხთუ, დიშქა-თი მეტკოჩუ. ჰაწი დივის კაი დაწონუ: „სოლე
 მოხთით-მა ჰაშო-მა კისმეტი ჩქიმი“-ა, — დივიქ უწუ. ჰეთეფეს.
 აშქურინეს. „ჩქუ-მა გემოლუმჯეზ-მა დო ჰაქ ქომოფთიდ-მა(!). ჩქუ
 20 ოჩალიშუშე მეზულუდ“-მა(!). „კაი“-ა დო ქოდოხედუ. დივიქ და-
 ჩხური ქოდოგზუ, არ დიდი შიში დაჩხურის ქომეშადუ. ჰაწი ჰე
 კოჩეფეს უწუ-ქი: „ჰაქ დოხედით თქვა, მა ბიდარე-მა, მჩხურე-
 ფე მოზუჩვარე“-ა. დივი იგზალუ მჩხურეფეშე დო ჩხუეფე ქო-
 25 მუჩუ. ნეკნა-თი გენკოლუ, სოთილე ვარ იმტინენ, ვარ-თი გამი-
 ლენ. ჰაწი ქომოხთუ დივი ჰე კოჩეფეში დანიშე, შიში დაჩხურის
 მოშილუ დო, არ ნა-რენ-ს, გოხუნუ დო დოჲლუ დო ოკკომუ.
 შიში ხოლო ქომეშოჯინუ დაჩხურის. მაჟუაფექ იბგარნან, ზავალი-
 კოჩეფექ, მუ ვან ჰაწი, სოთილე ვარ ამტინენან. დივიქ უწუ-
 30 მერს-ქი: „თქვა მო გაშქურნეტან“-მა, ჰაწი მაჟურას-თი, მოშილუ
 დო ჰემუს-თი გოხუნუ დო ოკკომუ. შიში ქომეშადუ ხოლო-თი
 დაჩხურის. ჰაწი მუქ დიძლუ დო ქელინჯირუ. დივი დანჯირუ.
 არ კოჩი ქოდოსქილუ. ჰაწი ჰემუქ იღუშუნს. „მუ პა“-და დო
 იხესაპუმს. ეასელა-ში მა თი მკომასენ-მა დო იღუშუნტუ. ჰე
 35 შიში მოშილუ დო დივის თოლეფე აუჭუ დო მუქ იმტუ. დივი
 ქეასელუ, მლორამს. ჰაწი ჰე კოჩი სოთილე ვარ გამალუ, დივიქ
 უწუმერს ქი: „ჭუმანიშე სი დოგოგურარე“-მა. ჰემ კოჩის დიდო
 აშქურინუ. ჰაწი დოთანუ. ნეკნა ქოგონწკუ დო ჰექ დივი ქო-
 გელადგიითუ. მჩხურეფე ქრას გოკონს დო გალე გეტკომეს. ჰემ

კოჩიქ იწკენ: „სოლე ბიმტა-და დო ჰემო ბიდა-ნა მიჩინასენ“-და დო ვარ ალუ. ჰამ მჩხუის თი ნოკვათუ. ტკები ქოგოწკუ მუქ ქოგოჯკორუ დო ოთხო ტრიკითე ნულუნ, მჩხუეფეკალა. დივის დაწონუ-ქი, მჩხუი რენ-და, ქრას გააკნუ დო ჰე კოჩის არ გოწომკანუ. კოჩი ვალე ქოგამახთუ. ტკები მოისთიქუ, იმტუ. დივი მჩხუეფე გეტკოჩუ-ში, დოლოხე კათთა ფერის ქოგოაწკედუ, სო-თი ვარ აძირუ. ჰადა მამტუ-და დო მეტიშუ ჰე კოჩის. კოჩი იმტენ, დივი ტიშუნ. კოჩი იგზალუ ქოაღლულიშე, ვარ ნატიში-ნუ დივი.

5

62. ქომოლი დო ოხორჯა გუმი

10

ჰაწი ა კოჩი დიჩილუ. ა სეი ოხორჯა მუშიკალა დინჯირუ. მაჟუანი ნდღას ედელუ, კურბეთიშე იგზალუ. არ ზენგინიშ დანის ქოდოდგითუ. წანა აური(!) ქოდოდგითუ. წანას ოში გურუში. სუმ წანას ქოდოდგითუ. ჰამ კოჩის ებზა, საპონი, პაპიროზი (დოდგითი, თამო-თამო გომაშინასენ!) მუსღირტუ. ხაზინი მუში(ს) ქურქიტუ, ნაკო ღირტუ, უკულე მეჩამტუ ფარა, იტუ ჩარჩიშენ, ქეჭოფუ ა კაპიკი, აურ(!) კაპიკი, მოსქიღინამტუ, მოამეტუ, ხაზინი მუშის მეჩამტუ. ხაზინი მუში გურის ლოლანგონუ: „ჰამ-კათთა ჰელალ-კოჩი დუნდას ვა იძიენ“. უკულე ოხორჯა მუშის უწუ-ქი: „ჰამ-კათა კოჩი სო ბძიათენ? სი ჰამ კოჩიკალა ქოდოდგითი დო მა ასქელულიშა ბიგზალა!“ ჰამ კოჩი ბაბამუში ღურუტუ-შ-კულე, ვესიეთი უღუტუ, „ბიჭი ჩქიმი! გჳარი ნა-ჭკომარე, სუფრას კუჩხე მოთ გჳობაძგამ! უკულე საპარი ვი, სელამეთი ძია-ა. გური სქანი-ნა ორომს დუნდას მსქვა ჰეა რენ!“ ხაზინი მუში ჰამ კოჩი ქონაოროფუ, დიდო კაი კოჩი ტუ. დავეცუზი ფერიშე მოთ ულურ! ხაზინი მუში მეტკოჩუ ოხორჯა მუშიკალა. მუქ იგზალუ ასქილული მუშიშე.

15

20

25

უკულე ჰა ოხორჯა აილუქი მუშის ქონავროფუ. დუჯოხუ სერი ონჯიე მუშიშე. აილუქი ვა იდუ. ოხორჯა გოაზარუ დოლოქუნუ მუში. დიცხირი დიბუ. ნუჭაუ ქომოლი მუშის: „მოხთი, ძა მუხალის ბოე! სი-ნა მეტკოჩი კოჩი, მა მუ მოლოდუ!“ გეხედუ ცხენის ქომოლი, ქომოხთუ ჩარჩი მუშიშე, ჰექ ტუ ჯეჰენემიში. ჰე ჯეჰენემიში კოჩიქ უწუ: „ჰაქ მა-ნა მობომქეარე კოჩი, ჯეჰენემის ქოდოლოტკოჩი, დიჰვას.“ ჰაწი ქომოხთუ ოხორიშე ჰემ კოჩი, აილუქი მუში მენდოშქუ ჯეჰენემიშე „იჰვას“-დეი. ჰამ კოჩი აილუქი აქა-

30

35

დაში მუში ქომოხვადუ. ა ოკა ხორცი ქეკოფუდორტუნ. შიშ-
 ლული დოფუდორტუნ. ჟურ ჩეთვერთი შარაფი ქეკოფუდორ-
 ტუნ. ოშუ გუის უღუტუ. ჰამ კოჩის-თი დუჯოხუ. ოკოხედეს დო
 5 მუმტეს. ოხორჯას ქოგაშინუ. „აილუქჩი სო ოშქევი?“ ქომოლი
 მუშიქ უწუ-ქი: „ჯეჰენიმიზე ბოშქევი დო დიქუ.“ „ან, ბიდატი
 დო მტუტა მუშის ქომენდებოწყედატი!“ ოხორჯა იგზალუ.
 იღუ-შ-კულე, ოხორჯა გააკნეს დო ქოდოლოტკოჩეს დო დიქუ.
 მოხთუ აილუქჩი ხაზაინი მუშიზე. „მუ გიწუ?“ მოლოდუ-ქი
 10 „მენდოწყედი, ნანა დობუხოდი“. ჰემ ქაოის ტუ ა კუი. ჰეგ(!)-ნა
 გეხთატუ კოჩი, სალი ვა ეშიტუ. ხაზაინი მუში გუის ქოდოლინ-
 გონუ-ქი, მა ამ კოჩი ჰეკ მენდებონა დო ჰეკ გობომდინა. ეზდუა
 კუკუმა დო იგზალეს. „ბიჭი ჩქიმი, ჰაკ ქოგეხთი დო არ წკაი
 ქეშილი, ოფშვათ!“

ჰამ კოჩი გეილუ კუკუმბ ხეს დოქაჩეი კუიზე. მე-
 15 ნდოწყედუ-შ-კულე, დივი ჰეკ გელახენ. არ ბურგულის მჯვა-
 ბუ გელუხენ. მაქუა ბურგულის დუნა-გაუზელი გელუხენ.
 სელამუნ-ალეიქუმ ოლოდუ. დივიქ-თი კითხუ: „ჰადა მსქევა რენ-ი?“
 ჰემუქ-თი ოლოდუ-ქი: „გური სქანი ნა-და ორომს, ჰედა რენ
 მსქევა“. დივიქ-თი ოლოდუ-ქი: „ეზდი წკაი სქანი, ქეხთი ჯინ!“
 20 ქომოხთუ ხაზაინი მუშიზე. ხაზაინი მუშიქ კითხუ-ქი: „თუდე
 მუთუ ვა ძირი?“ ჰემუქ-თი ოლოდუ-ქი „ა დივი ქორტუ; გეფ-
 თი-ში, სელამ მეფჩი. ჰემუქ-თი მოლოდუ-ქი „ვალეიქაუმუ-სელამ!
 საბაჰკაფალთისი. პკითხუ-ქი: „ნა-და მსქევა-რე? მა-თი ბოლო-
 დი-ქი, ნა-მუთხა გური სქანი ორომს, ჰედა რენ მსქევა“. ჰემ-დოს
 25 ოლოდუ ხაზაინი მუშის „მა ბაბა ჩქიმიზე ვესიეთლი ბორე, მა
 გაარი-ნა ბიბხორ, სუფრას კუჩხე ვა ებობა:ძგამ!“

ჰემ-დოს ხაზაინი მუშიქ ქოხოწონუ-ქი, კაი ჰელალ კოჩი რენ.
 დიქთეს, ოხორიზე, ქომოხთეს ა მჰკული ქოგაფუდუ, სუმ ოში გრო-
 ში მჰკულის ქომეშუდუ. სუმ ოში გროში ხეს ქომეჩუ. ოლოდუ-ქი,
 30 მუნდეს-თი ოხოი სქანი-ზე იდაშ-კულე. ჰამ მჰკული ბერეფე სქანიკა-
 ლა კკომი. აჩქევა ხიშირი ცხენი ქომეჩუ. ვით აღიმი იღუ-შ-კულ-
 ლე დუჯოხუ: „მოხთი, ა ნოსი ქოდოგოგუა!“ ქომოხთუ. „ოში
 გროში ქომომჩი, ა (ლ)ნოსი ქოდოგოგუა!“ ეშილუ დო ქომეჩუ.
 ოლოდუ ხაზაინი მუშიში. „ქევა-ნა იძიენ, დერეს მოთ მეფულუ!“
 35 ქოდოგურუ დო იგზალუ. ხოლო ვით აღიმი იღუ-შ-კულე ქო-
 დუჯოხუ: „მოხთი, აჩქევა (ლ)ნოსი ქოდოგოგურა!“ ქომოხთუ.
 „ხოლო მომჩი ოში გრუში დო ქოდოგოგურა კაი (ლ)ნოსი:
 „ა დულა, სი ნა ვა გინონ, მოთ გოაკიახადუ!“ ხოლო იგზალუ
 ვით აღიმი, ხოლო ქოდუჯოხუ. ხოლო ქომოხთუ. ოში გროში

ქოაუქოფუ, უწუ-ქი: „არ დულა, სი-ნა მოგაგონასენ'სთერი, ვით-
ოში კოჩის ვოაქითხი დო სი-ნა გიჩქინ'სთეი ვი!“ ჰაწი იდუ ჰამ
კოჩი. ლალი ნაგუ-შ-კულე მენდოწკედუ-შ-კულე, სო რტუ ქვა,
დიცხირი ნიტუ. ჰეკ გოადლუშუნუ-შ-კულე, „მა სო ბულუ? ჰამ-
თეს სო რტუ ქვა? დიცხირი ნულუნ დო მა სო ბულუ!“ გო- 5
წიტკოჩუ, ქოდოხედუ.

არ კოჩი არაბი ცხენის გეხუნეი ქომოხთუ. სელამ მეჩუ. ჰეკო-
ლე-ი ნულუ-ი, ჰაქოლე-ი ნულუ-ი. ჰემუქ-თი ოლოდუ ქი: „ჰექოლე
მებულურ, ამა გერიდე აქადაში მაონუნ დო ჰეა ბჩუმერ“.

უკულე აჩქვა კოჩი მოხთუ, სელამ მეჩუ. „ჰექოლე ულუ-ი, 10
ჰაქოლე ულუ-ი? ჰემუქ-თი ოლოდუ-ქი. ჰექოლე მებულურ, ამა
გერიდე აქადაში მაონუნ, ჰეა ბჩუმე!“ ჰემ კოჩიქ-თი ოლოდუ-
ქი: „ვაშა სი ჰაქონი აჯამი რე! ჰა ლალიში ვა გიჩქინ, სოლე
მეაღენ!“ ჰამ კოჩი იგზალუ-შ-კულე, ჰამუქ-თი არაბი მეკახთუ-
შ-კულე, დოლიშქიდუ, არაბიში ცხენი ჰამ კოჩიშკელე ქოგამახ- 15
თუ. გეჩუ ჰამუქ, ცხენი ოჭოფუ. მენდოწკედუ-შ-კულე ხურჯინი
ლირათე ოფშა ტუ. ჰემ კოჩი იგზალუ-შ-კულე ჰემუქ-თი მენ-
დოწკედუ დო ჰემ კოჩი-ნა მეახთუ'სთეი მეაღუ.

გეხედუ ცხენის დო ეფუთხუ. ჰუტა იდუ-შ-კულე ქოდოდგინეს
კარაკოლეფე. „ეე, სო ულუ, ჰაქოლე-ნა ულუნ, სალი ვარ მულუნ. ჰე- 20
მუქ ა ქონიდუშუნუ დო მუქ ნა მანგონუ-შ-კულე იგზალუ. იდუ-შ-
კულე ოჭოფეს დო ჯინ ქოაონეს. ცხენი მუში ქონოკორეს. კაი
დუხეზმეთეს. ეინ იაონე-შ-კულე არ კაი დუნდა გაუზელი ახიში
ონჯირეს ქოგაოხენან, აჩქვა ჯოლორი ქელუხენან. ჰე ჯოლო-
რი კაი ონჯირეს, სირმალი, იფექლი ონჯიეს გაუხენან. ჰაა-ნა 25
გოაქითხასენ, კოჩი ნოკვათამან. ჰემუშენი სალი ვა ულუნ! ჰაწი
ჰამ კოჩი გუის დოლინგონამს — „გობიკითხა“. უკულე ზობონს-
ქი: „მა ვა მინონ! მუშენ გობიკითხა?! ოში გროში მებჩი-ქი-
— „ნა ვან გინონ შეი მოთ გოაქითხაფუ!“ ჰამ კოჩი მენდოწკედუ-
შ-კულე, ჰე ჯოლორის ალთუნიში სალანითე ხორცონი გაარეფე 30
ქომუდეს. ჰე ოხორჯას დიშკაში სალათე გააი ქომუდეს. ხოლო
გოადლუშუნუ-შ-კულე მუფერი შეი რენ გობიკითხარე, „მა ვა მი-
ნონ! ოში ნგროში ქომებჩი დო მა-ნა ვა მინონ შეი მოთ ვო-
ბიკითხა?!“ საბახთან ეასელუ: „ცხენი ჩქიმი ქომომჩით დო ბიგ-
ზალა“. ცხენი ქოგამოუონეს. ჰე აერი ქოაუდგეს. გეხედუ კოჩი 35
დო იგზალუ. ჰუტა იდუ-შ-კულე დუჯოხეს: „ეე, ეე, სო ულუ,
მოხთი ჰაქ!“ ჰამ კოჩი ნიდუშუნუ: „მოდა ბიმტი, ჰაწი თი მე-
მოკვათანორენ!“ ხოლო ჯინ ქოაონეს. ფადიშაიქ კითხუ-ქი: „სი

მოდა გოჯითხი, ჰემთეფე მუნ ორენან?“ ჰემუქ-თი უწუ-ქი:
 „მა-ნა ვა მინტუ, შეი მუ ბოლოდატი? მუქო ებჭოფუმტი, ჰემო-
 თი გამაჩამონი ბივაფუტი!“ ჰე ფადიშაი-თი ქობოწონუ-ქი, ჰამ
 5 კოჩიქ ვა ზოპონს. მუქ ოლრდუ, ფადიშაიქ: „ჰა დულდა მა დო-
 გიწვა, მუფერი შეი რენ! ა ზამანის ჰადა ტუ ოხორჯა ჩქიმი.
 ჰა-თი ელემიხეტუ გალე ჯოლორი; ოხორჯაკალა ბიგზალით სე-
 ირანლულიშე, ეშქაფექ ომჭოფეს. ხეფე კაპულაშ-კელე ქოკო-
 მიკორეს. კუჩხეფე-თი ქოკომიკორეს. ეზდეს დო ოხორჯაკალა
 ისთენან. დობიქთი დო ოხორჯას დობუჯოხი—„ჰა ეშქაფე
 10 შარაფი ოშვეს დო სარხოში მეღეს,—ოხორჯა ჩქიმის დობუ-
 ჯოხი-ქი: „მოხთი, ხე ქოგემიწკი დო ჰამთეფე ებისელა დო
 მებოკვათა!“ ოხორჯაქ ვა მემიუჯუ.

ჯოლორის დობუჯოხი: „ქომოხთი დო ხეფე ქომემიწ-
 კი!“ ჯოლორი ქომოხთუ დო ხეს თოკი მემიკვათუ. ებისელი
 15 დო კუჩხეს გებიწკი დო მუნთეფეში თიკამათი მებოკვათი, იწი
 ხოლო მებოკვათი. ჰაწი ჰამ-კატა ოხორჯას ჰაშო ნომსქუ! ჰამ-
 კათა ჯოლორის-თი ჰაშო ნომსქუ! აჩქვა ხოპე ლირა ჰამ კო-
 ჩის ქომეჩით! ქოგამუჯონით ცხენი, იგზალას!“

იღუ ოხოი მუშიშე, აქშამდან მენდოწკედლუ შ-კულე, ოხორჯა
 20 მუშიკალა ა დელიკანლი ისტეტუ. იღუ, მალთეფეშე ა ტუფელი
 ქეჭოფუ. მოხთუ ოხოი მუშიშე, ლორმა დოგუ დო ჰე დელიკან-
 ლი, ოხორჯა მუში ოკოილუმტუ. უკულე გაშინუ-ქი... „ჰაჲ, ბა-
 ბა-ჩქიმიქ მა მუ მიწულდორტუნ! დოდგითი თამო-თამო, მოთ პი-
 ლომტა! უკულე მუ ივასენ!“ უკულე ბერე ნანაქმუშის ოდოდუ-
 25 ქი: „ნანა, ეასელი, ონჯირე ქომემიჩი, დობინჯირათ!“ ოხ, კოჩი
 გალენდო — „ბიჭი ჩქიმი!“ დიჯოხუ-ქი, ნეკნა ქოგომინწკით,
 ტორა დოგკილით!“

* * *

— მეგბულე, თქვან მუფერი კაპინერ-კაპინერი თუთუნი
 30 ტახუმთ?!

— სი-თი მუფერი კაპინერ-კაპინერი გაჭარენ! მა-თი ჰემო
 კაპინერ-კაპინერი ბტახუმ!

ნ. კაპუ დო მკაფუ

არ კატუ დო არ მკაფუ მანებრა დივეს. მკაფუქ უწუ-
 35 ქი: „ჯუმალეფე დობივად-მა!“ კატუქ-თი: „კაი“-ა. მკაფუქ
 უწუ: „სი ოხოის დოხედი-ა. მაჲა ქოთუმე მობიმე-მა დო სი
 დოგუბი, ნებრა ობიბხოთ“-მა. კატუქ-თი ქოდაიჯეუ. მკაფუქ

მოამეს ქოთუმე. კატუ გუბუმს. ნძელი ნა-რენ ოიფხოს, ცილი-
ნა რენ, ნაშქუმეს. მკაფუ მულუნ, გოწკენ: „ჰაჰა ცილი რენ!
კატუქ უწუმერს: „მუგანეი ქოთუმე ვა მომონამ-ჰა. ხრაკა ქო-
თუმეში ჰაზო ივენ-ჰა!“ ა'ნდლას მკაფუ ნულუნ ქოთუმეშა, ქო-
თუმეში მეხიუშა.

5

ქონაგუ მთუთი. მკაფუქ უწუ მთუთის: „ჰეშოი
ჯუმა მიმონუნ-ჰა დიდი ბუჟულონი“-ა. მთუთიქ უწუ: „ქო-
მოწირი, მუ ივენ“-ჰა. მკაფუქ: „ჰემუქ-ნა ძირასე შეი, იფხოს-ჰა.
სი გძირას-ნა, ოგიფხოს-ჰა, გოხთიმუშა გერმაშა მეხთას-ჰა.
ნჯას ეხთი-ა დო ოწკედი-ა ტკობაშა!“

10

მაჟუანის მკაფუქს ქონაგუ მგეი. მგერის უწუ ხოლო მკა-
ფუქ: „დიდო პატი ჯუმა მიმონუნ-ჰა. დიდი ბუჟულონი
ულუნ“-ჰა. მგერიქ უწუ: „ქომოწირი ჰეა“-ჰა. მკაფუქ უწუ:
„ნა-ძირასე შეი, იფხოს-ჰა! ოწირამუ ვარ ივენ-ჰა, გერმაშე
მეხთასე-ა, გერმას-ჰა ლეტა დონთხოი-ა დო ქომეშახედი, ტკო-
ბაშა ოწკედი-ა!“

15

მასუმანი ნდლას ქონაგუ. ლეჯი. მკაფუქ უწუ ლეჯის: „მუ-
ფერი ჯუმა მიმონუნ გიჩქინ-ი-ა? დიდი ბუჟულონი პატი შეი“-
-ა. ლეჯიქ უწუ: „ქომოწირი ჰეა“-ჰა! მკაფუქ უწუ: „გერმაშე
გოხთიმუშე-ა მეხთასე-ა, პლაკის დონხედი-ა დო ოწკედი ტკო-
ბაშე“-ა.

20

გერმას მგერიქ ლეტა დონთხორუ, ქომეშახედუ. მთუთი ნჯას
გეხთუ. ლეჯი პლაკის ქომეშახედუ. კატუ ქომეხთუ გოხთიმუშა
გემაშა. მგერიქ ტკობაშა ოწკეტუ. თოლის ფარვი ჯოთუტუ. ფა-
რვი ოხინკანუ. კატუს დაწონუ მთუგი. ნაკაპუ მგეიში თოლის.
მგეიმიფხოს-ჰა-დო მეწუკაპუ. კატუს აშქურინუ, ნჯას ჟულუტუ.
მთუთის დაწონუ-ქი: „მგეი ოჭკომუ დო ჩქიმდა მულუნ“-ჰა.
ნჯაშენ მეწუკაპუ, ქოგასუ. კატუ მთუთიშენ აშქურინუ, პლაკი-
შეკელე იმტუ. ლეჯის დაწონუ: ჰემთეფე ოჭკომუ დო ჩქიმდა
ჟულუნ. ლეჯი-თი ჰექ ინგრინუ. კატუ შქურნი ოხორიშა ქო-
მონთუ.

25

30

64. მგერი დო მკაფუში პაშუკა

ა'ნდლას მგერი ნულუტუ ნცხენიში ოჭკოშუშა. ქონაგუ
მკაფუ. მგერიქ უწუ: „სო ულუ მკაფუ“-ჰა. მკაფუქ თქუ:
„ქოთუმეში მეხირუშა“. მგერიქ უწუ: „ქოთუმე მუნ ორენ-ჰა?
მოხთი ჩქრმაკალა დო ნცხენი ქჩა“-ჰა. ოკიკათეს მკაფუკალა,
მედახთეს არ ზენიშა; ქოძირეს ზენის ნცხენი. მგერიქ უწუ: „სი
დოდგითი, მა გობილა“. გოჯლუ ზენის. ნცხენის ოწკედუ. მოხ-

35

- თუ მკაფაფუშა, უწუ შკაფაფუს: „თომა ჩქიმი ებუძგერი რენ-ი-ა?“ მკაფაფუქ უწუ: „ქო“. ხოლო ნცხენის აქთუ, ხოლო ქომოხთუ. მკაფაფუს კითხუ: „თოლი დომაჭითანუდორე-ი-ა!“ მკაფაფუქ „ქო“-მა. ხოლო აქთუ ნცხენის, მოხთუ, ხოლო კითხუ მკაფაფუს:
- 5 „კუდელი მომახიხიტუდორე-ი-ა?“ მკაფაფუქ უწუ: „ქო“-მა! მგეი ილუ, ნაკაპუ ნცხენის. ნცხენი ეწიტკოჩუ, უჯოხუ მკაფაფუს. ქო-გოაოქკეს ოქკომუს. მკაფაფუქ ნცხენიშ ოქკომუ ქოდობიგუი-ადო მგეის ამტუ. მკაფაფუქ ქოგაონქკუ ნცხენიში ოგოუს.
- ა'ნდლას ნულუტუ-ში, მელი ქონაგუ. მკაფაფუქ უწუ: „სო ულუ“-
- 10 -მა. მელიქ უწუ: „ბობოქვაში ოქკომუშე“. მკაფაფუქ უწუ: „ბობოქვა მუნ ორენ-მა, მოხთი ჩქიმიკალა დო ნცხენი ქნა“-მა. ოკიკათეს. მენდახთეს არ ზენიშა. ქოძირეს არ ნცხენი. მკაფაფუქ უწუ: „დოდგითი სი-ა, ზენის გობილა“-მა. მკაფაფუქ გოალუ დო ნცხენის აქთუ, ქომოხთუ, კითხუ მელის: „თომა დომობუძგუდორე“-
- 15 მა. მელიქ უწუ: „ვარ“-მა. მკაფაფუქ: „ქო თქვი-ა, ნცხენი ბჭკომათე-ა! ჰეშო. ტას-მა! მკაფაფუქ ხოლო ნცხენის აქთენ. ხოლო ქომოხთუ. კითხუ მელის: „თოლი დომამჭითანუდორე-ი-ა? მელიქ უწუ: „ვარ“-მა „ქო თქვი-ა, ნცხენი ბჭკომათე“-ა, მკაფაფუქ უწუ. მელიქ: „ვა რენ, ამმა ქო ფთქვათ“-მა. მკაფაფუ ხოლო აქთუ ნცხენის, მოხთუ მელიშა კათხუ-ქი: „კუდელი მომა-
- 20 ხირხიტუდორე-ი-ა? მელიქ „ვარ“-მა. მკაფაფუქ: „ქო თქვი-ა, დო ნცხენი ბჭკომათე“-ა. მელიქ-თი: „ქო“-მა, უწუ. მკაფაფუ ილუ ნცხენიშა; მებაკაპა-მა-ს, ნცხენიქ გეჩუ ქუსი, მკაფაფუ გეაქთუ, დო ხროცქუნ.
- 25 მელიქ ჩუმერს. მკაფაფუ ვარ მულუნ. მელი მეხთუ მკაფაფუშა. მენდოწკედუ-ში, მკაფაფუ ხროცქუნ. „კუდელი მდლო-რა მოხირხიტა ვა გილუტუ-მა! ჰაწი მოხირხიტა რენ ანჯ-ას“-მა. მელი იმტუ, მკაფაფუ დოხროცქუ.

65. სუმ ჯუმა

- 30 ბორტიო სუმ ჯუმა. ქობძირით სუმ ტუფელი. ყუი მეტა-ხეი, აის ჩაქმალდი ვარ ულუნ. ბილით, სუმ ტობა ქობძირით. ყურ ხომულა, არის წკაი ვა დგინ. წკაი ვა დგინ ტობას, სუმ ორდელი ქოდოლოხენ: ყური—ხროცქეი, აის შური ვა გედგინ. შუი-ნა ვა გედგინ ორდელი, ჩაქმაქსუხი ტოფელითე დოპილით-
- 35 ბილით, არ დიდი ოფუტე ქობძირით. სუმ ოხორი, ყუის მითი ვა რენ, არ—ბოში. ბოშ ოხორის სუმ ქჩინი ქოგამახთუ.

ჟუი ღურერი, აის შუი ვა გედგინ. შუი-ნა ვა გედგინ, ქინიქ სუმ ჭუკი ქომომჩეს; ჟუი—ტახეი, აის მუნდი ვა უღუნ. მუნდი ნა-ვა უღუნ, ჭუკის ორდელი დოლობტკოჩით, თუდე მეღუ! ჰა-შოთე დობგუფით, ჰაშოთე, ორდელი!

56. ხოჯა ნოსრედინიჲი პეპუკა

5

ხოჯა ნოსრედინი ნჯას ეხთუ დო მჭიფეში-კელე გელად-გითუ, მიხუში-კელე ნაჯახითე კვათუმტუ. თუდეღეშე კოჩ გოლო-ლიტუ-ის, კოჩიქ უწუ-ქი: „სი ა'ნჯას მელარე-მა!“ ხოჯაქ კვა-თუ, კვათუ დო ნჯას მეღუ. ხოჯაქ იღუშუნუ: „მაჰაქ-ნა მებ-ლატი, ნა უჩქიტუ კოჩის, მუნდეს ბლურარე-თი ქუჩქინ-მა 10 დო ეასეღუ დო კოჩის მეჭიშუ. უწუ კოჩის-ქი: „მუნდეს ბლუ-რარე დომიწვი-ა!“ კოჩიქ უწუ: „გურუნეი სქანის-მა ხუთ ფუთი ჟუქი მოკიდი-ა დო ჰემთუმანის ნულუტა-ში-ა, არ ფარა გურუ-ნიქ გოაქტკონინა-ში-ა, ბურგულიშა-ქის შუი გამაგხთასენ-მა. მა-ჟუნანის — შკაშა-ქი-ა, მასუმანის მთელი ღურა“ -მა. ჰამუქ-თი გუ- 15 რუნის მოკიდუ ხუთ ფუთი დო ჰემთუმანის ნულუტუ-ში, გუ-რუნიქ არ ფარა გოაქტკონინუ-ში, ხოჯაქ თქუ-ქი: „ბურგულიშა-ქის შური გამამხთუ“ -მა დო მლოუ. მაჟურანი შკაშაქ-მა დო მლოარუ. მასუმანის დობღუი-ა დო გეჟქთუ. რუბა ჟეის ქოდო-ლოტკობუ. ჩალანდარეფე მულუტუ-ში, დიდო ონწკიალონიში 20 სერსი ტუ. ხოჯაქ — „ტკობაშა მებიხოსარა-მა-ში, ნცხენეფე ემკუთეს. ნცხენეფეში საიბეფე მოხთეს დო მენდოწკედე-ში, ხოჯა გუნძაშა ქამაძინ. „სინ ორე-მა ნცხენეფე-ნა იომკუთინი“ -ა დო დობახეს. ხოჯაქ ეასეღუ დო მენდახთუ მუში ოფუტეშა. მუში 25 მალთეფექ ქოძირეს ხოჯა. უწვეს-ქი-ა: „სი ღურეი ტი-ა დო ჰემ დუნმაში ნა-მა, მუ ამბაი მოაღი-ა.“ ხოჯაქ თქუ: „ჰემ დუ-ნაში ამბაი დიდო კაი რენ-მა. ხვალა ჩალანდაიში ნცხენეფე მოდ იომკუთინამთ-მა! ჰემ პატი დულმა ნცხენიში ჰემკუთინუ რენ“ -მა!

57. ხოჯა ნოსრედინიჲი დოლანიჲი მახირუ

30

კოჩეფექ ოკითქეეს „ხოჯას-მა დოლანი მუქო მებოხი-რათ“ -მა. არიქ თქუ-ქი: „მეფთათ ოხორი მუშიში დანიშე-მა, ზოი

სერსი პად-და(!). ჰემ ორას მებუხირთ ჰემუს აოლანი“-ა! ქომებთეს
 ოხორიში აანიშა. ქოგაოქკეს ოკოკედინუს. ხოჯაქ დოლოხე-
 შენ გაიგონუ: „მუ ივუ“-და დო გამიწკედუ. მენდოწკედუ-ში—
 5 დიდო კოჩი არ აერის ოკოდგინან დო ოკობუნან დო იბახე-
 ნან! ჰამუქ მებთუ „მობუშლეთინა“-და დო ჰე კოჩეფეში არ-ნა-
 რენ გაქთუ დო აოლანი ნუხირუ. კოჩეფექ მუთებურა ოკოკე-
 დინუ ნაშქევს. ხოჯა გოაქთუ ოდა მუშიშა. მოხთუ-ში, მენდოწ-
 კედუ —აოლანი ვა რენ. ოხორჯა მუშიქ კითხუ: „გალე მუში
 10 ოკოკედინუ ტუ“-და. ხოჯაქ უწუ: „აოლანი ჩქიმიში თის ტუდო-
 რე-და, აოლანი გონდუნუ, მუთეფექ-თი ოკოკედინუ ნაშქევს“.

ნმ. * * *

ჟურ კოჩიქ კაჭლი ვეს ხოჯა ნუსრედინიში წულამ მებხი-
 რუშა. არ კოჩი ქომებთუ ხოჯაშა. ხოჯას უწუ: „არ აერის ნჯა
 გედგინ-და. მითი ვარ აალუ-და. ჰექ-ნა ეხთასე კოჩის-და დიდო
 ფარა მეჩამან“-და. ხოჯაქ უწუ: „მუფერი ნჯა რენ“-და. ჰემუქ
 15 თქუ: „არ ჭუჭუტა ნჯა რენ“-და. ხოჯაქ უწუ: „ბიდათ“-და. ქო-
 მებთეს ნჯაში აანიშა. კოჩიქ უწუ ხოჯას: „ა ნჯას ეხთი-ა. დო
 მა ფარა შექჩარე“-და. ხოჯაქ ქოგაოქკუ ნჯაში ეხთიმუს. კოჩიქ
 უწუ: „ხოჯა კუჩხეს მოიწკი-ა, მელარე“-ა. ხოჯაქ უწუ: „კუჩხეს
 მოთ მობიწკა“-და. ბექი-ა ნჯაშ უინდოლოშენ ქობძირარე ოხთი-
 20 მონი გზა ჩქიმი“-ა. კუჩხეს მოდვალეი ქებთუ ნჯას.

69. სუპ ჰეშქია

სუმ ჰეშქია ქორტესდორენ. ჰემთეფე არ სონთხანი იდეს
 დო ზენგინა გოჩვეს. ოკიკათეს დო გემაშა ეშილეს. გერმას
 25 იდე-შ-კულე მთვირის დოლოხე არ ოხოი ქოძირეს. იდუშუნეს
 ჰე ოხოიშა მებთიმუ. ჰე ოხოის თის არ კოჩი ქორტუდორენ.
 ოფუტეშა ნა ნულუნენ(!), კოჩეფეში ტუდორენ გზა ნანტალუ დო
 ქოდოსქიდუ ჰექ. ჰეშქიაფე მებთეს ოხოიშა. ჰემ კოჩიქ ჰეშქია-
 ფეში სერსი გაიგონუ-შ-კულე დოტკობუ დო ტკობაშა ოწკედუ.
 30 ჰეშქიაფექ მოხთეს დო დაჩხურის ქოდოხედეს, გაარი მუთეფე-
 ში ოქკომეს. სეიმ გვერდის ქოგაოქკეს ფარაში ოკორთუს. არ
 ნა რენ-ქ ემლო ვით მანათი დაზლა ქეზდუ. კითხეს მაჟუაფექ:

„დიდო მოთ ეზღი“-ა. ჰემუქ უწუ: „მა-და თქვანი დიდი-ნა ბო-
 რეშენი-ა ეზღი ჰეა“-და. ჰამთეფეს კაი ვარ დაწონეს. სუმი-თი
 დინჯირეს. ეფეა ოა-შ-კულე წასლა ფარა-ნა ეზღუ კოჩი ეასე-
 ლუ დო ლივოი გელოდგინუ. არ ჰამუს ნოლირუ დო არ ჰამუს
 ნოლირუ; ვარ ცილუ ხოლო დო თუთუნი ოშუ დო დინჯირუ. 5
 ეფეა ოა-შ-კულე ეასელუ დო ხოლო ლივოი გელოდგინუ. ხოლო
 ჰემუს ნულირუ, ჰამუს ნულირუ დო ვარ ცილუ. ხოლო დინჯი-
 რუ. მასუმანის ქეასელუ, ლივოი ელიწკუ დო ყუი-თი დოაღლუ.
 ჰენთეფეში ფარა ქეზღუ დო ა კაი დიხორონუ დო გაღე ოხთი-
 მუშენი ნეკნა გონწკუ. გამახთუ გაღეშა, მგეეფე ნაკაპეს დო 10
 ოჭკომეს. ნა-მეშახტელუ კოჩიქ იაუჯუ, იაუჯუ, მი-თი ვა მოხთუ.
 აუკაპუ დო ნეკნას გოლულუ ჰემთეფეში ტოფელი, ფარა ქეზ-
 ღუ, ა კაი დიხორონუ; მთელი შეი ჰამუს ქოდოსქიდუ. ყუნდლას
 ჰექ ჩუ, მი-თი ვა მოხთუ. ყუნდლა-შ-კულე გამახთუ, მენ-
 დოწკედუ-ში,—ჰემ კოჩი მგეიქ ოჭკომედორენ, მუქ-თი ოხრი 15
 მუშიშა იგზალუ.

70. არ ნოლაი დო არ ორჭაი

არ ნოლაი დო არ ორჭაი დოსტი ტეს. ორჭაიშ ოხორი-
 შა პანდა მულუტუ ნოლაი. ორჭაი ქეშახთუ გოლაშა, ნოლაი-
 თი მენდახთუ ჰემუშა. ორჭაიქ ჰემუს ოჭკომალე მეჩამტუ, მთე- 20
 ლი შეის ოწკეტუ ნოლაის. გოლაში ორა გოლილუ, ნოლაი, გუ-
 რუნი მუშის გეხედუ, ნოლაშა გეაღლუ. ორჭაი ოფუტეშა გეხთუ-ს,
 ეფეა ოკაჩხე დოსტი მუში ნოლაში დუქმანიშა მენდახთუ. ნუ-
 კანკუ ნეკნას, ნოლაი ქოგამახთუ, უწუ-ქი: „სი მინ ორე-ა?“ ორ-
 ჭაიქ უწუ-ქი: „პანდა ჩქიმის ტი დო ვა მიჩინი-ი“-ა. ნოლაიქ-თი 25
 უწუ: „მა სი სო-თი ვარ მიძირუ“-და. ორჭაიქ უწუ-ქი: „მაშქას
 შემაგნაფიდორე“-და დო იგზალუ. ა ვით ნდლაში ნოლაი ემახ-
 თუ ორჭაიში ოხორიშა. ორჭაიქ ვა უგნაფაფუ, ნოლაიქ-ნა ოლო-
 დუდორტუ დულდა. ნოლაიქ გურუნი მუში ქონოკორუ ჰექ დო
 ორჭაიკალა ოპარამითუს ქოგაოჭკუ. დოლუმჯუ-ში, ორჭარიქ 30
 უწუ-ქი: „მა ყურ ცონა მიღუნ-და, ყურიშა-თი, მთუთი მუ-
 ლუნ-და. არ ცონას სი დოჩვი-ა, მაყუა მა დოფჩუშე“-და.
 ნოლაი მენდგონუ ცონაშა, ტოფელი ქომეჩუ. ჰე ცონას ოხუშ-
 ქუ ნოლაიში გურუნი. ნოლაიქ-თი მთუთი მოხთუ-და დო
 დოაღლუ. გურუნი მუში. ორჭაიქ უჯოხუ: „მუნ ორენ“-და. 35

ნოლაიქ უწუ-ქი: „ა დიდი მთუთი დოპილი-ა, მოხთო დო ბძი-
 რათ“-ა. ორჭარიქ უწუ-ქი: „ჭუმანდელე ბძირათ“-ა. ჭუმან-
 დელე მეხთე-ში, ნოლაიქ გურუნი მუში დოალუდორენ. „ჰადა-
 მუ მალოდუ“-ა. ორჭაიქ უწუ-ქი: „ნოლას დოსტი სქანი ვა-
 5 იჩინომ-ა, ოფუტეს გურუნი სქანი ვარ იჩინომ-ა! სქანი-
 მკათა კოჩი ვა მინონ, შა იდი-ა!“

71. * * *

ორჭარეფექ ნოლაშა გემეტეს ძალი. ნოლაეფექ კითხეს:
 „ჰამო ხომულა ძალი სო ძირომთ“-ა. ორჭაიქ უწუ: „ოვლე-
 10 თე დაჩხუის ჟინდოლე ბოხომინამდ“-ა(!) ნოლაიქ-თო ოვ-
 ლეს ქოგაოდუ ძალი, ქამუკიდუ დაჩხუის ჟინდოლე. ნუგზუ დაჩ-
 ხუი, ძალის ადუ, დიჭუ ოხოი.

72. * * *

არ ორჭაი გეხუთე ნოლაშა. ჰექ შუმტეს ჩაი. ორჭაიქ კით-
 ხუ: „ჰამუში მოხლიპუ ნაკოს რენ“-ა. ნოლარეფექ უწვეს: „არ
 მოხლიპუ ხუთ ფარას რენ“-ა! ორჭაიქ იღუშუნუ: „არ ფარა მო-
 15 ბიხლიპა დო ხუთ ფარას მობუჩითა“-ა. მოხლიპუ ჩაი, ნუკუ
 გაკუ, ხეს ნულუ, კუჩხე გაკუ. ჩაიშ ფარა-თი, სტიქანიში, ჩაჩ-
 ქაში, მთელი ხოლო ქოაუჭოფეს. ორჭაიქ გური მუშითე— „თქვა-
 დოგოდოდამთ“-ა! სეი დინჯირე-ში, იღუშუნუ-ქი: „ჰამ ჩაიში
 20 მადა ობუშევა“-ა. ესელუ დო ა ვედრე გონოჩხე ომუ. ჭუ-
 მანდელე ხოლო ჩაი დოვეს. კითხუ ორჭაიქ: „ჰამუში მადა სო
 ძიომთ“-ა. „ჰამუში მადა ღუქმანის რენ“-ა უწვეს. ორჭაიქ კით-
 ხუ: „ვედრეს მუ დგიტუ“-ა. უწვეს-ქი: „ჰემუს გონოჩხე ტუ“-ა.
 ორჭაიქ — „გონოჩხე ომომვაფეს“-ა. მაჟუანი ნლდას ფელუკა-
 25 თე ორჭაი მენდოაონეს ბაშქა ნოლაშა. ჰექ უწვეს-ქი: „ნა მო-
 გოაონით-ში, გეჭარერი ქომომჩით“-ა. ორჭაიქ უწუ: „გეჭარე-
 30 რი მოთ მექჩათ-ა? იხი ნობარუ, წკარიქ მომოაონუ-ა, თქვა-
 მუს გეჭარერი გინონან“-ა. მუთუ ქსანი ვარ მეჩუ.

73. არ ძაბუნ კოჩი

არ ძაბუნ კოჩი ტუდორენ. დიდო ხეჩიმიშა იდუ. ჰემუში
 ნკამი ვა ძირეს. ენ ოკაჩხე მეხთუ არ დიდი ხეჩიმიშა. უწუ-ქი-

მა დიდო ორა რენ, დაბუნ ბორე-და, ჩქიმი ნჭამი მითის ვა აძი-
 რუ-“და. ხექიმიქ უწუ: „სი-ა, კაი ტარონი ნა-რენ, აეის გოხ-
 თი“-ა! დაბუნქ თი მუშიმე მეჭირდუ. პატი ოქტიშა ნულუტუ-
 ში, თი მუში მიოტკომეტუ. ჰექ გზას ქოძირუ: არ მქითა ფუ-
 ჯის წიწილაქ მქა უშომტუ. კოჩი ძირუ-ში, წიწილა იმტუ დო 5
 მქა ნუკუშენ მოხლუ. დაბუნქ იდუშუნუ: „თი ჩქიმი მეობოტკომე-
 ტა-შაქი-ა, წიწილაქ ნა მოხლუ მქა-და, ოფშვა, ნა-დობდუ“-და დო
 ჰექ მქა ოშუ. დოხედუ ჰექ ეფეა ორას, ჰუტა კაი დივუ. მოხთუ
 ოხოიშა, ვით ნდლას ქორტუ, მთელი დოსქიდუ. ოკულე ხექიმიშა
 მებთუ, უწუ-ქი: „სი-ა ნჭამი ვა მომჩი-ა, ამმა-და მა-და ჩქიმე- 10
 ბუა-და დოფსქიდი“-ა. ხექიმიქ უწუ: „მა ნჭამი სო გიძიომტი-ა.
 ზი ჰეშო ნჭამი გინტუ-და-ქი, მქითა ფუჯიში მქა-და წიწილაქ
 შუატუ-და დო წიწილაში ქორბაშენ გამომალუნ(?) ტუ დო, ჰემა
 შუატი-ში, სქიდუტი“-ა. დაბუნქ უწუ-ქი: „მა ჰემა ქობძი“-ა.

74. * * *

არ სეფილი კოჩი ქორტუდორენ. მოგაფუშენი ტეხნიშა 15
 მენდახთუდორენ. ტეხნის სუმ წანას ქონდოსქიდუ. მუთუ ვარ
 მაგუ დო ოხოიშა მულუტუ-ში, ოხოი მუშის ნანა მუში ბაბა მუ-
 ში, მთელიქ ოგნეს-ქი, ოხოიშა მულუნ. გოჯკითხეს-ქი, მუთუ
 მოამეს-ი-ა? უწვეს-ქი: „მუთუ ვარ მოამეს“-და. მულუტუ-შაქის
 ოხოის ნეკნაფე გენკოლეს დო დინჯიეს. ოხოიშა მოხთუ-ში 20
 ნეკნას ნოკანკუ. ბაბა მუშიქ უწუ-ქი: „მინ ორე“-ა? ჰემუქ უწუ-
 ქი: „მა ბორე“-ა. ბაბა მუშიქ უწუ-ქი: „სეი ნეკნა ვარ გო-
 მანწკენ-და! ჰექ ტა“-და! ნანა მუშის უჯოხუ. უწუ-ქი: „ნეკნა
 გომინწკია!“ ნანა მუშიქ: „სეი ვარ ემასელენ-და! ჰექ ტა“-
 და! უჯოხუ ოხოიშა მუშის: „ნეკნა გონწკი“-ა! ოხოიშაქ 25
 უწუ: „სეი მა ნეკნა ვა გომანწკენ“-და. უჯოხუ და მუშის.
 და მუში ემასელუ, ნეკნა ქოგუნწკუ, გაარი მეჩუ. ქერენჭიში
 ფარჩაფე ჰე ოკკომუ დო დინჯირუ. ჰუმანდელე ემასელუ დო
 მებთუ გემაშა. გემას დოხედუ დო ხამითე ლეტას ხიტო-
 ნუმტუ-ში, ხამი ხეს ოხაშქუ დო ლეტას გეფლუ. 30

ჰამუქ იდუშუნუ: „არ ხამი მილუტუ-და, ჰე-თი გომინდუნუ-
 ნა, მა მუ პარე“-და დო ლეტაში ონთხოუს ქოგაოკუ. დიდო
 ოთხოი-შ-კულე ა კვანცათე ფარა ქოძირუ. ეზდუ დო ოხოი-

- შა ქომობთუ. ხოლო დისერუ. ოხოის ხოლო მითიქ ნეკნა ვა გუნწკუ. და მუშის უჯოხუ: „ნეკნა გომინწკი“-ა. და მუშიქ ნეკნა ქოგუნწკუ დო უწუ-ქი და მუშის: „მოძლი სარლა“-ა. მოძლე სარლა დო მუქთუ ფარა. ბადიქ ფარაში სერსი გააგონუ-ში, ქეძელუ, უწუ-ქი ბერეს: „სო რტი-ა დო მოთ. მოვალო“-ა დო ახელინუ. ბერექ ნენა ვარ ეშილუ. ნანა მუშიქ ეძელუ. ბერე მუშის ალის დოლობუნ. „ჰა ფარაფე სო ძირი“-ა? ოხოჯა მუში ქომობთუ, უწუმერს-ქი: „ჭუმანიშე-ა კაი ოხოი დობკოდად“-ა! ბერექ უწუ-ქი: „ჭუმანიშე-ა სი შა ნამნი ბაბა სქანიში ოხოიშა“-ა! ფარაფეში ა'მჯიხი ბაბა-მუშის ქომეჩუ, ა მჯიხი ჩქვა ნანა-მუშის ქომეჩუ. და-მუშის გვერდი ქომეჩუ. ჭუმანდელე ქეძელუ. მუქ ა კაი ოხოი ქეჭოფუ. ოხოჯა მუში ბაბა მუშიში ოხოიშა მენდოჩქუ. და მუშიქ-თი კაი ოხოი ქეჭოფუ. მჯვეში ოხოი ნოშქვეს ქინი დო ბადის.

15

75. ჩქუნი „კოლმანი“

- ჩქუნი კოლმანი გოძნწკუ 1930 წ. 17 კუნდურას. ოკო-ბიბლით დიდი დო ჭუტა არ ოში სუმენეჩილოვით კოჩი, გებოჭკით ოჩალიშუს. „კოლმანიში“ სავეთური გზათე სუმენეჩი დო ვით ჩლენი მოლაფხედით არ ბარაკას. ოკაჩხე ქოკობირ-თით, დობდგით ჭუტა ოხოეფე. მქიმტუ-შ-კულე, გემომჭიმეტს, მედულაფეში ღნოსითე გებოჭკით ოჩალიშუ. დულაა ჩქუნი დიკაიუ. გებდგითთ კაი გზალეფეს, სავეთური პარტი-იაში „მედულაფეში“ პლანითე დულაა გეწებინჯლონით, ჰე-კო ოხოწონერი ვარ ბორდით(!), ნე დაკითხეი ბორდით, პო-ლიტიკურ ვარ მიჩქიტეს. ჰეშოთე ქოშობიბლით. 1935, სუ-მენეჩილოვით ჩლენი-ნა ბორტით, დობივით ოვრო ჩლე-ნი! ოკაჩხე ღნოსი გომანწკეს, ხე დო ხეს გებავნით(!). ართი-კათის, ქოხოზოწონაფით. მედულაფეში მენჯელითე 1936 წ., ჰეშო კომინისტიში პარტიათ ხოლო ქოკობიბლით, არ გურითე გებოჭკით ოჩალიშუ. ჰაწი ჩქუნი კოლმანის ებთით ეჩილოყურ ჩლენიშა. გოწოს ნა-მომჩეს პლანი, ოშ-ოთხენეჩ პრაცენტითე ობობშით პლანი. ჰემ დილო, ჰემ კაი! პლანი ობობშით-შ-კულე. მომანძინეს. კოლმანის მულუნან, მიწუმელან. ბაშქა ქაოიში ლაზეფექ— „მუქო ხალი გილუნან? ჰანწო ჩქუ ვა მომალეს, წანა-შა ჩქუ-ო მოფთათენ! თქვა კაი დივით-ნა, მექთები დო გზა-

35

დოგახენეს-ნა, ჩქუნ კოლმანის-ნა ბორეთ, ბარაკას-ნა მეშაფხე-
 დით, აღნე ოკობიბლით-შ-კულე ჰაწი ეჩღოვით ვაშიში წანა, ბად-
 რაგებე-ნა(!) ბორტით, ჰაწი ოხოებე(!) გებდგით, სუმი დო ოთხი
 ოდაბე-ნა(!) უღუნან, თულულაში ხენაფერი. 1932 წ. თულულაში
 ზაოდი ნა ბკოდით, ოკაჩხე გოშომაბლეს, კოლმანის მანძინუ-ში,
 აღნე ღნოსებეთე(!) თულულაში ზაოდი აღნეშე მეაბკოდით. ზაო-
 დი იჩალიშამს. კატა ნდლას ჰეკ ებოდგირთ, დიდო კაი თუ-
 ლულაბე(!) ივენ. ოკობსვარამთ, ჰემ ბიქომთ ოხოებე(!).

5

მექთებე დო კლუბი ოხონუ გურის მიღუნან. ჰემ-
 და პათენ, ქიმის-თი ქოგებოჭკით! აღნე ნა-დოდგინუ აბხაზე-
 თიში ციგი, მუჭო პასტანავლენიას ნა-გუ-სთეი მექთებეშიენი,
 ბერებეში(!) დასლისშენი, გზალეებეშიენი(!) პრავლენიაში ოკაპეტა-
 ნუშენი, ჩხომი ოჭოფუშენი, ტელიფონიში ოხენუშენი, მანდა-
 ლინა დო მეივებეშიენი ნა-მეძომსკუდეს, დომიხენეს ეო ქებოჭ-
 კით ოჩალიშუს. ბერებეში დასლი გობონწყით. მექთებეში თულ-
 ლა ხაზირი მიღუნან დო მაჟურაბე(!), ნა-ქარუნ, ჰენთებე-თი(!)
 ოხენუში მიღუნან. პარტია დო სტალინიში უსტავითე ექოფი-
 ნერი მიღუნან ფუჯებეში(!) დო ნთხა დო მჩხურიში კოლმანი.
 დაჰალუქ მენჯელი-ნა ვა მიღუნან-შენი, ბიქომთ თუთუნი, ლა-
 ზუტი, თულლა, ორე დო გედასულებე. ჰამ წანას ჩქუ პლანი
 ხოლო ობობშამთ, ნა-მომჩეს ნოღაშე.

10

15

20

76. ქუჩა არქადაში

არ წარას იგურამტეს ქურ ბიჭებე(!), ართელი — პოლფური,
 მაჟურა არქადაში ტუ ამერიკაში. ე-დო ჰენთებე(!) იგურამტეს
 ამერიკას. ოგურუ დოჩოდინეს-შ-კულე, ჰემო ოკიპარამითეს:
 „ჩქუ ბიჩილათ-შ-კულე, ნა მითხანი ორდო იჩილასენ, ართიკა-
 თის ბუჯოხათენ.“ პოლფური ნა-რენ, ბიჭი გედგითუ დო ქომოხ-
 თუ პოლიშა. ჰემო ორა იგუ-ქი ოჩილუში დიგუ. ქარტალი
 ნუჭარუ არქადაში მუშის: „მა ბიჩილერ დო ქომოხთი!“ ჰემუქ-
 თი გოახაზირუ კარავითენ დო გედგიდუ დო ქომოხთუ პოლი-
 შენ ბიჭიშ ოხოიშა. ქომოხთუ-შ-კულე, გოჭკეს დულუნის.

25

30

ადეთი ტუ პოლის: ბიჭი იჩილამტუ-ში, ორძობე(!) გედგიმ-
 ტეს. ჰენ ოლინე ორძო გედგიმტეს, ნოღამე ჰემუს დოხუნამტეს.
 ნოღამისა გონწყიდუ(?) ფერდე, გოფქედატუ-ში, ჰენ ოლინე

ნა-რენ, ორძოს ნა-გეხედუტუ, ოხოწონამტუ-ქი, ჰადა ნოლამე ჩქიმი რენ! ადეთი ჰეშო ტუ პოლის ჰემ ორბეს(!). გუინწკუ დუ-
 5 ლუნი. პოლური ბიკი იხესაპუ, „არაქადაში ჩქიმი ოკაჩხელე მუჭო დობოხუნა!“ ნიხესაპუ „არ ჩქვა ორძო მოილით! არქა-
 დაში ჩქიმი ქელეზუხუნა! ონჯლორე რენ დობიდალინა ოკაჩხე რენ; დიდი ორას ბიკითხომ ტია, ჯუმალეზე‘სთერი(!) ბორტით!“
 ჟურ არქადეშებე(!) ოგინედეს. დულუნი გეჟკუ. ნოლამისა ფერ-
 დე გონწკუ, გოანწკედუ-ში, ჟურ კოჩი ოკოხენან. ადეთი ჰეშო ვარ ტუ. ჰანთეფე მოთ ოგინეტეს?

10 ამერიკაში ბიკი. ბაშქა ჰეშიტი დიგუ, დაოროფუ ნოლა-
 მისას. არქადაში მუში პოლურიქ ქოხოწონუ, ნაოროფუ ნო-
 ლამისა მუშის. პოლური ბიკიქ თქუ-ქი „დოგაოროფუ-ნა, ამ-
 სენერი დულუნი ივას სქანიშენი! დულუნი ჩქიმი ტუ, ამმა დო-
 15 გაოროფუ-შ-კულე, ტას სქანიშენი!“ ჰემ სერიში დულუნი ვეს;
 ოხორჯა მუში ნაონამტუ, დულუნი ვუ. მეჩუ არქადაში მუშის.
 გოხუნუ კარავის, მენდოშქუ ამერიკაშა.

ჰე პოლური ბიკი დილო ზენგინი ტუ. კონქშებე(!) მუში
 თქვეს-ქი: „სი მუფერი კოჩი რე? სქანიშენი ნა-მოონამტი ოხორ-
 20 ჯა, ბაშქას მოთ მეჩი?“ დო ნოძიცამტეს. კონქში მუშიქ პო-
 ლურებეს(!) დო ში-თი ბოზო ვარ მეჩუ. ჰემუს ბაბა მუში დო ნა-
 ნა მუში დულურუ.

ბაბა მუშიში მალი დო აურდი ირი ქოგამაჩუ, ოჯკომუ
 დო ოშუ. ირი დაჩოდუ-შ-კულე, მუთუ ვა დუსქიდუ. ჰემ ორას არ
 ხალი დუსქიდუ. ხუთოში ლირას ქოგამაჩუ. ნიხესაპუ: „მა მენდა-
 25 ფთა ამერიკაშა არქადაში ჩქიმიშა. ჰაქ ირი მემოძიცამან,--ოხორჯა
 მუში ბაშქას მეჩამს“-ა! გედგითუ დო იგზალუ ამერიკაშა. არ-
 ქადაშიში ოხორი ქუჩქიტუ იგურამტეს-შ-კულე, დო ამერიკაშა
 იგზალუ. არქადაში მუშიშ ოხორის ნახოლუ-შ-კულე არქადაში
 30 მუში დო ოხორჯა, პოლური-ნა მეჩუდორტუნ, დულუნი ნა-
 უხენუ, ხაათიშენდონი ქოძირეს. ოხორჯა მუშის უწუ: „ეჰე,
 არქადაში ჩქიმი მულუნ.“ ამერიკურიქ ნიხესაპუ, გოანწკედუ,
 ოლინე ნა-ტუ-სთერი ვა ძირუ. ჰუტა გემზული ტუ, ჰეშო მუ-
 ლუტუ. ოხოში ოლინე მოხთუ-შ-კულე, ჰენთებე(!) ძიეს-შ-კულე,
 35 ჟურის-თი აძიცინუ. დოლოხე ქამახთეს. ჰაშუქ ოხორიშა ამა-
 ფთა-ში-ა, კარაკოლიქ ვა ოხოშქუ. „მოთა ოხოშიშქუმელ?“
 „იზნი ვა მილუნ! ვა ოხომაშქვერ!“ გოაქათუ დო იგზალუ რეს-
 ტორანიშა დო ქოხენ. გარბი მულეს. ოჯკომუ, კაფე ოშუ. ფარა
 მეჩამტუ-შ-კულე მითიქ ვარ აუჭოდუ. თქუ-ქი: „ფარა მოთა

ემიჭოფუმთ?“ „ზერარი ვა უღუნ! ვა ეგიჭოფუმთ!“ ჰემო ნა-
ხედუ-სთერი, არ თუჯარი ქელუხედუ. „სი ბირგაშიკობა დუ-
ქჷანის ვა გახენენ-ი? ოჭარუ გიჩინ-ი?“ „ჰედა დულდა ჩქიმი
რენ. მა კითხერი ბორე?“ დო მოაწკვეს. ბიჭიქ თქუ-ქი: „ჟურ-
ნეჩდოვით მანათ. კომომჩი“-ა. „კაი დიჩალიში-ნა, ოშ მანათი
მექჩარე“-ა, ე-დო გოჭკუ ოჩალიშუს დუქჷანის.

5

ნეკნა გონწყემდუ-ში, საბახთანი ალიშ-ვერიში გოჭკამდუ-
ში, ჰე არქადაში მუში დო ოხორჯა, ართიკათის გეკლიმერი,
ნეკნას ქონოდგი თუტეს დო იძიციანამტეს(!) დო მეკილამტეს. ჰამუს
გური უტკვაცუტუ — „ჰაკო კაი ოხორჯა ჩქიმი ქომეზჩი! ხოლო
მიძიცამან!“ ხაზინი მუშის უწუ: „მა აჩქვა ვა მაჩალიშენ! თუ-
თა ბოჩოდინა-ში ოხომიშქვი!“ ხაზინი მუშიქ უწუ: „დოდგითი
დო ოში ჩქვა მოგინძინარე.“ ნიხასაპუ-ში, — კაი რენ, დო ქო-
დოდგითუ.

10

აინდლას არ ბადი ქომოხთუ, ხეს ჯამადანი დოქაჩერი.
უწუ ბიჭის: „ჰადა დომიშინახი-ა ვითოხუთ ნდლას. ვითო ხუთ
ნდლასი ვა მოფთი-ნა, ჯამადანი სქანი ტას-და!“ ბიჭი ორა ქო-
ნოჭარუ, ჩექმეჯეს ქომეშადუ. მეკილუ არ თუთა დო ბადი ვა
მოხთუ. ჯამადანი გონწყუ ჰა ბიჭიქ. გოაწკედუ-ში, ფარაში
ოფშა რენ ჯამადანი. ეზდუ დო ქოგელადუ. თუთა მუში-თი
დიჩოდუ. ხაზინი მუშიქ უწუ: „თი სქანიშენი დუქჷანი დოვი-ა,
მა-თი მეგეშველარე!“ „კაა“-ა, უწუ ბიჭიქ. ხაზინი მუშიკალა
იგზალეს, ნჯალებეში ეჭოფანუშენი მალაზაში ოხენუშენი. ოში
შილდას ნა-ღირდუ, ნჯალებე(!), ჟურნეჩდოვით შილდა ქომეჩეს.
დუქჷანი გედგუ დო ალიშ-ვერიშის გოჭკუ. აში ბირგაშიგებე(!)
უაონუტუ.

15

20

25

საბატონის არ ოხორჯა დაიდონითე ქომოხთუ. უწუ ბი-
ჭის: „ჰე მალებე(!) კომომჩი“-ა. ბიჭიქ უწუ ბირგაშიგებეს: „ქო-
მეჩით“-ა. ოხორჯაქ უწუ-ქი: „ხე სქანითე ზომჩი“-ა. ეზდუ
დო ხუთოშ მანათიშ მალი ქომეჩუ ბიჭიქ. დაიდონის ქოგედგუ
ოხორჯაქ. ბიჭის შილდა მანათ ქომეჩუ არ ქარტალი. ბიჭიქ
ოკოკითხუ დო ხუთოშ მანათი ოხორჯას მეჩამტუ. ოხორჯაქ
უწუ: „ჩქუ დაზლალული ზდაჩი კოჩის ვარ ებუჭოფუმთ.“ ოხორჯა
იგზალუ. მაჟურა საბატონის ქომოხთუ. ბიჭის ქომულუ დო-
ლოქუნებე(!) მსქვა ნჭერი, კასტუმბი დო ქუდი, ოტკაპი. ჰემო ნჭეი
დოლოქუნი ამერიკას ვარ იძირეტუ დო ბიჭის ქომეჩუ დო:
„ხუთოშ მანათიში მალი კომომჩი“-ა, უწუ ოხორჯაქ. ბიჭიქ
ქომეჩუ. ოხორჯაქ შილდა მანათი ქონუტკოჩუ ხოლო; ზდაჩი

30

35

მეჩამტუ-ში, ოხორჯაქ ვარ აუტოფუ. ბიჭიქ დოლოქუნიში ფა-
რა-თი მეჩამტუ უურ კატიში, ამმა ოხორჯაქ ვარ აუტოფუ.
გეხედუ ფაიტონის დო იგზალუ.

- 5 დიდო მსქვა ტუ. ალიშ-ვერიში ხალო დოვუ ხუთოში მანათი-
ში, შილდა მანათი ქომუტკოჩუ. ზდაჩი ვარ აუტოფუ. ოხორ-
ჯაქ უწუ ბიჭის: „ჰა ბოზო სი ქომექჩარე“-ა! ბიჭის კაი დაწო-
ნუ გურითე, ამმა გოჭვერი ტუ ოხორჯაში დო უწუ ჰე ოხორ-
ჯას: „მა ვა ბიჩილ“, ამმა ოხორჯაქ ვარ ვუ. ნოღერდინუ
10 ე-დო კაი დოთქვალაფუ ბიჭის. „სი გოახაზირი“-ა, ოხორჯაქ
უწუ ბიჭის: „მა საბატონის ხოლო მობთარე, ე-დო დუღუნე
პათენ!“

- ოხორჯა იგზალუ დო მანთხა საბატონის ქომოხთუ.
ე-დო ჰაწი დულდა დობოჩოდინით დო სპისოკი ბჭარათ, დუ-
15 ლუნიშენ-ნა მოხთასენ კოჩებე!“—უწუ ბიჭის. „გალეძი ქრდიქა-
ჩი“-ა. „მა გიწვარე-ა დო სი ქარი“-ა. ბიჭიქ გოჭკუ ოჭარუს-
ჰენ ორდო უწუ ბიჭის ოხორჯაქ: „ქარი-ა ჰამ კოჩიში ჯოხო!“
ბიჭიქ,—არქადაში მუში ტუ, ოხორჯა ოღუნე ნა-მეჩუდორტუნ,—
ბიჭი ვა ქარუ. ოხორჯაქ უწუ: „მოთ ვარ ქარუმ ჰეა?“ „მო
20 მიწუმელ! ჰემ კოჩი დუღუნე ჩქიმის ვარ მინონ-და მა.“ ოხორ-
ჯაქ ვარ ვუ. ბაშქა ჯოხოზე(!) დოქარაფუ! ოხორჯა ხე მუში-
თე დოქარუ ჰემ კოჩიმ ჯოხო.

- დუღუნე გეაქუ. ადეთი ჰეშო ტუ ამერიკას: დუღუნის
დოხედამდე-ში, ნრლამე სალიშე გოჭკამდუ დო ირის ხე გო-
25 წუმერტუ. ამერიკას დუღუნის ადეთი ჰეშო ტუ. ე-დო დუღუნ-
ნის ბიჭი ქამახთუ, ჰენ ოღუნე ხედუ ჰე არქადაში მუში, ბიჭი.
„ჰაქ-თი ჰადა ბელა მემექთუ!“ ოხორჯა ელახუნერი მარწკვა-
ნიშა ვა გოჭკუ, კვარჩხანიშა გოჭკუ ხეში გოწამალუს. კო-
ჩეფეს უწვეს-ქი: „სი ჰაშო მოთ იქომ მარწკვანიშა გოჭკი ხემ
30 გოწამალუ!“ „მა თქვანდენ კაი მიჩქინ ხემ გოწამალუ მუჭოში
რენ! ჰამ კოჩის ხე ვარ გოწობუმერ.“ უწვეს-ქი: „მოთ ვარ
გოწუმერ?“ ბიჭი გედგითუ სტოლის: „მა ჰაწი გიწვათენ“-და
დო ჰემექ უწუ ირი ნა-ალოდეს დულდაბე! ამერიკაში ბიჭიქ
თქუ: „ჰაწი ნენა მა ქომომჩით.“ ნენა ქომეჩეს: „ჰე ჯუმა ჩქიმი
35 მულუდუ-ში, მა მენდრაშენდონ ბიჩინი, ბალკონის გებდგინი,
მუჭო კაი ხალო-ნა ვა უღუტუ, ქოხოზოწონი, ჰემუშენ ოხოის
ვა ამობოშქეი! ამაბოშქეიკონ, ზოპონტუ-ქი: „ჰაკო კაი კოჩი
ბორტი-მა, ამმა ირი გობონდინი, ჰამუშენი ხემ თუდე ქობორ-

ტა-ნა, ალთუნის მეშებხედა-ნა, პოტე გური მუში კაი ვარ ივეტუ. პანდა იდუშუნუ, ნამტუკონ დო ჩინოტკა დივეტუ. ჰემუშენი ოხოსი ვარ ამბოშქვი. რესტორანის გჳარი ნა-ჰკომუ, ფარა ნა ვარ ჟუჰოფეს, თუჯარეჰ კაი აილული-ნა მეჩუ, ყურ კადიში ჰეა ირი დულაბე (!) მა ბოხენიდორტუნ. ჯამადანითე ფარა-ნა ნულდორტუნ, ბადი ბაბა-ჩქიმი ტუ. ე-დო დუქჳანიში ქერესთებე ოში შილჳა მანათის ნა-ლირდუ ყურნეჩი დო ვით შილჳას-ნა მეჩეს, ჰე მა ბუხენიდორტუნ. ოხორჯა ნა-მეხთუ დუქჳანის ხუთოშ მანათიშ ნა-ჟუჰოფუმტუ დო შილჳა მანათი ნა-მეჩამტუ, ზდაჩი ნა-ვა ჟუჰოფუმტუ, ჰე ოხორჯა ნანა ჩქიმი ტუ. ჰა ბოზო ნა-მეზამთ, ჰეა და ჩქიმი-რენ. ჰამუშენი ფაზლა გჳარობა დაჰა მა მუთუ ვარ მახენენ! ბაშქაში ბოზო ქომეზხათიკო-ნა, ბეჰი გურის დოლანგონეტუ, ჰემუშენ და ჩქიმი მეზჩი! ჰაწი თჳეა სული გით ჩქუნი დერდებე(!)დო დულაბე!“

5

10

77. ჟადიშაი დო მუჰი სჳიჩი ბიჰი

15

არ ჟერის არ ფადიშაის სუმ ბიჰი ქუჳონუტუ. ფადიშაი ლურუტუ-შ-კულე ბიჰეფე მუშის ჰეშო უწუ-ჰი: „თჳევანი კისმეთი-ა მცხულის მეჩანს-ჳა. ოკულე ჰე მცხული კაი ჩქევით-ჳა(!), ჳოქსე მეგინირანორენ“-ჳა. ოკულე ფადიშაი დოღურუ.

ჰაწი ჰენ უმჩანე ბიჰი მცხულის ქელუხედუ. ჰემ სერის ნუხირეს ართელი მცხული. ჰაწი თჳუ-ჰი უმჩანეშ უმკილაშქ: „მა ფეჳარე“-ა! მაჟურან სერის უმკილაშიჰ ჩუმერტუ. მაჟურანი სერის-თი ნუხირეს. მთელ ჰუტა ბიჰიჰ: „მა ფეჳარე“-ა დო მასუმან სერის ჰუტა ნა-ტუ, ჩუმერტუ. ჰემუჰ ვარ ინჯირუ დო კაი ჩუმერტუ. უკულ ნუხირტეს-შ-კულ ქოძირუ. ტუფელი გეჩუ-შ-კულე, ქომატუ; ხოლ ნიხირუ დო დიციხირ წაპინერ-წაპინერის (დობერ-დობერ) იგზალუ.

20

25

მაჟურან საბახთანი სუმ ჟუმალეფეჰ თჳევს-ჰი: „ჩქუ დიციხირის მებათხოზათ“-ჳა. უკულ დიციხირის ქონათხოზეს სუმი-თ ხოლო. სუმ ნდლამ გზას იგზალეს, უკულე არ დიდი კუიშე ქომეხთეს. დიციხირ ჰეჰ გონდუნუ დო კუის გეილუ. ჰემ დიდიჰ, ჟუმაჰ, თჳუ-ჰი: „მა თოკითე გებთარე, გემიღვით თოკი დო გებთარე“-ა. შქას ქოგჳულდვეს თოკი დო ქოგჳონჰეს. ჰუტა გეხთუ-ში, აშქურინუ დო თოკი ქოხონკანუ. ოკულ ქეშჳონეს. თჳუ-ჰი ოშქაშიჰ: „მა გებთარე“-ა. ჰე-თი ჰე-შო ქოგჳონჰეს თოკითე. ჰემუს-თი აშქურინუ დო ჰე-თი ქოშოჳონეს. ჰაწი უნკილაშიჰ: „მა გეფთარე“-ა! თოკი ოხოზონკანა-ში, თუდე გემონ-

30

35

კით“-და. ჰაწი ჰემუს თოკი ქოგაუდევს დო ქოგაონჭეს. თოკი ოხონკანუ-ში, მთელი ქოგაონჭეს თოკი. თოკი დიჩოდუ-ში, ხოლ' დოგორეს თოკი დო ქონუმცხვეს დო ხოლო ქოგაონჭეს. ხოლო თოკი დიჩოდუ-ში, ყინ თოკი ქონოკორეს. კუტა დოს-

5 კიდუ-ში, თოკის ხე ქონუშქუ დო თუდე ქომელუ.

უკულ ჰექ დივიშ ოხორშე ქომეხთუ. დივიში ოდას მენ-

დრაშენდონ მენდაწკომილუ-ში, არ ბოზო ქოძირუ. ბოზოს

10 უწუ-ქი: „სოლე მეფთა“-და. ბოზოქ გზა ქოდოგურუ: „თამო-თამო ჰაშო მოხთი-ა, დივიქ ქოგძირასენ“-და! ბიჭიქ ბოზოს

უწუ-ქი: „თქვა სო რტით“-და. ბოზოქ-თი უწუ-ქი: „ჩქუ არ

მცხულის მეფჩანტით-და, დივიქ მემისირეს-და ჩქუნ სუმ დალე-

15 თქუ-ქი: „მა ჰემ დიდი ჯუმაში ბორე“-ა დო ქოშოაონეს. თო-

კი ხოლო ქონუშქევს.

ჰაწი თუდე დივიშ მაჟურა ოდაშა ბიჭი მენდახთუ. მაჟუ-

20 რა ბოზო ქოძირუ. ჰემუს-თი უწუ-ქი: „სი-თი-ა ორთანჯა ჯუ-

მა ჩქიმში რე“-და. ბოზოქ უწუ-ქი: „მუტოში ბიდათ-და, დი-

ვიქ ქომძირანორენ“-და. ბიჭიქ უწუ-ქი: „მო გაშქურნეტას-და დო

ჰაადე“-ა. ბოზო მენდოაონუ. ჰემუს-თი შქას თოკი ქოგაუდუ-

ჰე-თი ქეშოაონეს. ბოზოქ თქუ-ქი: „მა ორთანჯა ჯუმაში ბო-

25 რე“-ა. თოკი ხოლო ქონუშქევს თუდე.

ჰაწი ჰე ბიჭიქ ხოლო მასუმა დივიში ოდაშა მენდახთუ.

30 ჰექ ჰუტუტა ბოზო ქოძირუ. ბოზოს უწუ-ქი: „სი სოლე გამა-

გიონა“-და? ბოზოქ-თი: „ჩქიმ გამააონუ ჩეთინი რენ“-და. ოკუ-

ლე დივი დანჯირუ ჰექ. ბოზოქ უწუ-ქი: „დივი დოალი-ა დო

მა ჰემინდო-შ-კულ მაონი“-ა. დივი დანჯირუ-შ-კულე, ბიჭიქ

დიდი კილიტი გეჩუ დო დივი დოალუ. ჰუტუტა ბოზო ეხდუ

დო მენდოაონუ. ხოლო-თი კუიში თუდე მენდახთეს. ბოზოქ

უწუ-ქი: „მა-და თუდელე მემოკორი-ა თოკის, სი ყინდოლე ნე-

კორი-ა თოკის.“ ოკულ ბიჭიქ ვარ ვუ. ბოზო ყინდოლ ქონო-

კორუ დო მუქ თუდელ ქონოკორუ. ბოზოქ ბიჭის არ მაწკინ-

დი ქომეჩუ. ბიჭის უწუ-ქი: „მა ყინდოლ მემოკორა-ში-ა, თოკი

35 მეკვათანორენ დო სი მეგტკოჩანორენ დო მა ქეშემაონანორენ.“

დო მაწკინდი ქომეჩუ. ოკულ თოკი მეკვათეს დო ბიჭი მეტ-

კოჩეს. ბიჭის ქოგაშინუ მაწკინდი. მაწკინდის ნენა ქოგაუსუს,

არ—უჩა, არ ქიე მჩხური ქომოხთუ. ქიეს-ნა გეხედატუ აერის

უჩას ქოგაახუნუ. ოკულე თუდენი დუნაჲშე გეაღუ. ბიჭის თის (ლ)ნოსი ქოგამუხთუ. არ ეურ საათის ჰეშო ქორტუ. ღნოსიშა ქომოხთუ.

ჰაწი ბიჭის გარი ამუქორინუ. ქომეხთუ არ ქინიშ ოხო-
რიშა. ქინის უწუ-ქი: „არ გარი ქომი“-ა. ქინიქ პატი წკა- 5
რითე გენდუხერი დუხენუ. ბიჭიქ ქობოწონუ, პატი წკარითე-ნა
უხენუ, ვარ ჰკომუ. ოკულ კითხუ-ქი: „გარი ვარ მინონ-მა
დო წკარი გემიზი“-ა! „წკარი ვარ მიღუნ“-მა, უწუ ქინიქ.
ვიტოხუთ ნდლაშ არ კოჩი მებინამთ დივიშა დო წკარი მომ-
ჩამან, არ საათის წკარი მომჩამან-მა! ანდლა ფადიშაიში ბო- 10
ზოში ნეპეტი რენ. უკულე წკარი 'მომჩანორენ“-მა! ბიჭიქ თქუ:
„სო რენ, ქომოწირი“-ა! ბიჭიქ დივიში ფერი ქოძირუ. გზას
ჰექ ქოგელახედუ. ჰე, ბიჭიქ ჰე ბოზო ქოძირუ, უწუ-ქი: „სო
ულუ“-მა? ბოზოქ იბგარს. ბოზოქ უწუ-ქი: „ჩქამი ნეპეტი რენ-მა
დო დივიქ მჰკომასენ.“ ბიჭიქ უწუ-ქი: „სი მემათხოზი“-ა; ეური-თ 15
ბარაბერ ნულუნან. დივიქ მენდრაშე ქოძირუ. დივიქ უწუ: „ჰაქშა-
ქის არ კოჩიში ნეპეტრ მიღუტუ-მა, ჰაწი ეური მომიშქუმე-
ლან“-მა დო დივის კაი აწონუ. ჰაწი ქომეხთეს: „სი ურჩულე
მუ გინონ“-მა, უწუ-ქი დივის ბიჭიქ. დივი ქეაღელუ. ბიჭიქ კილ-
იჭი ხეს ქოდიქაჩუ. დივის, — „ჰკომარე“-მა-ში, თი ქონოკვათუ. 20
დივის თი მთელი ვა რენ მეკვათერი. დივიქ უწუ-ქი: „ა'ჩქვა
ქოგემი“-ა. ბიჭიქ უწუ-ქი: „მა ა'ჩქვა დობიზადი-ა, ჩქვა ვარ
გექჩამ“-მა! დივი ჰექ დოღურუ. ბოზოქ დივიში დიციხირის
ხე გაონწუ დო ბიჭიმ კაპულას ქონოჭარუ. ბოზო ოხორიშე
ქომოხთუ. 25

ბიჭი ქინიში ოხორიშა იგზალუ. ბიზოს უწვეს-ქი: „სი
მიქ მოგიშლეთინუ.“ ბოზოქ თქუ-ქი: „მა ვარ ბიჩინომ!“ ფა-
დიშაიქ ინანი ვარ ვუ, ჰე-თი დივი-ნა ცილეს. უკულე მთელი
მილლეთი იდუ დო ქოძირეს, დივი-ნა ცილერი ტუ. ფადიშაიქ
თქუ-ქი: „ჰადა მიქ ცილუ“-მა. ბიჭეთექ თქვეს-ქი: „ჩქუ პილით“- 30
მა. ბოზოქ თქუ-ქი: „ვარ, თქვა ვარ ცილით-მა; მა ბიჩინომ-მა,
მიქ ცილუ“-მა.

ოკულ ფადიშაიქ „დიდი დულუნი მიღუნ“-მა, მთელი მილ-
ლეთი მოხთას-მა. ბოზო ჩქიმიში დულუნი მიღუნ“-მა! მთელი
კოჩი ქოკიბღეს ფადიშაიში სარაიკალა. ფადიშაიქ ბოზო მუში 35
ქელიდგინუ ნეკნაკალა, თითო-თითო კოჩი გოლოშქვეს. ბოზოქ
თქუ-ქი: „ჰაქ ვა რენ-მა ჰე კოჩი“-ა. იღუმუნეს, იღუმუნეს,
კოჩი ჩქვა ვა დოსქიდუ. ქინი ჰექ ტუ. ქინიქ თქუ-ქი: „არ

ბერე ოხორი ჩქიმის-თი ქორენ“-მა! ჰემუს-თი უჯოხუ ფადი-
შიიქ. ქომესთუ ჰა-თი. ბოზოქ ქოგდაკნუ: „ჰადა რენ-მა მან-
მომიშლეთინუ“-მა.

ფადიშიაქ ჰე ბერეს უწუ-ქი: „მუ გინონ-მა ფადიშაფლუ-
ლი მექია“-მა. ბიჭიქ უწუ-ქი: „ვარ მინონ-მა, თქვანი საღლული
5 მინონ“-მა. ფადიშიაქ „ქონაჩქინუ, ილლაქი მუ გინონ“-მა.
ბიჭიქ უწუ-ქი ფადიშიას: „სი მუშენი მა ვა მკითხომ, სი სონი
რე.“ უკულ დოკითხუ ფადიშიაქ: „სი სონი რე-ა?“ ბიჭიქ უწუ:
„მა ყინ ქაოიში ბორე“-ა. ფადიშიაქ თქუ-ქი: „ბაშქა მუთუ
10 ტუკო, მა ჩარე დობიქომტი-ა. ჰემუშა მუთუ ჩარე ვარ მახე-
ნენ“-მა.

ოკულ ბიჭი ხოლო-თი ქომოხთუ ქინიში ოხორიშა. კუი-
ში თუდე ნჯამ თუდე დინჯირუ. ჰექ ნჯა ტუ-ში, არ შამატაში
სერსი ქოგნუ. უკულ გამალუ. თოლი გონწყუ-ში, ნჯას დიდი
15 აყლია წიწილა ნჯას ეატუ. ჰამუქ კილიქი გეჟუ დო დოაფლუ.
წიწილაქ უწუ-ქი: „აჩქვა გემი-ა!“ ბიჭიქ უწუ-ქი: „მა არ
რარა დობიბადი-ა, არ ჩქვა ვა გეგჩამ“-მა! ხოლო დინჯირუ.
ჰაწი დიდი ქური ქომოხთუ. სუმენეჩი წანერი ქური. სუმენეჩი
წანა ტუ, წიპილეფე მუნთხანიქ იფხორატუ დო ჰიჩ წიპილეფე
20 ვარ უფანუტუ. ქურის დაწონუ-ქი „ბიჭიქ იფხორატუ“-მა. ოკულ
ბიჭი ობჰკომა-მა-შ-კულე წიპილეფე მუშიქ უწუ-ქი: „ჰემა ვარ
ქკომა-მა, ჩქუ ჰემუქ მომიშლეთინეს-მა. ბიჭიქ არ აყლია დო-
აფლუ“-მა, დუწუ. ჰემინდოს ქურიქ ქოძირუ ბიჭი, ნა-ჯანტუ გე-
რის, მყორას ქომათუ, სეირნობა დუხენუ. ინჯირას-მა დო ბიჭი
25 გამალუ. კუტა ორამ ქური ძირუ-ში, ბიჭის კუტა დაშქურინუ.
ქურიქ თქუ-ქი: „მო გაშქურნეტას-მა, მა ვარ გიფხორ“-მა. უკ-
ულ ბიჭის ქურიქ უწუ-ქი: „სი მუ გინონ“-მა. ბიჭიქ უწუ-ქი:
„მუთუ ვარ მინონ-მა, თქვანი საღლული მინონ“-მა!
ხოლ უწუ-ქი: „ილლაქი მუ გინონ-მა, თქვი“-ა, უწუ ქურიქ.
30 ბიჭიქ უწუ-ქი: „მა ყინ ქაოიში ოხთიმუ მინონ“-ა. ქურიქ
კუტა ქონილუმუნუ. ჰემუშ ჩარე დობიქომ-მა. ილლაქი სუმენ-
ეჩი წანერი ქინი ბორე-ა. ვარ მიჩქინ დომახენასენ-ი? სი ქომო-
ხთი არ ყურ ნდლაში უკულე, დოგიწუმეგ, მანა მახენენ.“ ბიჭი
ქომოხთუ ქურიშა ყურ დლაში უკულე: „მუთუ ჩარე მიხენა-
35 რე“-ა დო კითხუ. ქურიქ „ქო“-მა, უწუ. ყურნეჩი ფუთი შერა-
პი დო ყურნეჩი ფუთი ხორცი მინონ“-მა. ყინ ქაოიშა ოხთი-
მუშენ“-მა.

ოკულ ბიჭიქ ქეკოფუ ყურნეჩი ფუთი შერაპი დო ხორ-
ცი ქომოაფლუ, ქურის ქომეჩუ. „არ მხუჯის შერაპი, არ მხუ-

ჯის-თი ხორცი-ა ქელემოკიდი-ა. სი-თი ჟინ მსუჯის ქოდოხედი“-ა, ბიჭის უწუ ქურიქ. ჰაწი ეასელეს დო ნულუნან. საღიშეკელე ხორცი მეჩამს. თერციშე შერაპი გაუბამს დო ჰეშოთე ჟინ ფულუნან.

ჰაწი გვერდი გზაშე მენდახთეს-შ-კულე ქურიში მტკობაშე ბიჭიქ შერაპი ჰუტა ოშუ. ბიჭი დისარხოშუ. ბიჭი მეღუ. მეღუ-ში ქური მეჭიშუ. კიკილითე ბიჭი ოკოფუ დო ოკულე ქურიქ იბგარუ: „მა-მა სუმენეჩი წანერი ქჩინი ბორე-ა დო ზორილათე მოგაონ-მა დო ჰაშო მოთ ვი“-ა დო ოშქურიწუ. ხოლო-თი მსუჯის ქოგახუნუ ბიჭი დო ხოლო-თი ჟინ ნულუნან. ჰაწი გვერდი გზაშე მენდახთეს. ჰექ ქომოაშეაჯეს. ჰექ-თი ქესელეს. ჰაწი ჰუჭუტა დოსქიდუ, ჟინ დუნაშე ნულუნან.

ბიჭის ხორცი დაჩოდუ. კუჩხეში ფოლო ნიკვათუ დო ქურის ქომეჩუ. ქურიქ ვარ ჰკომუ, ნენაში თუდე დოშინახუ. ოკულე ჟინ დუნაშე ქეშახთეს, ბიჭი ჟინ დუნაშ ქოდოხუნუ. ქურიქ ბიჭის უწუ: „ჰაწი-ა სი იდი დო მა გოწკედარე“-ა. ბიჭის, კუჩხე-ნა ნიკვათუ, აჭუნ დო ონჯლორ ავუ დო ვარ იდუ. ბიჭიქ თქუ-ქი: „სი იდი-ა დო მა გოწკედარე“-ა. ქურიქ ვარ ვუ. „ილა სი იდი“-ა დო ჰაწი ბიჭიქ ქესელუ. ჰეშო მეკათხუ-ში, ჰუტა დოლითოფალუ, კუჩხე დაჭუ. ქურიქ-ნა ხორცი ნენაში თუდე შინახერ-ნა უღუტუ, გამილუ დო კუჩხეს ქონოკაბუ. უკულ ბიჭის კუჩხე დაკაუ. ჰაწი ქური მუში ფერიშა იგზალუ. ბიჭი-თი ჟინ დუნაშა ქომოხთუ.

ჰაწი მუში ოროფილი ბოზოს ვარ უჩქინ, ბიჭი-ნა მოხთუ ჟინი დუნაშა. ჰაწი ჰემუთე ოხოწონასენ. ბოზოქ ჰემ ბიჭი-ნა მოხთუ, ნაკასითე უკვათუ, ლემშითე უქუ. „ნთხირიშ ხეჭეპას ნა დოლინდრენ დოლოქუნუ მიქ მომილასენ, ჰემუს ბამნარე“-ა, —ბოზოქ ზოპონს. ჰამ დუნაშ ჰეა მითის ვარ ახენენ. ხოლო ჰემ ბიჭიქ იქომს ბოზოში მაწკინდითე. ჰაწი დიდო კოჩეფე გულუნან. ჰამ-თურლი დოლოქუნუ გორუმან. ჰა ბიჭიქ დიდი დუქმანი გონწკუ. „ჰამკათა დოლოქუნუ მა მახენენ“-მა, თქუ ჰემ ბიჭიქ. უწვეს-ქი: „ჰამ კათა დოლოქუნუ დომიხენით“-მა. „კაა“-ა, უწუ ბიჭიქ. „სუმ ნდლა-შ-კულე, მოხთი-ა დო დოლოქუნუ მექჩათენ“-მა. სუმ ნდლა-შ-კულე დიდო ფარა ეზდეს დო ჰამ ბიჭიშე მენდახთეს. ბიჭიქ ჟურ ნთხირი ქომეჩუ. „დოლოქუნუ ნთხირის ხეჭეპას დოლოხე მეშაძინ-მა: ჰააა ტახით დო მოშახთასენ-მა

ჰემ-კათა დოლოკუნუ. " ჟურ ნთხირი ბოზოს ქომულეს დო ქომე-
ჩეს. ჰემინდოს ბოზოქ ქოხოწონუ, ბიკი ჟინ დუნაშე ნა-მოხთუ.

ბოზოს გური მუშითე ტკობაშა კაი დაწონუ. ჰე კოჩე-
ფექ: „ჰააა ჩქუ პით დო მოგილიდ“-აა, უწვეს ბოზოს. ბოზოქ
5 ვარ დიჯერუ. ტკობაშა გური მუშითე ბოზოს ქუჩქინ, ჰემ ბი-
ქიქ-ნა ვუ. ჰაწი ბოზოს უწვეს-ქი, დულუნი დოპათ. ბოზოქ-თი
თქუ-ქი, გურიში ვალე, „კაა“-ა.

ოკულე დიდი დულუნი იქომან. ოკულე ბიკიქ ქოგნუ,
მუნდეს იქომან დულუნი. მაწკინდი მუშითე დილო კაი ნცხენი-
10 დოხაზირუ. ნცხენის გეხედუ დო დულუნიშე ქომოხთუ. ჰაწი
სუმ ნდღას დო სუმ სერის დულუნი რენ. დილო ნცხენეფეში
ოსთერუ ივენ. ჰაწი ჰა ჟურ ჯუმალეფექ კაი ნცხენეფეთე ის-
თერნან, მასუმა კუტა ჯუმაქ დაჰა კაი ნცხენითე ჰენთეფეს
15 ქელაკათუ. სიწთეს ჟური ისთერეს. კუტა-ნა ტუ, თქუ-ქი: „ჰა-
წი-ა ჩქუ სუმიქ-თი ნცხენ ბოსტერათ“-აა.

არ-კელეშე დიდი ჯუმა, მაჟურა-კელეშე მაორთა ჯუმა,
ოშქას ქამახთუ კუტა ჯუმა. ჰაწი ნცხენი ოსთერამან. ნცხენი
ოსთერეს, ოსთერეს კუტა ორას, უკულე ბიკიქ გეჩუ კილიკი,
არ ჰექოლე, არ ჰაქოლე, ჟური-თ ხოლო დოაღუ. უკულ მილ-
20 ლეთიქ თქუ-ქი: „მუ იგუ“-აა? ბიკიქ თქუ-ქი: „მა გიპარამითა-
თენ დო თქვა მიუჯითი-ა დო მა გიწვათენ“-აა! ბიკიქ მილლე-
თის ირი შეი დუწუ. მილლეთიქ თქუ-ქი: დილო კაი ვი-ა დო
ჰემ დულუნი, დიდიში ნა-ტუ, კუტაში დიგუ. ბოზო-თი, ოხო-
რი-თი, ირი კუტა ბიკიში დიგუ.

78. * * *

25 არ აერის სუმ ჯუმა ქორტესდორენ. ორთანი, ჰეა დელი
ტუდორენ. ოკულ ულნოსე ბერე ფადიშაიშე მენდახთუ. ფადი-
შაიქ ეჩდოვით ნთხა ქომეჩუ ულნოსეს დო ულნოსექ ჩარბი
დუჰკირუ დო ფადიშაიქ უწუ-ქი: „მაჟუანი ნდღას ძიციწერი,
ხორონერი მოხთას“-აა დო დუწუ ფადიშაიქ. მთელის ხოლო
30 თითო კუჩხე ქონოტახუ დო უკულ ჯუმა მუშიქ უწუ-ქი, ულნო-
სექ ლნოსეის უწუ-ქი: „კათთა ნთხანს კუჩხე მებოტანი“-ა!
დიდი ჯუმაქ უწუ-ქი: „ბიმტათ-აა ვანა ფადიშაიქ დომპილო-
მან“-აა. „ჰო“ დო იმტეს, არ დიდი ნჯას ქეხტეს.

სერის ფადიშაიქ მეჭიშუ ასქერითე, ვა აძირენ ჰენთეფე,
35 ნჯას ჟინ გეხეტეს. ჰემ სერის ჰექ ქორტეს დო მაჟუან ნდღას
არ ქინიქ ხაჩქუმტუ. ულნოსე ბერე ქომეხთუ ქინიშე ჰე-დო

ჰე ქჩინი დოჲლუ უდნოსეკ. ნუკუს ქამალუ კოკარი დო გერ-
მაშენ ოტკორუ.

80. ხოჯა ნუსრედინი დო არ ხოჯა

ხოჯა ნუსრედინი დო არ ხოჯა ქორტუ. დიდო შაკა
უჩქიტუ. არი გურუნი ქუჲონუტუ. ფარა დაჩოდუ-ში, გურუნი 5
„გამაფჩა“-ა, თქუ. გურუნი მენდოჲონუ ნოლაშა. ბახარის
დიდო ორას დოდგითუ. გურუნი ვარ გამაჩუ. უკულე გურუნის
მენდოწკედუ-ში, კუდელი ჰანჭახონი ულუტუ. ხოჯაქ იდუშუ-
ნუ-ქი: „ჰანჭახონი-ნა ულუნ-შენი კუდელი, ჰემუშენი ვა ეჭო-
ფუჲან“-ა, თქუ. გეჩუ დო კუდელი ხამიჲე ნოკვათუ. კუდელი 10
აირი დოშინახუ.

უკულე გურუნი ნა-უნტუ, კოჩი ქომოხთუ. „გურუნი მა
მინონ-ა, ებჭოფარე-ა, მუკოს მომჩამ“-ა, უწუ. „უურნეოდო-
ვიტ მეჯიდიეს გამაფჩამ“-ა, უწუ ხოჯაქ. ჰემუქ: „კაჲ“-ა დო ფა-
რა ქომეჩუ. გურუნის კაი გოწკედუ-ში, კუდელი მეკვათერი 15
ქოძირუ. „ჰაჲ ვარ მინონ-ა დო კუდელი ვარ ულუნ-ა დო
ფარა ჩქიმი ქომომჩი“-ა, უწუ. ხოჯაქ უწუ-ქი: „კუდელი, აჰა,
სო რენ-ა, ჰე-თი ფარათე ქომეჩჩამ“-ა.

უკულე ჰეჩ კოჩის გური მუხთუ დო არქადეშითე ხოჯა
დომბახუ, ფარა-თი ქოგოწულუ. გურუნი კუდელი-მეკვათერი 20
ხოჯაქ ოხორ მუშიშე მენდოჲონუ.

81. * * *

ხოჯაქ: „მუ ჰა-ა დო არ ოხირუშე მენდაფთა“-ა, თქუ.
ქუტა მენდრა მალთე მუშიში ბახჩაშე მენდახთუ. ბახჩას ჩანტუ
კარპუზი დო შუკაფე. ხოჯაქ დოწილუ დო ტურვაფეს ქოდო-
ლობლუ. ოკულე დოთანუ. 25

ბახჩაში საიბი ქომოხთუ დო ხოჯა ქოძირუ. ხოჯას უწუ-
ქი: „ჰაქ მუ დულა გილუნ“-ა? ხოჯაქ თქუ-ქი: „ლომა ლუმ-
ჯი დიდი იხი ტუ დო იხიქ ემზდუ დო ჰაქ მემტკორუ.“ ბახ-
ჩაშ საიბიქ უწუ-ქი: „ჰაჲ მიქ წილუ“-ა. ხოჯაქ თქუ-ქი: „იხიქ 30
ხოლო მდონამტუ-აჲ დო კარპუზის ხე გებაკნი-ა დო მეს-
თუ“-ა.

ბახჩაშ საიბიქ ხოლო უწუ-ქი: „ტურვას მიქ დოლობ-
ლუ“-ა. ხოჯაქ თქუ-ქი: „მა ვარ მიჩქინ“-ა, „მა-თი ჰეჲ ბხო-

პონ-ქი-ა, მიქ დოლოზბლუ“-ა. ბახჩაში საიბიქ უწუ-ქი: „ჰაჰა
სი დოლოზბლი“-ა დო ხოჯა დომბახუ. ტურეაფე-თი ქოგო-
წულუ.

82. * * *

5 ნჯამეს დილო კოჩეფექ ხოჯას უწვეს-ქი: „კამეთი მუნდეს
მულუნ“-ა? ხოჯაქ თქუ-ქი: „ნამ კამეთი“-ა. ხოჯას უწვეს-
ქი: „კამეთი მუკო რენ“-ა. ხოჯაქ თქუ-ქი: „კამეთი ჟურ
ფარა ივენ-ა: ჭუტა კამეთი რენ-ა, დიდი კამეთი რენ“-ა.
მილლეთიქ უწვეს-ქი: „ჭუტა დო დიდი მუფერი რენ“-ა? ხო-
ჯაქ თქუ-ქი: „ჭუტა კამეთი-ა ოხორჯა ჩქიმი ღურა-ში-ა, დი-
10 დი კამეთი მა ბლურა-ში“-ა, მოღერდინუ მილლეთი.

83. * * *

ხოჯას არ კაი მხური უფონუტუ. ქაოიშ მანგაზი ბიჭე-
ფექ ოკითქვეს-ქი: „ხოჯას მხური ობუქკომათ“-ა. მაჟურა
ბიჭიქ თქუ-ქი: „მუქოში ბუქკომათ“-ა. ჰემ ბიჭიქ თქუ-ქი:
15 „ჭუმენ კამეთი მოხთასენ-ა დო სი მხური მუ ლოდარე-ა დო
მხურის მებოკვათათ-ა დო მხური ობუქკომათ-ა. ჰაშო ხოჯას
ბუწვათ“-ა. „კაჰ“-ა დო სუმ-ოთხო ბიჭეფე ხოჯაშა მენდახთეს.
ხოჯას უწვეს-ქი: „ჭუმენ კამეთი ივენ-ა დო მხური სქანი
ობუქკომათ“-ა. ხოჯაქ-თი თქუ-ქი: „კაჰ“-ა. მენდოფონეს მხუ-
20 რი არ ლალიშ ხოლოშა. მხურის ქონოკვათეს. წუკალის
ხორცი ქოდოლოზბლეს, წკარი ქეკუბეს.

უკულე ოგუბუშენი დიშქა უნტუ, ლალიშ მეღენდო ტუ,
ლალი ჭუტა დიდი ტუ. ხოჯაქ უწუ-ქი ბიჭეფეს: „თქვა დიშქა
ქომოფლით“-ა. ბიჭეფექ დოლოქუნი მოაწკეს დო ლალიშ მე-
25 ლე მეფლეს. ხოჯაქ ძოლენდო დოლოქუნუ ობლუ დო ებზა
ქონუნწუ. დუჯოხუ ბიჭეფეს-ქი: „დიშქა მოფლით დო დაჩხურის
გობუბლარე“-ა. ბიჭეფე ქომოხთეს დო ქოძირეს დოლოქუნუ-ნა
იკვეტუ. ხოჯას უღარღალეს: „დოლოქუნუ მოთ ჭვი“-ა? დო
ხოჯაქ თქუ-ქი: „ოქი ჭუმენ კამეთი რენ-ა. დოლოქუნუ მუ
30 ლოდათენ“-ა. ბიჭეფეს ხოჯაშე მუთუ ვარ ათქვეს. სუმ-ოთხო
ბიჭეფე ტეტელი ქოდოსქიდეს.

84. * * *

ხოჯას ხოლო აში გურუნი უფონუტუ. გურუნეფეს ფუქე-
ფე მოკიდუ დო ქარმატეშე იგზალუ. მულუტუ-ში, არ გურუ-
ნის ქოგეხედუ. კოროცხუ-ში, ხუთ გურუნი კორეცხუ. მექ-ნა
გეხეტუ, ვარ კორეცხუ. უკულ თქუ-ქი: „არ გურუნი გომინდუ-
ნუ-მა!“ მეტკოჩუ გურუნეჟე დო უკაჩხელე დიქთუ. არ კოჩი 5
ქონაგუ. ხოჯას უწუ-ქი: „მუ გორუმ“-მა? ხოჯაქ თქუ-ქი:
„არ გურუნი გომინდუნუ-მა; აში მფონუტუ დო ჰაწი ხუთი
რენ“-მა. ჰემ კოჩიქ უწუ-ქი: „გურუნი სქანი ნოლას კაიმეკამი
(ნაჩალნიკი) დივუ“-მა.

ხოჯაქ ჭუტა თიფი ეზდუ დო ნოლაშა იგზალუ. ნაჩალნი- 10
კიშ ოდაშე მენდახთუ, ნეკნა გონწყუ დო ნაჩანიკის თიფი—გუ-
რუნის ნა უჯოხუმან‘სთერი, თიფი ოწირუ დო ნაჩანიკის დუ-
ჯოხუ. ნაჩანიკიჲ-თი დუჯოხუ ჯანდარმაფეს. ხოჯა ოკოფეს.
ხოჯაქ თქუ-ქი: „ლომან ქარმატეშენ ჩქიმი მქვერი მოამელტუ-
მა დო ანდლა გურუნი ჩქიმი მოხთუ დო ნაჩანიკი დივუ“-მა! 15
ხოჯას ვარ ნუჟუჯეს დო ხაფისის ქომოლოხუნეს.

85. * * *

რტუ არ ფადიშაი. ჰე ფადიშაიში ანის რტუ სუმ ჯუმა-
ლეფე. ნოპეტითე ნთხალეფეს ოწკეტეს. ანდლას არ დელი ჯუ-
მა ნა-რენ, ძენდახთუ ნთხაშ ოჯვინუშა. დალიშა იდუ-ის, ქო- 20
ძირუ არ უშქური დო ნთხალეფეს უწუ-ქი: „უშქური დობობ-
ლარე, ამმა დომიტალით ჩქიმიშენი, ირი მოთ იფხორთ!“ დო
ეხთუ უშქურიშა. უშქური დობლუ-შ-კულე ირი უშქური ოკკო-
მეს ნთხალეფექ დო ართელის ხვალა ქრას დაცონუ. უშქურის
გეხთუ-ის, თქუ-ქი: „უშქური მოდა დომიტალით“-მა დო ირი
ხოლო ნთხალეფეს თი ნოკვათუ ართელიშენ ბაშქას, ნამუს 25
უშქური ქრას დაცონუდორტუ.

ოკულე მაჟუა ღნოსაი ჯუმა მუში ქომოხთუ დო კითხუ-
ქი: „მუშენი ჰა ნთხალეფეს თი ნოკვათი?“ „ნთხალეფეს ჰემუშე-
ნი თი მებოკვათი-ქი, უშქური ვა დომიტალეს!“ ჰემინდოს ღნო-
საიქ თქუ-ქი: „ჰა ნთხალეჟე დობზდათ დო კუის ქოდოლობობ- 30
ლათ დო ბიმტათ“-მა. ჰე ნთხალეფე დოზდეს დო იდეს ფა-
დიშაიშა დო უწვეს-ქი: „ჩქუ ჭუტა ფარა ქომომჩით“-მა. ფა-
დიშაიქ კითხუ-ქი: „ნთხალეფე სო გფონუნან“-მა? „ნთხალეფე

მეღე მჯუმან“-ა, უწუ ჯუმალეფექ. ფადიშაიქ: „კაჟ“-ა დო ფარა მეჩამს ჯუმალეფეს-შ-კულე დელიქ თქუ-ქი: „მა ყურ-ყურ ბზლიძტი ნთხალეფე, ყურყურ ფარა მომჩი.“

- 5 ფადიშაიქ კითხუ ღნოსარის-ქი: „ჰამუქ მუშენი გორუმს ყურ-ყურ?“ „ჰამუქ ყურ-ყურ თიკანეფე ეზდრ-მტუ-და დო ჰემუმ გურიშენი თქუ“-ა დო ფარა ქეჭოფეს, ქეჭოფეს დო ჰემსერის იმტეს. გზას ნულუტეს-შ-კულე ღნოსაის ქიქშა(რ)ი ვარ განწყუ. დელიქ კითხუ ღნოსარის „მუ გინონი“-ა? ღნოსარიქ თქუ-ქი: „ჰა ქიქშარი ვა გოიწვენ-და,“. ოკულე
- 10 ლე დელი იდუ დო ქიქშარი ნა-რენსთერი ქიქშარი ქეწკუ. ქეწკუ დო მუშიკალა ნიმეს. ოკულე იდეს, იდეს-შ-კულე დისერუ.

- სუმ ჯუმალეფე, დელი, ქიქშარი დოქაჩერი, ნჯას ეაღუ-ოკულე დოთანუ-ის, ჩალანდარეფე მოხტეს დო ჰე ნჯას თუდე-
- 15 ლე მოაშვაჯეს-შ-კულე, დელიქ ქიქშარი ნჯაშენ ოხუმქუ-ს, ჩალანდარეფექ დუნდა მესთუ-და დო იმტეს, იმტეს დო მუნთხანი ფარა ულუტეს, ქოდუსქიდეს ჩალანდარეფეს. ოკულე სუმ ჯუმალეფე გეხტეს ნჯაშენ დო ჰე ჩალანდარეფეში ფარა სუმ ჯუმალეფეს ქოდუსქიდეს.

20

186. ქარ ჯუმალეფე—აჲ ღნოსანი, აჲ უღნოსანი

- ჰემთეფეს უაონუნან დიდო ჯოგი. გერმას ოწკენ ჰემთეფეს. ჰამუს აწდლას ქოგაშინუ ოხოი. მთელი ჯოგი მოაონუ, ოხოზა. ჯუმა მუშის უწუ-ქი: „არ ფუჯი ქომომჩი“-ა. კითხუ ღნოსაიქ: „არ ფუჯი მუ ლოდარე“-ა? უღნოსექ უწუ: „მა არ ფუჯი ემონქუნ“-ა. ფუჯი ეჭოფუ დო იგზალუ გერმაზა. ქოძირუ ნჯა; ნჯას კითხუ: „ფუჯი გინონ“-ა. იხი ბარუ, ტოტი ინკანუ; „აჰა, ჰამუს უნტუდორენ-და!“ „არ დოლონის დოლოხე ფარა მომჩა“-ა? იხი ბარუ, ტოტი ინკანუ. „ჰა, ჰამუს ფარა ულუტუდორე“-ა. ფუჯი ქონოკოუ, იგზალუ.
- 30 არ დოლონიშ-კულე ქომეხთუ ჰე ნჯაზა. კითხუ: „ფარა მომჩარე“-ა? იხი ვა ბარს, ტოტი ვა ინკანს. ხოლო კითხუ. ნჯას ოწკედუ, მუთუ ვარ ოგნუ. „ფუჯი ოკკომი, ფარა სორენ“-ა. გოაწკედუ ცილიშ ფარჩა ქოძირუ. „ხორცი ნა ოკკომი-ა, ცილი-ნა დოსქიდუ-და, ფარა ჩქიმი მუდა მომჩაჲ“-ა.
- 35 ქოგაოქკუ ნჯაში ოკვათუს. დიდი ნჯა გაოქტუ. კვანცათე

ფარა მოშალუ „ოჲ, ქაფირ ოლლი, ქაფირ ოლლი, კუტა ვარ მომჩი დო თელი ქებზდი!“ მედილუ ოხოიშა. ჯუმა მუშის უწუ-ქი: „ჰა ფარას ხე მო მენთხიმ“-ჲა! ჰემუს-თი აშქურიწუ. ხე ვარ მენთხუ.

ულნოსე მენდახთუ ანდლას ჯამეშა, ხოჯას უწუ: „ჰემ 5
ჰიმა დო ჰემ პარასკევი ნდლას მოხთი დო ფარა ოკობირთად“-
-ჲა(!) ხოჯაქ იხვამენ—პარასკევიში ნდლას მქიმა მოხთას-ჲა. სუმ
პარასკე გოლილუ. მაოთხანის მქიმა მოხთუ. ხოჯა გედგითუ,
ოხოროშა ქომოხთუ. ულნოსეს უწუ: „მოჲლი ფარა, ოკობირ-
თად“-ჲა(!). ულნოსექ ქომოჲლუ კვანცათე ფარა. დოხედეს, ოკი- 10
რთამან. ხოჯაქ სუმის ოკურთამს. ჰაშოთე: არ სქანი, არ ჩქი-
მი, არ ჰემუში. ქოკორთუ ჰაშოთე. ულნოსექ უწუ: „დოდგი-
თი“-ა. ნიდუშუნუ: „ჩქიმი ხვალა ტუ-შ-კულე კვანცა აოფშა
ტუ-ჲა. ჰაწი გობოწკედა, ჰაწ ოაფშაშენ-ი-ა. მუში ხე-
თე მუქთუ კვანცას. გვერდიში გვერდი ვა იგუ. ხოჯას 15
უწუ: „ხოჯა რე დო მონძინუშა მოგოჲონი-ა, სი ჰაქ
მოხთი დო გომჩვი“-ა, ნაკაბუ ნაჯალის დო ხოჯა დოჲალუ.
ღნოსიაიქ იდუშუნუ: „ხოჯა სო ბიონად“-ჲა(!). ულნოსეს უწუ: „ნა
ცილი-სთეი მენდჲონი, დოჲალი“-ა. ულნოსექ მოჲკიდუ დო მენ-
დოჲონუ. კუის ქოდოლოტკოჩუ.

ჰექონი ოფუტარეფექ ხოჯა მუთეფეში გორუმტეს. ულნოს- 20
ექ ქოძირუ ჰემთეფე, კითხუ: „მუ გორუმთ ჰაგ“-ჲა(!) ოფუ-
ტარეფექ უწვეს: „ხოჯა ბგორუმთ“-ჲა. „ხოჯა თქვანი-ა დიდო
ორაინ, მა დოპილი“-ა, უწუ ულნოსექ. ოფუტარეფექ „სო
ილი“-ა დო კითხეს. ულნოსექ: „ჰასთეი კუის ქოდოლობტკოჩი“-ა,
დუწუ. ოჭოფეს. ღნოსიაიქ იდუშუნუდოროტუ. ჰამუქ-ნა ცილუ-ს- 25
თეი თქვას-ჲა დო ქუჩქიტუ; კუის ხოჯა ქეშილუ დო ნთხა ქო-
დოლოტკოჩუ.

ოფუტარეფექ ულნოსე ქომოჲონეს კუიშა. „გეხთი დო
ხოჯა ქეშოჲონი ხოჯა“-ჲა, უწვეს. ულნოსე ქოგეხთუ. მენდოწკ-
ედუ-ს—ხოჯას ვარ ნუგამს! დუჯოხუ: „ხოჯა ხქვანის ნაკო 30
კუჩხე ულუტუ“-ჲა? ეინიშენ უწვეს: „ჟურ“-ჲა. ჰემუქ უწუ: „ჰა-
მუს ოთხო კუჩხე ულუნ“-ჲა. ხოლო დუჯოხუ კუიშენ: „ხოჯა
თქვანის ქრა ქულუტუ-ი-ა?“ „ვარ“-ჲა, უწვეს. „ჰამუს თითო
ქრაფე ულუნ“-ჲა. უწვეს: „ქეშილი, მუფერი ხოჯა რე, ბძიად“-ჲა!
გჲულუ თოკი, ქეშიდეს. მენდოწკედე-ში—არ დიდი ქჩე ნთხაჲ 35
ჰამუში ჰამკათა ულნოშესი(!) ღნოსითე-ნა გობულუთ, ჩქუ-თი

ჰამუსთერი ბორეთ-მა. ჰამუს ნოჯა დაილენ-ი“-ა?... დრ ოხუმ-
ქვეს. ულნოსე მუჩითუ დო იგზალუ ოხოიშა.

მ7. არ ჭუკარაში ბერა

- 5 არ ოუკარაში ბერეჟ ჩხომი ჭოფუმტუ. ფადიშაის ნუმე-
ტუ. ფადიშაიქ აწჩხომის არ ლირა მეჩამტუ. ბერე ჰემუთუ-
სქიდლუტუ. ფადიშაიში ბოზო ჰე ბიჭის დაოროფუ. ბოზოქ უწუ
ბიჭის: „სი წჩხომი მუ ლოდარე? მა სი ეგკოფარე! მა ფარა-
დილო მილუნ.“ ბიჭიქ უწუ: „კაჟ“-ა. ართიკათი ქეჭოფეს. ბიჭი
10 მოხთუ-ში, სერის ბოზოს ხე ქომენთხუ. ბოზოქ უწუ: „ჰაჟა-
ჩხომიში თი ვა რენ, მუშენი ხე მენთხი.“ ბიჭი გეგონდუ. ბი-
ჭიქ უწუ: „მუნდესთი“... ბიჭიქ ბოზოს უწუ: „თი სქანი კილი-
ჭიში თუდე ვარ მოხთა-შაქის ვარ გიპარამითამ.“ ბიჭი გამახ-
თუ, იმტუ, იგზალუ.
- 15 მი-თი კალა ბიჭიქ ვარ იპარამითამს. ბიჭი დივეუ პალაღე-
ინატინეში ჰე ბიჭი იგზალუ ბაშქა ფადიშაიში ოფუტეშა; ფადიშა-
იქ ქოძირუ ჰე ბიჭი. ფადიშაიქ ქომოჯონუ დანი მუშიშე. ფადი-
შაიქ უწუ ბიჭის: „სი ჩქიმიკალა ჰაქ ტარე.“ ბიჭიქ ვა იპარა-
მითამს. ფადიშაის დერდი დავუ—ჰა ბიჭიქ მუშენი ვა იპარამი-
თამს. ფადიშაიქ თქუ: „ჰა ბიჭის მინთხაქ ოპარამითაფასე მა-
20 ჰემ კოჩის დილო ფარა მეგჩარე“-დეი, დოქარუ გაზეთის. ჰაწი
კათთა ღერის ქიგნაფუ ჰაშო დულჟა. ჰაწი მოხთამან კოჩეფე.
უწუმენან ფადიშაის: „მა ჰა ბიჭის ბოპარამითაფარე.“ ფადი-
შაიქ უწუმერს: „ოპარამითაფი, ფარა მეგჩარე, ვა იპარამითუ-
ნა, სი თი მეგოკვათარე.“
- 25 დილო ბიჭეფე მოხთეს, დილო ბოზოფე მოხთეს. ჰე ბიჭის
მითიქ ვარ აპარამითაფუ. ჰემ კოჩეფეს ირის თი ნოკვათუ ფა-
დიშაიქ. ჰაწი მაჟურა ფადიშაიში ბოზოქ ქოგნუ. „ჰე ბიჭი რე-ნა-
პალაღე, ჰეა ნოლამე ჩქიმი რენ. მა ბიდარე ბოპარამითაფა-
რე.“ ჰაწი ჰე ბოზო მენდახთუ ნოლამე მუშიშე. ახვეწუ ნო-
30 ლამე მუშის: „დომიპარამითი, ვანა ფადიშაიქ თი მემოკვათა-
სენ! ნოლამე მუშიქ ვარ უპარამითუ. ჰაწი ფადიშაი ქომოხთუ:
ფადიშაიქ კითხუ ბოზოს: „ჰა ბიჭი დიპარამითუ-ი?“ ბოზოქ
უწუ: „ვარ იპარამითუ.“ ფადიშაიქ კილიჭი ქელიწკუ. ბოზოში
თის ქოგდაკნუ. ბოზოს თი ნოკვათასენ, ჰემინდოს ბიჭიქ უწუ:

ფადიშაის: „ჰა ბოზოში თი ჩხომიში თი ვა რენ! მოთ ნოკვა-
თამ?“ ბიჭიქ დაპარამითუ.

88. ღნოსი დო იგბალი

ღნოსი დო იგბალი იდია ვეს. ღნოსიქ თქუ: „მა არ კოჩის
არ ღნოსი დობავა-მა. სი არ კოჩის იგბალი დავი-ა. ბოწკე- 5
დათ, ნამუს მაჯგინანორენ.“

ღნოსი იდუ დო არ კოჩის ღნოსი დავუ. იგბალი-თი იდუ
დო ჩიფჩის იგბალი დავუ. ჩიფჩიქ ანდლას თხორუ, უურ ნდლას
თხორუ, მასუმან ნდლას საფანიში ჩხინდი ელალუ, არ ქჷფი
ოფშა ალთუნი ქოგამილუ. ჩიფჩის ჰემინდოს ღნოსი ქოგამუხთუ. 10

ჰემინდოს წალენდო გზას დევეჯი გოლულუტუ. „ჰა ქჷფი
ოფშა ალთუნი მექჩარე. ჟემენიში ფადიშაის მენდული, ბახჩი-
ში მენდული!“ ფადიშაიშე იდუ-შ-კულე, ფადიშაიქ უწუ-ქი:
„ჰამუშე კარში ბახჩიში ქოძირით ფოქსე სუმ დლა თქვა იზინი
გილუნან, ირის თი მეგოკვათათათენ!“ ჰემუშე კარში ბახჩიში 15
არ დევე ფუქი ფაკულ, არ დევეში ფუქი ინჯილი, არ დევეში
ფუქი ჯევაყილი, ჩიფჩიშე მენდახთუ-ში, ჩიფჩის ხოლო ღნოსი
ქოგამახთუ: „ჰეა მა მუ ბოლოდარე“-ა!? ჰე-თი ჰასთეი ფადი-
შაის მენდულით-მა. ფადიშაის ულე-შ-კულე, ფადიშაი გოფქი-
მოშუ: „ჰაკო შეი მიქ მომინჯლონუ?“ „არ ჩიფჩიქ მოგინჯლონუ!“ 20

ფადიშაიქ ვეზირეფეს უწუ-ქი: „ჰამუშე კარში ბახჩიში
ქოძირით ვანა თი მეგოკვათათათენ. სუმ ნდლა ვა დეგილუნან!“
ჰემთეფექ იდუშუნეს: ჰემუშე კარში ხახინას ფარა ვა ულუ-
ტეს! უკულე თქვეს-ქი: „ჰამუს ფადიშაიში ბოზო ქომებჩათ.
სიჯა დობიხენათ!“ ფადიშაიქ არ დიდი ოხოი დუკოდუ, ბოზო 25
მუში ქომეჩუ. დულუნი დუხენუ. ჩიფჩის ქელაკიდუ. დულუნი
იფუ-შ-კულე, ფადიშაიში ბოზო ძირუ-შ-კულე ოდას ამახთუ-ში,
ჩიფჩი არ ჰემ ლოჯის ქელაჰაბუ. არ ჰამ ლოჯის ქელაჰაბუ.
ბოზო დერდიი ქოდოსქიდუ: „ბაბა ჩქიმი არ ფადიშაი რენ
დო მა ჰამ-კათა დელის მუს მემჩუ?“ 30

ფადიშაიშე ამბაი მენდახთუ. ფადიშაიქ: „ქომოფონით ჰემ
დელეფე-ა! ქომოხთი სი დელი-ა! კაპინერი მენდოფონით ჰამა!
თი ნოკვათემტე-შ-კულე, ღნოსი ქომუხთუ. „ფადიშაიშე მენ-
დემოფონით, სუმ ნენა ბუწვარე ჰემუს!“ თქუ ჩიფჩიქ. ფადიშაი-
შე მენდოფონეს-შ-კულე, ფადიშაიქ უწუ-ქი: „სი დელი ხოლო 35

ქომოხთი ჰაქ?“ „დეღი სინ ორე“-ა, უწუ ჩიჭჩიქ ფადიშაის.
„მა მუშენი დელი ბორე“-ა, უწუ ფადიშაიქ.

„მუშენი სი არ ფადიშაი რე დო მა არ ჩიჭჩი ბორე, მუ-
შენი სქანი ბოზო მა მოშჩი? ჰემუშენი დელი სინ ორე“, უწუ
5 ჩიჭჩიქ. ფადიშაიქ: „ლოგისარსუვი ჰაწი სი!“

89. ფადიშაი დო მუში სიჯალაჲე

არ ფერის არ ფადიშაი ქორტუდორენ. ჰემუს ართელი
ბიჭი ბერე უფონტუდორენ. ფადიშაის ოხორჯა დულურუ-
დორენ. ფადიშაი დიჩილუ დო ნანაშანტიში ქომოფონუ ბერეს.
10 ჰაწი ჰე ნანაშანტიშიქ ბერეს ტკობაშაში დუმმანობა ოლო-
დამს ბერეს ვარ უჩქინ, დუმმანობა-ნა ოლოდამს. ბერეს-თი
არ მამული დო არ ნცხენი უფონუნ. მუ პატი დულა ბერეს
ოლოდასენ, ჰენთეფე (!) უწუმელან ბერეს, მამული (!) უწუმეს
ბერეს.

15 ჰაწი ბერე საბახთანი მექთებიშე იგზალუ. ოკულ ბერე
მოეტუ-შა-ქის ოხორჯაქ ბერეს გარეფე დუნაზირუ, გარის-თი
ალუ ქუკათუ. ჰაწი ბერე მულუნ. ჰე ბერე-ქ-თი ჰემო ოხორის
ვარ ამხთატუ-შა-ქის მამული დო ნცხენი მუშიშა ულუტუ.
მექთებიშე მოეტუ-ში, სიწთე მამულ მუშიშე მენდახთუ. მამუ-
20 ლიქ უწუ-ქი: „ვაშა გარი ოქკომა-ა. გარის ალუ ქოგეკა-
თუ-ა დო მოთ იფხორ, აოქსე დოდურარე“-ა. ბერექ გარი
ვარ ჰკომუ. ნანაშანტიშიქ უწუ-ქი: „გარი მოთა იფხორ“-ა.
ბერექ უწუ-ქი: „მა გარი ჰკომერი ბორე“-ა. გარი ვარ ჰკო-
მუ. ბერე მაჟურან ნდას მექთებიშე იგზალუ. ჰაწ ნანაშანტი-
25 შიქ იდუმუნს: „მა ჰე ბერეს მუ ბოლოდარე“-ა. მამულიქ-ნა
უწუმეს, ნანაშანტიშიქ ქოხოწონუ. ნანაშანტიშიქ „დობიზა-
ბუნი“-ა დო დინჯირუ.

ფადიშაი ქომოხთუ: „მუ გალოდუ“-ა, უწუ. „ზაბუნ ბო-
რე-ა, ბლურურ“-ა დო მანათე იკომს. „მუ გინონ“-ა? ქო-
30 მოლი მუშიქ კითხუმს. „მა-ა მამულიში ხორცი პქკომარე-ა დო
ოკულ დოფსქიდარე“-ა. ბერე მექთებიშენ. ქომოხთუ. ბაბა მუ-
შიქ ბერეს უწუ-ქი: „მამული დობილათ-ა აოქსე ნანა სქანი
დოდურასენ“-ა. ბერექ თქუ-ქი: „მა მამული ვა პილომ“-ა.
დიდო ახვეწეს. ბერექ თქუ-ქი: „მორო დოფლით“-ა. მამული
35 დოფლეს. მამულიში ხორცი ოხორჯას ქოჩეს. ოხორჯა ქეძე-
ლუ. „ჰაწი დობიკა“-ა.

ბერე ხოლო-თი მექთებშია იგზალუ. ნანაშანტიში ილუ-
შუნს-ქი: „ჰაწ მამული ოპკომი დო ჰე ბერე ჰაწი ბოლურინა-
რე“-ა დო ილუშუნს. ნცხენიქ ნა უწუმეს, ოხორჯას ვარ უჩქინ.
ბერეში ფორჩას კაზალი ქოგობუ. მექთებშია ბერე მულუნ ჰა-
წი. მოხთუ-შ-კულე ნცხენიშე იგზალუ სიტთე. ნცხენიქ უწუ-ქი: 5
„ვაშა ფორჩა-შა ქოდოლიქუნა-შა, კაზალი ქოგობუ-შა. ფორჩა
გოტუბინამტა-ში-ა, დაჩხური ნუნწასენ დო, დოლოგოქუნამტა-
ში, კქვასენ.“ ბერე ახამდანი ოხორის ხენ. ოხორჯაქ ფორჩა
ქომოილუ. ბერეს უწუ-ქი: „დოლოქუნ ქომოგოწკა“-შა. ბერექ
თქუ-ქი: „მა დოლოქუნ ვარ მობიწკამ“-შა. ოხორჯა ქონაჩქი- 10
ნუ. „დოლოქუნუ ქომოიწკი“-ა. ბერექ: „მა ვარ მინონ“-შა დო
ვარ მოიწკუ.

ოხორჯაქ ქოხოწონუ-ქი, ნცხენიქ-ნა უწუ, მაჟურა
ნდლას ოხორჯაქ თქუ: „დობიზაბუნი“-ა დო ქოდინჯირუ.
ფადიშია ქომოხთუ ჰაწი: „მუ გალოდუ“-შა დო კითხუ. „დი 15
დო პატი ხალი მილუნ“-შა, უწუ ოხორჯაქ. „ბლურურ“-შა დო
მანაფე იქომს. „მუ გინონ-შა, მუთე სქიდარე“-ა, კითხუ ფა-
დიშიაქ. ოხორჯაქ თქუ-ქი: „ნცხენი ჩქუნნიში-ა ტკების გებინ-
ჯირარე-ა დო უკულე ფსქიდურ“-შა. ნცხენიქ ქოხოწონუ-ქი,
ჰეა-ნა თქვეს. 20

ბერე ქომოხთუ ახამდანი. ნცხენიშე მენდახთუ ბე-
რე. ნცხენიქ უწუ-ქი: „ჰანდლა მა მპილანდორენ-შა დო ჩქუ-შა
ბიმტათ-შა ვაშა ოფლუ ჩქიმის რაზი დივა-შა, უკულ სი მი-თი
ვარ გაონუნ, ნა-გიწვასენ-შა; სი-თი გოგონდინასენ“-შა დო დი- 25
პარამითეს. ჰაწი ახამდანი ფადიშიაქ ბერე მუშის ახვეწუ:
„ნცხენი დოპილათ!“-შა. ფადიშაის ვარ უჩქინ, ბერე მუშის დუმ-
მანობა-ნა ოლოდამან. „ბაბა-შა, უწუ—ნცხენი ილომტა-შა-ქის
მა დომპილ“-შა.

ბერე ხენ დო იბგარს. „მა ნცხენი ჩქიმი ვარ პილომ“-შა.
სუმ ნდლას ბერეს ოხეწუნან დო ბერე რაზი ვარ ივენ. ბაბა 30
მუშიქ ხოლო-თი ოხვეწუ. ბერექ თქუ-ქი: „ბაბა-შა, მა-შა ნცხე-
ნი ჩქიმი-ა კაე ქომომიწოფხი-ა, ალთუნიში ეგერი დომიხინა-
ფი-ა, მა-თი კაე დოლოქუნუფეთე ქომომწოფხი“-ა დო ნცხენი
ჩქიმითე სუმ ნდლას გოფთარე-ა. ნცხენი ჩქიმიში გოხთიმუთე
დობიძლა-შა დო უკულე ქონოკვათი“-ა. 35

ფადიშიაქ ბერეს დუხენაფუ ალთუნიში ეგერი დო ირ' ხო-
ლო-თი დუხენუ დო ნცხენი ქომოწოფხეს. ბერე-თი ქომოწოფ-
ხეს ბერე გვხედუ ნცხენის დო იმტუ. „ჰაქ გომდუნუტა-შა-

ქის, ბაშქა ფერის გომღუნა“-აა, თქუ. ბერე სუმ ნდლაში გზას-
 ნულუტუ. ჰაწი ბერეში ნცხენის დიდო მარიტეფე ულუტუ.
 ნცხენიქ ბერეს უწუ-ქი: „მა-აა კუდელი. ქომემიწკი-ა დო მოგ-
 ზალი-ა! კუდელი ჩქიმიში თომას ხე ოკუსეა“-ში, პანდა ძანი.
 5 სქანის ბივერ“-აა დო ნცხენი ოგზალუ. მუქ მჯვეში დოლოქუ-
 ნუფე ქოდოლიქუნუ.

არ ბაშქა მემღეკეთიში ფადიშაიშე მენდახთუ ჰე ბერე.
 ფადიშაის უწუ-ქი: „სო-თი ოჩალიშუშენი კოჩი ვარ გინო-
 ნან-ი? ფადიშაიქ უწუ-ქი: „ქო, მუქო ვარ მინონან“ დო ფადი-
 10 შაიში ძანის ჰე ბერე ქოდოდგიტუ. კაზეფე ოჯუნაფემან. ჰე
 ბერეს დიდო მარიტეფე ულუნ, ფადიშაის ვა უჩქინ. კაზეფე
 ოჯუნამს დო ქორენ, მჯვეში ფაცხას ქომეშახენ. ბაზი მეჭირ-
 და-შ-კულე, ნცხენი მუში გაშინა-ში, ტკობაშაში თომას ხეფე
 ოკუსუმეს დო ნცხენი ქომულუნ გოხაზირერი. ბერექ-თი აღნე
 15 ფორჩაფე დოლიქუნამს დო ტკობაშაში ნცხენი ოსთერამს.
 ნცხენი ოსთერამტუ-შ-კულე კუტუტა ფადიშაიში ბოზოქ ქოძი-
 რუ. „ჰააა აილუქჩი ჩქუნის ნუგამს“-აა დო ბოზო გოაშარმუ.
 „ჰა კაა ნცხენი დო ჰა კაა დოლოქუნუ ჰა ბერექ სო ძირუ“-აა
 დო კუტა-თოლი დავუ.

20 ბიჭის ვა უჩქინ, ნა-ძირეს; ბოზო ტკობაშაში ოხოსარამს.
 ტკობაშაში ოხოსარას; ბიჭის ვა უჩქინ. ხოლო-თი ნცხენი
 ოგზალუ. მჯვეში დოლოქუნუფე ქოდოლიქუნუ. თოფალ გურუ-
 ნის ქოგებედუ დო ჰაწი ოხორშე მულუნ. ბოზოქ ხოლო-თი
 ოწკენ. ბიჭიში მარიტეფე ბოზოქ ქოხოწონუ.

25 ფადიშაის სუმ ბოზო უაონუნ. კატა ფერიშე კოჩეფე მუ-
 ლუნან. „ბოზო მომჩით“-აა. ფადიშაიქ ზოპონს-ქი: „ბოზო
 ჩქიმი მა ჰეშო ვარ მეფჩამ-აა, მუთეფეს ნა-მოწონდანორენ,
 ბიჭის მეფჩარე“-ა. ფადიშაიქ დიდი დულუნი დოვუ. მთელ
 დუნძას, ნა-ტუ, ბიჭეფეს დუჯოხუ დო სუმ ბოზოფეს თითო
 30 ფორთოკალი ხეს ქოდოქაჩაფუ დო, „ნა-მოკწონდანორენ, ბი-
 ჭის-აა მეკოჯინი-ა დო ჰემუს მექჩარე“-ა, უწუ ბოზოფე მუშის-
 ფადიშაიქ.

ბიჭეფე თითო-თითო გოლოშქევეს. ბოზოფექ-თი ოწკე-
 რან. არ აღამ ბიჭის დიდო ბოზოქ ფორტუკალი ქომეკოჯინუ.
 35 ბოზო ჰემუში დივუ. ორთანჯა ბოზოქ ფაშამ ბიჭის ქომეკო-
 ჯინუ ფორთუკალი. ჰე-თი ჰემუში დივუ. მთელ უნკილაში,
 მთელიშენ-თი მსქვა რენ, ჰემუქ ჩქარ მითის ვარ მეკოჯინამს.
 მთელი დუნძაში ბიჭეფე დიხოდეს, ჩქვა მითი ვარ დოსქიდუ.

ფადიშაიქ იდუშუნუ-ქი: „ჩქვა მითი რენ-ი“-ა. ქოგაშინუ ადლუქ-
 ზი მუში. ქოდუჯოხუ ჰემუს. ჰეა გობრიწეი, გოსთიქეი ქომოხ-
 თუ. ჰემუს უნკილაში ბოზოქ ფორთუკალი ქომეკოჯინუ. მთე-
 ლი მილლეთიქ ნონჭკვალეს. „ფორთუკალი მის მეკოჯინი-ა, ჩი-
 ჩია კოჩის“-ა! ბოზოს ბიჭიში მარიტეტეფე უჩქიტუ, თქუ-ქი:
 „მა ჩიჩია დომაწონუ“-ა. ბიჭიში მარიტეტეფე მითის ჩქვა ვარ
 უჩქიტეს. ბაბა მუშის-თი პატი ქოდაწონუ. „ბოზო ჩქიმიქ რეზი-
 ლი დომწოფხუ“-ა. ჟურ უმჩანე სიჯალეფე მუშის კაა ოდაფე
 ქომეჩუ ჟინ ფადიშაიქ. აილუქჩი სიჯა მუშის დო უნკილაში
 ბოზო მუშის ჭუჭუტა ფაცხა-ქომეჩუ. ბოზო მუშის უწუ-ქი:
 „სი-ა ჰეა მეგომსქუნ“-ა. „კაა“-ა, უწუ ბოზოქ. ბიჭიქ-თი
 მესხუსე ჰიჩ. ვარ დოლიქუნამს კაა დოლოქუნუ. ოხოჯა მუ-
 შის-თი ჰიჩ ვარ ოხოწონაფემს მარიტეტეფე მუში. ოხოჯა მუ-
 შის-თი ჭუტა დერდი დავუ—„ვაშა მობლერდი“-ა.

5

10

ფადიშაის მუარებე ულუნ ჰაწი. კაა სიჯალეფე მუშის
 უწუ-ქი: „მუარებეზე ბიდათენ“-ა. „კაა“-ა, უწვეს სიჯალეფექ-
 აილუქჩი სიჯა მუშის-თი დუწუ: „სი-თი, ქომეხთი-ა, ქომეგალუ-
 ნა“-ა.

15

ბოზოფექ ფენჯეროზე იწკენან „ჰელე, ნოლამეფე ჩქუნის
 ბოწკედათ“-ა, ჟურ უმჩანეფეში ნოლამეფე გელილეს. არ საა-
 ტი-შ-კულე თოფალ გურუნის გეხუნერი, მჯვეშ ფორჩაფე დო-
 ლოქუნერი, მეანგერ კამა ელაკიდერი, ჩიჩია-თი ნულუნ. უმჩანე
 ბოზოფექ იწკენან დო ნოძიცამან: „ფუ“-ა დო მუს ამნუ-ა
 და ჩქუნის“-ა. ჭუტა ბოზოს თელი დერდი ულუნ: „ჰაა მუ პჭოფი
 მა“-ა. ჰაწი ბიჭი გელახთუ, გელხთუ, დო ფადიშაიში ოხორი-
 ნა ვარ იძირეტუ აერის ნცხენიში თომას ხე უკუსუ. ნცხენი დუ-
 მანი'სთერი ჯგიალერი ქომოხთუ. ქოგოიხაზირუ ჰექ ჰიჭი. კაა
 კილიჭი ქელიკიდუ. გოხაზირერი ნცხენი მუშის ქოგებედუ დო
 ჰეშო კაპინერი ნულუნ-ქი, იხი'სთერი.

20

25

ფადიშაი სიჯალეფე მუშიკალა ნა ნულუტუ აერის, უკაჩ-
 ხელე ეკიწკედე-შ-კულე არ სერსი მულუნ იხი'სთერი. მენდოწ-
 კედე-ში, ნცხენი დო კოჩი ვარ იძირენ, დუმანის ონტალერი
 მულუნ. გზა ქომეჩეს ჰემუს. ჰეა ჰენთეფეს გოლუხთუ. მუარე-
 ბეზე იგზალუ. ჰანთეფე ნიტე-შა-ქის, მუარებე დოჩოდინუ. მუა-
 რებე დოჩოდინუ-შ-კულე, მუქ კითი მჭკონის ჭუტა მარა ქე-
 ჭოფუ.

30

35

ფადიშაი უმჩანე სიჯალეფე მუშითე მეხთუ-ში, მუარებე
 ჩოდინერი ტუ: „მიქ ოჩოდინუ ჰა მუარებე?“ თქუ ფადიშაიქ.

ბიჭი ვარ იჩინუ. ხეს მარა უძირუ ბიჭის. კუჭუტა ბოზო მუ-
შიში ბოხჩა ბაბა მუშის ულუტუ. ჰე ბოხჩათე ბიჭის კითი
დუკორუ. ბიჭი ხოლო-თი გოლუხთუ ჰენთეფეს დო ოხორიშე
ნულუნ. მჯვეში გურუნი მუში ნა-ტუ, მერიშე მენდახთუ. ხო-
ლო-თი მჯვეში ფორჩაფე დოლიქუნუ, თოფალ გურუნის გე-
ხუნერი. ჰენთეფე მულუნან-შ-კულე „ჰაწი მებულურ“-მა დო
ოწირუ. ნონკვალეს: „ჰაწი მუნდენერი მულურ-მა, ჩქუ მუარებე
დობოჩინით“-მა. ფადიშია უმჩანე სიჯალეფეთე ოხორიშა
ქომოხთუ.

10   ჰე-თი არ საატი-შ-კულე თოფალი გურუნითე მულუნ.
ნოძიცეს უმჩანე სიჯალეფექ. ოხორჯა მუთეფემის უწუმელან:
„გზას გობოქით“-მა. კუტა ბოზოს ხოლ დერდი ულუნ. ბიჭიქ
ჰენთეფე-ნა ვუ, ვარ უჩქინ.

15   ფადიშიაის თოლი ქაორი დავუ. უკულე თქვეს-ქი: „თო-
ლიში ილაჯი ბულბულიში მქა რენ“-მა. ჰაწი უმჩანე სიჯალეფე
მუშის უწუ ფადიშიაიქ: „ბულბულიში მქა დომიგორით“-მა. უმჩა-
ნე სიჯალეფე (!) ჰაწი მქა გორუმან. ჩიჩია სიჯა მუშიქ დოლოქუ-
ნუ დიქთურუ დო ჰენთეფემენ ორდო იგზალუ დო ბულბულიში
მქა ქოძირუ. უმჩანე სიჯალეფეს უწუ-ქი: „მუ გინონან-მა?“ ჰაწ
20   ბიჭი ვარ იჩინომან ჰენთეფექ. „ბულბულიში მქა მა მექჩარე“-ა,
უწუ ჰე ბიჭიქ. „მუკოს მომჩათენ“-მა. „მა ფარათე ვარ მექ-
ჩამთ“-მა, უწუ ჰე ბიჭიქ: „კაპულას-მა თითო ნალიში ტამურლა
გეგჩათენ-მა დო უკულე ბულბულიში მქა მექჩათენ“-მა. „კაა“-ა,
უწვეს ჰენთეფექ. კაპულაფეს თითო ტამურლა ქოგეჩუ უმჩანე
25   სიჯალეფეს ჰე ბიჭიქ დო გურუნისი მქა ქომეჩუ. „ბულბულიში
მქა ქომოგილით“-მა დო ქომოხთეს ფადიშიაიშ მანიშე. ფადი-
შიაის-თი კაა დაწონუ დო, თოლის გოლუსვეს-შ-კულე, ჰეკო
ჩქვა თოლი ადუ. ჰაწი ჰემუთე ჩარე ვა ივუ.

30   ფადიშიაიშ აილუქჩიქ კაზეფე ოჯუნამს მჯვეში დოლოქუ-
ნუფეთე. ოკულე ბიჭი გზაკალა დანჯირუ. დანჯირუ-ში, კო-
რერი ხე ვალე ქოდადუ. კუტა ფადიშიაიში ბოზო გზას გოლუ-
ლუტუ-შ-კულე ბოხჩა მუში ქოძირუ დო იჩინუ ბოხჩა მუში.
ფადიშიაიშე იდუ დო „ბაბა“-მა, უწუ: „სი ბოხჩა ჩქიმი სო-
ილი“-ა? „ბოხჩა სქანითე-ა, მუარებე იქომტუ-შ-კულე-ა არ
35   ბიჭის ხე ნაკვათუ დო ჰემუს ხე დობუკორი“-ა. უნკილაში ბო-
ზოქ უწუ-ქი: „ვარ ბაბა-მა, ბოხჩა ჩქიმი-ა აილუქჩის კითი
კორერი ულუნ“-მა. „ვარ-მა, აილუქჩი სო რტუ-მა, ჰემო დო-

გაწონუ“-მა, უწუ ბაბა-მუშიქ. ბოზოქ უწუ-ქი: „ვარ ბაბა-მა, ბოზხა ჩქიმი მა ბიჩინომ“-მა.

ფადიშაიქ დუჯოხუ აილუქჩი სიჯას. ბოზო იდუ. უწუ-ქი: „ბაბაქ გიჯოხუმს“-მა. ჰე-თი თომას ხე უკუსუ დო ნცხენი მუ-ში გოხაზირერი ქომუსთუ. თელი კად დოლოქუნეფე ქოდოლი-ქუნუ, ნცხენი მუშის გეხედუ დო ფადიშაიშ ოხორშე ქომოხთუ. ბულბულაში მქა ეშიდუ დო თოლის გოლუსუ. არკელენი თო-ლი ქოგონწკუ. მაქურას-თი გოლუსუ, ჰე-თი ქოგონწკუ. ბიჭის მენდოწკედუ-ში, ჰე ბიჭიქ ხე დომინახუ ხოლო-თი. უწუ-ქი: „ხე შინახერი მოთ გილუნ-მა, ხე მოწირი!“-ა. ბიჭიქ ხე ვარ ოწირუ. „ილაქი ხე მოწირი“-ა, უწუ ფადიშაიქ. „მაქურა სიჯალეფე სქანის ქოდუჯოხი-ა დო ოკულე ხე გოწირარე“-ა. სიჯალეფეს ქოდუჯოხუ. „სიჯალეფეს კაპულას გოწკედი“-ა, უწუ ჰე ბიჭიქ. ფადიშაიქ უწუ სიჯალეფეს: „კაპულა მოწირით“-მა. ჰენთეფეს ონჯლორე ავეს. ლაქიმ კაპულა ქოწირეს. „ჰადა მუნ ორენ“-მა, უწუ ფადიშაიქ. „ფარა-თი მქა ვარ მომჩეს-მა დო ტამურლა გემჩეს დო ოკულ მქა მომჩეს“-მა. ფადიშაიქ ნონჰვალუ. „ონჯლორ მოთ გემიტალით“-მა! აილუქჩი ბიჭიქ-ნა ტუ, თქუ-ქი: „ტამურლა-თი ჰა გეფჩი-ა, გურუნში მქა მა მეფჩი-ა. მუთეფეშენ ორდო ბულბულიში მქა ქობძირი დო დოფ-შინახი-ა. მუარებე-თი ნა პი, მა ბორტი-ა. ბოზხა სქანითე ხე-ნა მიკორი, მა ბორტი“-ა დო ხე ქოწირუ.

5
10
15
20
25

ფადიშაიქ ყურ თოლეფეს ქოგახველუ ბიჭის. ფადიშაი-ლული მუში ბიჭის ქომეჩუ. მუშ აერის ბიჭი ქოდოხუნუ. მაქურა სიჯალეფეს თუდე პატი ოდა ქომეჩუ. დიდი დულუნი დოვუ.

90. ნინილა ლო კოჩი

არ დაღეფუნას არ კოჩიქ დაჩხური ნუნწუ. დაჩხური დიდო დიჭუ. ანჯაშა მესთუ დაჩხუი დო წიწილა გეშახეტუ ნჯაშ ჟინ. წიწილა ურამტუ. ბაშკა კოჩი მოხთუ, წიწილაქ-ნა ურამტუ აერისა. კოჩის უწუ-ქი: „ჰაქ ქოგემიონი“-ა. კოჩიქ უწუ-ქი: „მა მუჭოში გეგიონარ“-მა. „ვარ, ილა გემიონი“-ა, ოხვეწუ.

30
35

კოჩიქ ჩატალი ბიგა ქომეკვათუ, წიწილას ქონუნტუ ნჯა-შა. წიწლა ჰე ბიგას ქოგეხედუ. ბიგას მოკახთუ, მოკახთუ დო კოჩის ალის ქოგაკორუ. კოჩიქ უწუ: „ქოდოხედი“-ა. წიწლაქ: „ვარ-მა, ვარ დობხედუ“-მა. კოჩიქ: „მუშენი-ა, სი-ა იჭვაფუ-ტი-ა დო მა მოგიშლეთინი“-ა. წიწილაქ უწუ-ქი: „სი მომიშლე-თინი-ა, კაა-ა, ლაქინ-მა სქანი სთერ არ კოჩიქ დაჩხურ ნუნ-

წუ-მა დო მა ბიკვაფუტი-ა. მა ჰაწი სი გჰკომარე-ა. ვარ დოფ-
ხედურ“-მა. კოჩიქ ოხვეწუ: „ქოდოხედი-ა. მა სი დილო
კაობა გოლოდი-ა. დაჩხურის იკვაფუტი-ა დო ვა გჰვი დო
მოგიშლეთინი-ა დო ჰაწი მოთ მჰკომარე“-ა. წიწილაქ უწუ:
5 „კოჩიშენ კაობა ვარ ივენ“-მა. „ვარ“-მა, კოჩიქ ოხვეწუ წიწი-
ლას. „მუ ივენ ქოხომიშქვი“-ა. წიწილაქ: „ილლა ვარ გჰკო-
მარე-ა. მა ჰაშო ჯინიქის გეგხეტა-მა დო ჰაშო გზას ბიდათ-მა.
სუმ შეი მუნთხა მემადანორენ. ჰენთეფეს დობკითხათ-მა. ჰა
კოჩი ბჰკომა-ი მოთ ბიბხორტა-მა. სი არ მუთუ დომიწვი.“

10 ოკულე მეხთეს, მეხთეს დო არ დიდი დაღის არ ჩიფთი
ხოჯი გოშახეტუ. ხოჯის დოკითხეს. ხოჯიქ წიწილას უწუ:
„ოჰკომი“-ა. კოჩიქ უწუ ხოჯის: „მუშენი“-ა. ხოჯიქ უწუ-ქი:
„კოჩიშე კაობა ვარ ივენ“-მა. კოჩიქ: „მუშენი“-ა. ხოჯიქ უწუ-
ქი: „მა-მა ეჩი წანას-მა კოჩიშენი ბიჩალიშამტი-ა. კაჲ კაპეტი
15 ბორტი-ში-ა. ჰაწი დობიბადი-ა დო ვარ მაჩალიშუ-მა. კოჩიქ
მემტკოჩუ-მა. ვარ გვარი მომჩამს-მა დო ვარ წკარი-ა. ჰა და-
ღის მუთუ ქობძირ-ნა, ობიბხორ-მა დო ვარ-ნა, მუთუ ვარ-მა
დო ჰაშოთე ბლურურ“-მა. ჰაწი ჰემა ნაშქვეს.

ხოლო გზას ნულუნან. იდეს, იდეს დო არ დუზის არ
20 ბადი ნცხენი ქოგოშახეტუ. ნცხენის ქოდუჯოხეს. ნცხენი ქო-
მობთუ. წიწილაქ ნცხენის დოკითხუ: „მა ჰა კოჩი ბჰკომარე“-ა.
კოჩიქ ნცხენის უწუ-ქი: „მა ჰამუს-მა ჰაშო დიდი კაობა ბო-
ლოდი“-ა. ნცხენიქ: „მუ“-მა? უწუ. კოჩიქ თქუ-ქი: „არ და-
ღის-მა დაჩხური იკვეტუ-მა დო წიწილა ნჯას გეშეჩაჩუ-მა,
25 იკვაფუტუ-მა დო მა ჰემა ქოგებოჲონ-მა, მობუშლეთინ-მა. ჰა-
წი-ა,—გჰკომარე,—მიწუმეს“-მა. ნცხენიქ თქუ-ქი: „გჰკომას“-მა.
კოჩიქ: „მუშენი“-ა.? „მუშენი-ა დო კოჩიშე კაობა ვარ ივ-
ენ“-მა, უწუ ნცხენიქ. „მა-მა კაჲ გენჯი ბორტი-ში-ა, კოჩი-ა პან-
და კაპულას გეხუნერი გობოჲონამტი-ა. ჰაწი-ა დობიბადი-ა
30 დო დობიხრაკი-ა. კოჩი ვარ გომაონენ-მა, ვარ მაჩალიშენ-მა.
კოჩიქ მემტკოჩუ-მა. კაჲ-ა დო ოგჰკომას-მა, ოგჰკომას“-მა.
ჰაწი ჰექ იგზალეს.

იდეს, იდეს დო არ ჲერის მკაფუ ქობირეს. მკაფუს
ქოდუჯოხეს. მკაფუ ქომობთუ. „მუნ ორენ“-მა, უწუ მკაფუქ:
35 კოჩიქ უწუ-ქი: „არ ჩქიმიშენი კაობა დოვი“-ა. მკაფუქ: „მუ-
შენი? მუნ ორენ“-მა? კოჩიქ უწუ: „მა-მა ჰა წიწილას დილო
კაჲ დულმა ბოლოდი-ა. იკვაფუტუ-მა დო მობუშლეთინ-მა დო
ჰაწი „გჰკომარე“ მიწუმეს-მა დო სი არ მუთუ დოთქვი“-ა.

„მა ჰეშო ბზოპონ-მა, ოგჰკომას“-მა, უწუ მკაფუქ. კოჩიქ: „მუ-
შენი“-ა? „კოჩიშე კაობა ვარ ივენ“-მა. „ვარ“-მა. კოჩიქ ოხვე-
წუ: „კაა შეეფე მექჩამ-მა. ქოთუმე მოგიონარე-ა დო მომიშლე-
თინი“-ა. მკაფუქ უწუ-ქი: „ოქი, ჰეშო რენ-მა მა ქომოგიშლე-
თინა-მა დო სი მოთ გოგოჰკონდუტას“-მა. კოჩიქ: „ვარ-მა,
ვარ გომოჰკონდუტას“-მა. მკაფუქ უწუ წიწილას: „ჰაწი-ა
თუდე ქოდოხედი“-ა. წიწილა ქოდოხედუ. კოჩის უწუ-ქი: „არ
ბიგა ქეზდი“-ა. კოჩიქ ბიგა ქეზდუ. „წიწილას გეჩი“-ა. კოჩიქ
გეჩუ დო დოაღუ წიწილა.

5.

„ჰაწი მობიშლეთინი-ა, ჩქვა მუ გინონ“-მა? მკაფუქ უწუ-
მეს კოჩის. „მა-მა ბიგზალა-მა ჰაწი. სი-თი გზას სქანის იდი“-ა,
უწუ კოჩის მკაფუქ. კოჩიქ: „ვარ-მა, სი-ნა კაობა მოლოდი-ში,
მა-თი არ კაა კაობა გოლოდარე“-ა. მკაფუქ: „ვარ-მა, მუთუ
ვარ მინონ“-მა. კოჩიქ: „ილლა ვარ-მა. სი ჰაქ ქორტა-ა, მა-მა
ქოთუმე მოგიონარე“-ა. მკაფუქ: „კაა“-ა. კოჩიქ: „მა მობულ-
ურტა-შა-ქის, სი იმტაფურ-მა დო მა მცუდიში ვარ გომალენ-მა
თოკითე-ა ქომეგოკორა“-მა. მკაფუქ: „ვარ-მა, მეკორუ ვარ უნ-
ონ“-მა. კოჩიქ ვარ დაიჯერუ დო ქონოკორუ დო მუქ მენდახ-
თუ. „ქოთუმე მოგეონარე“-ა დო ჯოლორეფე დოკორობუ არ
ხუთ-აში, ჭუვალის ქოდოლობდუ. ქომოაქიდუ კაპულას, ქომოხ-
თუ მკაფუშა. მკაფუქს. უწუ-ქი: „აჰა-მა, არ ჭუვალი ქოთუმე
ქომოგეონი“-ა. ჭუვალი ქოდოდგუ. მოჩოდინუ. ჯოლორეფე
ქოდობდუ. ქონუტალუ მკაფუქს. მკაფუქს მეჭიშეს. მკაფუქ:
„ბიბტა“-მა, ვარ ამტინუ. კოჩის უწუ-ქი: „კოჩიშე კაობა ვარ
ივეტუ-მა, მა მიჩქიტუ-მა. მა-მა თი ჩქიმის მა ბოლოდი“-ა.
ჯოლორეფექ ოჰკომეს.

10

15

20

25

91. ოთხო ჯუმა

არ ღერის ქორტეს ოთხო ჯუმა. ჰენ დიდი-ნა-რენ, დელი
რენ დო გამსარათ ჯოხონს. მაყურა ჭუტა ჯუმალეფ(!) ნა-რენ,
ულუნან მართემე დო ჰენთეფეს ნოძიცამან: „თქვა-მა გამსარა-
თხ'სთერ ივათენ“-მა. ჰენთეფე მენდახთეს ოხორი მუშიშა. ჰენ-
თეფექ თქვეს: „ჩქუნი დიდი ჯუმა დოპილათ-მა. მართეფექ მე-
მოძიცამან“-მა. „ვარ მოთ პილომტათ“-მა, თქუ-ქი ჭუტა ჯუ-
მაქ. „ურუსის არ ასლან უფონუნ-მა. ჰემა ეპკოფათ-მა დო გამ-
სარათის ქომეგზათ-მა დო ჰემუქ ჰემა დოაღუმს“-მა. იდეს დო
ქეჭოფეს.

30

35

გამსარათი ჰემუსს ქოგეხედუ. ლაქინ ნცხენის მუდ ვარ ახენუ. ნცხენი ქოდოდგითუ. უწუ გამსარათის: „ჰაწი მა სქანი ბორე“-ა. ხოლო ქომობთუ გამსარათი ოხორ მუშიშე. მაჟურა ჯუმა მუშიქ თქუ-ქი: „ხოლო მუთუ ვარ ალოდუ“-მა. ოკულ გამსარათიშ ჯუმა ქოდინჯირუ. კითხუ გამსარათიქ: „მუ. გალოდუ“-მა?. „მა ზაბუნ ბორე“-ა. შქით მაილაშ ჰექოლე არ წკარი რენ-მა დო ჰეკ არ ბოზო მულუნ-მა, ჰემუს ულუნ-მა ალთუნიშ კუკუმა. ჰემუთე წკარ ვარ მომილა-მაქის-მა მა ვარ ფსქიდურ“-მა! „კაე-ა მა მებულურ“-მა.

10 გამსარათი ასლანის ქოგეხედუ დო იგზალუ აში მაილა-შა-ქის დო მაშქითას ვარ ალუ. ასლანე ქოდოხუნუ. მუქ კუჩხეთე იგზალუ გამსარათი. მენდოწკედუ-ში, წკარი ქორენ. ჰემეკალა ქუტა კური დოვუ დო ჰეკ ქოდოლოხედუ. ოწკედუ-ში, ფუთხინერი, ალთუნიშ კუკუმა დოქაჩერი ბოზო მულუნ. წკარი ბოზოქ ქეზდუ. გამსარათიქ ქონაკაპუ კუკუმას.

15 ნაკაპუ-ში, ბოზო გოაქიმოშუ. ბოზო მექიშუ გამსარათის. ბოზო ჰემო ტუ-ქი, კოჩის ხე ქოგეჩატუ-ნა, კოჩი დოდურუტუ-ვარ ნაჭიშუ გამსარათის. მაილაშე ქეშახთუ. გამსარათი მუში ნცხენის ქოგეხედუ. იმტუ გამსარათი. „ჰამ დუნმას,—უწუ ბოზოქ,—გამსარათი-ა დო არ კოჩი რენ-მა. სი რე-ა, დიდო სქიდი“-ა. გამსარათი იგზალუ ოხორი მუშიშა. ჯუმა მუშის ქოგაჟუბუ წკარი. ჯუმა მუში ქეასელუ. გამსარათიქ ქეზდუ კუკუმა. ქუტა მეაორუ. ჰემა ალთუნი დივუ. წკარ ალთუნი დივუ. კატა ნჯაში ქაოქიშე გობთუ დო ქოგობუ. მთელი ალთუნი დივუ.

20 25 ჰაწი ქოგნუ ურუსიქ. ქომობთუ გამსარათიშა. „სი ჩქიმი კუკუმა დო ნცხენი მოთ მემიხირ-ი?“ „ვარ, მა ვარ მეგიხირი.“ ურუს იგზალუ სუდიშა. სუდიქ უწუ გამსარათის: „ჰემუს სთერი კუკუმა აჩქვა ქომოგალუ-ნა-მა, სქანი რენ“-მა. ჰემუს ქომეჩუეჩი დო არ წანა. გამსარათი „კაე“-ა დო ნულუნ. „ორდო ვარ მოხთი-ნა“-მა, სუდიქ უწუ: „ჯუმაღეფე სქანის თი მებოკვათარე“-ა.

35 გამსარათი ასლანის გეხედუ დო იგზალუ. არ ფადიშარიშ ოხორიშა მენდახთუ. ფადიშარიშ ასქერის ქიმიქ იბგარს, ქხმიქ იხიციანს. გამსარათიქ უწუ: „მუ ალოდუ სქანი ასქერის?“ „მუ ლოდარე-ა, ვარ მიწვი“-ა. „კაე-ა. დოგიწუმერ“-მა, უწუ ფადიშაიქ. დუწუ: „ჩქიმი ასქერის გმარი ვარ ულუნ-მა დო ჰემუშენი იბგარან-მა. მა არ კარავი მდონუნ-მა. ზულას-მა ვარ ალინენ-მა. ჰეგ-მა(!) გეღამს-მა დო ჰემუშენი მუთუ ვარ მომაღენ-მა

დო იზგარან.“ გამსარათიქ უწუ ფადიშარის: „სქანი კარავი
მა ქომომჩი“-ა დო აჩქვა კაპიტანი ქომეჩუ ფადიშაიქ.

გამსარათი ქოგეხედუ კარავის დო ჰაწი კარავი ნულუნ.
გამსარათი იგზალუ, კარავიმ ტრუპას ოწკენ. მენდოწკედუ-ში,
ფუთხინერი არ ბოზო მაწკინდი კარავიმ ტრუპას ოხონკანემს.
გამსარათიქ ნაკაპუ დო ქომოწკუ. კარავის ჰიჩ მუდ ვარ აღოდუ.
ფადიშაის უწუ გამსარათიქ: „ჰაწი იგზალი-ა დო სქანი ასქე-
რეფეს გჳარი ქომული.“ ფადიშაიქ უწუ გამსარათის: „მუ გინონ
სი-ა? მუ მექჩა-ა? „მა სქანი მუთუ ვარ მინონ-ა. კარავი მომ-
ჩი დო არ სუნთხა ბიდარე“-ა. „კაა“-ა, თქუ დო ქომეჩუ კარა-
ვი ფადიშარიქ. იგზალუ გამსარათი. არ სონთხა ქოგეხეთუ
დიდი ღუზის. კარავის უწუ: „იგზალი სქანი ფადიშარიშა!“
იგზალუ კარავი.

გამსარათი ჰაწი ნულუნ ღუზის. არ სონთხა მენდახთუ,
არ ფადიშაიმ ოხორიშა. ფადიშაიქ იზგარს. გამსარათიქ უწუ:
„მუ გოდოდუ“-ა. „სი მუ ღოდარე, მა მუ მადოდუ.“ „ვარ, მა
დომიწვი“-ა. დუწუ ფადიშარიქ გამსარათის: „მა არ ბერე დო-
მიღურუ-ა დო კატა სერის თაბუთი ეშემაღერი ბძირომ-ა დო
ჰექ კარაკოლი დობოდგინამ-ა. ჰენთეფე-თი ღურეი ბძირომ“-
ა. უწუ გამსარათიქ: „ჰამსერი მა ფჩვარე“-ა. „სი მოთ ჩუ-
მერ-ა? სი-თი დოდურარე“-ა, ფადიშაიქ უწუ: „ბლურა-ნა
დობლურა-ა, ჰამსერი საატი ვითოჟურიშა-ქის კოჩეფე მოთ
გამოშქემერ“-ა. იგზალუ გამსარათი.

ჰაწი მეზარემ დანის დონთხორუ მუქ-თი დო ქომეშახედუ
გამსარათი. მენდოწკედუ-ში, არ ბოზო მულუნ. დამჩის გეხუნე-
რი ქომონთუ ჰემ ღურეღიშა. კამჭი ქოდიქაჩუ დო არ ქო-
დონკანუ ჰე ბოზოქ. ჰექ მი-თი ქორტუ-ნა, ირი ხოლო დოდუ-
რუტეს დო კამჭი გეჩუ მეზარეს. თაბუთითი (!) ქეშახთუ ღუ-
რეღი ბიჭი. ბოზოქ ბოხჩა ჰემ ღურეღის ქონუსუ დო დიკაფუ
ჰემ ღურეღი. დამჩი ქოდორჩუ ბოზოქ დო ქოდინჯირეს. გამსა-
რათიქ ოწკედუ. ბოზო დო ბიჭი დინჯირეს. გამსარათიქ ხე გა-
მილუ დო ნუხირუ კამჭი. ბოზო გამალუ. „მინთხანი ქომონთუ-
-ა, ჩქიმე კამჭი მემიხირუ“-ა. ბოხჩა ეშილუ ბოზოქ, ბიჭის
ნუსუ დო ბიჭი დოდურუ დო ბოზო იგზალუ.

გამსარათი ქეშახთუ ლეტას დო ჰემ ღურეღი ბიჭი ხოლო
ქოდოხუ, იგზალუ ფადიშაიმ ოხორიშა გამსარათ. „ჰაწი ბიჭი
სქანის მუთუ ვარ აღოდენ“-ა. დოთანუ. ფადიშაიქ უწუ გამ-

სარათის: „მუ გინონ“-აა? „მა სქანი მუთუ ვარ მინონ“-აა, გამსარათიქ უწუ.

5 გამსარათი საბახთანი იგზალუ დო არ ოქთი ფერის ქეშახ-
თუ. უინ ეშახთუ-ში, არ მსქვა დუზი ქორენ. ჰეკ არ მსქვა
ოხორი ქოგედგინ. გამსარათი ქამახთუ ოხორის. მენდოწკედლუ
ში, მუს-ნა უნტუ კუკუმა-სთერი სუმ ქორენ. ოკულე გამსარა-
თიქ ოწკედლუ სუმ სტიქანითე შერაპი ქოდგინ, ეზდუ დო ოშუ
10 გამსარათიქ. აჩქვა პაპიროზი ქოგელაძინ ჰეკ სტოლის. ქეზდუ
გამსარათიქ დო შუმს. დიჩოდუ-ში, მეტკომერტუ. გოწკედლუ-ში,
ხოლო პაპიროზი დივუ. დივუ დო სტოლის ქოგელიდუ. მუ დოტ-
კობუ გამსარათი.

მენდოწკედლუ-ში, სერის სუმ ბოზო ქომოხთეს. ბოზოქ
თქუ-ქი: „ჰამსერი ნოპეტითე ფჩვით!“-აა. მაჟურაფე დინჯირეს.
ჰენ დიდი ნა რენ-ქ(ი), ჩუმერს. ჰე-თი ქოდანჯირუ. გამსარათი
15 გამახთუ, სტიქანის-ნა დგიტუ, შერაპეფე ოშუ დო დოტკობუ.
ბოზო გამალუ. დუჯოხუ-ქი: „შერაპეფე თქვა შვით“-აა? „ვარ,
ჩქუ ვარ ფშვით“-აა. ჰეაა დინჯირუ დო, ორთან ბოზო-ნა რენ,
ჰემუქ ჩუმერს. ჰე-თი ქოდანჯირუ. გამსარათ გამახთუ, ხოლო ოშუ
20 შერაპეფე დო დოტკობუ. ბოზო გამალუ. ბოზოქ თქუ: „შერა-
პეფე მოთ შვით“-აა. „ჩქუ ვარ ფშვით“-აა. ჰენ ჭუტა-ნა რენ,
ბოზოქ ჩუმერს. ჩუმერს დო დინჯირუ. სანქის დინჯირუ. გამსა-
რათ გამახთუ. ბოზოქ ოჭოფუ გამსარათ დო გამსარათი ხოლო
დოტკობუ.

ბოზოქ უწუ მაჟურაფეს: „ჰაწი ჰაქ ქორტუკო-ნა, მუ იქომ-
25 ტით“-აა. ჰენ დიდი-ნა რენ'ქ: „მა მენდემამენტი“-ა. „გამსა-
რათი ჰაქ რენ“-აა დო გამსარათი ქოგამახთუ. ალის ქოდო-
ლაკიდეს. გამსარათიქ იდუშუნს. „მუ გალოდუ“-აა, უწვეს.
„ჩქიმი ჯუმალეფე ქუმანიში თი ნოკვათანორენ-აა, ჰემუშენი
ბიდუშუნ“-აა. „ჰემუშე მოთ გაშქურნეტას-აა, საბახთან ჰეკ ბი-
30 ვერო“-აა, უწუ ბოზოქ.

საბახთან იგზალეს ბოზოფე დო გამსარათი. კუკუმა-თი
ქეზდეს. იგზალეს გამსარათიში ოხორიშე. „ხოლო ქომოხთუ
ჩქუნი ჯუმა-აა. კუკუმა-თი ქომოილუ“-აა, თქვეს ჯუმალეფექ.
ჰაწი ურუსის ქოდუჯოხეს, „კუკუმა, აჰა, სო რენ!“ სუდი-თი
35 ქომოხთუ. ურუსის ნოკვათეს თი: „სი მცუდი მოთ თქვი“-ა.
ბოზოფე ქომეჩუ ჯუმალეფე მუშის დო ჰეკ დიდი დულუნი
დოვეს.

92. თ ე მ გ ე ლ ი

არ ფერის ქორტეს არ ბერე დო არ ნანა. ნანა მუში პაზა-
რიშა ულუტუ დო ბაზიქეი ნანა მუშიქ კაზეთა მუმერტუ. იკით-
ხომტუ, დო ოთხო წანა რენ, ბერე მუშის დუნდა ვარ უძირუ-
ტუ. ა'ნდლას ნანა-მუშიქ უწუ-ქი: „არ დუნდა ქოგოილი-ა. ჰან-
დლა პრაზნიკი რენ“-ა, თქუ. ბერე თამო-თამო ქოგამახთუ. არ
ფერიშა იგზალუ. ჰექ ტუცა ტარონი ტუ დო ბერე ქოდინჯირუ.
დინჯირუ-შ-კულე მჭაჯეფე ქოგაბლეს. ქოგაბლუ-ში, ბერექ კამა
ელიწკუ დო ბერექ კამა მოინქინუ-ში, სუმოში ყურენეჩი დო
ვით მჭაჯი დოფლუ. ჰე ბერე არ დემირჯიშა იგზალუ დო დი-
დი კამაში ხეს... ჰე ბერექ უწუ-ქი: „ჰა კამას ქომემიჭარი
სუმომ ყურენეჩი დო ვით კოჩი დოპილი“-ა, თქუ დო ჰა კოჩი
არ ფერის ნულუნ.

5

10

ნულუნ-შ-კულე არ დივი ქონაგუ. თემბელიქ უწუ-ქი: „მა
ჰამ ლალის ქომეკემფონ-მა დო, მეკიფონომტუ-ში, ლალიშ ორ-
თამა-ნა მეხთეს, ჰემინდორას დივიქ უწუ-ქი: „ჰაკო სუბუქი
მოს რე“-ა. „ვარ, მა სუბუქი ვარ ბორე“-ა, თემბელიქ უწუ-
„მა ნცას ხე მოქაჩუნ-მა. მა ხე ნცას ოხოზუმქვა-შ-კულე, სი
ნიზარე“-ა, თქუ. ჰემუქ ჯებემენ ეშილუ ბიზი. ნოცონუ. ნო-
ცონუ-ში „ეა, ეა დუჯოხუ. ამან ნცას ხე ქაკინ“-ა, უწუ დი-
ვიქ. ჰაშოთე ქომეკახთეს დო დივიშ ოხოროშა იგზალეს. ჰექ
გოდოხედეს დო ისინაფამან. დივიქ უწუ-ქი თემბელი: „სი ჰაქ
დოხედი-ა დო მა ბიდა დო ნთხა დო მცხური(!) პილარე-ა დო
მობიონარე-ა დო პკკომათ“-ა. თემბელი ოხოის ხენ.

15

20

დივი იგზალუ აფჯილუღიშა დო ნთხა დო მხურთ ქომოფ-
ონუ დო დოგუბეს დო ლალიშ ქინარიშა იგზალეს. თემბელი
ლალიშკელე ქოდოხედუ დო თემბელიში ფაი... დივის თი ფაი
მუში უღუნ. ჰაშოთე ხენან დო გჳარი იმხონან. თემბელი კაპი-
ნერ-კაპინერი ლალის ოხვამს დო უწუმეს-ქი: „მა დიდა გჳარი
ბიმხორ“-ა დო ომცუდინამს. თემბელიქ ჰუტა იმხორს. დივის
აშქურნუ. „ჰამუქ ჰუტა-ჰუტა მა-თი ომკომასე“-ა! თემბელიქ
უწუ: „სქანი ფაიშ გვერდი ქომომჩი“-ა დო დივის აშქურინუ
დო დივიქ ქომეჩუ. ჰაწი ქეახელეს დო ოხოროშა იგზალეს. ჰა-
წი დისერუ დო ინჯირნან.

25

30

ქოდინჯირუ-შ-კულე, დივი ეახელუ დო ხუთ ფიცარი არ-
თიკათის ქოკოდუ დო დიინტინუ-შ-კულე ჰემუს სერსითე თემ-
ბელი ოხოროში თავანის ქოგაოლუ. დივიქ, თემბელი-ნა ჯან.

35

- ტუ, ღერის მენდოწკედუ. თემბელი ვა რენ. ჟინდოლე მენდოწ-
კედუ-შ-კულე, თავანის გეხენ. დივიქ უჯოხუ: „ჰექ მოთ გეხე?
მუ იქომ“-ა. „მა ჰაქ იხი მემობარს“-ა, თქუ თემბელიქ. დი-
ვიქ უწუ-ქი: „ქოგეხთი“-ა დო გაულუნ. დივის აშქურინუ დო,
5 ნიმტეტუ-ში, თემბელი დივიში იხითე ნცას გუნკაპუტუ. დივიქ
უწუ-ქი: „ჰექ მოთ გუნკაპურ“-ა. მა ჰაქ გობულურ“-ა. ჰე-
შოთე თემბელი ჟინ გუნკაპუნ. დივი იდუ, იდუ, ზულას ქოდო-
ლოხთუ. თემბელი-თი ჰეშოთე მელუ, დოლურუ.

93. ნინილა ლო ბოზო

- 10 არ ღერის ქორტესდორენ არ ქინი დო ბადი. ჰენტეფეს ვარ-
ავეტეს პერე. არ წანას, ჟურ წანას ბერე ვარ ავეტეს. ოკულ
იხვამეს, „წიწილა ტუკო-ა დო არ ბერე დომავატეს“-ა. ჟურ
ნდლა-შ-კულე წიწილა დავეს. დიდი წიწილა აჟლია'სთერი
ირდენ. ჟურ წანერი დივუ. სუმ წანერი დივუ.
- 15 ჰაწ წიწილაში ბაბაქ თქუ: „ბერე დობოჩილათ“-ა. ნანა
მუშიქ თქუ-ქი: „წიწილას ბოზო მიქ მეჩამს“-ა. თქუ-ქი: „ჰე-
მუშ კისმეტი სონთხა რე, ქორენ“-ა. მენდახთუ ფადიშარიშე
ბაბა მუში. უწუ ფადიშარის წიწილაში ბაბაქ: „ბიქი ჩქიმი ოჩი-
ლუში რენ-ა დო ბოზო სქან ქომეჩი“-ა. „კაა-ა, ბოზოფეს
20 დობკითხა“-ა, თქუ ფადიშარიქ.
ჰენ დიდი ბოზოს უწუ-ქი: „მენდამნი წიწილაზ“-ა. ბო-
ზოქ უწუ: „წიწილას მემჩამ-ი?-ა მა ჰემუს ვა ბამნერ“-ა.
ოკულ ორთან ბოზოს დუჯოხუ ფადიშარიქ: „ვანა ჰი მენ-
დამნი“-ა. „ვარ, მა წიწილას ვარ ბამნერ“-ა.
- 25 ოკულ ჰენ ჰუჰუტა ბოზოს ქოდუჯოხუ. „წიწილას მენ-
დამნი“-ა. „ბაბა, კაა, სი მა დომიწვი-შ-კულე, მენდებამნარე“-ა.
ჰუტა ბოზოქ უწუ. „ბაბა წიწილა-ნა რენ'სთერი-ა, თქუ, არ
პალტო დომიქი-ა ფენცქვა'სთერი“-ა.
ჰაწ ლუმჯის მოხთეს დო ბოზო მენდიჯონეს. ოდას ქო-
30 მოლოხუნეს ბოზო. ოკულ წიწილა ქამოშქვეს. ბოზოს დიდო
აშქურინუ. „მა ჰუტა წიწილა მიჩქიტუ-ა; ჰაკო. დიდი წიწი-
ლა მუნ ორენ?“-ა. ბოზოს უწუ წიწილაქ: „პალტო ქომოიწ-
კი“-ა. „ვარ“-ა, თქუ ბოზოქ. წიწილას-ნა ნომსქუ'სთერი-ა
პალტო მილუნ“-ა. წიწილაქ ახვეწუ: „ქომოიწკი“-ა. ოკულ

ბოზოქ ქომოიწკუ. წიწილა სურეთის ქოგამახთუ დო მსქვა დელიკანი დიგუ.

ჰემ სერის ქორტეს ჰექ. ონდღეშა-ქის ვარ ეასეღეს. წიწილაში ნანაქ თქუ-ქი: „ვაშა ფადიშარიში ბოზო ოქკომუ-მა წიწილაქ.“ ნანამუშიქ ოდამ ნეკნა გეტახუ. გეტახუ დო მენდოწკედუ-ში, ეასეღტეს ბოზო დო ბიქი. „ნანა მა-მა ვიტოხუთ წანას წიწილას სურეთის ბორტი-ა. მა ქომებუხონდი-ა დო სი არ საატის ვარ მეგახონდინუ“-მა. ბიქი ტოროჯიშ სურეთის ამახთუ დო იმტუ.

5

ნანა-მუშიქ დიდო იბგარუ „ბიქი გომინდუნუ“-მა დო იბგარუ. წიწილამ ოხორჯაქ თქუ-ქი: „მა შქით გზას პიჯის არ აიხჩანა(!) ქოგემიღგი-ა დო მა ჰე ბიქი ქობძირომ“-მა. ბაბა მუშიქ ქოგაოდგინუ შქით გზას პიჯის აიხჩანა. „ჰექ ნა მოხთან ორენ, კოჩეფეს ბეიდავა გჳარი ფჩარე“-ა. ჰაწი-ნა ულუნ-მულუნ-ს, გჳარ ჩამს ბეიდავა.

10

15

ოკულე არ თემბელი, ბაბა მუშის ჯინიქის გეხუნერი გოლულუნ გზაშე. წიწილამ ოხორჯაქ დუჯოხუ: „მოხთი ჰაქ-მა, გჳარ ჰკომ“-მა. თემბელიქ თქუ-ქი: „ჰაწ გჳარ მიქ ჰკომასენ“-მა დო ვარ ჰკომუ. წიწილამ ოხორჯაქ კუზითე ჩამს. „ჰაწი-ა მიქ ლალუნასენ“-მა. ნეისე ოქკომუ. „ჰაწი-ა მესელი მიწვი“-ა „მა-მა ვარ მათქვინენ“-მა. „ქო“-მა დო ფორთუკალი ქომეჩუ წიწილამ ოხორჯაქ.— „გზას მოიტუ-ში, მუთუ ძირი-ი“-ა.

20

„ქობძირი-ა. არ ტოროჯი-ა არ ლეტაში ლორმას მეშახთუ“-მა. „ჰაადე-ა სი დო მა ბიდათ“-მა. „მა თემბელ ბორე-ჳ, ვარ მალინენ“-მა. წიწილამ ოხორჯაქ უწუ: „ფაითონ ბოიფონარე“-ა. „მობოონარე“-ა. ფაითონი ქომოფონუ დო თემბელი ქოგაოხუნუ დო იგზალეს თემბელიკალა. ტოროჯი-ნა მეშახთუ აერის მენდოფონუ. ფაითონი ქომეჩუ თემბელის დო „იგზალი“-ა უწუ. ბოზო ჰემ ხუტულას ქომეშახთუ. მეშახთუ დო არ ოხორ ქოძირუ ლეტაში თუდე. ნეკნას ქამახთუ ბოზო. მენდოწკედუ-ში, სუმ შუშეთე შერაპი ქოგედგინ. სუმ ჩქვა სახანითე ოტრიკეში საწოპელი ქოგედგინ. ბოზო მემსოფაში თუდე ქომეშახთუ. ოკულ მენდოწკედუ-ში, ბოზოქ სუმ ტოროჯი ქომოხთუ დო ქოდოხედეს. სუმ დელიკანლი დივეს ჰე ტოროჯეფე. შერაპის შუმან. ჰაწ ეზდეს შუშეფე დო ართიქათი(!) ხვამუმან. წიწილაქ ქეზდუ შუშე დო „მა-მა, თქუ, ვიტოხუთ წანას-მა წიწილაში სურეთის ბორტი-ა. ოკულე ბაბა ჩქიმიქ დომოჩილუ-მა დო ნანა

25

30

35

ჩქიმიქ ნეკნა გეტახუ. ნანა ჩქიმი არ საატი ვარ ნახონდინუ-და, ონჯლორე მავუ, ნა-ბჯანტი-სთერი ქომძირუ დო ბიმიტი.“

5 შუშე ქეზდუ დო ხვამუ: „კაობათე ქორენ ნანა-და დო დილო სქიდან“-და. შერაპი ქეზდუ დო შუმტუ-შ-კულე, მუშ ოხორჯაქ ქონაკაპუ. „მა ჰაქ ბორე“-ა. ჰექ დულუნი დოვეს. დოვეს დო იგზალეს. „ჩქუ ჰაქ-ნა ბორეთ-და მითის მო უწუ-მერ“-და დო იგზალეს. მენდახთეს წიწილაშ ბაბაშა. ოკულ დი-დი დულუნი დოვეს. „ბერე ჩქიმი გონდუნულორტუნ-და დო ხო-ლო ქომოხთუ“-და დო დიდი დულუნი დოვეს.

10

94. ღადმე კალენი

არ ფერის არ ღადმე კალენ ქორტუდორენ. წკარის მე-
ეტუ-ში, პაპუწი ქოდოლოლუ. ოკულე ფადიშიაშ ბერე ნცხენითე,
მეიტუ-ში, ნცხენი წკარის ქოდოლოდგითუ. კამქი გეჩუ დო ხო-
ლო ვარ ილუ. ოკულე დოლიწკედუ-ში, მქითა მქითა პაპუწი-
15 ქოდოლოძიტუ.

ნცხენის გეხთუ დო ქეშილუ. კოჩიქ თქუ-ქი: „ჰა პაპუწი-
მიში რენ-და?. ჰე ბოზო მა მენდებიონარე“-ჲ დო ღადმე კალუ-
ნის ნანაშანტიშ მუშიქ თქუ-ქი: „ჰედა ბოზო ჩქიმიში რენ“-და.
კოჩიქ დუწუ-ქი: „კაა“-ა. ბოზო სქანის ქომოდვი“-ა. აუჭოფუ-
20 დო ბოზოს ვარ ავუ. ღადმე კალენიქ დოთქუ-ქი: „მა ქომოში,
ჩქიმი რენ“-და. ქომეჩუ დო ქომოდლუ კუჩხეს. ქომოლიქ ეზდუ
დო ნცხენის ქოგაოხუნუ. მენდაოხუნუ ოხორ მუშიშა დო ოდას-
ქომოლოხუნუ.

ოკულე ქომოლ მუში მენდახთუ ნოლაშე. ნანა-შანტიში-
25 ღადმე კალენიშ ოდაშე მენდახთუ: „ღადმე“-ა დო ქოდუჯოხუ:
„ნეკნა გომინწკი“-ა. „ვარ გომანწკენ“-და, დუწუ ღადიმექ. ნანა-
შანტიშიქ უწუ: „ნუკუ ქოგონწკი-ა!“ ნუკუ გონწკუ-ძი, ალუ
ნუკუს ქომოლუდუ. ღადმე დოღურუ.

ქომოლ მუშის ქონუმჩინეს „ქომოხთი ორდო-და, ღადმე
30 დოღურუ“-და. ქომოხთუ დო ნუკუს. ალუ ქემულუ. დო ხოლო-
დიკაუ.

ოკულე ხოლო ქომოხთუ ნანაშანტიში „ნეკნა ქოგომინწ-
კი“-ა, დუწუ ხოლო. „ვარ გომანწკენ“-და, დუწუ ღადიმექ.
35 „ვანა ქუტა ნეკნა გონწკი“-ა, უწუ ნანაშანტიქ. ქოგონწკუ ქუ-
ტა დო „ხე ქომოწირი“-ა. მაწკინდი ხეს ქომოდლუ დო ღადმე
დოღურუ ხოლო-თი. ქომოლ' მუშის ხოლო ქონუმჩინეს დო
ქომოხთუ. მაწკინდი ქომოწკუ ქომოლიქ. ხოლო ქედასელუ ღად-
მე კალენი.

95. არ ბერი ღო ღიპუე

არ ეგრის არ კოჩის ოხორჯა დო არ ბერე ქუფონუნ. კოჩი ეზდეს დო ასქერიშე მენდოფონეს. ოკულე ოხორჯა მუშის არ პაპაზი დაოროფუ. დიდო ორას პაპაზი ჰა ოხორჯაკალა გულუნ. ჰე ოხორჯაში ბერეს არ კაჲ ნცხენი ქუფონუნ. ბერე ნჯამეშა ულუნ, იგურამს. ბერე ნჯამეშა მოხთა-ში, ნცხენიშა ვარ იდა-შაქის ოხორიშა ვარ ნულუნ. არ ნდლას საბახთან ბერე ეესელუ დო ნჯამეშა იგზალუ. პაპაზიქ ბერეში ნანას უწუქი: „სი დიზაბუნი დო არ მა ღობიზაბუნი. მა ბლურურ! ნცხენი სქანის თი ვარ ნოკვათი დო ჰემუში გური მჲ ვარ ში-ნა“-ჲა, ჰაშო დოგურუ პაპაზიქ. ოხორჯაქ-თი „კაჲ“-ა, უწუ პაპაზის.

5
10

ბერე ქომოხთუ ნჯამეშენ. ნცხენიშა მენდახთუ: ნცხენიქ იბგარს. ბერექ კითხუ ნცხენის: „მუ გალოდუ?“-ჲა. ნცხენიქ დუწუ ბერეს: „პაპაზიქ ნანა სქანი ოზაბუნამს. უწუმერს-ქი: „ბერე სქანიში ნცხენის თი ნოკვათაფი-ა დო გური მუში ვარ ჰკკომა-შა-ქის ვარ ფსქიდურ, უწვი-ა ბერე სქანის.“ ნცხენიქ ქოხოწონუ დო ბერეს დუწუ, ბერექ-თი „დიდო კაჲ“-ა, უწუ ნცხენის. ბერე ოხორიშა ქებთუ.

15

ბერეში ბაბა-თი ქომოხთუდორენ. ბერე ძირომტუ-შა-ქის, ბერეში ნანაქ ქომოლი მუშის დუწუ: „მა-ჲა ღობიზაბუნი. ბერე ჩქუნიში ცხენიში გური მა ვარ შჩით-ნა, მა ბლურარე-ა. პაპაზიქ ჰეშო მიწუ“-ჲა, უწუ ოხორჯაქ ქომოლი მუშის. ქომოლიქ-თი: „დიდო კაჲ“-ა, უწუ ოხორჯა მუშის. ბაბაქ ბერე მუშის ქოხოწონაფუ: „ნანა სქანი ღურუნ-ჲა; სქანი ნცხენის თი მებოკვათათ დო გური მუში ნანა სქანის ქოფჩათ“-ჲა, უწუ ბერე მუშის. ბერე მუშიქ-თი „კაჲ“-ა, უწუ: „არ კაჲ დოლოქუნე დო არ ჩქვა კაჲ ეგერი დომიხენაფი დო ჰუქუტუა ქოგოფთა-ჲა დო ოკულე კაჲ დობილომ ნცხენი ჩქიმი“-ა, უწუ ბერე ბაბა მუშის.

20
25

ბაბა-მუშიქ-თი დუხენაფუ კაჲ ეგერი დო დოლოქუნუ დო ქომულუ ბერე მუშის. ბერექ ქრგედგუ ეგერი ნცხენი მუშის. ქოდოლიქუნუ დოლოქუნუ, აღანი დოლოქუნუ მუში დო ნცხენი მუშის ქოგენდუ ბერე. არ ჟურ ღარა ქომეკახთუ-ქომოკახთუ. ბაბა-მუშის უწუ-ქი: „არ ჩვანერის(?) კანობათენ მიძირომთ ართიქათ“-ა. ბერე მუშიქ ნცხენის არ კამჭი გოქკიდუ დო ნცხენი ფუთხუ. ბერე იგზალუ: არ სუმ ნდლაში გზა მენდახთუ. არ დიდი დუზლულის წკარი გამულუტუ. ბერექ ჰექ ქომოფშვა-

30
35

ჯუ. მენდიწკედუ-ში, არ ჩქვა მუნთხანი მულუნ. დუმანი'სთერი მოხთუ. მოხთუ ბერეში ძანის. ჰე-თი ქოდოხედუ. კად ქომოძშვაჯუ დაჰა ართიკათის მუთუ ვარ უწუმენან. კად ოქკომეს ყურიქ-თი ხოლო. ოკულე ბერეს კითხუ, დიდი-ნა რენ-ქ(ი), ბიჭიქ. ბერექ:

5 „მა-მა ჰაშო, ჰაშო მალოდუ“-მა, უწუ. ჰე კოჩიქ-თი „სი-ნა გალო-დუ'სთერი, მა-თი ჰეშო მალოდუ. სი დო მა ჯუმალეფე დობი-ვათ“-მა, უწუ ჰე კოჩიქ. ჰა ბერექ-თი „კად“-ა.

დივეს ჰენთეფე ჯუმალეფე დო ყური-თი ხოლო ეასელეს დო იგზალეს. არ დიდი გზას მენდანთეს. დიდი ჯუმა-მუშიქ

10 უწუ-ქი: „არ დობინჯირათ“-მა. ჰაწი დისერუ. „სო-თი ვარ მალინენან“-მა(!). ჰუტა ჯუმა მუში დონჯირუ. მუქ ჩუმერს. სუმ საატი კონარი ორას დინჯირუ. ოკულე ქეასელუ დო დიდი ჯუმა-მუშის უწუ-ქი: „ჰაწი სი დინჯირი“-ა. დიდი ჯუმა-მუში დონჯირუ დო მუქ ჩუმერს. ეფერი ორას დოჰუ. „არ თუთუნი ოფშვა“-მა დო ძიგარა დოკორუ. ებზა მუში დიდი ჯუმა მუ-

15 შის ულუტუდორენ. ჰეჰა მუს ვარ უჩქიტუ. „ჰაწი მუ ჰა“-მა დო ილუშუნს. მენდიწკედუ-ში, არ აერის დახხური ქოძირუ. „მა ბიდა დო ჰექ ქომებუნწა“-მა, თქუ დო იგზალუ.

მენტუ-ში, დახხურიში ხოლოშე არ ქინი ქოხენ. სუმ

20 დესეტინა აერის ფისთანი მუში ორჩუნ; მეფერემ ჰა ქინი შქით ჯუმა დივეფეში ნანა რენ. ბერე ძირუ-ში, უწუ-ქი: „სი ჰაქ მოთ მოხთი! ჰაწი ბერეფე ჩქიმიქ გძირან-ში, სი კქკომან-ორენ“-მა. ქინიქ უწუ-ქი: „სი მოხთი დო ფისთანი ჩქიმიში თუდე მეშილი დო მა მოგიშლეთინამ“-მა. ბერე მეშილუ ქი-

25 ნიში ფისთანიშ თუდე.

ჰუტა ორაში ქომოხთეს შქით ჯუმა დივეფე. მოაშურეს, მოაშურეს. „ნანა, მუნთხა კოჩიში შურა გულუნ“-მა, უწვეს დივეფექ ნანა მუშის. „ვარ, ბერეფე ჩქიმი, ჰანდლა არ'ჩქვა ჰუტა ჯუმა დოგიხენით“-მა, უწუ ნანა მუთეფეშიქ. დივეფექ

30 უწვეს-ქი: „ჰელე ნანა, არ ქომოწირი, მუფერი ჯუმა მიძონუ-ნან“-მა. ქინიქ ქოგამოძონუ ბერე ფისთანი მუშიშ თუდელე. დივეფეს დილო კად დაწონეს. დილო ორას გოხველაძეს დი-ვეფექ „ჩქუ შქით ჯუმა, მაორვანი-სი!“ თქვეს დივეფექ. ბერე ქომეჩეს ქინის.

35 ჰაწი ჰა დივეფექ შქითიქ-თი ხოლო არ წუკალის გააენეს დო დახხურის გეშადგიმან. ბერექ ოწკენ ჰენთეფეს. ჰა ბერექ კითხუ: „ნაკო კოჩიქ არ წუკალი გეშადგიმით დახხურის“-მა. დივეფექ: „ჰა წუკალი დიდი რენ. არ კოჩის ვარ მაზდენ“-მა,

უწვევს. ჰა ბერეკ: „მორო მა ქებზდი-ნა, მუ მომიათენ“-მა, უწუ დივეფეს. დივეფე ჰა ბერეკში თოლის ქონოსქიდეს. დუჯოხეს. უწვევს-ქი: „მოხთი დო ხვალა ქოგეშადგი“-ა. ბერეკ ნაკაპუ არ-კელენი ხეთე წუკალის დო ქოგიშადგუ. აშქურინეს ჰა ბერეკმე დივეფეს. ჰადა ჩქუნიშენ კუვეთლი მუჭო გამახთუ“-მა დო არ 5
 ჟერის ქორენ არ ფადიშაპი. ჰა ფადიშაპის უჯონუნ შქით ბო-ზო ფადიშაიში კონალის. ოთხუკელე დუვარი ხენაფერი რენ-მი-თი ვარ ამალინენ. ჰე დივეფექ ბერეს უწვევს-ქი: „ჩქუ, ნაკო ორა რენ, ფადიშაიში ბოზოფე ჩქუ ეკოფინუ გურის მილუნან. ჰე დუვარის ვარ ამამალენან. ჰემუში ამახთიმუშენი ჩარე ვარ 10
 გაძირენ“-მა, უწვევს დივეფექ ბერეს. ბერეკ იძიცინუ დო თქუ-ქი: „ჰემუში ჩარე დიდო კოლარი რენ-მა. არ ჰაკუჭი დო ეჩი მჩხუ კარფი ქომომილით დო მა ჰე ბოზოფე თქვა მექათენ“-მა. დივეფე იგზალეს. კარფი, ჰაკუჭი ქომოღლეს. ბერეკ კარფე-ფე დო ჰაკუჭი ქოაჟუქოფუ დო დივეფეს: „ჰადღეთ“-მა დო ირი- 15
 ხოლო იგზალეს ფადიშაიშ ოხორიშა.

ბერეკ დუვარის ქოგაოჰკუ კარფიში ოჰკადუს. გალენდო დოჰკადუ დოლოხენდო-თი ეურ კარფი ქოგეჩუ დო მუქ ჰე კარ-ფის ქოგელახედუ. დუჯოხუ დივეფეს. უწუ-ქი: „მა ხე დოგი-ვალათ-ში, თითო-თითო მოხთით“-მა. ჰენ დიდი დივი მენდახ- 20
 თუ. ჰემუს კილიჭითენ თი ნოკვათუ. მაჟურანის ხე დუვალუ. ჰე-თი მენდახთუ. ჰემუს-თი ნოკვათუ. ჰაშოთე შქით ჯუმა დივე-ფე დოაღუ დო ფადიშაიში აზბარის ქოდოლობლუ.

ოკულე ქებთუ ფადიშაიში ოხორის. ირი ხოლო ჯანან. მითის ვარ უჩქინ, ჰე ბერეკ-ნა ჰამთეფე ვუ. ქამახთუ ჰენ დიდი 25
 ბოზოში ოდაშე. ბოზო ლამბას მედვინერი ჯანს. სტოლი გა-არითე ოფშა რენ. თითო კუზი კატა გარის ქამილუ. ლამბა ნოსქურინუ დო ქოგამახთუ. მაჟურანი ბოზო-ნა ჯანტუ, ოდაშე მენდახთუ. ჰემუს-თი ჰემო ლამბა მედვინერი ჯანს. სტოლი-თი 30
 გარითე ოფშა რენ. გარის თათო კუზი ხოლო ქამილუ. ლამ-ბა ნოსქურინუ დო ჰემოთე აში ოდას გოაღუ. ირი ხოლო ჰე ბოზოფეს-ნა ოლოდუ‘სთერი, აშის-თი ხოლო დოლოდუ.

მაშქითანი ჰენ უნკილაში ბოზოში ოდაშე მენდახთუ. ჰემუს-თი ლამბას ნუძინ დო ჯანს. სტოლის მენდოწკედუ-ში, გარითე ოფშა 35
 რენ. თითო კუზი ქამილუ. ბოზოს მენდოწკედუ-ში, ხეს მაწკინდი მოძინ. მაწკინდი ქომოწკუ ბოზოს. მუქ ქომოაღუ. ლამბა ნოსქუ-რინუ დო ქოგამახთუ. ფადიშაიშ ოდაშე მენდახთუ. ფადიშაის-თი ლამბა მედვინერი, სტოლი კაა გარითე მოწოფხერი რენ.

3ექ თითო კუზი ქამილუ. ლამბა ნოსქურინუ დო იგზალუ. მენ-
დახთუ, ნა-ჯანტუ. დიდი ჯუმა-მუშიმ აანიშე. ჰა ბერეკ, ჰანთე-
ფე-ნა ვუ, შქით წანა გოლილუ დო ჯუმა მუში ჯანს. დიდი
5 ჯუმა მუშის ვარ უჩქინ, ჰენთეფე-ნა ვუ. დოთანუ. ჭუმანიშე
ქეხსეღეს. ფადიშაიში ოხორის მენდოწკედე-ში, ლამბა მესქუ-
რინერი, გაარის თითო კუზი ელასვერი! ჰენ ჭუტა ბოზოს
მაწკინდი-თი ვარ ულუნ. ფადიშაი გალე მენდოწკედუ-ში, შქით
ჯუმა დივეფე თი მეკვათერი აზბარი მუშის დოლობლუნან. ჰან-
თეფე გოჯაშეს, ფადიშაიქ თქუ-ქი: „ჰა დულაფე მიქ მოლო-
10 დეს“-აა დო იდუშუნან.

ფადიშაიქ კახეთას დოქარუ: „ხე ჩქიმის თუდე მინთხა
კოჩი რენ, ჭუმანიშე ჩქიმი ოხორიშა ქომოხთან-აა. დიდი დუ-
ლუნი მილუნ“-აა. კახეთას ჰეშო დოქარუ. ჭუმანიშე, ხე მუშის
მინთხა კოჩი ტუ, ირი ხოლო მენდახთეს. ჰე ბერეში დიდი
15 ჯუმა-თი მენდახთუ. დოვეს დიდი სტოლი. არ ქინარის ბოზო
ქოდოდგითუ. ფეშქირი დო კუკუმა ხეს ქოდიქაჩუ. ირის ხო-
ლოს წკარი გობამს, ხე ობონაფამს. მითის ვარ აძირუ მაწ-
კინდი მუში.

ფადიშაიქ თქუ-ქი: „ჩქვა მი-თი დოსქიდუ“-აა? ბერეში
20 დიდი ჯუმაქ უწუ: „ქო, ჩქიმი ჭუტა ჯუმა ვარ მოხთუ“-აა;
უწუ-ქი ფადიშაიქ: „იდი დო ჯუმა სქანი-თი ქომოჯონი“-ა. ჰე
კოჩი-თი მენდახთუ ჭუტა ჯუმა მუშიმ აანიშე, უწუ-ქი: „ფა-
დიშაიქ გიჯოხუშმ“-აა. ჰე-თი იგზალუ. ბოზომ აანიშე მენდახ-
თუ. ხეს წკარი გობამს. მაწკინდი ნა-მოძიმტუ, კითი კორერი
25 ულუნ. „ხეს მუ გალოდუ? ხეს ქომოიწკი“-ა, უწუ ბოზოქ. ბი-
ჭიქ: „მა ხე მეკვათერი მილუნ. ვარ მობიწკამ“-აა.

ჰაშოთე ფადიშაი-თი ქომოხთუ ბოზო დო ბიჭიმ აანიშე.
ფადიშაიქ ბიჭის ხეს ქომოწკაფუ. მენდოწკედუ ბოზოქ, მაწკინ-
დი მუში ბიჭის ხეს მოძინ. ფადიშაის დილო კაა დაწონუ.
30 დივეფეს-ნა თი მოკვათუ, ჭუტა ბოზო მუში, უნკილაში, ჰე ბი-
ჭის ქომეჩუ. ჰემუშენ დიდი-ნა რენ, დიდი ჯუმა მუშის ქომეჩუ.
ჰექ დოვეს დიდი დულუნი.

96. ჯოდორი დო მამული

არ ოხორის ქორტუ ჯოდორი დო მამული. არ გზაშა-
35 მენდახთეს. უურ გზა ოკოჩანს. მამულიქ თქუ-ქი: „მა სალი გზაშე
ბიგზალა, სი სოლი გზაშე იგზალი“-ა. ჯოდორი სოლიშე იგზალუ.

მამული საღიშე იგზალუ. ჰაშოთე მენდახთეს. მამული იდუ, იდუ-შ-კულე არ მთუთი ქოძირუ. მთუთიქ უწუ-ქი: „საბახთან მამული მომიხთემს“-აა დო უწუ-ქი: „გჰკომარე“-ა. მამულიქ უწუ-ქი: „სი ჩქიმი თი ვარ გაჰკომენ“-აა. ჰაშოთე მამული ქომეხთუ. მეხთუ-შ-კულე, მამულიქ მთუთი ქოგაუშქუ. მამული ნულუნ. არ ვერსი ფერიშა ქომეხთუ.

5

მკაფუ ქონაგუ. მკაფუქ უწუ-ქი: „საბახთან მამული მომიხთემს“-აა. ჰე მამულიქ: „ჩქიმი თი ვარ გაჰკომენ“-აა. ჰაშოთე მამული ქომეხთუ მკაფუშა. მამულიქ მკაფუ ქოგაუშქუ. ჰაშოთე მამული ნულუნ. ნულუნ-შ-კულე დიდი ზულა ქონაგუ. მამულიქ იხესაბუ-ქი: „ჰაქ მუჰო მეაფთა“-აა. მამულიქ ნიხესაბუ-ქი: „მა ზულას ოფშეა“-აა. მამულიქ ზულა ოშუ-შ-კულე, ზულა გესქურუ. ჰეშოთე მამული ქამეკახთუ დივიშ ოხორიშა. ქომეხთუ დო ოქოთუმალეს ქამახთუ მამული. დოლოხე ქომეშახედუ. ფადიშაიშ ქოთუმეფე-თი ქომეშახთეს. ფადიშაიშ ასქერეფე მეხთეს დო ოქოთუმალეს ნეკნა ქონუთუ.

10

15

ჰაწი დოთანუ. მამულიქ ქოდიკირუ. ფადიშაი ქეასელუ. ქეასელუ-შ-კულე, მამული გოკოთხუ. ფადიშაიქ თქუ-ქი: „ჰეა მიშ მამული რენ?“ ასქერი მუშის უწუ-ქი: „ჰე მამული ოჰოფით დო მოაონით“-აა. ნაშქუმეტუ-ში, ასქერი ქომეხთუ ოქოთუმალეშა დო ქოთუმეს ნაშქუმეტუ-ში, მამულიქ მკაფუ ოხუშქუ დო ქოთუმეფე ოჰკომუ.

20

ასქერიქ ფადიშაის უწუ-ქი: „ჰა მამულიქ მკაფუ ოხუშქუ-აა დო ქოთუმეფე ოჰკომუ“-აა. ფადიშაიქ თქუ-ქი: „ჰე მამული ოჰოფით დო ნცხენიში აბორას ქომოლოხუნით.“ მამულიქ მგერის ოხუშქუ დო ნცხენეფე ოჰკომუ. საბახთან ასქერეფე მეხთე-ში, ნცხენეფე ვა რენ. ასქერიქ მამული ოჰოფუ დო ფადიშაიშა მენდოაონუ. ფადიშაიქ თქუ-ქი: „ჩქიმი ოდას ქომოლოხუნ“-ა. მამული ქომოლოხუნეს. მამულიქ მთუთის ოხუშქუ დო მთუთი ოდას მოლახენ. მამულიქ ნეკნას ქოდულულუ.

25

30

მამულიქ ჯამადანი გონწყუ-შ-კულე, ალთუნიში ფარა დიდო დოლოზღუტუ. მამულიქ თქუ-ქი: „ჰაა ოხოი ჩქიმიშა მენდეზილა“-აა. მამულიქ ჰე ალთუნეფე ქოგაუშქუ არ ჯამადანიში ფარა. მამულიქ ხოლო მაჟუანი ჯამადანი გონწყუ-შ-კულე, გაჟუმიშიში ფარა დიდო ტუ. ჰენთეფე-თი ქოგაუშქუ. „მამული ქონაშქვით“-აა, ფადიშაიქ თქუ. ჰენთეფეს ვარ უჩქინან-ქი, ფარა-ნა ჰკომუ. მამული ნეკნაში ქინაის ქელანტკობუ. ფადიშაიში ასქერი ქამახთუ. მამული ქინაიშე გამახთუ დო იმტუ. მთუ-

35

თიქ ჰენთეფე ოქკომუ დო იგზალუ. მამული ნიმტეტუ-ში, ჰენ-
თეფეს გაოკითხუ. ჰაშოთე მამული იგზალუ. ზულას ოხუშქუ,
ჰენთეფე დიშქიდეს დო ჰეშოთე მამული იგზალუ.

5 ოხორიშა მესთუ-ში, ჯოლორი ჰექ ტუ. ჯოლორის არ
ბემლული დო არ ხეში სახტი უღუტუ, მამულის არ ჯამადანი
ალთუნიში ფარა უღუტუ.

ჰეშოთე კონქში მუთეფეშიქ ქოძირუ. ძირუ-შ-კულე თქვეს-
ქი, კონკში მუთეფეშიქ ნიხესაპეს-ქი: „ჰა მამული ოპჭოფათ-
და დო ალის თოკი გებუდვათ-და დო გოწოზოკიდათ-და.
10 ჰელე ჯოლორი დო მამულის ბიგა გობოტკვაცათ-და დო ალ-
თუნიში ფარა დობობლაფათ“-და. ჰენთეფეს ვარ უჩქინან-ქი,
ფადიშიში ოხორის ფარა-ნა ჰკომუ. ჰენთეფექ მამული დიდო
ბახეს. მამული დობოტკუ. ჯოლორი-თი ოპოფეს. ჰე-თი ქო-
გოწოკიდეს. ჰე-თი დობახეს. საიბი მუთეფეშიქ თქუ-ქი: „ჩქუნი
15 მამული დო ჯოლორი სო რენან? არ დობგურათ“-და. ჰენთეფე
გობთეს, გობთეს დო ვარ ძირეს. ჰეშოთე ჰე კონქშეფე მუთე-
ფეშიკალა ქოკაკიდეს.

97. ქინი დო ბადი

არ ჟერის არ ქინი დო ბადი ქორტეს. ქინიქ კინჩხიში
20 ოხოი დოკოდუ. ბადიქ ნჯუმუში ოხოი დოკოდუ. ქინი მენ-
დახთუ დო ბადის უწუ-ქი: „არ ნჯუმუ ქომომჩი“-და. ბადიქ
ქინის ჯუმუ ვარ მეჩუ.

ქინიქ იხვამუ „ა'შქიმა ქომობთატუ“-და. ქინიქ-ნა იხვა-
მამტუ, დივუ. ჰიმა ქომობთუ. ბადის ოხორ დუმწუთხუ. ოკულ
25 ბადი უოხორ ქოდოსქიდუ. ოკულ ბადიქ უწუ ქინის: „ოხოი
სქანიშე მენდემოჩქვი“-ა. „ნეკნაშა-ქის ქომობთი“-ა, უწუ ქი-
ნიქ, „მუ ივენ“-და, დაჩხურიშე მენდემოშქვი“-ა. „ქომობთი,
ქვა დო ნჯა გეგატას, მოხთი, დაჩხურის ქოდოხედი“-ა. „ქინი
მუ ივენ, ონჯირე ქომემირჩი“-ა, უწუ ბადიქ. „კუჩხე ქოდომემო-
30 ბონაფი დო ქოდომონჯირი.“ ქინი დო ბადი ქოდინჯირეს:

98. ჯალი ქინი

არ კოჩის სუმ ბოზო ქუჟონუტუდორენ. ჟონუ, ჟონუ დო
დალიში ორთას მეტკოჩუ. „მა ჰაქ ბიხალიშარე-ა დო თქვა ჰექ
35 იჩალიშიდ-და(!). ოკულე არგუნ ჩქიმიშ სერსი ოგნათენ დო ქო-
მობთით.“

ოკულე სუმ ბოზო მენდახთეს არგუნიში სერსიშა. იდე-
შ-კულე არგუნი ვარ ტუ დო წკარ-მანგანა ქოგაობუტუ. ოკუ-
ლე დომწკუფუ. „ჰაწი სო ბიდათენ?“ იდეს, იდეს დო არ ჯა-
დი ქინიშ ოხორიშა მენდახთეს. დიდი ბოზო-ნა ტუ, გალე
ქელახედუ. ორთა-ნა ტუ, ჟინ თავანიშე, ქებთუ. ქუტა-ნა ტუ,
ჯადი ქინიშ ორძომ თუდე ქომეშახედუ. 5

ჯადი ქინი გოიწკედუ-ში, თუდე მუში ბერე ქოდგიტუ.
„სო რტი ბერე ჩქიმი“-ა? „ჰაქ ბორტი, ნანა ჩქიმი“-ა. „დიდო
მტუტონი რე. არ ხურა დოგობონა!“ „კაჲ, ბერე ჩქიმი“, უწუ
ჯადი ქინიქ, ბერე იდუ. წკაი ქომოაღუ. ქინიქ წკაი დოტუ-
ბინუ. ქინი ეზდუ დო ონჩამურეს ქოდოლოხუნუ. 10

არქადაშეფე მუშის ქოდუჯოხუ ბოზოქ. ოკულე ქინის
ტუცა ხარხალერი წკარი აობეს დო დოქვეს ქინი. მაჟურაფე-
თი მოხთეს დო დოქვასეს ქინი.

99. მთუთი ღო მსკევი

არ მეღურერი ქარმატე ქორტუდორენ. მსკვერიქ მოთა-
ლეფე ქოდოაონუ. ნანა მუში იგზალუ დო უწუ-ქი: „მა გიჯო-
ხა-შ-კულე ნეკნა გომინწკი.“ მთუთიქ უუჯამს. მთუთი ქომოხ-
თუ. „აცაცა-ბაცაცა, ციცი ოფშა ბანდლულეცა.“ არიქ თქუ:
„ნეკნა გომინწკათ“-ჲა. სუმი ჟინ ქებთუ დო არიქ ნეკნა ქო-
გუნწკუ. მთუთიქ ოჭკომუ მსკვეი. 15 20

100. ნიპუზინა

არ ქინი დო ბადი. ქორტესდორენ. ქინიქ თქუ-ქი: „არ
წიპუტინა ქომოაონი“-ა. ბადი იგზალუ დო იდუ დიდი ნჯას
ეწიწკედუ დო წიპუტინა ქოძირუ: „ხომულა კეტის ხე გაჲანი-ა,
თაზე კეტის კუჩხე გედგი“-ა. გედგუ-ში, მეღუ. ბადიქ ოკოფუ
დო ტურვას ქოდოლოხუნუ დო ოხორიშა მენდოაონუ. 25

101. ბალი ღო ბეკაჲუ

ბადი დო ქინი ქორტეს. ჟურ ბერეფე ქუაონუტეს. ბა-
დიქ თქუ-ქი: „ახამდანერ გჲარ ვა რენ-ჲა. ბერეფე დობგუბად“-
ჲა(!) დო ქინიქ „კაჲა“, უწუ. ქინიქ წკარი დოხარხალუ დო
ოცხოჯი ქოდოლოტკოჩუ. ბადიქ-ნა, თქუ ბერეფექ ქოგნეს. ქი-
ნიქ თქუ-ქი: „ოცხოჯ კუკის ქოდოლომილუ“-ჲა. ბერეფე მოხ- 30

თეს. ქინიქ ბერეფე დოლოტკომერტუ, ბერეფექ ქოგნეს. ქინი ბერეფექ ქოდოლოტკოჩეს. ქინი ეზდეს დო ოწუდეს ქოგულადვეს. ბერეფე ჭერის ქებთეს, მსქალა-თი ქოფონჭეს.

- 5 ბადის გაარ ამშქორინუ დო გურ' მუხთუ. ქომოხთუ ოხო-რიშა. „ბერეფე დოგუბი“-ა დო ქინის უწუ. ქინი იფხორტუ. ბერეფეს აძიციენეს. ქოგნუ ბადიქ. ბერეფეს უჯოხუ: „სოლე ეხთით-მა, ბერეფე!“ ჩვანი წკართე ხარხალერ ტუ დო ორძო ქოფოდგუ—„გედგითი“-ა დო ბადი გედგითუ დო მელუ დო დიგუბუ. ოკულ ბერეფე გეხთეს, ქვა ბიჭიქ ქეზდუ, ნჯუმუ ბო-
10 ზოქ ქეზდუ, იმტეს. ბადი მეჭიშუ. ბერეფეს დაჭკინდეს. ბი-ჭიქ ქვა ოტკოჩუ. ბადიშეკელ(!) ქვა დივუ. ბოზო დო ბიჭიშ-კელ(!) დუზი ტუ. ნჯუმუ ოტკოჩუ, ბადი ზუდას დოლიშ-ქილუ.

102. ნიპუჩინა

- 15 ბადი დო ქინი ქორტეს. გაარი ამშქორინეს. ბადი წი-პუტინაშა იდუ. „ხომულა ტოტის ხე გააკნი, თაზე ტოტის კუჩხე ნობაძგი.“ იკანწუ-შ-კულ მელუ. ოჭოფუ ბადიქ. ტურ-ვას ქოდოლოხუნუ. ქომეკორუ. ბადი იგზალუ. წიპუტინა გამახ-
20 თუ. ქვა დოლობდუ. ქებთუ ბადი. ქომოხთუ, ტურვა ეზდუ. „ჰაკო მონკა მოთ რენ“-ა. ოხორიშა იდუ-შ-კულე ქვა ქოდო-ლობდუ ჩვანის. ქინიქ უღარღალუ.

- ხოლო იდუ ბადი. წიპუტინა ქოძირუ. „ხომულა ტოტის ხე გააკნი თაზე ტოტის კუჩხე ნობაძგი“. მელუ. ოჭოფუ, ტურვას ქოდოლოხუ. მენდილუ ოხორიშა, წკაის ქოდოლოხუნუ. ბადი
25 დო ქინი დინჯირეს. წიპუტინას კაი დაწონუ. ჩუჩუნა წკარძირუ-შ-კულე, გამახთუ, კაფალი ქომოხთუ. ქებთუ ჭერიშა.

- ქინი დო ბადი ქეასელეს. გაარი ბჰკომად“-ა(!). ეწკეს კა-ფალი, წიპუტინა ვარ ძირუ. ჟინ ბადიქ ეიწკედუ. „სოლე ეხ-
30 თი“-ა, წიპუტინას უწუ. „ბიზი კუჩხე ებობაძგი დო ეფთი“-ა. კუჩხეს ბიზი გოხედუ: „სოლე ეხთი“-ა? „ხარხალერ ჩვანის ორძო დობდგი-ა, გეფხედი-ა დო ეფთი“-ა. ეხთუ-შ-კულე, მელუ. დი-გუბუ.

- ქინიქ: „სოლე ეხთი წიპუტინა“-ა? „ჩვანის ხარხალერ
35 წკარ დობდგი-ა, ორძო გელაბდგი“-ა დო ქინიქ გელადგუ-ში, მელუ, დიგუბუ. გეხთუ წიპუტინა იმტუ დო ნჯაშე იგზალუ. ქებთუ დო იძიციენუ.

103. სპა ჯუმა

არ აერის სუმ ჯუმა ქორტესდორენ. თქვეს-ქი: „მოგაფუშე ბიგზალათ“-ა დო იგზალეს. იდე-შ-კულე, სუმ გზა ქორტუ არ აერის. „მა ჰეშო ბიდა, სი ჰეშო იდი, ჰემა ჰეკოლ იდას!“ მენდრა აერიშა იგზალეს. ყურ წანას დიჩალიშეს. ოკულ მოხ-
თე-შ-კულე, არ-ნა რენ, ჯუმა დიძაბუნუ. ჰემთეფე სუმიქ-თი დი-
დო ფარა ქომოგეს. ჰენთეფექ-ნა მოგეს, თელი მაჟუას დოხარ-
ჯეს, ძაბუნის ნუშველეს. არ თუთა-შ-კულე დიკაუ.

5

ოკულ ჰემა კაი კითხეი ტუ დო იგზალუ მენდრა აერიშა. არ თუთას დოლოხე ქომენჯლონუ ჰეთეფეს ფარა დო „თქვა-ნა მხარჯით, ყურ ჰეკონარი გაზლა მეგინჯლონუმ“-ა დო ჰეთე-
ფეს-თი კაე დაწონეს. ოკულ ქართალი დოკარუ: „ჰაქ კაე რენ-
ა ფარაში მოგაფუ. ჰაქ ქომოხთით თქვათ-ა. ოსქედინუ ჰაქ
კაე რენ“-ა დო იგზალეს. ყურ ჯუმა-თი იგზალეს მაჟურა ჯუ-
მაშე. ოკულე ჰექ მაჟურა რენ; ზაოტეს ქამახტეს. ჰექ იჩალი-
შამტეს. ხუთ წანას დოლოხე ჰექ სქიდუტეს. ოკულ არ თქუ-
ქი: „ხოლო ბიგზალა ჩქიმ აერიშე“-ა დო ართელი ქომოხთუ.
ვით ნდლას ქორტუ აერი მუშის. „ჰაქ პატი აენ, ხოლო ბი-
დარე“-ა დო იგზალუ. ოკულ დიჩილუ. დიჩილუ დო სუმ ჯუმა
არ ოხორის სქიდუნან.

10

15

20

მაჟუა დიჩილუ ოკულ. ყურ დიჩილეს დო ბამქა ოხორიშე იგზალეს. კუტა-ნა რენ, ოხორის რენ. „ვა ბიჩილი“-ა, თქუ კუ-
ტაქ. არ წანას ქორტუ. ვარ იჩილუ.

არ ნდლას „დიშქაში ბიგზალა“-ა თქუ დო ბურჭული ქეზდუ დო გერმაშე იგზალუ. გერმაშე იდუ-შ-კულე არ მსქვა
ბოზო ქოძირუ. ჰე ბოზოს უწუ-ქი ბიჭიქ: „სი კოჩი რე ვანა
მუნ ორე“-ა? ბოზოქ უწუ-ქი: „მა ფერი ბორე-ა, კოჩი ვარ
ბორე“-ა. ჰე ბიჭი. დო ჰე ბოზო ქოდოხედეს დო იპარამითამან.
ბიჭიქ უწუ-ქი: „სი მენდემამნი“-ა. ბოზოქ „ვარ“-ა, უწუ, „ბა-
ბა ჩქიმი-ა რაზის ვა რენ. ბაბაქ დომპილამუ“-ა(!) ბიჭიქ უწუ
ქი: „პიჩ მო გაშქურნეტას“-ა. ბაბა სქანი-ა მობოლერდინარე“-ა.
ბაბა მოლერდუ, ამა ნანა ვარ მოლერდუნ-ა. „ნანა სქანი-ნა
მოლერდუნ-სთერი-ა, ნუსქა დობუჭარუმ“-ა დო ბოზო მოლერ-
დინუ.

25

30

ბოზო მენდოაონუ ოხორიშე. აჩქეა ლუმჯის ვიტოხუთ კოჩ
ქომოხთუ ბიჭიშე. ბიჭის უწვეს-ქი: „და ჩქუნი ქომომჩით ვანა

35

კილათენ“-მა. „ვა მეგჩამთ“-მა, ბიჭიკ უწუ. ოკულ ოკაკიდეს-
ბიჭიკ სუმ კოჩ დოაღლუ. მაჟურაფე იმტეს.

- იგზალეს ჰუქუმეთიშა. „ჰაშო ბიჭიკ-მა და ჩქუნ-მა მენ-
დოაღონუ-მა, ოდა დოტახუ-მა დო ხუთ შილდა მანათ ფარა
5 დო ბოზო ნიხირუ“-მა. ქომოხტეს ჰაწი ჰუქუმეთის კოჩიფე.
ჰუქუმეთიკ უწუ-ქი: „ბოზო მოთ ნიხირი-ა? ხუთ შილდა მანათ
მოთ ნიხირი“-ა? „ვარ-მა, მცუდი რენ-მა. მა დიშქაშე ბიდი-ა
დო დიშქა მობილი-ა. დიშქა მხუჯის გებიდევი-ა. ოკულე ბუტკა
მხუჯის გებიდევი-ა. ვანა მხუჯი დომაჰვეტუ-მა დო ჰემა იეუ-მა
10 ბოზო-მა დო ფარა იეუ-მა. მა-მა, თქუ ჰემ კათა შეი ვარ ბი-
ქომ“-მა დო ჰუქუმეთი იგზალუ: „კაა-ა, კაა“-ა, უწუ ჰუქუმეთიკ.
ბიჭიკ: „ჰაწი რახათ ბორე“-ა. ოხორ მუშის იჩალიშამს.
ბიჭიკ ოხორჯა მუშის უწუ-ქი: „ჰეკოლი ჯუმა ჩქიმეშე ბიგზა-
ლათ-მა. ჟურ ჯუმა მაღონუ“-მა დო იგზალეს. ჰეკ მენდახტეს
15 დო ოკულე აღანი ნუსა ძირე-შ-კულე, ჯუმაღეფეკ არ დიდი
ქანდა დუხენეს. ჰეკ ხუთ ნდლა დო ხუთ სერის ქანდა ტუ.

104. სუმ ბოზოფე

- არ ღერის სუმ ბოზოფე ქორტესდორენ, სუმ და. არ-ნა
რენ, იგზალუ ქომოლიშე დო ჟურ ოხორის რენან. არ ფადი-
20 შაიშ ბიჭი ქომოხტუ. ფადიშაიშ ბიჭიკ უწუ-ქი: „ჩქიმდე-ა
ქომოხტი“-ა. ბოზოკ „ვარ“-მა, უწუ. „მა ბაშქა ქომოლიშე ბი-
დარე“-ა. „მა კაა ზენგინი ბორე“-ა, თქუ ფადიშაიშ ბიჭიკ.
ბოზო მოღერდინუ. ბოზო მენდოაღონუ დო ქანდა დავუ. დიდო
კოჩიფეს დუჯოხუ: „ბეაჩხაში ნდლას-მა ქანდა მიღუნ-მა დო
25 ირი ხოლო მოხტიდ“-მა(!), ქანდა დოვუ.

სუმ წანას ქორტუ ოხორჯა მუში. სუმ წანა-შ-კულე დო-
ღურუ. ოკულ აჩქვა დიხილუ. ქომოაღონუ აა ოხორჯა. ოთხო
ნდლას ქანდა დოვუ. „არ ფარა პი-ა დო დოღურუ-მა დო ჰაწი
სი ოში წანას ქორტა“-მა.

- 30 ჰამ კოჩის ოთხო ბიჭი დავუ. ჰე ბიჭეფე დირდეს. ართედი
დივუ პარახოთის კაბიტანი დო ჰეკ იჩალიშამტუ. შქით წანას
იჩალიშამტუ პარახოთის. ბიჭიკ შქით წანა-შ-კულე პარახოთი
ქეკოფუ: „ჰაწი ოხორ ვარ მინონ“-მა, თქუ. ოხორი ქოგამაჩუ
ბიჭიკ. ბაბა მუში პარახოთიშე მენდოაღონუ.

- 35 ჰეკ ჰენთეფეს უღუტეს აღთუნიში ფარა არ ჰუვალთიე
ოფშა. ეშქაფეკ გოჩეფს პარახოთი. ეშქაფეკ გოწულეს ფარა
ირი ხოლო. ჩქარ მუთუ ვარ დოსქიდეს. „ჰაწი-ა მუ პათ“-მა,

თქვეს ბიჭიქ დო ბაბა ბუშიქ. „ჰაწი-ა პარახოთი ქოგამაფჩათ“-
 ა. პარახოთი ქოგამაჩეს. ოკულ ქომოხთეს ხოლ' ოხორ
 მუშიშა. კაჲ დიდი ოხორი დოკოდადეს პარახოთიშ ფარათე.

არ ფელუკა ქეჭოფეს დო ოკულე. ჩხომი ქოფუმტეს. ფე-
 ლუკას ხუთ კაპიტანი ქეზღუ დო კატა ნდლას ჩხომ' ქოფუმან. 5
 ა'ნდლას კაჲ ჩხომი ოქოფეს. ჩხომიქ ნენა მოიღუ დო „მა ოხო-
 მიშქვიდ-ა! თქვა-ნა გინონან კონარ-ა, ფარა მექჩათენ“-ა.
 ჩხომიქ უწუ: „მოთ მპილომთ“-ა დო ჩხომი ზულას ქოდოლო-
 ტკოჩეს. ჩხომი იმტუ ზულაშე. ჩხომიქ ჰეთეფეს დილო ნუშე-
 ლუ. კატა ნდლას თითო ფელუკა ქოფუმტეს კაჲ ჩხომეფე დო 10
 ბიჭიშ ბაბაქ ჩხომი გამაჩამტუ. ჰე ბიჭიშ ბაბაქ კაჲ შოშე დო-
 ვუ დო არ ოვთუმაფილი ქეჭოფუ. ჰე ბიჭიში ბაბა დილო დიზე-
 ნგინუ. ბაბა მუშიქ ბიჭის ფადიშაიში ბოზო ქომეჩუ. ხუთ
 ნდლას ჰანდა დოვუ.

105. ქარ ჯუმა

არ ღერის ქორენ ჟურ ჯუმა. ჰანთეფეს უფონუნან დილო
 მალი. ჯუმაღეფეში ართელი-ნა რენ,—დელი, მაჟურანი—კაჲ
 ღნოსიარი. ჰა დელიქ უწუ ღნოსიარი ჯუმა მუშის „ჩქუნი მა-
 ლეფეში დოლოხე გოშობოფონარე. ჰენი კაჲ-ნა რენ დო მა-
 ჟურა ირი ხოლო სქანი ტას“. ღნოსიარი ჯუმა მუშიქ: „დილო 20
 კაჲ“-ა, უწუ. დელი ჯუმა მუში მენდახთუ მალეფეშე ხოლო.
 იღუ დო გოშაგორუ, არ კაჲ ფუჯი ქეზღუ. ჰემუქ—არ ჭუტა
 არგუნი-თი უღუნ—ფუჯი თოკითე ქოდოქაჩუ. არგუნი-თი ხეს
 უღუნ. ფუჯი მუში ეზღუ დო დაღიშე იგზალუ.

იღუ, იღუ დო არ დიდი გზას მენდახთუ. მენდახთუ და- 25
 ლიშე. დიდი დაღი გოშაგორუ. არ დიდი ჩამიში ნჯა ძანიშე
 მენდახთუ. ჩამის კითხუ-ქი: „ფუჯი. ჩქიმი ქემიქოფი! ეჩლო ვით
 ლირაშა ქომექჩამ“-ა, უწუ. ჩამის იხი ნობარუ-ში, ბუტკაფე
 ოხინკანუ. ჰამუს დაწონუ-ქი, ფუჯი ჩქიმი ეჩლოვით ლირაშა
 ქეჭოფუ. ფუჯი ნჯას თუდე ქონოკორუ. უწუ-ქი: „ფარა მუნ- 30
 დეს მომჩარე“-ა. „მაჟურანი ბეაჩხას მოფთარე-ა დო ფარა ჩქი-
 მი ქომომჩი“-ა, უწუ დელიქ.

ჩამის ხოლო იხი ნობარუ, ბუტკაფე ხოლო ქოხინკანუ.
 ჰამუს დაწონუ-ქი: „მომჩასენ“-ა დო იგზალუ ოხორიშა. მაჟუ-
 რანი ბეაჩხას მენდახთუ დელი ჩამიში ქაოქიშა არგუნი მუში- 35
 თე. ჩამის უწუ-ქი: „ფარა ქომომჩი“-ა! ჩამის იხი ვარ ნობარუ
 დო ბუტკაფე ვარ ოხინკანუ. დელის გური ქომუხთუ. „ფუჯი

ჩქიმი ოკკომი დო ფარა მუშენი ვარ მომჩამ“-მა, უწუ დელიქ-ხოლო დელი დიქთუ. კითხუ-ქი: „ფარა ჩქიმი მაჟურანი ბეაჩხას ქომომჩამ“-მა, უწუ. ჩამის ხოლო იხი ნობარუ დო ბუტკაფე ოხუნკანუ-ში, „ფარა მომჩასენ“-მა დო დელი იგზალუ ოხორი მუშიში.

5

ბეაჩხას ხოლო მენდახთუ. მენდახთუ ჩამიში. ქაოქიში. არგუნი-თი ხეს ოქაჩუ. დელიქ უწუ ჩამის-ქი: „ფუჯი ოკკომი, ოკკომი დო ცილეფე-თი ვარ დუტალიდორენ! კაპინერი ფარა ჩქიმი ქომომჩი“-ა, უწუ დელიქ. ჩამის იხი ვარ ნობარუ. ბუტკაფე ვარ ოხინკანუ-ში, ვარ ნობარუ-ში, დელის გური ქომუხთუ. „ფარა ჩქიმი მუშენი ვარ მომჩამ“-მა დო გური მუხთუ. ჩამი მოკვათუ არგუნითე. არ ქაუფი ლირა ქომეშადგინ. დელიქ ჰეა ქომოშილუ ჩამიში ქაოქის. ქომოშილუ ქაუფითე ლირა. ეჩიდოვით ლირა ვარ მომჩამტი დო ჰაწი მთელი ქეგიკოფი.

10

15

ჰამ კათა შეი მეგომსქუნი“-ა, უწუ დელიქ. დელიქ ლირა მო-ჯკიდუ დო ოხორიშა ქომოაღუ. ჯუმა მუშის უწუ-ქი: „სი ლირა ჩქიმის ხე ვარ მენტხა“-მა უწუ. ჰემუქ: „დიდო კაა“-ა. „ვარ მემთხიმ“-მა, უწუ. დელი არგუნი მუშითე გაძახთუ ოხორის დო ნჯამეშა იგზალუ, ხოჯას უწუ-ქი: „არ პარასქემი ნდლას მქიმა ტაზ-მა, სი ოხორი ჩქიმიშა ქომოხთი დო ლირა ბირთათენ“-მა. ხოჯაქ: „დიდო კაა“-ა, ხოჯას-თი კაა დაწონუ.

20

ხოჯაქ ოხვამუს ქოგაოკკუ. ე-დო არ ხაფთა-შ-კულე ხოჯას ქომუხვადუ პარასკემი ნდლას მქიმა. ხოჯაქ სარული მუში გოლიკორუ დო მენდახთუ დელიში ოხორიშა. დელიქ ოდა მუშის ფეჩო ქოდოგზუ. ოდა კაა დოტობუ-ში, დელიქ ჯუმა მუშის ქოდუჯოხუ დო სუმი-თი ქოდოხედეს.

25

დელიქ ქაუფითე ლირა ქომოაღუ. ლირა მუქთუ დელიქ დუშემეს. ხოჯას კაა დაწონუ. ქოგაოკკუ ოხენუს. „ხოჯა, ჰააა—ჩქიმი, ჰა-თი—მასუმანიში!“ ჰემოთე დორთუ. ფარა დო-ჩოდინუ. დელიქ ფაი ეზდუ დო ქაუფის ქოდოლობდუ. ქაუფი გვერდიში გვერდი ვარ ივუ. დელის გური ქომუხთუ „ჰე პატი-ში სი ხოჯა კოჩი, მა ფარას მანძინასენ-მა, მიჩქიტუ, ჰემუშენი სი მოგაონი ფარა ქაუფიში გვერდიში გვერდი-თი ვარ ივუ“-

30

35

მა. არგუნი მუშითე ხოჯა დოაღუ დელიქ. ეზდუ დო დიდი კუის დოლოტკეაჩუ. ანდლას, ეური ნდლას ხოჯა ვა რენ ოფუტარეფექ ხოჯაში ოგურუ(!) ქოგაოკკეს. ჰეპოლე გორეს, ხოჯა ვა რენ, ჰაქო-

ლე გორეს, ხოჯა ვა რენ. დელი ქომოხვადუ ოფუტარეფეს: „მუ გორუმთ“-მა, უწუ დელიქ. ოფუტარეფექ: „ხოჯა ბგორუმთ“-მა, უწვეს. დელიქ: „ხოჯა თქვანი დოპილი“-ა, უწუ. ედ-დო (ლ)ნოსიარი ჯუმა მუშიქ არ ნთხა დოჟლუ დო კუის ქოდოლოტკოჩუ. ხოჯა ქეშოაონუ დო ქოდოხუ.

5

ოფუტარეფექ დელი კუიმა ქოდოლოშქვეს. მენდოწკედუში, ხოჯა ვარ მოწონდუ. ჰექოლე გოწკედუ, ჰაქოლე გოწკედუ, ნთხაში ქრალეფე ქოძირუ. ოფუტარეფეს ჰეშო უჯოხუ-ქი: „თქვანი ხოჯას ქრალეფე გედგიტუ“-მა? ოფუტარეფექ-თი: „ვარ“-მა; „კოჩის ქრა დავენ“-მა, უწვეს. „მორო, ჰამუს გუნძე ქურ ქრალეფე გედგინ“-მა, უწუ დელიქ. ხოლო გოწკედუ. გოწკედუ, გოწკედუ. ქურ ცუჯი ქოძირუ, გურუნი-კონარი გუნძე ცუჯეფე ქოძირუ. ოფუტარეფეს ჰეშო უჯოხუ: „თქვანი ხოჯას გუნძე, გუნძე ცუჯეფე უღუნ“-მა. ოფუტარეფექ: „ვარ-მა, კოჩის ქუტა ცუჯეფე ავენ“-მა, უწვეს. „მორო, ჰამუს გურუნი-კონარი ცუჯეფე უღუნ“-მა, უწუ დელიქ.

10

15

დელიქ ხოლო ქოგაოჰკუ გოწკომილუს. გოწკედუ, გოწკედუ. გოწკედუში, კუდელი ქოძირუ, ხოჯაში კუდელი ოფუტარეფეს ჰეშო უჯოხუ ხოლო-თი: „თქვანი ხოჯას კუდელი უღუნ“-მა? ოფუტარეფექ უწვეს-ქი: „კოჩის კუდელი დავენ“-მა? „მორო, ჰამუს არ ქუტა კუდელი ქომეჩანს“-მა, უწუ დელიქ.

20

ოფუტარეფექ თოკი ქოგაონჰეს: „ხოჯა ჰამუს ქონუკორი დო ჰეშეზოაონათენ“-მა, უწვეს. დელიქ ხოჯას თოკი ქოგაუდუ. „ჰაწი ეშოაონით“-მა დუჯოხუ. ოფუტარეფექ ქეშოაონეს ხოჯა. დელი-თი ქეშოაონეს. მენდოწკედუში, ხოჯა ნთხა დავუდორენ. დელის მუხედეს დო კად დომბახეს დო ოხუმქვეს. „ჩქუ მოთ მომოდერდინი“-ა დო.

25

106. * * *

ქურ არქადიშიკალა ჩქიმი დუდიში ამბაი მადოდუ. ქალაქი კამჩატკას პეტრეავლოვსკი ქალაქის ოთელიშა ქომეფთით. ოთელიში ფარა ქომეზით. სერითე ქოდობინჯირით. ჩქიმი არქადაშიქ სერითე იზმოჯე ქოძირუ. ა დიდი კოჩი, ქჩე ფიმფილონი, თუდე სტალაგოიში ქუხნას დუშემეს თუდე დომპილეს-მა დო ჰექ მეშაბძირ-მა. დიდი ჰუქუმეთიში კოჩეფეს ამბარი ქომეშიჩით! ჰემ კოჩის ბოხვეწებურ ჩქიმი არქადაშიშა იზმოჯე.

30

35

- ჰააა გოკუნცხუ ჩქიმი არქადაში. „ჰაშო იზმოჯე ბძირი“-ა დო მა დომიწუ. „მა ინჯირი, ღნოსი მუჭო დოგაჩოდუ. იზმოჯეფე მოთ უუჯემ ჰემთეფეს?!“ ჩქიმი არქადაშიქ მიწუ: „ჰე ლამბას მიქ ნუღინუ?“ მა ბუწვი-ქი: „მედვინერი ვარ ტუი“-მა?
- 5 „ვარ, მედვინერი ვარ ტუ“-აა. მა ებისელი, გობოწკელი ნეკნა: გონწკიმერი რენ. ლამბას ხოლო მედვინერი რენ. ლამბა მებოსქურინი. ნეკნა გემკოლი. კოლა დასთულის ქომეშაბდვი დო ქოდობინჯირი. საატი ყურ ივაფუტუ. ეფერი ორას ბჯანტი, ხოლო მიჯოხუნს ა ჩქიმი არქადაშიქ. მა ვა გობკუცხი დო მუთ-
- 10 ხანიქ ლარღალამს. „მუნ ორენ“-აა, ფთქვი. ხოლო ჰე იზმოჯე ნა-ძირუდორტუ კოჩი ქომუხთიმუნ, უთქვალუნ-ქი: „მომიშლეთინით, მა დომპილეს-აა დო ქუხნაში დუშემეს თუდე ქომეშამდვეს. ხუთოშ მანათი ალთუნიში ფარა, ყურ-
- 15 ოშ მანათი - გჟემიშიში ფარა, სუმოშ მანათი ქარტალიში ფარა ჰამთეფექ ქოგოწომილეს“-აა დო თქუ. „მა-ნა მპილუ-დუდი აშიჭი დო მუში არქადაში, —ფარა გოწომილეს დო მა პოლიში თუდე ქომეშამტკოჩეს. ეგერე მომიშლეთინამთ-
- 20 ნა, სუმ ფიცარი ეწკით დო მათხა ფიცარიშ თუდე ბორე“-ა. ჰამკათა იზმოჯე ხოლო მიღარღალუ არ ჩქიმი არქადა-
- 25 შიქ. გობიწკელი-ში, ლამბა მედვინერი რენ. ნეკნა გონწკიმერი რენ. მა ბუწვი-ქი: „ჰა ნეკნა გენკოლერი ტუ დო მიქ გონწკუ? კოლა დასთულის მეშამიძიტუ!“ „ვარ მიჩქინ, მიქ გონწკუ“-აა. „ჰე კოჩი ჰაქ ტუ-აა დო თქუ ჰემუქ გონწკუ“-აა. მა ბუწვი-ქი: „სი მუჭო მიპარამითამ: კოჩიქ —დომპილეს-აა დო ნეკნა ქოგან-
- 30 წკენ-ი?“
- ჰეშოთე დოთანუ დო ქებისელით. არ ჩქიმი არქადაშიქ მიწუ-ქი: „აჰაქონი ჰუქუმეთიშა ქომებთათ“-აა. „ღნოსი დოგაჩოდუ“-აა, ბუწვი. ვარ მემისიმინუ, ხოლო „ქომეფთათ“-აა დო ჰუქუმეთიშა ა ჩქიმი იზმოჯეფე ჰუქუმეთის დობუწუმე“-აა დო
- 35 თქუ: „ქომებთათ დო ქომებთათ!“ ბუწვი მა. ებისელით დო ბიგზალით ჰუქუმეთიშა. მუდირიქ თქუ-ქი: „მოთ. მოხთით?“ ბუწვით-ქი: „ოთელის არ იზმოჯე ბძირით, ჰემუშენი მოფთით“-აა. ჰე მუდირიქ ა კამპი ქეჭოფუ დო „ჰაქ იზმოჯეში ოღარღალონი ფერი რენ-ი“-ა? „ჩქუ იზმოჯე დოგინუშეთ, უკულე
- 35 მპილით,“ ბუწვით მუდირის. „მორო დოთქვით“-აა. ოკულე დობუწვით, ჰემ ოთელის-ნა იზმოჯე ძირუდორტუ ჩქიმი არქადაშიქ. „ჰააა მთინი ივენ“-აა, თქუ მუდირიქ. ასქერეფეს ქოდუჯოხუ, არ ვით კოჩის. ჰანთეფეთე იგზალუ ჰემ ოთელიშა. ნეკნა დონკოლეს ასქერეფე ქოგუღვითეს. ქუხნაშა

ქამახთუ მუღირი დო ჩქიმი არქადაში. ა ფიცარი, ჟურ ფი-
ცარი, სუმ ფიცარი ქეწკეს. ჰექ კოჩი ცილერი ქომეშაძინ: აჩქი-
მი არქადაშიქ, მუჭო იზმოჯე-ნა ძირუდორტუ'სთერი, ჰემკათა
კოჩი. მუღირიქ ჯგებიშე ეშილუ დო ჟურეილო ვით მანათი ბახ-
ჩიში დომოლოდეს ჩქუნ. ჰე ოთელიში საიბი, ჰე კოჩიში ოფლა-
რი, ოკოფეს დო მენდოფონეს. ჰაჲა დიდი ფაბრიკაში ხაზაინი
კოჩი ტუდორენ. ამბაი ქომეჩეს დო ბეე მუში ქომოხთუ. ჰენ-
თეფექ ოკოფეს ოთელიში საიბი დო დოფლეს. ოთელი დო
ქუხნა ასქეჩიში აშხანა დოფეს.

5

107. მამული, მკაფუ დო ბოზო

10

არ ღერის მამული, ბოზო დო მკაფუ ქორტესდორენ.
ოკულე ოკიკათეს დო იდუ, იდუ-შ-კულე, ჯოლორიქ კაჲ ბოზო
ქოძირუ. ბოზოს კაჲ მაწკინდი ულუნ დო გოწულუ ჯოლორიქ.
უკულე ალთუნი-თი გოწულუ. ჯოლორი ლეში იფხორს. მამული
ხვალა იდუ, იდუ დო ზულა ქოძირუ. ფუთხუ დო ვა აფუთხინუ.
ოშუ წკარი.

15

ოკულე იდუ, იდუ ზენგინი კოჩეფეში ოხოიშე მენდახთუ.
„კიკილი“-ა დო ჰე მამული ქოდიკირუ. ბოზო გამახთუ: „მიშ მა-
მული რენ“-ჲა? ოკოფუ ბოზოქ ჰე მამული. ოქოთუმალეს ქო-
მოლოხუნუ. ოკულე ბოზოქ გონწკუ ნეკნა, ქოთუმეფე ვარ ჰკო-
მეს. მამული ხოლო იმტუ.

20

ოკულე ხოლო დიკირუ ჰე მამულიქ. ხოლო კოფუ ბო-
ზოქ დო ახირის ქომოლოხუნუ. გონწკუ ნეკნა. იმტუ ხოლო მა-
მული. ხოლო ქოდიკირუ. ჰე ბოზოქ ხოლ' გამახთუ. მამული
ხოლ' ოკოფუ დო ფურუნი ჩხვინაფერის ქომოლოხუნუ. ზუ-
ლა(ს) წკაი მამულიქ-ნა შუ, მუქთუ, დოქორინუ ფურუნი. მა-
მული იმტუ ხოლო. ჰე მამული ხოლ' ქოდიკირუ.

25

ჰე მამული ხოლ' კოფუ ბოზოქ. ოკულე ოდას ქომოლო-
ხუნუ. ოკულ ჯამადან გონწკუ ბოზოქ. მამულიქ დიდო ფარა
ქოძირუ ოდას. ოკკომუ, ოკკომუ. ქორბა ფარათე ოფშუ. ოკუ-
ლე ნეკნა გონწკუ ბოზოქ. იმტუ ხოლ' მამული. იმტუ, იმტუ-შ-
კულე ხოლ' ჯოლორი, ქოძირუ მამულიქ. ჯოლორიქ უწუ-ქი:
„ფარა ქომოგაი“-ა. მამულიქ-თი უწუ-ქი: „მა ფარა ქომოზი-
ლი“-ა. ოკულე ოხორიშე იგზალეს. ოხორიშ ბოზოშე მენდახ-
თეს. ჯოლორიქ უწუ-ქი ბოზოს: „დიდო ფარა მილუნ“-ჲა. ჯო-
ლორი კერემულის ქონოკიდეს. გოტკვაცეს. არ მაწკინდი ქო-
ნულუ. არ ჩქვა ალთუნ ქონულუ.

30

35

ოკულე მამული ქონოკიდეს. მამულის ბიგათე გოტკვა-
 ცეს. დიდო ფარა ქოდობლუ ოხოი მუშის. ბოზოქ ფარა ქეზ-
 დუ დო დოშინახუ. მამული ოხუშქუ ვალე. მართეში ბოზო:
 ქონეტუ დო ეახელუ. ბოზო იდუ მუშ ოხოიშე. ნანა მუშის
 5 უწუ: „ნანა ჩქუნი-ა, მამულიქ ჯოდორის ფარა აუჭოფუ-ა.
 აჩქუნ ებუჭოფათ.“ ოკულე კერემულის ჯოდორი ქონუკიდუ-
 ჯოდორის გოტკვაცუ-ში, დობროცქუ დო ოტკოჩუ. ოკულე
 მამული ქონუკიდუ. მამულის-თი გოტკვაცუ. ჰე. დობროცქუ
 დო ოტკოჩუ ჰე-თი.

10

108. სანა

არ ფერის ცანა ქორტუდორენს. ჰე ცანაქ კატა ამბაეფე.
 ზოპონტუ. ცანაქ არ კოჩი ქოძირუ. ცანა ოჭოფუ კოჩიქ. ოხო-
 იშე მენდოაონუ ცანა ჰე კოჩიქ. ცანაქ თქუ-ქი: „ბაშქა
 კოჩიქ მენდემოაონას-ა დო სი ფარა ქოიჭოფი“-ა. კოჩიქ
 15 ფარა ქოიჭოფუ. ცანა მენდოაონუ კოჩიქ. ლუმჯის ცანა ხოლ
 ქომოხთუ. ცანაქ უწუ-ქი: „მა-ა ჰაშოთე დიდო ფარა მოგო-
 გაფარე“-ა.

აჩქვა ნდლას კოჩიქ თქუ-ქი: „დიდო კოჩეფე ქომოხთიდ-
 -ა(!) ჩქიმი ოხოროშე დო ცანა ჩქიმი ღუნაში ამბაეფე გიწვა-
 20 ნორენ“-ა. დიდო კოჩეფე ქომოხთეს. ცანაქ ამბაეფე დუწუ
 კოჩეფეს. ჰე კოჩეფექ ირი ხოლოქ ფარა ქომეჩეს ცანას. არ
 ხუთ შილდა მანათ ქომოგუ ცანაში საიბიქ. ცანა კაჲ, კაჲ სქიდუ-
 ტუ კოჩის დანის. ცანაში საიბი-ნა ტუ, ოჩალიშუშე იგზალუ დო
 თხორუმტუ. ცანაქ უწუ-ქი კოჩის: „ჰაწი-ა სი დოგაჭკინდუ-ა.
 25 ჰაწ მი მთხორარე“-ა. ცანაქ თხორუმტუ დო იბირტუ. ცანაქ
 კაჲ სერსითე იბირტუ.

ეშქაფაფექ ქოგნეს დო ცანაშე ქომოხთეს. ცანას უწვეს-ქი:
 „ჩქიმდე ქომოხთი“-ა. „ვარ“-ა, თქუ ცანაქ. „საიბი ჩქიმის
 უწვი“-ა. საიბი მუშის დუწუ ეშქაჲქ, საიბიქ ცანა ქომეჩუ ეშ-
 30 ქაფეს, მენდოაონეს დო ეშქაფაფექ დიდო ფარა ქომეჩეს ცანაში
 საიბის. ლუმჯიას ხოლ ქომოხთუ ცანა საიბი მუშიშე. უწუ:
 „მა ჰაკო ფარა ქომოგოგაფი-ა, ჰაწი ოხომიშქე“-ა. საიბი მუ-
 შიქ ოხუშქუ ცანა. ცანა იგზალუ ხოლო გერმაშე. ცანა კაჲ
 იბირტუ მსქვა სერსითე. აჩქვა კოჩიქ ქოძირუ ცანა. ცანა ვარ-
 35 აჭოფუ. იმტუ ცანა. ცანაქ უწუ-ქი: „მა-ა ბაბა ჩქიმი-ა ოხომიშ-
 ქუ-ა. მა ბაშქა სო-თი ვარ ბულუ“-ა. კოჩიქ ახვეწუ „ვარ
 ბულუ“-ა, თქუ ცანაქ. იმტუ გერმაშა დო ჰექ სქიდუტუ.

109. შპით ჯუმა

არ ღერის შპით ჯუმა ქორტესდორენ. შპით ჯუმას არ
 ბაბა ქოჯონუტესდორენ. კატა ნდლას ავიშე ულუტუდორენ. ბა-
 ბა მუშიქ უწუ ქი: „შპითი-ა ვა იდათ“-აა! ბაბა მუშის ვა ნუ-
 უჯეს დო მაშპითანიშა იგზალეს. ჰემ დაღის გერმა-კოჩი ტუ- 5
 დორენ დო ართელი კოჩი ოჰკომუ. ჰაწი მაჟუაფექ თქვეს-ქი:
 „ჩქუნი ჯუმა მუთა მოხთუ“-აა. ა'ჩქვა იგზალუ. მაჟუა-თი გერ-
 მა-კოჩიქ ოჰკომუ. ჰენ ჰუტა-ნა ტუ, იგზალუ. „ჰემ დაღის გერ-
 მა-კოჩი ტუ დო ბექი ჰემუქ ოჰკომუ“-აა. ჰემ ჰუტა-ნა რენ, იგ-
 ზალუ. ჰუტა ჯუმა იდუ-ში, გერმაკოჩი ჰექ დგიტუ დო ქოძირუ. 10
 ხოლო ქომოხთუ ოხორიშა. ბაბა მუშის უწუ-ქი: „მა-აა სუმ ოშ
 ასქერი ქომომი-ა. თელი ხოლო სილაღითე“-ა.

ასქერეფეთე ჰუტა ჯუმა იგზალუ. გერმა-კოჩი ოჰოფუ
 დო ქომოჯონუ ოხორიშა. გერმა-კოჩი მსქვა ოდას ქომოლოხუ-
 ნეს. დემირიში კაფესის, ჰე გერმა-კოჩი ქომოლოხუნეს კაფე- 15
 სის დოლოხე. სკურაფი, პუდრი დო დუხი, ადიკალონი ქომე-
 ჩეს. კულანეფე(!) ნუკუ იბონდეს დო გერმა-კოჩიქ ქოხოწონუ.
 ქოდიგურუ. არ წანას ჰეშო დოშინახეს ჰე გერმა-კოჩი დო კა-
 ტა ნდლას კაი შეეფე დოგურამტეს. კოჩი კუჩხე მუჭო მოიდუ-
 მეს დო ორი ხოლო ქოდიგურუ. ჰაწი ოხუშქუეს დო ჰე გერ- 20
 მა-კოჩი ოხორის გულუნ კოჩი'სთეი.

არ ქინიქ წკარი მოიმერტუ ბათმანითე. ჰუტა ბიჭიქ ბუთ-
 მან დუტახუ. ქინიქ უწუ-ქა: „შპით დივიში-ა ბოზო-ნა ქო-
 ფათენ“-აა! ჰაწ გერმა-კოჩი დო ბერე იგზალუ. ნცხენეფეთე იგ- 25
 ზალეს. დივიქ და მუში ვა მეჩუ ჰენთეფეს. სუმ ნდლას ჰექ ქორ-
 ტეს დივიშ ოხორის. ჰე დივი მოღერდინუ გერმა-კოჩიქ დო
 და მუში ქოიჭოფეს. ოხორიშა ქომოჯონეს. ჰანდა დოვეს ხუთ
 ნდლას.

გერმა-კოჩის არ ბიჭი ბერე დავუ. ასლან ქოჯოდუ ჯოხო.
 ასლან ვია წანერ დივეუ. დიდო მენჯელონი დივეუ. ა'ნდლას 30
 ფეილეგანიკალა დოჯინადორეს. ფეილეგან ქოდოჯინუ. დიდო
 მენჯელონი ტუ. „ჰაწი დივიკალა-აა დოჯინაფა პარე“-ა,
 თქუ ასლანიქ. კატა დივიშე ულუტუ. ირი დივეფე დო-
 ჯინამტუ.

არ დივიში ბოზო ქომოჯონუ დო ხუთ წანას ქორტუ ას- 35
 ლანიკალა. ოკულ ასლან ასქერიშე იგზალუ. ხუთ წანა-შ-კულ
 ქომოხთუ ხოლ' ოხორიშე. არ წანაშა-ქის ოხორი მუშის ქორ-

- ტუ. ხოლო იგზალუ მუარებეშე დო ასლან დოაღეს. ოხორჯა მუშიქ ქოგნუ: „მა-თი-ა ბიდარე-ა მუარებეშე“-ა, თქუ ოხორჯაქ დო იგზალუ. ხუთ წანას მუარებეს ტუ ჰე ოხორჯა. ხუთ წანა-მ-კულე ოხორ მუშიშე ქომოხთუ დო „არ-და ჯუმა
- 5 ჩქიმის დობუწვარე-ა ამბაჲ“. ჯუმა მუშის დუწუ: „ასლან დოაღეს“-ა! ჰე ბოზოში ჯუმას კაჲ დაწონუ: „ჰაწი-ა რახათ ბორე“-ა დო და მუში ოხორიშა მენდოაონუ.

110. გქაჲუ ღო მითი

- არ ღერის ქორტეს არ მქაფუ დო მითუთი. არ დიდი
- 10 ყონა ხაჩქუმტეს. მქაფუს ბერგი ქონუტროხუ დო მქაფუ ოხორიშა იგზალუ. არ საატიშა ვარ მოხთუ მქაფუ „ჰაქ-შა-ქის სო რტი“-ა, უწუ მითუთიქ. „მა ოხორის ბორტი“-ა, უწუ მქაფუქ. გელინის ბერე ავუ-და დო გვერდა-ხოლო-გვერდა გე-ბოდვით“-აჲ. ხოლო ხაჩქუმტე-ში, მითუთი დო მქაფუქ, მქა-
- 15 ფუს ბერგი ქონუტროხუ.

ხოლო მქაფუ ოხორიშა იგზალუ. „სო რტი ჰაქ-შაქის“-აჲ? უწუ მითუთიქ: „მა ოხორის ბორტი-ა, გელინის ბერე ავუ-და დო მოჰკა-მოჰკა გებოდვით“-აჲ. მქაფუქ ხოლო ბერგი ქონუტროხუ.

- 20 ხოლო-თი ოხორიშე იგზალუ. ქომოხთუ მქაფუ. მითუთიქ უწუ: „მუ იქომტი-ა ჰაქ-შაქის ოხორის-აჲ?“ „გელინის ბერე ავუ დო გვერდა-გვერდა გებოდვი“-ა. მქაფუ ქომოხთუ დო ყონა ხაჩქუმან მითუთიკალა. მქაფუს ხოლო-თი ბერგი ქონუტროხუ. ოხორიშე იგზალუ. მქაფუ ხოლო-თი ყონაშე ქომოხთუ.
- 25 მითუთიქ უწუ-ქი მქაფუს: „ჰაქ-შაქის სო რტი“-ა, „მა გელინის ბერეს გებოდვი-ა, სუმ გებოდვი“-ა. ჰაშოთე ყონა დო-ხაჩქეს.

სუმ ბოჰკა ოფშა თოფური უღუტეს. მქაფუქ ტკობაშა ოჰკომუ. მითუთიქ თქუ-ქი: „არ თოფური ობჰკომათ“-აჲ. მქაფუქ თქუ-ქი: „კაჲ“-ა. ბოჰკაშე იგზალეს. მითუთიქ თქუ-ქი: „ეხთი-ა დო ბოჰკა ქოგვილი-ა დო თოფური ობჰკომათ“-აჲ! მქაფუქ თქუ-ქი: „მა ვარ ეშალენ“-აჲ. მქაფუქ მითუთის უწუ-ქი: „სი ეხთი-ა დო გვილი“-ა.

- 35 მითუთი ეხთუ-ში, თოფური ვა რენ. მითუთიქ თქუ-ქი: „ჰა თოფური მიქ ჰკომუ-აჲ?“ მქაფუქ თქუ-ქი: „მა ვარ მიჩქინ“-აჲ. მითუთიქ თქუ-ქი: „სი ვარ გიჩქინ-ში-ა, მორო მიქ ჰკომუ“-აჲ?! მქაფუქ თქუ-ქი: „მა ვარ მიჩქინ“-აჲ. ჰაშოთე ქოკაკიდეს.

მთუთიქ თქუ-ქი: „ეურ ხაპეა მობილათ დო ჰელე გალე ბიდათ, ნამუს მჭითა მალანორენ-მა დო ჰემუქ თოფური კკომუ“-მა. მკაფუქ თქუ-ქი: „კაა-“ა. ჰაშოთე ხაპეა ქოშუღეს დო გალე იგზალეს. მკაფუქ მჭითა იგზალუ. მთუთიქ უჩა იგზალუ.

მთუთი ქოღანჯირუ. მკაფუქ მუში ხაპეა ეხდუ დო მთუ- 5
თის ქეწუდგუ. მთუთიშ ეხდუ დო მკაფუქ ქეწიდგუ. ჰაშოთე მთუთი მკაფუქ გოკუცხინუ. მკაფუქ თქუ-ქი: „ჰელე მის მა-
ლეს“-მა. მთუთიქ თქუ-ქი: „ვა, მა-მა უჩა ბიდი-ა დო სი-ა მა
ბჯანტი-ში-ა ჩქიმი ხაპერე-ა,—თქუ,—ემიზდი-ა დო სი ქეწიდ-
გი-ა. სქანი ეხდი-ა, მა ქეწამიდი“-ა. ჰაშოთე მთუთი დო მკა- 10
აფუ ქოკაკიდეს. მკაფუ იმტუ. მთუთი-თი გეჭიშუ მკაფუს.
ჰაშოთე დალიშა იმტეს.

III. ა თ მ ა ჯ ა

ათმაჯა ჭოფუმტან-ში, წოხლე ნცხენიშ ნწაი კიმოშუმან 15
დო ქანდარა იქომან. ქანდარა დოვან-ში, მკოლი ჭოფუმან დო
ქანდარას ქონუკიდამან. იმერნან, ლაქოს ქელუდგამან. ლაჭოქ-
თი მკოლი „ბჭკომა“-მა დო ქანდარას გელახედა-ში, ლაჭო
ქანდარას ქონიკიდენ. მეჩედ ნური ულუნ დო ქანდარას ლაჭო
ქომეწკიმს დო ნოკეფე ქოგიუდუმეს. ლაჭო დომჭკამს. ლაჭო დი-
მჭკა-ში, თოლი ქელუჭაბამს. კატა ნდლას არ ლაჭოს არ მაინ- 20
ჭირე ჩამს. ოკულე ათმაჯაში მოსა დოშვაფამს. მთელი შეი დო-
ხაზირომს.

აღუსთოზიში შქითის ათმაჯას გელუხედუნ თულულაში 25
ზავოტიში ფერის. არ სუმ ოთხო ნდლას გელუხედა-ში, მჭითა
კიზილი ოჭოფუმს. ათმაჯა ოჭოფა-ში, სუმ ონთხო ნდლას დო-
ლოხე დომჭკამს დო ოტრიკეში ოჭოფუს ქოგაოჭკამს. ოტრი-
კეში ოჭოფუს გაოჭკამტა-შაქის ომჭკამან ათმაჯა. ჭაფან-ში,
ნდლას ათმაჯას ჩამან მაქვალი. მაქვალი გუბომან მეთე. უმჭ-
კუ ათმაჯას ენჭინა გუბერი მაქვალი ვარ იჩენ. ჰემუშენი-ქი,
კიკილითე მთელი ქოგოშობლამს. ათმაჯა სერი ლამბაში თეთე 30
დიდო კაი იმჭკენ.

ათმაჯას ავი ოხენაფამტან-ში, ჩაორო ხოლი მედედი ნუკი-
დამან დო ავი ოხენაფამან. ავი ხენერი-ნა ვა რენ ათმაჯას, ონ-
წკიალონი ვარ დოლოკიდამან, ჰემუშენი-ქი, ათმაჯა ონწკია- 35
ლონიში სერსიშე ემკუთუნ დო ჰემუშენი ონწკიალონი ვარ
დოლოკიდამან. ათმაჯას ავი ოხენაფამტან-ში, სალი ოტრიკე
ნუფათქალამან დო ოჭოფაფამან.

- 3ემინდორა-შ-კულე ჯოლორის-თი მუჭანდამან დო ჯოლო-
რიკალა-თი ათმაჯას ოტრიკეში ოჭოფუ ოხომჰკინამან. ათმა-
ჯას სუმ ოთხო ნდლას ოტრიკე ოჭოფაფან-ში, აედელი ქონუწ-
კამან დო უაედელი ოტრიკე ოჭოფაფამან. ბიგაში ოშათხუთე
5 ოტრიკე დიდო ვარ იჭოფაფენ, ჰემუშენი-ქი, ოტრიკეფექ
წიპილი'სთერი დიდო პატი ბუხალამს დო თივის მეშილამს.
ოტრიკეში ჯოლორითე დიდო ოტრიკე იჭოფენ, ჰემუშენი-ქი,
ჯოლორიქ ოტრიკე დიდო კაბინერი გორუმს დო, ოტრიკე
ძირა-ში, ჯოლორი ქოდოდგითუნ. კუდელი მოხირხიტომს დო
10 მანჯე მუში ჩუმერს. ჯოლორიქ ოტრიკე გორუმტა-ში, კუდე-
ლი ოკანწურამს, ავალამს დო ოტრიკე გორუმს.

112. ლაზური ოხაჩაუში ბირაუა

- ჰეი, ჰეი, ჰეიამო, იამო, ჰემო, ჰეიამო.
ჰეი, ჰეი, ჰეიამო, დოფხაჩათ დო ბიგზალათ.
5 ჰეი, ჰეი, ჰეიამო, დადის ქეშებოხაჩათ!
ჰეი, ჰეი, ჰეიამო, მანი, მანი ბოზოფე.
ჰეი, ჰეი, ჰეიამო, სო ბძირომთ ჰამ დლალეფე?
ჰეი, ჰეი, ჰეიამო, დუზი ჩქუნის ნოდერი.
ჰეი, ჰეი, ჰეიამო, თუთასთეს ივენ სერი.
10 ჰეი, ჰეი, ჰეიამო, ბიბირთ ხაჩქერ, ხაჩქერი.

ი ა მ ო :

- არ ააზი ტუ ცონას-ნა ბოგნი აამო
მებანჭი ნოდერის დო თამო-თამო,
ბოზოფეში ნოდერიქ ზოპონტუ იამო
15 ჰეკო მსქვა მოთ ტუ ჰემ დლას ჰე იამო?!

- გერმაქ რანწკალამტუ იამოშ სერსითე
ტემპო დოქაჩამტეს მთელიქ ბერგითენ,
ქიმის სარი ააზმა, ქიმი ხასეთენ
ნუდგინან ცონას დო ზოპონან იამო.
20 ცონას არ ცუჯიშე ბოლოსარტი მა.
მთელი-თი მოთ ტეს პი-ა ჰეკო მსქვა,
მთელის ულუტუ თხოზერი თომა,
ბუსიმიან ზოპონტეს აამო ჰეია.

ქუმანდელ ლუჯჯიშა ჰექ ქომებაქთი,
 ვარ ოხოზოწონი, მეკილუ ვაქთი
 ალი ქაგელაქთუ მაზის მჟორას-თი,
 ჰემუ-შ-კულე ჩქვა ვარ ბოგნი დამო.
 ჰე, ჰეი, ჰეამო, ჰანდლა კაი ტარონი,
 ჰეი, ჰეი, ჰეამო, დადი სო რენ თერმონი?
 ჰეი, ჰეი, ჰეიამო, ორა მეკილუ ორდო
 ჰეი, ჰეი, ჰეამო ობჰკომათ ქომულიტუ(?).

5

**113. ლაზარე ნოდერიშ მახახევეფი
 ბირაუა „ჰელესა“**

10

ჰელესა დო ჰელესა, აღნე ოხოზოწონ ნუსა.
 ჟურ თუთერი ნოლამისა ჰელესა, ძალესა.
 ჰეიამოლი იასსა, ისსა, ჰოჲ.

ქალე, ბოზო თოლი მონი,
 ჰაკო მოთ რე ოროფონი?
 სი ნოლაძე ვარ გინონ-ი?
 ჰელესა, ძალესა, ჰეა მოლი ძასსა, ისსა, ჰოჲ.

15

სი მა გური დომიტახი,
 სო ილარე ჩქიმი გაუნახი?
 გოგინჩხვასენ ჩქიმი ახი
 ჰელესა, ძალესა...

20

ჰეონა გეგეტას ქვა დო ნჯა,
 და სქანი ჩქვას ვარ ქომეჩა
 მა ბივარე სქანი სიჯა.
 ჰელესა, ძელესა...
 ჩქუნი დუზეფეს ნოდერი
 თუთასთეს-თი ივენ სერი
 ბოზო გოგოსთუ ქემერი.
 ჰელესა, ძელესა...

25

ჰელესა დო ძალესა, არ დომიწვატი მისსა
 ივარე-ი ჩქუნი ნუსა ჰელესა, ძელესა.

30

გითანუ უჩა თოლეფე,
 ვარ გშუნს ჩქიმი კაობაფე
 ჰაშოთე ჰვარე დიდოფე-
 ჰელესა, აალესა.

5

114. ლაზური სორი „ჰეანა“

ხოლო ქომობთუ ააზი ჰეანა,
 ბოზოფეში მარაზი.
 მოხთი, მენდეგიონა
 ჰეკო მოთ იქომ ნაზი
 ალის-ნა დოლიკიდი?

10

ჰეანა

ბეშულდი ვა რენ ლაზი
 ჰე გუოპიჯის დიხენენ
 ჰეანა ჰუმანერი ნამაზი
 სი ჰეკო მოთ მეგომსქემ,
 თის-ნა გოგოთუნ კაზი,
 მუსაფირი ემზდიმ-ი?

15

ჰეანა.

მეფთა-ნა ბაზი, ბაზი.

20

115. ლაზური სორონიში ბირაჟა

წულუ ბოზო სონი რე
 დიდო ჰეარ
 დიდო ოროფონი რე!
 თოლეფეშე ბელლი რენ
 ირიშენ იარ.
 ირიშენ ნოსონი რე,
 კერას ხომულა დიშქა
 ბიმტათ ჰეარ!
 ბიმტათ, სი მუ ჩუმერ ჩქვა?
 მითიქ მუთუ დოთქუ-ნა,
 ქომებჩამ აარ.
 ქომებჩამ ჯულაპი მა

25

30

ხოლო ქომოხთუ დაზი
 ბიდარე დარ
 ბიდარე ათმაჯაშა.

116. ლაზური ჭანლაში ბირაუა „ჭაუგა ნუსა“

5

ლუმჯინე მჟორა'სთერი ჭუტა ნუსა
 სო ულურ, ჭუტა, ჭუტა?
 ფოთინი გიჭაფარენ ჭუტა ნუსა
 კუჩხე გილუნ ჭუჭუტა.

10

ჰეკო მანი მოთ ულურ
 ჭუტა ნუსა, მემანჭი ჭუტა, ჭუტა-
 ფეჩეშე მოშათანურ, ჭუტა ნუსა,
 მუჭო აღანი თუთა,
 სი მა დომჭვი, დომხალი!

15

ჰაშოთე მა სო ბიდა!
 ჩქვამ ბეშლული ქჩე აღის
 ჭუტა ნუსა ვარშა ქოდლოკიდა!
 ჰეამოლი, ჰეადარ დამო.

დამო, ჰემო, ჰეადამო
 არ ჟურ დოფთქვათ!

20

ხოლო გაული ხალაღი სქანი
 ჰეამოლი, ჰეადარ, დამო.

მებტკოჩარე ირი ხოლო
 გაული ხალაღი სქანი

ჰეამოლი, ჰეადარ, დამო
 გაული, ხალაღი სქანი!

25

117. * * *

ასქერიშა მობთით ბიჭეფეკალა
 მებტკოჩეს ბიჭეფეკ დოფსქიღით ხვალა.
 ვარ იზოდენ ასქერლულიშ ნდლაღეფე!
 არ ჩორბა გემიდვეს მუჭო თერმონი,
 რაზიქ იხმარს კუზი, მუჭო დიმონი,
 მიწუმერს-ქი: „მუსტაფა ვარ გინონ-ი?“
 ვარ იჭკომენ, მუჭო პა ჯუმა ჩქიმი?!

30

- ნდლას მილუნან შქით საათი თალიმი.
 გემოდგინან საბითი მუელლიმი
 ჩქუნ დობდგითუთ კარში მუშის გელინი,
 ვარ იხოდენ ასქერლულის ნდლაღეფე!
 5 იმამიშ მემეტი თოლიკარკალა,
 ფარა იმხორან მუხთარიკალა.
 არა ვარ უღუნან ჩაუშიკალა
 ფუკარაფე უღვან ასქერლულიშა.
 10 ასქერიშა მოფთი, კაი მიჩქიტუ
 ჩორბა ბძირი-შ-კულე, წკარი მიჩქიტუ
 სუმ ლობია იქთენ, ჩხომი მიჩქიტუ.
 ვარ იხოდენ ასქერლულის ნდლაღეფე!
 ეზრუმის კიშლას მოლახუნერი
 15 ობაშეფე ძანის ელახუნერი
 მებიდუშუნ ონჯირეს გეხუნერი!
 გემამგართ, ნანა დო ბაბა ჩქიმი!
 ორდო ხოლო ნდლაღეფე გოლახთატუ?
 უკითხელი სევდა ქომოგალატუ
 ჩქიმიშ მეტი მი-თი მოგაქარატუ,
 20 მემტკოჩი დო სო ულურ, გაული ჩქიმი?!

118. * * *

- დოხარი დო მეტკოჩი!
 ჰე უჩა ფეჩე სქანი!
 წულუ ბოზო, ჰე უჩა ფეჩე სქანი!
 25 მწკუფი მუშენი ძირომ
 თეონი დუნმა სქანი,
 წულუ ბოზო, თეონი დუნმა სქანი!
 ოვილუში დომავუ
 ვერანე ბაბა სქანი,
 წულუ ბოზო, ვერანე ბაბა სქანი!
 30 ბოზო-მოთა, სო ძირომ
 ჩქიმი'სთერ დელიკანი,
 წულუ ბოზო, ჩქიმი'სთერ დელიკანი?!

თოლი მონი კულანი
 მა სქანიშენი მობთი
 ქალე, ქალე ვერანე,
 მა სქანიშენი მობთი!

ბოზოქ:

5

სი ქოგაონუ ხოლო
 დილო აერეფე გოხთი!
 ე! ვერანეში ბიჭი
 დილო აერეფე გოხთი!

ჰეშო მიქ ლოთქვას-ნა,
 ვარ ქონუუჯა სო-თი
 ქალე, ქალე, ვერანე
 ვარ ქონუუჯა სო-თი.

10

119. ჭუჭა ქარმატე

სქურეფე ოშენამს სერსი მუშითე
 მჯვეშ ემექთარი ჭუტა ქარმატე.
 თხომუშ ღურნი დო თხომუშ სპინათე
 იქთენ ულოდგინუ ჭუტა ქარმატე.
 ნე სერი დოდგითუ, ნე-თი დღალერი
 ნაკო ოფუტარის ნა უმფქუმს მქვერი
 შითიქ ვა ძირომს არ დოჰკინდერი!

15

ჩქუნი მწკუფი სქურის ჭუტა ქარმატე
 ნაკო იჩინომ ქალე, კულანი
 კუჩხე ჭკვანდერი ხე ნა სირონი
 ვანა ნაკო ქინი თომა კინონი
 დოთქვი! ჰელე არ ჭუტა ქარმატე!
 თქვი! ჩქარ გიძირუნ-ი ხამფაშ კულანი
 მაღალი ქურონი პაპუწეფეთე.
 ნა-მეგოდგითუ ჩქარ არ ჭუმანი
 ქოქშუს-ნა, დოთქვი ჭუტა ქარმატე
 ვარ გშუნს, ქომიჩქინ, მცუდიში კითხი
 მა სქანი თარიხი დილო ბიკითხი.

20

25

30

- ვარ ბიჯერი, ხოლო სი-თი მოგკითხი!
 დოსთიბი დო ვარ თქვი, ჭუტა ქარმატე!
 მთელი დოსთი სქანი მედულიეფე ტეს,
 5 ჰეთეფე ტეს; სი-ნა ბინა დოგიდვეს.
 სქანიკალა ნაკო სერი ოთანეს?!
 მედულიეშ მანებრა ჭუტა ქარმატე.
 სი ჩქვაში ქაოლე მუნდეშა ივერ
 მიშ ნოხენე მიში ჯოხითე იქთერ
 ჩქვაშენი ეიფშერ, ჩქვაშენ მო იხოდერ;
 10 სი მლთუ ვარ განქენ, ჭუტა ქარმატე!
 ჩქუ ჟურის-თი დერდი მთელი არ მილუნან
 ნოხენეფე ჩქუნა ჩქვაფეს ნულუნან,
 ნოხენე ჩქუნი ჩქუ ვარ მილუნან,
 ჰაშოფე მომქუნან ჭუტა ქარმატე!

120. * * *

- 15 დაზი მულუნ; ბიდარე ათმაჯაშა
 მემინჯლონი ხოლო გაარი ტკობაშა.
 მუსადირი, არ ქომოხთი ხოფაშა!
 ვარ იხოდენ დერდი, მერალი ჩქიმი!
 გაული, მენდრა გზაშა ქომემჩეს.
 20 მიჩქიტუ-ქი, სანქის კურუში გემჩეს.
 ჩელამურე გელემოაფეს მა ფეჩეს
 ბიტკვაცასენ გური ჩქიმი სევგაული!
 დაზმას უჯის ხე აკნი დო დოდგითი
 კალა ისვი, არ ძალის ქონოდგითი!
 25 მიში სევდა მი ვერანეს დოდგითი?
 იტკვაცასენ გური, ჩქიმი სევგაული!
 მა მელენდო ნა-ვიდათი, ვარ მინონ!
 ქალე, ბოზო თი ჩქიმი მოთ ვარ გინონ?
 ე, სევგაული, პანდა ბძირა-ნა, მინონ!
 30 ვარ იხოდენ, დერდი, მერალი ჩქიმი!
 ორდო ხოლო ნდლალეფე გოლახტატუ,
 უკითხელი სევდა ქომოგალადუ.
 ჩქიმიშ მეტი მითი მოგაჰარატუ,
 ვარ იხოდენ დერდი მერალი ჩქიმი.

ციცი დივი, გიტკვაცასენ აელელი.
ქალე-ბოზო დივიდორენ მელელი!
გაული სქანდა დიდო მილუნ ემელი
მიტკვაცასენ გური, ჩქიმი სევგაული!

121. ჰენიჟე ჯეჟეჟი

5

ამანიში ალი, ბუაული ნჩალა
ფენჯერეშე აულუნ, ნოდუმეს მსქალა.
ნოლაშენ მოიმეს, მისუმეს კალა
ორდო მოხთი, ნა შური მიშინარე!

ბოზო:

10

ჰენიჟე ჯეჟეჟი ბეჟეჟი ბორე
ბიჟეჟეჟე მგორუმან, შეჟეჟი ბორე!
ვარ გამაბითხვაფუ, ოხორის ართელი ბორე.
ჟინ-ჟინ გოხთი, კინჩიში მსვა ნიჩანი
მიშ აელელის მიში კოპჟა გიოჩანი?
მა ვარ მომჩი, სი მის მქი კოჩანი
ორდო მოხთი ნა-შური მიშინარე
დემეთხანას მობუნ დიშქაშ სუსერი,
კაპულა შუ მილუნ, მთუგიშ მეფსერი!

15

122. ბაჟამიშ ნლა

20

ბაჟამიშ ნლას ხავლა შენი გობანტი,
არ ოხორის მსქვა ბოზოფეს ებატი
ებატი-ში, ოთხო ლოჯის მობატი
ნიჩე ბიჟთა ბიჟი მოშა მა ბთქვი
ვარ მასაპრუ-ს, ხარათიშე ქეფთა-მა.
იშთე მეზლა, თი კუნტალე გეფთა-მა.
ებიტი-ში, თი გემთი გეკიდერი
გებიტი-ში, დოლმას ნჯა მოკიდერი,
ქოგამახთეს ბოზოფე გონკიდერი
ირიკალა ქოგემაშინი სი-თი.

25

35

- ინანი ვი, ვარ მალენ სანდულიშა,
 ჩილამრეფე ქომულენ ჟურ თოლიშა
 არ ხე მილაფი მა უბაშ ნარიშა.
 ორდო მოხთი, ნა შური მიშინარე!...
- 5 ჰემ გელიტი, ჰემ კორუმტი ძიგარა
 ვარ მაშველუ ლიგორი სქანიშ იარა
 მციქა მწორა ზარა ვარ ულუნ, ზარა!
 ორდო მოხთი, ნა შური ნიშინარე!
- 10 მეგინჯლონი ფორტუკალიში ძელი,
 გობონკიდათ ოროფაში ნთელი!
 ვარ იძლი-ნა, მოხთი, მექჩარე მთელი!
 ორდო მოხთი-ნა - შური მიშინარე.

123. ქარაუნა

- 15 კარაფუნას მერაფხე, ჰოიარ, ჰოიარ, რახუნერ-რახუნერი
 ჰო, ხუვარდამ რახუნერ, რახუნერი
 ა, ძელუკა გოლულუნ ჰოიარ, ჰოიარ,
 ბოზო დოლოხუნერი.
 ჰო, ხუვარდამ, ბოზო დოლოხუნერი.
 ორქარ ბორე, ოკაში ჰოიარ, ჰოიარ
- 20 ქაუმე კაცხანაკაში.
 ჰო ხუვარდამ ქაუმე კაცხა-ნა კაში.
 ფალთო სქანი ლაბადა ჰოიარ, ჰოიარ
 ლარ უჩილუ დიბადა.
 ჰოიარ, ხუვარდა ვარ უჩილუ დიბადა.
- 25 კაცხანაკაში ტოტი ჰოიარ, ჰოიარ, ჰოიარ.
 ბექმარი ბორტი სო რტი.
 ჰო, ხუვარდა ბექმარი ბორტი, სი სო რტი?
 ესეთ უსტა სოჩი რე ჰოიარ, ჰოიარ!
 მა სო ბორე, სი სო რე?
- 30 ჰოი, ხუვარდამ მა სო ბორე, სი სო რე?
 მა ჩქაფექ ქემქოფეს ჰოიარ, ჰოიარ.
 სუ უჩილუ გოითორე ჰოი, ხუვარდა
 სი უჩილუ გოითორე.

124. ბერეში ონჯირა

ნუსა ჩქუნის დილო კაი ბერეფე უფონუნ.
 დიდი ბერე დიბადუ-ში, ტამტრაშე ბიდი დო
 ტამტული ონწელი მობული. ნუსა ჩქუნიქ
 ბერე ონჯირამტა-ში, უმკანს დო ჰასთერი 5
 ბიძათათი უბირამს:
 „ჰაჲე, ჰა ნანი, ნანი, ჰა ნანი!
 გინკა-ნა, გონჯირაჲე, ხოფურ ბოზო, მექჩარე!
 ჰაჲე, ჰა ნანი, ნანი, ნანი!
 თოფურიშ ფაფა ქჩარე, ქჩე მბელა გეგირჩარე. 10
 ჰაჲე ჰა ნანი, ნანი, ნანი, ჰა, ნანი, ნანი!
 ხოჯაქ იზანი იჯუხუმტუ-ში, ჰასთერი ბიძათა-გელა-
 ბირუ ნუსას:
 „ელაჰ ექფერ, სი არ კალოში ქომეგინჯლონი.“

ნუსაქ:

15

— ვარ მოხთუ, ვარ ბძირი,
 მიკალა სი მონჯლონი?
 ჰაჲე, ჰა ნანი, ნანი, ჰა ნანი.

ხოჯაქ:

— ელაჰ ექფერ, სი არ მაწკინდი ქომეგინჯლონი.“ 20

ნუსაქ:

— ჰაჲე, ვარ მოხთუ, ვარ ბძირი!
 ჩქუნი დულა ირის მოთ ოწირი
 ჰაჲე, ნანი, ნანი, ჰა ნანი.“

125. ოფუჯაში მუსლიმანი ხოჯა

25

ოფუტეში მუსლიმანი ხოჯაქ ელაქთერი ქვას კუჩ-
 ხე-ნა ვარ გედგინტუ(!) დო მითიში ხარამი-ნა ვარ
 იფხორტუ, ჰემუქ ჯამეს გელადგითუნ დო იზანი
 იჯოხუმტა-ში, ხარკიში ოხორჯალეფეს „მაწკი-
 ნდი დო კალოში მეგიჯლონი“-ა დო ამბარეფე 35

უწუმერს. ჰაშო დულიაფე იქომტეს მჯვეში უდინე
ხოჯაფეჟ.

126. * * *

5 სუმ წანა რენ, ენიშთელული ბიქომ,
ა ოხოი მსქუა ბოზო-ბოზოფეს ებატი.
ბაჰამი ნდლას ხავლაშენი ქობანდი,
ა ოხოის ჟურ ბოზო-ბოზოს ებანთხი.
ჟინ-ჟინ გოხთი კინჩიში მსვა ნიჩანი!
ჩქიმი ღელელის კოპჩა გმოჩანი
მა ვარ მომჩი, სი მის მეჩი კოჩანი?

127. * * *

10 თხირის ეფთი, სალი ხე მეტახერი,
გზაფეს ბიწკერ, ჟურ თოლი მოტახე(რ)ი,
მა ჰაქ ბიბგარ, სი თუნას ქელახერი,
ორდო მოხთი, გჟული, სი-ნა მიონუ!

15 მალაზაშა ბიდი, თუთუნი ვარ მატახუ,
ტიკინაქ-თი კაპულა მემოტახუ,
ვარ მალუ-ში, არ ბიგა გემოტახუ!
ვარ მალენ დო მუ პარე, დადი ჩქიმი!
20 მალაზაშე ბიდი, თუთუნი ვარ მაცონუ!
მჭიფე ქეფხე გურის ქომემაცონუ,
ჩეთინი ტუ, ჰაწი ოხომაწონუ!
მებთა-შ-კულე გიწვარე, დადი ჩქიმი!

128. * * *

25 ზენის ბორტი, თუნაშა ნიტი-შ-კულე
ჰანო, ჰანო გელიტი ონდღეშ-კულე
მაბგარინუ ოხორიშა ნიტი-შ-კულე
ორდო მოხთი, ნა-შური მიშინარე!

მარტიშ თუთას ზათი გონთხიმს ფუქური
 ხოლ კისმეტი დომავეს ჩოქშუქაფური?
 სეფა იქომ, მოთ ივაფუ მუნქაფური?
 ორლო მოხთი, ნა შური მიშინარე!
 რეამე კუტა ტუ, ჩხორო წანერი, 5
 დილო მსკვა ტუ, ვერანე მეკარბერი
 თხოზერეფე მუში, ქემერის ეზლალერი,
 მემათხოზი ფოთინი მოდვალერი!

ბაზი ბოზო თემბელ ივენ, ბელის გააჭაბენ,
 ონდლენერი გაარიშა მუფერი დაჭაბენ, 10
 კინონი ხეს ბურელი ქონაჭაბენ.
 ორლო მოხთი, ნა-შური მიშინარე!

არ დესთანის გებოკკამ დერდეფეთე,
 გაული ჩქიმი, მოთ იბგარ ჩილამრეთე?
 ქოდობანდვი, ბეშლული მოგოლაფამ 15
 ჰაშოფეთე ნენა ეშეგოლაფამ,
 გელახელი, ფენჯერეშე იწკელი!
 ქოდოგიდვი, რესიმ ჩქიმის გეწკელი!
 ჟინ მოთ იწკერ? თოლის მენდემოწკელი! 20
 ჟურ წანა ტუ, ტკობინერი-ნა გოიტი!
 გოხვეწუტი, ოხოი ჩქიმის ვარ მოფტი,
 მა გძირომტი და ჩქიმიკალა გოიტი,
 ორლო მოხთი, ნა შური მიშინარე!

129.

* * *

სორე, სორე, სოკალა 25
 ჟინი წკარიშ თოლიკალა
 მებულურ, დომიონდი
 ქალე, თოლი კარკალა!

ჰენიდუ ჯეზაში დილოფექ გორეს,
 ჰანწონერ ბიჭეფეს მუ ამატორეს, 30

ანტამას ეხთეს დო თელი გოშორეს,
ჰაშო დივენი ზეჟიე ჩქიმი?

**130. არ ოლისინონი ჭუგა შარი უთქვარა,
ხასანი სი ნიუჯი!**

- 5 კარაბინაში კატუ...
კარაბინაჟ ბიგა გეჩუ-ში,
ნატუ დო მატუ
ოწუდეშენ მკვალი მელუ დო
კარაბინაში კატუს.
10 თი ნა ლატუ(!).

131. * * *

დადიქ ბოზო მომჩასენ
ჭუტა რენ იდა-შ-კულე.

- 15 მეტიბეის არ ტუჯელი
ეტროხუ, მაშქურიინუ,
თიში წკუნი ემიტროხუ
ბერე ბარიში ბგაინი
ეტროხუ, მებტკოჩი დო
მებულუ, გიჩქინ-ი?
20 ჰემთუმანი არ ქოდოლობუკიდი
არ შილთე დო ა ჯოლანი,
ქებიკიდი ოჰკომალე
გააი ქელებიკიდი
მებტკოჩი დო მებულუ,
ქაოი ჩქიმი!

132. * * *

- 25 ქარტალ მომქარი,
მა-თი მებთარე,

მა-თი სქანიკალა
 თუნას გობთარე,
 გემიჯი გჷვა ღო
 არმას ეფთარე.
 ორღო მოხთი,
 ნა შური მიშინარე!

5

ისინაში თეფეს გებდგი ჩადირი
 გოხვეწებურ, მოთ მოლოღამ ქედერი
 ქოღობანდვი ოშ მანათიშ ქემერი,
 ორღო მოხთი სევდა, სევ-გაული ჩქიმი!
 ბერე ბორტი ჰაწ ეფერი ღობირღით
 იმანეთი მაწკინღი ქოღოგიღვი
 მოთ შოღერღუ! მა კაპულა მემოღვი
 ორღო მოხთი, სევდა, სევ-გაული ჩქიმი!
 ბოზო ნჯას ქებთუღორენ,
 ისთერს ყურძენიკალა.
 ყურძენი მუ ღოღასენ,
 ისთერას ჩქიმიკალა!

10

15

ენიღე ჯეზაში ირი ღომგორუ
 ანწონერი ბიჭეფეს მუ ამატორუ
 ანტამა მოინჭუ, ირიქ გოშორუ
 ორღო მოხთი, სევდა, სევ გაული ჩქიმი!

20

ბოზოფე! თი კაი ჩვით!
 ფირალეფე გულუნან.
 ქე, ბოზოფეს მუ აკვან?
 ოხორიშა ნულუნან.

25

ჟინ-ჟინ გოხთი, კინჩიში მსვა მიჩანი
 მიშ აელელის მიში კოპჷა გოჩანი.
 მა ვარ მომჩი, სი მის მეჩი ქოჩანი,

- 5 ორდო მოხთი ნა შური მიშინარე!
 მელე მოლე ოკობიწკედათ ბაზი
 ნოლამისას მოგოლაფან-ში კაზი
 მოიწკი დო დოხარი გაული ჩქიმი!
 აოი, აოი, ხოლო ქომოხთუ ააზი,
 ნოდერეფე ივასენ ოა ბაზი.
 დულლუზის წუქურა რენ, ჯუმა ჩქიმი!
 გონდგინერი სიჯალეფეში
 10 ქორბა ნუკიდარე ხაჯი ჩხვარიში ჩორბა
 ქიმი ბოზო ივენ ბელის გააჭაბენ
 ონდლენე გაარიშე შუფე დაჭაბენ
 ქიმი ქესქინ ივენ, ბელის გედგითუნ.
 ჰემ კათთა თემბელის ვარ ელუდგითუნ.
 15 ჰემ კათთაფე მუშამას
 მელაკორა კაზი მოთ ვა ნოლამისა ნოკორა.

134. ლაზური ბირაუა

(ართიკათის გეაბირან ბოზო დო ბიჭი)

- 20 ბიჭიქ: თოლი მონი კულანი, მა სქანიშენი მობთი,
 ქალე, ქანე ვერანე, მა სქანიშენი გობთი!
 ბოზოქ: ქოგაონუნ ჩქვა ხოლო სი ხოლო
 დილო აერი გოხთი. ე! ვერანეში ბიჭი,
 სი დილო აერი გოხთი.
 25 ბიჭიქ: ჰაშო მითიქ დოთქვას-ნა, ვარ ქონუ
 უჯა სო-თი. ქალე ვერანე ვარ ქონუ
 უჯა სო-თი.
 ბოზოქ: მა ჰაქ ქჩვარე, ხოლო-თი მოხთარე-ი
 ჭუმენ-თი? ე ვერანეში ბიჭი მოხთარე-ი ჭუმენ-თი?
 ბიჭიქ: სი მა ნენა-ნა მომჩი-შა მემანჯინენ-ი
 სო-თი. ქალე, ქალე ვერანე შა მემანჯინენ-ი სო-თი?
 30 ბოზოქ: ჰაკო ქომილუნი მან სქანი ანის კიმეთი
 ე, ვერანეში ბიჭი, სქანი ანის კიმეთი?
 ბიჭიქ: სქანიშენი ბუქთურამ, ქომომჩან-ნა ჯენეთი
 ქალე, ქალე ვერანე ქომომჩა-ნა ჯენეთი!
 ბოზოქ: ვარშა პატი გამაფთა ჰეკო მოთ

- იქომ მეთი? ე, ვერანეში ბიჭი,
 ჰეკო მოთ იქომ მეთი.
- ბიჭიქ: მერალი მოთ იქომ სი დობიდუშუნი
 ჰე-თი. ქალე, ქალე, ვერანე დობიდუშუნი ჰე-თი.
- ბოზოქ: ბელქი კუსური მილუნ, ჭუტა დოვი 5
 დიკეთი! ე, ვერანეში ბიჭი, ჭუტა დოვი დიკეთი.
- ბიჭიქ: დიკეთიში ოხენუში ქომილუნი ტაკეთი.
 ქალე, ქალე ვერანე, ქომილუნი ტაკეთი.
- ბოზოქ: სი ჰაშო ორდო პია, მოთ მეგილუ ტაკეთი
 ე! ვერანეში ბიჭი მოთ მეგილუ ტაკეთი. 10
- ბიჭიქ: მუ ივენ დომოშლეთინი, ქოგილუნ-ნა
 მეჰემეთი. ქალე, ქალე ვერანე, ქოგილუნ-ნა
 მეჰემეთი.

135. გეზიაუ

- სეიშ გვერდის მლოი დო გომქიმოში,
 მეკორუში ბორე, თოკი ჭიმოში! 15
- დალი, ბალი დიდო ხვალა მო გულუ
 მკაფუ-ნა მოსქიდი, ელახი გულურ.
 არ ჩქვა მურღულიშა პოტი ვარ მულუ
 მკაფუში გაშქურინუ, ჰე ხოჯა ჩქიმი! 2
- ჰე მკაფუ ობჰოფათ, მოაღით კაფანი.
 ლაჰარდეს-თი მებოკიდათ თორას საფანი
 მოგიშლეთინამტუ, ვა რტუ ჩობანი
 მზინგეში მკაფუ ტუი? ე, ხოჯა ჩქიმი! 25
- ქოთუმე დაწონი მჭითა ხირკათ
 არზუალი მეჩი აღნე მარკათე
 ქჩინეფე დოაღუმტეს ძურნიშ კურკათე
 მკაფუში გაშქურნუ, ხოჯა ჩქიმი!

136. * * *

- ცას მურუცხი იძირენ,
 რაკანეფე დუზ მაძირენ, 30

სი ძალი მუ ლოდარე,
ნუკუს ნუკუ იძირენ.

5 კოლი კუკუმა კოდედი
კოლოპურწას გედვეი
ჰაქ იფხოს, მელე გოაძგუმს!
(ტ უ ძ ე ლ ი)

ფადიშაი ქოგემოდვეს ეთიმი,
გემაბგაი ჯუმა-დალეფე ჩქიმი!

10 რემე ქუტა ტუ, ჩხორო წანერი,
დილო მსქვა ტუ, ვერანე მეკარბეი
რემეს მოძიტუ ალთუნიში კირკი,
დიშქას მეჯის განთხუ, ნოტროხუ ტრიკი.

137. * * *

15 სიჯა-აა დო დამთირექ
შური ჭკიდომს,
ნუსა ეასელს,
სერიშ გვერდის ეაჭკიდომს.
ზინჯირ ქოგაუდვა-ნა,
ხოლო მეჭკიდომს.

20 დადი ჰაწი ნე ჩარე
ჩქიმი მკათა ბიჭის
ბოზო მეჩარე.
ბაკლავა დო ბურელი
ზოილა ჩარე.

25 ვა ჭკომა-ში, თის ბიგა მეჩარე
ბადი მუში ძელენგის ქოგაოხუნუ,
სიჯა ტუცა ბურელის ქომუხუნუ
ნოლამისა-აა დო არ ლორმას ქონოხუნუ
ჰაშოფე კაი გიწონს.
ე, დიდი ჩქიმი!

ბადი მუშის ქარტალი ქონუქარემს,
 ესნატიქ-თი დაიზის სერმაჰე ქელუქარემს,
 ბადი მუშიქ ქარტალი იკითხუ-ში,
 არ ქოძირატიო, გურპიჯის
 ხე მოანთხუ-ში.

5

ჰაწი ბადი მუშის ქოფუშქინდუ ესერი
 ვარ-თი გაიჩენ კალწის
 დოღურუ ქესერი.

მუმქეინი ბადიქ ხოპე გიზდასე
 სი ვა ზღიმ დო ბადიმ დერდი მიქზდასე?

10

138. * * *

ააზი მულუნ, ნოდერეფე ივასენ;
 შური მშინე სი ვარე დო მუ ივასენ.
 ფუქურასენ დუზლული, დადი ჩქიმი,
 ბაზი თემბელი რენ, ბელის გაჭაბენ,
 ონდლენერი გაარიშე მუფერი დაჭაბენ,
 კინონი ხეს ბურელი ქონაჭაბენ
 პანდა სარმა დივენ-ი, დადი ჩქიმი.

15

დადიქ აირი, აირი დოხუნამს
 ჰეშო თემბელეფეს ვართი ელუხუნამს.
 დიძღენ, ქეასელს, არ ნენა ვარ ეშიმენს,
 ნა-იქკომენ-ფე, ყურ კითითე გოშიმეს
 ჰაშო ღნოსიარეფე-თი ივენ, ე, დადი ჩქიმი!

20

139. * * *

ბაამიში ნდლას ხავლაშენი გობამტი,
 არ ოხოის მსქვა ბოზოფეს ებატი,
 ოთხო ღოჯის მებატი!
 არ ოხოს ღუკო კინჩი ამაღუ
 დიწიუ-ში, ნჯამეფექშა წკიაღუ.

25

140. * * *

5 ქალე ბოზო, დოლიქუნი დისტანი,
 მენტროცას დო გამილას ქაოი სქანი
 მა ვარ მომჰი, სი მის მეჩი კოჩანი?
 ეინ-ეინ გოხთი, კინჩიში მსვა ნიჩანი.
 მიშ ფელელის მიში კოპჭა გაოჩანი?
 რაკანის ქეხთუდოროენ თუთა მარაშინაში
 თის ღნოს ქოგამამალეს, სევდა გომაშინა-ში!

141. * * *

10 კუტა, კუტა ხოლო ქომოხთუ ააზი,
 ნოდერეფე ივასენ ბაზი, ბაზი
 ქიმიქ ააზმა, ქიმიქ მოითვასენ კაზი.
 ფურქურასენ დუზლულიქ, ჯუმა ჩქიმი!
 ბაზი თემბელი რენ, ბელის გააქაბენ,
 ონდლენერი გარაიშა მუფერი დაქაბენ?
 15 კინონი ხეს ბურელი ქონაქაბენ,
 ფუქურასენ დუზლული, ჯუმა ჩქიმი!
 ეინ ფილარგეთის ართელი ნა ტი
 ააზულ ტას ბოზო; ბექაარი ნა ტი
 ნანა სქანი დიდო პატი ინატი(!)
 ფუქურასენ დუზლული, ჯუმა ჩქიმი!

142. * * *

20 ბაბა სქანიქ მა დავეთი მოლოდუ,
 შეფთი-შ-კულე იტაეთი მოლუდუ,
 მძირი-შ-კულე აანო დასდა
 მოთ ამილი ონჯლორეთე
 25 მა ჰექ ლეტას გებილი,
 ვარ დობდგითი, ხაათშე გამაბილი.

- დობხედი-ში, ტუცა ბურელ ქომეხთუ,
 ჟურ მცხულიშე ტორა კამეთ ქოგეხთუ
 მუ იფუ-მა დო ნანდიდ სქანი ქომეხთუ.
 სოშა გიონა, ესმერი, სევდა ჩქიმი
 მებიტი-ში, იშაეთი-ნა მეჭი, 5
 ფენჯერეშე თხირ-კაურმიშ-ნა მომჩი,
 ხოლ ქომილუნ, ჰემა მითის ვარ მეფჩი!
 სოშა გიონა, ესმერი, სევდა ჩქიმი.
 გოლარლალ სი ხეისუზ, ნანა სქანი
 მუთ ვარ ზოპონს მუთი რენ ბაბა სქანი 10
 ბაზი ქერე ქვალუნაშა ქელულურ,
 მუ გალოდუ დერდარი მოთ გულურ?
 ვარ ბიჩილი, ბექმარი გობულურ.
 სოშა გიონა ესმერი, სევდა ჩქიმი,
 ელურ-გელურ, ქომოჰკილამ ტიკინა. 15
 რაზი ვარ ივატი ონსუს სი-თი ნა
 სქან უსთუნე მებტკოჩარე ინჭურნა,
 სოშა გიონა, ესმერი, სევდა ჩქიმი.

143. * * *

- ჭუტა, ჭუტა ქომემაჩუ ყოროფა
 ჭუტა ბოზოს მა ჰეა მუჭო ბჭოფა? 20
 ჰუჭუმეთ-მა დო გოხთასენ ხოფა,
 ხოლო-თი გოლამნასენ ქვა დოქაჩერი.

- სევდა ჩქიმი მუ მოლუბლუნ
 ბრინჯი'სთერი კიბირი?
 ოდინე კაი ტი დო ჰაწი მოთ იქიბირი, 25
 უშქურ ლალის დობდგითით დო
 ბარაბერ-ნა ბიბირით.
 ეგჭოფარე, ჰე ვერანე, ჰეკო მოთ იქიბირი.
 სი ნა მომჩი თხირ ცონერი,
 სანდულის ქოგემიძინ; ეგჭოფარე 30
 ე, სევ გაული, კაპულა ქომემიძინ
 ნა ვარ მულურ, ჰე ვერანე

მუფერ გური გეგიძინ!
დინჯირა-ში, მის აღის ხე მოგიძინ?
მა ჰე სევდა მომიონუნ ალთუნიში თერაზი
პანდა ფხვამუმ ჰე, ვერანე, ბიქომტა-ში ნამაზი.
5 სევდა ჩქიმის მუ გოლაძინ უჩა-უჩა ოფრიდი.
ჰე, ვერანე, სევდაკალა ჟურ სერის ქოდობდგითი
ნენა შექერი ღო კიბირი ბრინჯი
სევდა ჩქიმი, სერსი კაჭესი კინჩი!

---

3 0 3 6 0 3 2 5 0

„ლექსიკონში“ შევიტანეთ თანდართული ტექსტებიდან ამოკრეფილი მხოლოდ ის სიტყვები, რომლებიც არ შესულა შრომებში: აკად. ნ. მარისა: „ლაზური (ჭანური) ენის გრამატიკა ქრესტომათიითა და ლექსიკონითურთ“ და პროფ. ი. ყიფშიძისა: „დამატებითი ცნობები ჭანურის შესახებ“, აგრეთვე შევიტანეთ ის სიტყვებიც, რომლებიც აკად. ნ. მარისა და პროფ. ი. ყიფშიძის შრომებში გვხვდება, მაგრამ ჩვენ მიერ შეკრებილ ტექსტებში აქვთ განსხვავებული მნიშვნელობა ან ფორმა.

ქ.

ა ბ ო რ ა — ბაგა. „ჰე მამული ოჭოფით დო ცხენიშ ა ბ ო რ ა ს ქ ო მ ო ლ ო ხ უ ნ ი თ“ — ეს მამალი დაიჭირეთ და ცხენის ბაგაში „ჩასვით.“

ა დ ი მ ი — (თურ. adim) ნაბიჯი: „ვით ა დ ი მ ი ი ღ ლ უ - შ - კ უ ლ ე ღ უ ჯ ო ბ ჯ“ — ათი ნაბიჯის გავლის შემდეგ დაუძახა.

ა დ რ ე ს ი — (რუს.) მისამართი.

ა ვ ი — (თურ. av) მიმინოს რომ პირველად მწყერს გაუფრენენ და დააჭერინებენ, მას ეძახიან: „ათმაჯას ა ვ ი ო ხ ე ნ ა თ ა მ ტ ა ნ - შ ი, საღი ოტრიკე ნუფათქალამან დო ოჭოფათამან“ — მიმინოს „ავს“ რომ აკეთებინებდენ, ცოცხალ მწყერს გაუფრენენ (აუფრენენ) და დააჭერინებენ. იხ. ს ა ბ ა, ბავლი: „გამართვისათვის ქორის პირველ დაჭერილი ფრინველი.“ შდ. ნ. მარი.

ა ვ ჯ ი ლ უ ლ ი — (თურ. avcılık) ნადირობა: „დივი იგზალუ ა ვ ჯ ი ლ უ ლ ი შ ა“ — დევი წავიდა სანადიროდ.

ა ზ ბ ა რ ი — ეზო: „შქით ჯუმა დივეფე დოჯალუ დო ფადიშაიში ა ზ ბ ა რ ი ს ქ ო დ ო ლ ო ბ ლ უ“ — შეიდი ძმა დევი (დევები) მოკლა და ხელმწიფის ეზოში ჩაყარა. შდ. ჭან. ჩქინი ავლი — ჩემი ეზო.

ა თ ი ნ ო რ ე ფ ე — (მრ.) ათინელები: „ა თ ი ნ ო რ ე ფ ე ქ ბ ე რ ე ს უ წ ვ ე ს - ქ ი...“ — ათინელებმა ამ ბიჭს უთხრეს, რომ...

ა ი ლ უ ქ ჩ ი — (თურ. aylıkçı) დაქირავებული, მოჯამაგირე: „ჰადა ა ი ლ უ ქ ჩ ი ჩქუნის ნუგამს“ — აა — ეს ჩვენს მოჯამაგირეს ჰგავსო.

- ა ი რ ი — (თურ. *ayri*) სხვა, ცალკე, სხვაგან: „კუდელი ა ი რ ი დოშინა-ხუ“ — კუდი სხვაგან შეინახა.
- ა ი ხ ჩ ა ნ ა — (თურ.-სპ. *aşçıhane*) სასადილო: „მა ჩქით გზას პიჯის ა ი ხ ჩ ა ნ ა ქოგემიდგი“ — ა — მე შეიდი გზის ჯვარედინზე (პირას) სასადილო დამიდგიო.
- ა ლ ი — კაცის სახელია.
- ა ლ ი შ ე რ ი შ ი — (თურ. *alışveriş*) აღებ-მიცემობა, ვაჭრობა: „ა ლ ი შ ე რ ი შ ი ხოლო დოვუ ხუთოში მანათიში“ — კიდევ ივაჭრა ხუთასი მანეთისა.
- ა მ ა ნ ი შ ი — გვარია.
- ა მ ა ს ა — ადგილის სახელია.
- ა ნ ბ ა ი, ა ნ ბ ა რ ი — ამბავი: „ნოლამისაქ ბაბა მუშის ა ნ ბ ა ი ქომე-ჩუ“ — ცოლმა თავის მამას ამბავი აცნობა („მისცა“) შდ. ნ. მარი: ა მ ბ ა ი.
- ა ე (←არი) — ერთი: „ეურ ჯუმალეფე — ა ე ონოსიაე, — ა ე ულნოს!“ — ორი ძმა („ძმები“) — ერთი ჭკუიანი, ერთი უჭკუო.
- ა ე ლ ი ა — დიდი შხამიანი გველია: „თოლი გონწყუ-ში, ნჯას დიდი ა ე ლ ი ა წიწილა ეატუ“ — თვალი რომ გაახილა, ხეზე დიდი „აელია“ (გველი) ადიოდა.
- ა რ ა პ ი — არაბი: „ა რ ა პ ი ცხენი“ — არაბული ცხენი.
- ა რ ზ უ ა ლ ი — (არ.-თურ. *arzuhal*) არზა, თხოვნა: „დოჭარუ არზუალი“ — დაწერა არზა.
- ა რ თ ე ლ ი — ერთი, პირველი, ერთი ცალი: „სი-თი ართელი რე“ — შენც ერთი ხარ.
- ა რ კ ე ლ ე ნ ი — ცალი, ცალი მხარე: „ა რ კ ე ლ ე ნ ი თოლი გონწყუ“ — ცალი თვალი გაალო. „ბერე ნაკაპუ ა რ კ ე ლ ე ნ ი ხეთე წუკალის დო ქოგიშადგუ“ — ბიჭი ეცა ცალი ხელით ქვებს და ჩამოდგა („ქე ჩამოდგა“).
- ა რ ქ ა ბ უ რ ი — არქაბული; არქაბელი.
- ა ს თ ა ხ ო ლ ო — ახლა, ამ (იმ) წუთში: „ა ს თ ა ხ ო ლ ო ბელის უჯოხუ ოხოჯა მუშიქ“ — მაშინვე (იმ წუთში) დაუძახა ბეგს მის-მა ცოლმა.
- ა ლ ა — (თურ. *ağa*) მემამულე, ბატონი: „ა რ ა ლ ა ს დიდო მხხური დო თხა უაონუტუ“ — ერთ მემამულეს ბევრი ცხვარი და თხა ჰყავდა.
- ა შ ი კ ი — (თურ. *aşçı*) მზარეული: „დუდი ა შ ი კ ი დო მუში არქა-დაში“ — უფროსი მზარეული და მისი თანაშემწე („ამხა-ნავი“).

- ა ც ა ც ა - ბ ა ც ა ც ა — საალერსო სიტყვებია: „ა ც ა ც ა - ბ ა ც ა ც ა, ც ი ც ი ო ფ შ ა . ბ ა ნ დ ლ უ ლ ე ც ა“ — „ა ც ა ც ა - ბ ა ც ა ც ა“, ძ უ ძ უ ს ა ვ ს ე „ბ ა ნ დ ლ უ ლ ე ც ა.“
- ა ხ ჩ ა მ ი, ა ხ ჩ ა მ დ ა ნ ი — (თურ. *akşam*) საღამო: „ბ ე რ ე ქ ო მ ო ხ თ უ ა ხ ჩ ა მ დ ა ნ ი“ — ბ ი კ ი მ ო ვ ი დ ა სა ლ ა მ ო ს .
- ა ჯ ა ფ ა — (არ.-თურ. *acaba*) ნეტავი, ეგებ (ქან. პეა); „ა ჯ ა ფ ა მ უ ჯ ო ს ი ვ ე ნ ?“ — ნ ე ტ ა ვ ი რ ო გ ო რ ი ქ ნ ე ბ ა ? შ დ . ნ . მ ა რ ი : ა ჯ ა ბ .

ბ.

- ბ ა ი რ ა მ ი — (თურ. *bayram*) დღესასწაული: „ბ ა ი რ ა მ ი შ ი ნ დ ლ ა.“
- ბ ა კ ლ ა ვ ა — (თურ. *baklava*) საჭმელია, რომელსაც ამზადებენ ფქვილისა, ნიგვზისა, კარაქისა და შაქრისაგან.
- ბ ა ნ დ ლ უ ლ ე ც ა : — „ა ც ა ც ა - ბ ა ც ა ც ა, ც ი ც ი ო ფ შ ა ბ ა ნ დ ლ უ ლ ე ც ა.“
ნ . ა ც ა ც ა - ბ ა ც ა ც ა .
- ბ ა რ : — „ჰ ა ქ გ ო წ ო ხ თ ი ვ ა ნ ა თ ი დ ო გ ი ბ ა რ უ მ“ — ა ქ ე დ ა ნ გ ა მ ე ც ა ლ ე თ ო რ ე მ თ ა ე ს გ ა ვ ი ტ ე ხ !
- ბ ა რ ა ბ ე რ ი — (სპ.-თურ. *beraber*) ერთად: „ბ ა რ ა ბ ე რ ი ი დ ე ს“ — ე რ თ ა დ წ ა ვ ი დ ნ ე ნ .
- ბ ა რ ა კ ა — (იტალ.-თურ. *baraka*) კარავი.
- ბ ა რ დ ი ბ ი ნ ე ხ ი — ვ ე ნ ა ხ ის მ ს გ ა ვ ს ი მ ც ე ნ ა რ ე ა, ტყიური ვენახი.
- ბ ა ლ ა ჟ ი — (ფრ.) ბაგაჟი: „ბ ა ლ ა ჟ ის ქ ო მ ი რ უ“ — ბ ა გ ა ჟ ა დ (ბ ა გ ა ჟ ს) მ ის ც ა .
- ბ ა ლ ლ უ ლ ი — (სპ.-თურ. *baglık*) ბალნარი. ისეთი ადგილი, სადაც ბაღებია.
- ბ ა ლ ჩ ე ჯ ი — (სპ.-თურ. *bagçeci*) მებაღე: „ფ ა დ ი შ ა ი დ ო ბ ა ლ ჩ ე ჯ ი“ — მ ე ფ ე დ ა მ ე ბ ა ლ ე .
- ბ ე ე (← ბერე) — შვილი. იხ. ნ. მარი: ბ ე რ ე .
- ბ ე ი დ ა ვ ა — (სპ.-არ.-თურ. *bedava*) უფასოდ: „ბ ე ი დ ა ვ ა გ ა რ ი“ — უ ფ ა ს ო ს ა კ მ ე ლ ი .
- ბ ე ლ ი — (თურ. *bel*) მიწის სათხრელი ორმარწუხიანი ბარის მსგავსი იარაღია.
- ბ ე ლ ლ ი — ცხადი, აშკარა: „ბ ე ლ ლ ი რ ე ნ“ — ც ხ ა დ ი ა, ა შ კ ა რ ა ა .
- ბ ე ნ გ ი — [თურ. *ben* (დიალექტებში *beng*)] ხალი, ნიშანი: „კ ა პ უ - ლ ა ს ბ ე ნ გ ი უ ლ უ ტ უ“ — ზ უ რ გ ზ ე ხ ა ლ ი ჰ ქ ო ნ დ ა .
- ბ ე რ ე ქ ე თ ი — (არ.-თურ. *bereket*) ბარაქა.
- ბ ე ქ ი — (სპ.-თურ. *belki*) შეიძლება, იქნებ: „ბ ე ქ ი ჰ ე მ უ ქ ო ჰ კ ო მ უ“ — შე ი ძ ლ ე ბ ა მ ა ნ შე ქ ა მ ა . შ დ . ნ . მ ა რ ი : ბ ე ლ ქ ი .
- ბ ე ლ ი — [თურ. *bey* (*beg*)] ბეგი.

- ბეშლული — (თურ. *beşlik*) ხუთთუმნიანი ოქროს ფული, რომელსაც ყელზე საკიდად ხმარობენ ქალები. საქმროს საჩუქარი საცოლესადმი. შდ. ნ. მარი: ბაშლული; ი. ყიფშიძე: ბეშლული.
- ბიზი — (თურ. *biz*) სადგისი: „ჭემუქ ჯებეშენ ეშილუ ბიზი“ — მან ჯიბიდან ამოიღო სადგისი.
- ბილიანი — ბრილიანტი: „დიდი ბილიანი, ელმასიში ქვადო ოქროფე ქომუნჯლონუ“ — ბევრი ბრილიანტი, აღმასის ქვა და ოქროები გამოუგზავნა.
- ბლუზა — ხალათი.
- ბობოკვა — მწერის სახელია: „ბობოკვაში ოკკომუშე“ — ბობოკვას საჭმელად (მივალო).
- ბორუ — (თურ. *boru*) მილი (ჭან. კომანთორუ): „თავანის სობაში ბორუ შენი გამაკვათერი ტუ“ — ჭერში ფეჩის მილისათვის გამოჭრილი იყო. შდ. ნ. მარი: ბორი.
- ბოხჩა — საერთოდ ნიშნავს ცხვირსახოცს. სპეციალურად: სამზითვო ნივთების შესახვევ ქსოვილს.
- ბრინჯის თერი — ბრინჯის მსგავსი: „ბრინჯის თერი კიბირი“ — ბრინჯის მსგავსი (თეთრი) კბილი.
- ბრო — ძლიერი ხმით ყვირილი (ხმაბაძვა); „გერძაკოჩიქ — ბრო! ბრო! ბრო-ა-ლო მუნთხანეფე ღუწუ“ — ტყისკაცმა ბრო! ბრო! ბროვო და რაღაცეები უთხრა.
- ბუხალა — გაუფრენლად მიწაზე გაქცევა: „ოტრიკექ წიპილის თერი დიდო პატი ბუხალამს დო თიფის მეშილამს“ — მწყერი წიწილივით, გაუფრენლად ძალიან ცუდად გარბის და ბალახებში იმალება.
- ბულვარი — (რუს.) სასეირნო მოედანი, ხეივანი.
- ბურღული — (თურ. *bulgur*) ღერღილი, მსხვილად დაფქვილი სიმინდი.

ბ

- გამაბრიწეი — გამოგლეჯილი: „ფოთინი ძანიშე გამაბრიწეი ტუ“ — ფეხსაცმელი გვერდზე (გვერდიდან) გამოგლეჯილი იყო. შდ. ნ. მარი: ბრიწე.
- გამაკვათერი — გამოკვეთილი, გარკვეული: „ამა გამაკვათერი ვარ უწუდოტუნ“ ... მაგრამ გარკვევით არ ეტქვა... შდ. ნ. მარი: კვათ.

გამაქთერი — გადაბრუნებული, უკულმა: „ხირკა გამაქთერი დოლიქუნამს“ — შუბას გადაბრუნებულს (უკულმა) იცვამს. შდ. ნ. მარი: ქთ-

გამსართი — კაცის სახელია.

გები აფუ — სიმღერაში ერთმანეთთან ლექსებით გაჯიბრება.

გედგინერი — დადგმული: „მა ბორე ქრა გედგინერი ეზრაპილი“ — მე ვარ რქებიანი („რქა დადგმული“) ეზრაპილი (სიკვდილის ანგელოზი).

გედილიში — გვარია.

გელინი — (თურ. gelin) რძალი, პატარძალი.

გემზული — მოწყენილი: „ქუტა გემზული ტუ, ჰემო მულუტუ“ — ცოტა მოწყენილი იყო, ისე მოდიოდა.

გემიჯი — (თურ. gemici) მეზღვაური.

გენდუხერი 1. ჭანური ნაციონალური საქმელია; ფქვილისა და ერბოსაგან აკეთებენ და ფაფასავით ადუღებენ: „ქინიქ პატი წკართე გენდუხერი დუხენუ“ — დედაბერმა ბინძური (ცუდი) წყლით „გენდუხერი“ გაუკეთა; 2. წამლის სახელიც არის, ჭრილობისათვის ხმარობენ.

გენი — ხბო: „(ფუჯიქ) ჰამ სერი გენი დოვუ“ — (ძროხამ) ამელამ ხბო მოიგო („ქნა“): შდ. გურ. მოგენება.

გენჯი — (თურ. genç) ახალგაზრდა: „მა-ჯა კაჲ გენჯი ბორტი-ში, კოჩი პანდა კაპულას გენჯენერი გობოფონამტი“ — მეო ახალგაზრდა რომ ვიყავიო, კაცს ყოველთვის ზურგზე შევიხეამდი („ზურგზე შემჯდარი“) და ვატარებდიო.

გერმა — ტყე. ნ. გერმაკოჩი.

გერმა-კოჩი — ტყის კაცი: „ჰა დიდი მუნთხა-ნა ტუ, გერმაკოჩი ტუდორენ“ — ეს რაღაც დიდი რომ იყო, ტყის კაცი ყოფილა. „გერმაკოჩის კატა კიბირი თითო მტკო ულუტუ“ — ტყის კაცს თითოეული კბილი თითო მტკაველი ჰქონდა.

გესქური ნუ — გაშრობა, დაშრობა (წყლის): „ზულა გესქურუ-ში, ჯრ ქინი ქოძირეს“ — ზღვა რომ დაშრა, ერთი დედაბერი იპოვნეს.

გეშანდრიკა — ჩაღრმავებული, ჩალუნული: „გეშანდრიკა-მოშანდრიკა, ჯინიქიში გეშანდრიკა“ — მიხვეულ-მოხვეული, კისერში ჩაღრმავებული.

გეჩამუ — დარტყმა.

გეჭვერი — შემწვარი (რაზედმე დაკრული): „ქაფჩა გეჭვერი“ — შემწვარი [კეცხე] ხამსა, შდ. ნ. მარი: კვ.

- გეხუნერი — მოსარწყავი: „წყარი გეხუნერი ზენი მილუნან“ — სარწყავი ვაკე გვაქეს. შდ. ნ. მარი: ხედ.
- გაუვენი — (თურ. güven-mek'-იდან) იმედი, საიმედო.
- გაულ-იალი — (სა.-თურ. gülyağı) ვარდის ზეთი, სურნელოვანი წყალი, სუნამო: „გაულ-იალი გობერი“ — სუნამო გადასხმული.
- გაუმიში — (თურ. gümüş) ვერცხლი: „გაუმიშიში ფარა“ — ვერცხლის ფული.
- გაუნახი — (სა.-თურ. günah) ცოდვა: „სო ილარე ჩქიმი გაუნახი?!“ — სად წაიღებ ჩემ ცოდვას?!
- გაურა, გაორა — (თურ. döya) ვითომ.
- გოლანწორუ: — „ლალი გოლანწორუ“ — ლელე გადაგუბა (გადაწურა).
- გონკვათუ — 1. გადაჭრა; 2. დადგენა: შდ. ნ. მარი: კვათ-.
- გონჩხეი — ნარეცი: „გონჩხეი წკარი“ — ნარეცი წყალი.
- გოსთიქეი — დაფლეთილი: „ჰეა გობრიწეი, გოსთიქეი ქომობთუ“ — იგი დახეული, დაფლეთილი მოვიდა.
- გოსილახერი — (არ.-თურ. silah-იდან) შეიარაღებული, იარაღში ჩამჯდარი: „ვეტოხუთ კოჩი გოსილახერი ნოლამისაში ოხორიშა მეხთეს“ — თხუთმეტი კაცი, იარაღში ჩამჯდარი, ქალის სახლში მივიდა.
- გოჩუმალუ — ძარცვა: „გოჩევს“ — გაძარცვეს.
- გოწაჯინუ — დაწოლა (ვისამე ან რისამე წინ): „ისტერაჰი იდუ დო ლაზუტი-ნა ხაჩუმბუთუ ბერეს, ქოგოწაჯინუ“ — იღბალი წაეიდა და სიმინდს რომ თესდა, (იმ) ბიჭს წინ დაუწვა. შდ. ნ. მარი: ჯინ-.
- გოწკიმუ — მოშვება, მოხსნა: „ჰემინდორას წიწილა აღის გაწკუ“ — მაშინ გველი ყელიდან მოეხსნა. შდ. ნ. მარი: წკ-.
- გოჭვერი — დამწვარი: „ბიჭის ქაა დაწონუ გურიითე, ამა გოჭვერი ტუ“ — ბიჭს ძალიან მოეწონა (გულით), მაგრამ დამწვარი იყო. შდ. გეჭვერი.
- გუპიჯი — გულის პირი, გულმკერდი. შდ. ნ. მარი: გურპიჯი.
- გური-ჭვერი — გულდამწვარი: „სოშა ბიდა მა ჰაშო გური-ჭვერი?!“ — სად წავიდე მე ასე გულდამწვარი?!
- გური-ხელაფერი — გულ-გახარებული: „მა გური-ხელაფერი ღობლურა“ — მე გულ-გახარებული მოვკვებდი.
- გურ-მოშქვინერი — გულმოსული, გაბრაზებული: „გურ-მოშქვინერი ბელიშ ბიჭი ქომობთუ ოხოიშე“ — გულმოსულს ბეგის ბიჭი მოვიდა შინ.

გურუში — გროში: „ოში გურუში“ — ასი გროში.

ღ

დავეთი — (არ.-თურ. davet) წვეულება: „ბაბა სქანიქ მა დავეთი მოლოდუ“ — მამა შენმა მე დამპატიოა.

დავეცუზი — (არ.-თურ. davetsiz) დაუპატიჟებელი: „დავეცუზი ფერიშე მოთ ულურ“ — დაუპატიჟებელ ადგილას რად მიხვალ?

დამკა — დამკა (სათამ.): „დამკაში ოსთერუ“ — დამკას თამაში.

დევე — (თურ. deve) აქლემი; „დიდო დევე ფეთე სერმაფეჯეფე გოლიტეს“ — ბევრი აქლემით მოვაჭრეები ჩაუდიოდნენ.

დელი — (თურ. deli) სულელი: — „დელობა კომოდუ“ — გავსულელდი (სისულელე მომივიდა). ნ. ელაკიდერი.

დვ: ადუ: 1. „კირალის ჟურ თოლი-თი ადუ“ — მეფეს ორჯე თვალი დაევსო; 2. „დაჩხური ადუ“ — ცეცხლი მოედო, მოეკიდა.

დიკაფუნა — „პურები“ — ისეთი ადგილი, სადაც პურეული თესია.

დიკეთი — (არ.-თურ. dikkat) ყურადღება.

დიმონი — (იტ.-თურ. dümen) საკე.

დინი — (არ.-თურ. din) რჯული.

დიშკაში სალა — გობი, ხის ჯამი.

დოგურონი — სკოლა, სასწავლებელი: „სი დოგურონიშე იდი, იკითხი დო კოჩი ივი“ — შენ სასწავლებელში წადი, ისწავლე და კაცი გახდი!

დოკლეჟ — დაკლებით: „არ დულჟა დოკლეჟ იქომ“ — ერთ საქმეს აკლებ (დაკლებით აკეთებ).

დოლოკლანტა სვა — ჩაღრმავებული ადგილი: „ჰექ არ დოლოკლანტა სვა რენ“ — იქ ერთი ჩაღრმავებული ადგილია.

დუდი — თავი; უფროსი, მთავარი; მწვერვალი: „დუდი აშიქი დო მუში არქადაში“ — უფროსი მზარეული და მისი თანაშემწე (ამხანაგი). „ნჯაში დუდის ათმაჯანა გელახენ“... ხის წვერზე რომ მიმინო ზის...

დუვარი — (სპ.-თურ. duvar) ქვის ლობე, კედელი, ლობე-ყორე: „ოთხუკელე დუვარი ხენაფერი რენ“ — ოთხივე მხრიდან ქვის ლობეა (კედელი) გაკეთებული.

დუზლუღი — (თურ. düzlük) მინდორი, სწორი ადგილი.

დუქანჯი — (არ.-თურ. dükkân) მეღუქნე.

დუშემე — (თურ. döşeme) იატაკი: „დუშემეს თუღე ქომეშამ-
დევს“ — იატაკქვეშ შემდევს („ქე შემდევს“).

დუშელი — (თურ. döşek) ლეიბი.

ე

ეზა — ასანთი: „ტუფელიში ეზა“ — თოფის ფისტონი.

ეზუძგერი — აბურძგული (თმა). ნ. ობუძგინუ; „თომა ჩქიმი ეზუძგე-
რი რენ“ — ჩემი თმა ყალყზე დვას.

ეზალერი — „ეზალერი თომა“ — (წელზე) დაყრილი თმა.

ეზალუ — აყრა.

ევეთი — ჩქარა: „ევეთი შური ქომომჩი“ — ჩქარა სული მომეცი.

ეზიზი — კაცის სახელია.

ეზრაჰილი — (არ.-თურ. ezrayil) სიკვდილის ანგელოზი, სულთამხუთავი.
„მა ეზრაჰილი მობთი, შური სქანი ჰაწი ეგიჟოფარე“ —
მე სულთამხუთავი მოვედი, შენ სული უნდა ამოგარ-
თვაო.“

ეზრულუმიში ოვა — არზრუმის უდაბნო.

ელაკათუ — თან წაყვანა: „ნუსა მუში ელიკათუ დო გერმაშა
იგზალუ“ — თავისი რძალი თან წაიყვანა და ტყეში წავიდა.

ელაკედინუ — „ჰადა ელაკიდერი კოჩი რენ“ — ეს გადარეული
კაცია, ამას „უქრის.“

ელამცქვერი — თავმომწონე, ამაყი: „დიდო ელამცქვერი
რენ“ — ძალიან თავმომწონეა, ამაყია. შდ. ნ. მარი.

ელაქთერი — მრუდე.

ელალიმუ — რაიმეზე წამოდება: „საფანიში ჩხინდი ელალუ“ —
სახნისის წვერი (ცხვირი) წამოელღო.“

ელჩი — (თურ. elçi) მაშვალი, მაჭანკალი: „ელჩი მოხდა-ში, ბოზო ქო-
მეგზათ“ — მაშვალი რომ მოვა, ქალიშვილი მიცვეთ.

ემექთარი — (თურ.-სპ. emektar) დამაშვრალი, დამსახურებული,
მოამაგე.

ენგელი — (თურ. engel) 1. დაბრკოლება, ხელის შეშლა; 2. ფართო,
ვაშლილი ადგილი, შდ. ნ. მარი: ენგინი.

ენიშთელული — (თურ. eniştelik) სიძობა. ნ. სიჯალიკობა.

ენკი, ენკინუ — საკმარისი, საყოფი: „ირი ხოლო ენკი ულუტუ“
— ყველაფერი საკმარისი ჰქონდა.

- ენკუ — სახრჩობელა: „ნოაონამან ენკუ შე“—მოჰყავთ სახრჩობელაზე.
- ეჟერი — (თურ. *eyer*) უნაგირი: „ალთუნიში ეჟერი“—ოქროს უნაგირი.
- ერმენეფე — (პრ.) სომხები.
- ეფეჟ, ეფერი — (თურ. *epeyi*) გვარიანი: „ეფეჟ ორა-შ-კულე“—გვარიანი ხნის შემდეგ.
- ეშილი — (თურ. *yeşil*) მწვანე: „ეშილი ბუტკაფე“—მწვანე ფოთლები.
- ეშქიკრა — (არ.-თურ. *eşkiya*) ყაჩაღი. შდ. ი. ყიფ.: ეშქია.
- ეჩვაპუ: — „მთვირი თუ-ში, ქინის-ნა ულუტუ კინჩიში ოხოჟ, ქოჯაჩვაპუ“—რომ მოსთოვა, დედაბერს რომ ჰქონდა ქერქ-გაცლილი კანაფის ღერების სახლი, დაანგრია.
- ეწაკაპინერი: — „ეწაკაპინერი დულჯა ვარ ივენ“—სიჩქარიდ საქმე არ იქნება. შდ. ნ. მარი: კაპ-.
- ეწაკაპინუ — „ბერე ეწუკაპუ დო დონთხუ“—ბიჭი შეხტა და დაეცა.
- ეწიზლიპუ — ქვეშ მოიტანია, გაჰყლიტა.

3

- ვანა — თუ, ან.
- ვედრე — (რუს.) ვედრო.
- ვეზირი — (არ.-თურ. *vezir*) ვეზირი: — „ფადიშაიქ ვეზირეფეს უწუ“—ხელმწიფემ ვეზირებს უთხრა.
- ვესიეთი — (არ.-თურ. *vasiyet*) ანდერძი: — „ლურუტუ-შ-კულე ვესიეთი ულუტუ“—სიკვდილის შემდეგ ანდერძი ჰქონდა.
- ვირვილი — „ვირვილი თოლეფეთე ოხრასურეს გოლოწკერტუ“—ემშაკური თვალებით ცოლის დას გადახედავდა. შდ. ნ. მარი.

ზ

- ზათი — (არ.-თურ. *zati*) საერთოდ.
- ზაიმიში — გვარია.
- ზაკუსკა — (რუს.) საუზმე.
- ზამანი — (არ.-თურ. *zaman*) დრო: „ბერობაში ზამანის“—ბავშობის დროს.

- ზაჯავლენია—(რუს.) განცხადება.
- ზაპიტი —(არ.-თურ. zabit) ოფიცერი: „ჰე ზაპიტიჟ სუმ ბერე დოჯლუ“—ამ ოფიცერმა სამი ბავშვი მოკლა.
- ზელიხა — ქალის სახელია.
- ზენგინალიკი — (თურ. zenginlik) სიმდიდრე: „ჰაწი ნე ბერეფე, ნე ოხორჯა, ნე ზენგინალიკი, მუთუ ვარ დუსქიდუ“—ახლა არც ბავშვები, არც ცოლი, არც სიმდიდრე—არაფერი არ დაურჩა (შერჩა). შდ. მარი: ზენგინი.
- ზენჯირი —(სპ.-თურ. zencir) ჯაჭვი. შდ. ნ. მარი: ზინჯირი.
- ზერარი —(არ.-თურ. zarar) ზარალი: „ზერარი ვა ულუნ“—ზარალი არა აქვს.
- ზილი — სწორი: „მა ჰაშო ზილი ნებრა მინონ“—მე ასეთი სწორი ამხანაგი მინდა.
- ზოილა — ნ. ზორილათე.
- ზორილათე —(სპ.-თურ. zorla) გაპირვებით: „მა-მა სუმენეჩი წანერი ქინი ბორე-ა დო ზორილათე მოჯონი“—ა—მე სამოცი წლის დედაბერი ვარ და გაპირვებით მოგიყვანეო. შდ. ნ. მარი: ზორი.

თ

- თაბუთი — (არ.-თურ. tabut) კუბო.
- თალიმი — (არ.-თურ. talim) ვარჯიშობა.
- თარი — კვიცი: „ჰა ბერეს კუტი, არ წანერი თაწი უჯონუტუ“—ამ ბიჭს პატარა, ერთი წლის კვიცი ჰყავდა. შდ. ი. ყიფ.: თაი.
- თებდილი — (არ.-თურ. tebdil) გადაცემული (სხვაგვარ ტანსაცემელში); „არ ფადიშაი თებდილი გულუნ ჩქუნი'სთეი გობრიწეი, გოსთიქეი“—ერთი ხელმწიფე გადაცემული (ტანსაცემელ გამოცვლილი) დადის ჩვენსავით დახეული, დაფლეთილი.
- თემბელი — (სპ.-თურ. tembel) ზარმაცი.
- თენექე —(თურ. teneke) თუნუქი.
- თერაზი — (სპ.-თურ. terazi) სასწორი: „ალთუნიში თერაზი“—ოქროს სასწორი.
- თერციშე —(თურ. ters) მარცხნიდან (ჰან. კვაზალიკელე): „სალი-შეკელე ხორცი მეჩამს თერციშე—შერაპი“—მარჯვენა მხრიდან ხორცს აძლევს, მარცხნიდან—ღვინოს.

- თესთიქი — (არ.-თურ. **tasdik**) დარწმუნება, დამტკიცება. მუსულმანური ცრუ რწმენით კაცი რომ მოკვდება, სული ერთხანს განაგრძობს სიცოცხლეს, მაგრამ უკანასკნელად ისიც შეიგრძნობს თავის თავს და დარწმუნდება, რომ მკვლარია, ე. ი. სული „თესთიქს“ შვება.
- თიკუნტალი — თავით გადაყირავება: გურ. წიკუნტალი.
- თიკუპალი — ნ. თიკუნტალი.
- თოფალი — (თურ. **topal**) კოქლი: „პა დევე თოფალი რენ“ — ეს აქლემი კოქლია.
- თუდელენი — ქვედა. შდ. ნ. მარი: თუდე.
- თულლი — ნაცნობი, მოყვარე. შდ. ნ. მარი.
- თუნა — ქალაქის სახელია.
- თულულაში ზავოტი — (თურ. **tugla**) აგურხანა.
- თურჯარი — (არ.-თურ. **tüccar**) ვაჭარი.
- თხიეფუნა — თხილნარი: „თხიეფუნას წიწილა გოიტუ-ში...“ თხილნარში გველი რომ მიმოდიოდა...
- თხირი კავურმიში — (თურ. **kavurmak**) [ხრაკვა, შეწვა], მოხრაკული თხილი.

ი

- იღია — (არ.-თურ. **iddia**) დავა: „ღნოსი დო იგბალი იღია ვეს“ — ჭკუამ და იღბალმა იღავეს („დავა ქნეს“).
- იზანი — (არ.-თურ. **ezan**) მიზგითში ხოჯას ხმამაღლა ლოცვა, მრევლის შესაკრებად. — „ხოჯაქ იზანი იჯოხუმტუ“ — ხოჯა ხმამაღლა ლოცულობდა (იძახოდა).
- იზინი — (არ.-თურ. **izin**): 1. ვადა, დრო; „თქეა სუმ დლა იზინთ გილუნან“ — თქვენ სამი დღის ვადა გაქვთ; 2. შვებულება.
- იზმოჯე — სიზმარი: „გზას იზმოჯე ბძირი“ — გზაში სიზმარი ვნახე. შდ. ნ. მარი: ე-ზმოჯა.
- ილლაქი — (არ.-თურ. **illâ, ille**) აუცილებლად. შდ. ნ. მარი: ილლა.
- იმამი — (არ.-თურ. **imam**) სასულიერო პირი (მუსლიმ.)
- იმანეთი — (არ.-თურ. **emanet**): 1. ქალისათვის ნიშნის მიცემა: — „იმანეთი ქომეჩეს“ — ნიშანი მისცეს, დანიშნეს; 2. მიბარება რაიმე ნივთისა ვინმესთვის.
- იმანი — (არ.-თურ. **iman**) სარწმუნოება.
- იმზა — (არ.-თურ. **imza**) ხელის მოწერა, რწმუნება: — „ფადიშაიქ იმზა ქომეჩუ“ — ხელმწიფემ ხელწერილი მისცა.

- ინთიკანი — (არ.-თურ. *intikam*) სამაგიეროს გადახდა, ჯავრის ამოყრა. ქან. ახი ქეშილუ.
- ინჯილი — ჯალათი.
- ინჯილი — (თურ. *inci*) — ზურმუხტი, (*incilli*) — ზურმუხტიანი — „არ დევეში აუქი — აკუდი, არ დევეში აუქი — ინჯილი“ — ერთი აქლემის საპალნე (ტვირთი) — იავუნდი. და ერთი აქლემის საპალნე (ტვირთი) — ზურმუხტი.
- ისტერაქი — იღბალი: — „ღნოსი დო ისთერაქი“ — ქკუა და იღბალი.
- ისინა — 1. ადგილის სახელწოდება; 2. ეწერი ადგილი. შდ. ნ. მარი.
- იფექლი — (თურ. *ipekli*) აბრეშუმის ქსოვილი.
- იფელი — (თურ. *ipek*) აბრეშუმი: „იფელიში ფორჩა მომილით-აა“ — აბრეშუმის პერანგი მომიტანეთო.
- იშმარი — (არ.-თურ. *işmar*) ნიშანი, თვალის ქნა: — „იშმარი თე ქობოწონაფუ“ — თვალით ანიშნა.

ქ

- კაბათი — (არ.-თურ. *kabahat*). დანაშაული: „ჰეთეფეს კაბათი ვარ უღუნან“ — მათ დანაშაული არა აქეთ. შდ. ი. ყიფ.: კაბაჰეთი.
- კადუნ — (თურ. *kadın*) ქალი, დამა. ქალის ეპითეტია: „ფადიმე კადუნ.“
- კავჯელუდი — (არ.-თურ. *kahvecilik*) (მეყავეობა), ყავის ხარშვა. შდ. ნ. მარი: კავე.
- კაზანჯოღლი — გვარია.
- კაზეთა — (იტ.-თურ. *gazete*) გაზეთი: „დოჭარუ კაზეთას“ — დაწერა გაზეთში.
- კაზი — (ფრ.-თურ. *gaz*) ერთგვარი მალალი ხარისხის ქსოვილის სახელია.
- კაზმადლი — (ფრ.-თურ. *gazyagı*) ნავთი: „კაზმადლითე კეკარე“ — ნავთით დაგწვავ.
- კაიში — 1. გოგრა; 2. (თურ. *kayış*) ყაიში, ქამარი: „ქოგაფუდუ აღის კაიში“ — მოსდვა („ქე მოსდვა“) ყელზე ქამარი (ყაიში).
- კალდი — ლურსმანი (ბერძ.) შდ. ნ. მარი: კარდი.
- კამა — (თურ. *kama*) დიდი დანა, ხანჯალი: „მეანგერ კამა ელაკიდერი“ — დაეანგულ ხანჯალჩამოკიდული.

კამეკამი — (არ.-თურ. **kaymekam**) რაიონის უფროსი.

კამპარონა — ადგილის სახელია.

კამჭი — (თურ. **kamçı**) მათრახი: „გამსარათიქ ხე გამილუ დო ნუხირუ კამჭი“ — გამსარათმა ხელი გამოყო და მათრახი მოიპარა.

კანკული — ყანაში ან ბოსტანში ჩამოკიდებული საფრთხობელა (ჩუჩელა). შდ. ნ. მარი.

კაქმეკამი — ნ. კამეკამი.

კაპკაპი — ხალხური რწმენით, კაცი რომ მოკვდება მისი სული ავსულად, „კაპკაპად“ იქცევა, იწყებს მოგზაურობას და ყველას აფრთხობს; „ხასანი დიეუ კაპკაპი, ჟურნეჩი ნდლაშაქის კაპკაპი ხასანი კატა ლუმჯის მოიტუ ოხორ მუშიშა“ — ხასანი გახდა „კაპკაპი“. ორმოც დღემდის „კაპკაპი“ ხასანი ყოველ საღამოს მოდიოდა თავის სახლში.

კაპულა მეგოდუმე — ნდობა მაქვს, გენდობი, „ზურგს მიგაყრდნობ, „დაგემყარები.“

კაპულა-ჭერემა — ზურგჭრელა, ცული ყოფაქცევის ქალზე იტყვიან. „ჰაშო დულიაფე-ნა იქომს, ოხორჯას უწუმელან მემჩამურა ვანა კაპულა-ჭერემას“ — ასეთ საქმეებს რომ აკეთებს ისეთ ქალს ეძახიან თავისუფალი ყოფაქცევის ქალს ანუ ზურგჭრელას.

კარაფუნა, კაქაფუნა — (თურ. **kaya** კლდე) ქვიანი ადგილი, სადაც დიდრონი ქვებია.

კარადოლი, კარაკოლი — (თურ. **karakol**) პოლიციის მოხელე: „ხოლო კარაკოლული იქომს ნეკნას“ — კიდევ მსახურობს მეკარედ (კარისკაცობას იქმს კართან).

კარდილუმი — 1. კიბის საფეხური: „არ კარდილუმის კუჩხე გედგუ, მაჟუანის ვა გედგუ, მასუმანის გედგუ დო გამახთუ“ — კიბის ერთ საფეხურს ფეხი დაადგა, მეორეს არ დაადგა, მესამეს დაადგა და გამოვიდა; 2. გზა.

კარკალა — მწარე კვახი (გოგრა).

კარპუზი — (სპ.-თურ. **karpuz**) საზამთრო. „ბახჩას ჩანტუ კარპუზი დო შუკაფე“ — ბოსტანში ხარობდა საზამთრო და კიტრები.

კარულეფე — (მრ.) დარგულ თამბაქოს რიგებს შორის ცალიერი ადგილი.

კატირი — (თურ. **katir**) ჯორი. შდ. ნ. მარი.

კაული — (არ.-თურ. **kavil**) ნაძლევი: „ჟურ კოჩიქ კაული ვეს“ — ორმა კაცმა ნაძლევი დადგეს („ქნეს“).

- კაფე: — „თიში თომაფე ნიკაფამან“ — (თავის) თმას ოგლეჯენ („ნიკაფვენ?“).
- კაფანი — (თურ. *kapan*) ხაფანგი, ხუნდი.
- კაფლანი — (თურ. *kaplan*) ვეფხი: „სი გინონ 'კაფლანიში მუა“ — შენ გინდა ვეფხის რძე.
- კაცხა — მოცვი. შდ. ნ. მარი: კაცხანაკა.
- კაფესი — (არ.-თურ. *kafes*) გალია: „დემირიში კაფესი“ — რკინის გალია.
- კერვედი — ტახტი (საწოლი).
- კეტი — ტოტი, შტო: „ხომულა კეტის ხე გააკანი-ა თავზე კეტის კუჩხე გედგი“ — ხმელ ტოტს ხელი წაავლე და ნელზე ფეხი დაადგო. შდ. ნ. მარი.
- კვა — შუბლი: „კვას ხე ნილირუ“ — შუბლზე ხელი მიიშვირა (მიილირა). შდ. ნ. მარი: ყუა.
- კვათერი — „კვათერი ფარა“ — ხურდა ფული. შდ. ნ. მარი.
- კვალი — ყველი: „ტალანერი კვალი“ — შემწვარი (ტაფაზე) ყველი. შდ. ნ. მარი: ყუალი.
- კვარჩხანი — მარცხენა.
- კიდ: — „ჰა ბაჰიქ ხოჯოფეს ნუკიდუ დო ზენის ლახუტი ხაჩუმ-ტუ“ — ამ ბიჭმა ხარები გაუბა და ვაკეზე სიმინდს თესდა. შდ. ნ. მარი: კიდ.
- კიზილჯული — (თურ. *kızılcık*) შვინდი: „არ კიზილჯულიში ბიგა მომილი“ — ერთი შვინდის ჯოხი მომიტანეო.
- კითიმჭკონი — ნეკი: „კითიმჭკონი ნიკვათუ“ — ნეკი მოიჭრა.
- კითხერი — ნაკითხი, ნასწავლი: „მი ჭუტა კითხერი ბორე“ — მე ცოტა ნასწავლი ვარ.
- კიკილი — 1. ნისკარტი: „კიკილითე ბიჭი ოჭოფუ დო უკულე ქურიქ იბგარუ“ ნისკარტით ბიჭი დაიჭირა და შემდეგ ქორმა იტირა; 2. ოესლი რომ აღმოცენებას იწყებს, ყლორტს ამოიღებს, იმასაც „კიკილ-ს ეძახიან. შდ. ნ. მარი.
- კიკილიში — გვარია.
- კილისე — (ბერძნ.-თურ. *kilise*) ეკლესია.
- კილიჭი — (თურ. *kılıç*) ხმალი: „ბიჭიქ დიდი კილიჭი გეჩუ დო დივი დოფლუ“ — ბიჭმა დიდი ხმალი დაჰკრა და დევი მოკლა.
- კიმეთი — (არ.-თურ. *kiymet*) ფასი, ღირებულება.
- კინჩხი — კანაფის ქერქ-გაცლილი ღერი: „ჩქინის კინჩხიში ოხოი ულუტუ“ — დედაბერს ქერქ-გაძრობილი კანაფის ღერების სახლი ჰქონდა.

კირკოლერი — 1. დახვეული, დაჯაჭვული; 2. ხუჭუჭი; „კირკოლერი თომა“ — ხუჭუჭი თმა.

კირმიზი — (თურ. kırmızı) წითელი.

კიშლა — (თურ. kışla) ყაზარმა (ჯარისა).

კოდი — საფქვილე: „ქვერი კოდის ვარენ“ — ფქვილი საფქვილეში არ არის.

კოლაილული — (თურ. kolaylık) შესავალი, ადვილი გზა: „ზულას დოლოხე მუფერი მსქვა ბოზო რენ-აა, ჰემუშე ბიდარე-ა დო კოლაილული ქოდომოგური“ — ა — ზღვაში რაგვარი ლამაზი გოგო არისო! მასთან მივდივარო და ადვილი გზა (შესავალი) მასწავლეო.

კოლმანი [ხელოვნ.] — კოლექტივი: „კოლმანიში თიგემჩანუ“ — კოლექტივის თავმჯდომარე.

კოლოპურწა — თოფის კონდახი.

კომინისტი — კომუნისტი.

კორდელითი — სოფლის სახელია.

კორერი: — „კორერი ხე გალე ქოდადუ“ — შეხვეული ხელი გარეთ დადვა („ქე დადვა“). შდ. ნ. მარი: კორ-.

კორეცხალა — მოთქმით ტირილი: „და დო ნუსაქ ალის ხეფე მოიდვეს დო კორეცხალას ქოგაოქკეს“ — დამ და რძალმა კისერი დაიკაწრეს (კისერზე ხელები მოიდვეს) და მოთქმით ტირილი დაიწყეს.

კოული: — „კოული ნჯა“ — ფუტურო ხე.

კოჩანი — (თურ. köçan) მეტრიკული ამონაწერი.

კრანქ-კრუნქ — საცეხველას ხმის მიბაძვა.

კრევედი — ნ. კერვედი.

კუბ: — „წკარი ქეკუბეს“ — წყალი აადუღეს(?). შდ. ნ. მარი: გუბ-(?).

კუვეთლი — (არ.-თურ kuvetli) ღონიერი: „ჰააა ჩქუნიშენ კუვეთლი მუქო გამახთუ“ — აა — ეს ჩვენზე ღონიერი როგორ გამოვიდაო.

კუკუ — გუგულის ხმა „გუგუ.“

კუნდურა — თებერვალი.

კურბეთი — (არ.-თურ. gurbet) შორეული ადგილი. შდ. ი. ყიფ.

კურუმბი — 1. სიმინდის კატარი; 2. ძველი ნაციონალური ქულის ფესის წვერი; 3. კოკორი, კვირტი. შდ. ნ. მარი.

კუსინერი - კუსინერი — კვენესა-კვენესით: „ბადი კუსინერი-კუსინერი ნულუნ ოხორიშა“ — ბერიკაცი კვენესით მიდის შინ („სახლში“). შდ. ნ. მარი: კუს.

კუტალობა — სიღრმე: „დომიზუმი ნაკონარი კუტალა მეკვათერო მილუნ“ — დამიზომე, რა სიღრმის გავჭრილი მაქვს. შდ. ნ. მარი: კუტალი.

კუჭუინა — ბიჭის სახელია.

კუჭო — (თურ. küfe) საწყაულად ხმარებული ღრმა კალათი. სპეციალურად ხამისისათვის ხმარობენ; დაახლოვებით რვა კილოს უდრის.

ლ

ლაბადა — თბილი, ზევიდან ჩასაცმელი, ნაბადი (?): „ფალთო, სქანი ლაბადა“ — პალტო, — შენი ნაბადი. შდ. ნ. მარი: ლიბადი.

ლამბა — ლამფა: „ბოზო ლამბა მედვინერი ჯანს“ — ქალიშვილს ანთებულ ლამფასთან სძინავს.

ლენინიში ნოღა — ლენინგრადი (ლენინის ქალაქი).

ლეში — ლეში.

ლივორი — რევოლვერი. ამბობენ: „ლივერ-“საც.

ლიმხაფუნა — გვიმრიანი ადგილი. შდ. ნ. მარი: ლი-მხოწა.

ლიტრო — ლიტრა: „ოთხო ლიტრო ვოტკა“ — ოთხი ლიტრა არაყი.

ლომა — სოფლის სახელია.

ლუთვი — კაცის სახელია.

ლური — ჩათვლენა, რული: „ჟურ თოლიში ლური“ — ორი თვალის რული.

მ

მაანაფე — (მრ.): „ზაბუნ ბორე-ა, ბღურურ-ა დო მაანაფე იქომს“ — ავადა ვარო, ვკვდებო და თავს იკატუნებს („ტყუილს შვება“).

მაართანი [ხელოვნურია] — პირველი: „მაართანი სერის“ — პირველ ლამეს.

მაკარინა — (იტალ.-თურ. makarna) მაკარონი.

მალი — (არ.-თურ. mal); 1. ჯოჯი; 2. მზითვი; 3. მანუფაქტურა. შდ. ნ. მარი.

მამდულაე — [ხელოვნ.] მოსამსახურე, შინამოსამსახურე.

მამპილუ — მკვლელი, ჯალათი: „მამპილუ კოჩეფე მოხთეს“ — მკვლელი კაცები მოვიდნენ.

- მამცუღალე —მატყუარა: „მამცუღალე ღუნჯა“ —მატყუარა ქვეყანა. შდ. ნ. მარი: ცუდი.
- მამქარუ —[ხელოვნ.] მწერალი: „ოფუტეში სავეთის მამქარუ ბორე“ —სოფლის საბჭოს მწერალი ვარ.
- მამხირე —ქურდი: „ჟურ მამხირე ქორტესდორენ“ —ორი ქურდი ყოფილა. შდ. ნ. მარი: ხირ-.
- მანგონუ —მოფიქრება, ცნობაზე მოსვლა: „ჰემუქა ქონიდუშუნუ დო მუქ-ნა მანგონუ-შ-კულე იგზალუ“ —ის ერთი დაფიქრდა და მას შემდეგ, რაც მოიფიქრა, წავიდა. შდ. ნ. მარი: გონ-.
- მანებრა —ამხანაგი, მეგობარი: „არ კატუ დო არ მკაფუ მანებრა დივეს“ —ერთი კატა და ერთი ტურა დამეგობრდნენ („მეგობრები გახდნენ“).
- მაჯა —(სპ.-თურ. maya) კვეთი: „ჰამუში მაჯა სო ძირომთ?“ —ამის კვეთს სად შოულობთ?
- მაჯესი —მაისი: „მაჯესი ში ვიტოხუთის წიწილაქ ფორჩა დიქ-თურუ“ —მაისის თხუთმეტს გველმა პერანგი გამოიცვალა.
- მარიტეთი —(არ.-თურ. marifet) საიდუმლოება, ცოდნა, მონერხება, მარიფათი: „ბერეში ცხენის დიდი მარიტეტე ფე ულუ-ტუ“ —ბიჭის ცხენს დიდი მარიფათი ჰქონდა (საიდუმლოება, ჯადოქრობა იცოდა).
- მარკა — მარკა.
- მარწკვანი —მარჯვენა.
- მასარი —სარი: „ხურმაში გუნძე მასარი დოხენაფუ“ —ხურმის გრძელი სარი გააკეთებინა.
- მასთერი —(რუს.) ოსტატი.
- მაქოსალე —„დამგველი,“ დამლაგებელი, ხელზე მოსამსახურე.
- მაღალი ოგურონი —[ხელოვნ.] უმაღლესი სასწავლებელი: „მაღალი ოგურონი დოჩოდინუ“ —უმაღლესი (სასწავლებელი) დაამთავრა.
- მაშინა —(რუს.) მანქანა; მატარებელი: „გებედუ მაშინას დო ჰე კოჩიშე მენდახთუ“ —ჩაჯდა მატარებელში („მანქანაში“) და ამ კაცთან მივიდა.
- მგერეფუნა — ისეთი ადგილი, სადაც ბევრი მგლებია.
- მდლორა —ცოტა ხნის წინ, წელან.
- მეგაფუ — შეხვედრა: „არ ბელი ნოლამისას ქონაგუ“ —ერთი ბეგი [მის] ცოლს შეხვდა („ქე შეხვდა“).

მეგერე, მეგეე — (ს.-თურ. meğer) თურმე: „ჰაწი მეგეე არ დელი ეზიზი ქორტუდორენ“ — ახლა, თურმე ერთი სულელი ეზიზი ყოფილა.

მეგბულე — ქალის სახელია.

მედულაე — [ხელოვნ.] მუშა, მშრომელი.

მეზარლული — (არ.-თურ. mezarlık) სასაფლაო. შტ. ნ. მარი: მეზარე.

მეკაპინუ — მიხტომა, დატაკება. შტ. ნ. მარი: კაპ-.

მეკარბერი — გადაშენებული, გადაგვარებული.

მეკაჯინუ — სროლა.

მელაკორუ: — „ყილეფე ჩქიმი მელაკოი“ — ჩემი ძვლები შეხვიე, გამოსკვინი!

მელე-მოლე — გაღმა-გამოღმა.

მელეშენ — გაღმიდან.

მელი — მელია.

მემედ-ნური — კაცის სახელია.

მემეტი — ნ. მემედ-ნური.

მემლექეთი — (არ.-თურ. memleket) მხარე, ქვეყანა: „არ ბაშქა მემლექეთიში ფალიშაიშე მენდანთუ“ — სხვა მხარის მეფესთან მივიდა.

მემსოფა — ძველებური ტახტი (სახლის კედლებზე იყო მიკვდილი ირგვლივ): „ბოზო მემსოფაში თუდე ქომეშახთუ“ — ქალიშვილი ტახტის ქვეშ შეძვრა.

მემცხუ — გასკვნა, წაბმა.

მემჭვალუ — მიფურთხება: „მთელი მილეტიქ ნონჭვალეს“ — ყველამ [„მთელმა ხალხმა“] მიაფურთხა. შტ. ნ. მარი: ნჭვ-.

მენტროცა — მეწყერი.

მენწუ: — „ჭაკლას ნუნწუ“ — ლამპარს მოუქიდა.

მერალი — (თურ. merak) ფიქრი.

მესელი — (არ.-თურ. masal) ამბავი, ზღაპარი. შტ. ნ. მარი.

მესვარაფუ — მკვდარს გვერდზე გამოთხრილ მიწაში ასაფლავებენ უკუბოოდ; შემდეგ მიაფარებენ ფიცრებს, რომლებსაც მესვარაფუ-ს უწოდებენ. შემდეგ მიწას მიაყრიან.

მესქურინუ — გაქრობა ცეცხლისა, სინათლისა. „ლამბა მესქურუ“ — ლამბა ჩაქრა.

მეტე (←მედე) — ზმნისწინია: „არ მეტემოწკედი“ — ერთი შემომხედე. შტ. ნ. მარი: მენდა-.

მეტიბეი — სოფელია.

მეტკობინუ — მიპარება.

- მეუჯინუ — გაგონება, დაჯერება.
- მექარმატე — მეწისქვილე: „მექარმატეში ბერე“ — მეწისქვილის შვილი. შდ. ნ. მარი: ქარმატე.
- მედირუ — დაძინება: „ფიშთოვი ნოლირუ დო მკოლი დოჟლუ“ — თოფი დაუძინა და კალია მოკლა.
- მედურერი — „ამომკვდარი,“ ამოწყვეტილი, ნაოხარი, უპატრონო. „არ მედურერი ქარმატე ქორტუ“ — ერთი უპატრონო წისქვილი იყო.
- მეშაკლამტა სვა — გამოქვაბული; ისეთი ადგილი, სადაც მიწაა გამოთხრილი და თავის შეფარება შეიძლება.
- მეშანდრიკა - მოშანდრიკა — მიხვეულ-მოხვეული.
- მეჩქინეი — საყვარელი: „მეჩქინეი ფუჯი სქანი ქომოლონი“ — შენი საყვარელი ძროხა მოიყვანე. „ხუვარდა მეჩქინერი მუში რენ, ტკობაშაში დულაფე იქომს“ — „ხუვარდა“ მისი საყვარელია, საიღუმლო საქმეებს იქმს.
- მეჩქინუ — შეჩენა, გადაკიდება: „ჰამ სერი ქინი ქომემაჩქინუ: ქარმატეშე იდი“ — ამაღამ დედაბერი გადამეკიდა (შემომიჩნდა): წისქვილზე წადიო.
- მეწკუ: — „ნოღამეკ ხოჯეფეს ქონუწკუ დო ბელის მეჭიშუ“ — ქმარმა ხარები გაიოხსნა და ბეგს გამოუღვა დასაწევად.
- მეჭიშინუ — დაწევა, მიწევა.
- მეჯიდიე — (არ.თურ. meci diye) ვერცხლის რვა აბაზიანი (ოსმალური). „უურნეჩ-დო-ვიტ მეჯიდიეს გამაფჩამ“ — და-ორმოცდაათ მეჯიდიედ ვყიდო.
- მეხირეი — მოპარული. შდ. მ. მარი: ხირ.
- მეხსურე — განგებ: „ბიჭიქ-თი მეხსურე ვარ დოლიქუნამს კადოლოქუნუ“ — ბიჭიც განგებ არ იცვამს კარგ ტანსაცმელს.
- მზახალი — ცოლისა და ქმრის დედ-მამა ერთმანეთისათვის მზახლები არიან. მზახლობა — მოყვრობა.
- მთელ-ჭუტა — მთლად უმცროსი, ყველაზე პატარა, უმცროსი.
- მთინი — სწორი, მართალი: „მთინი კოჩი“ — სწორი, მართალი კაცი. შდ. ნ. მარი: თილანე.
- მილინცია — მილიცია.
- მინდალი — მედალი: „მამხირეფეს კირალიქ მინდალი ქომეჩუ“ — ქურდებს მეფემ მედალი მისცა („ქე მისცა“).
- მოდვალერი: — „ფოთინი მოდვალერი“ — ფეხსაცმელ-ჩაცმული.

- მოთვალერი: — „კუის მოთვალერი ტუ“ — ჭა გადახურული იყო. შდ. ნ. მარი: თვ-.
- მოკატკობინერი — „მოკატკობინერი - მოკატკობინერი სიჯა წოლამისაშა მოაონამან“ — მალვა-მალვით სიძეს დედოფალთან მოიყვანენ.
- მოლაფა — მიყრა: „ლეტაში მოლაფას ქოგაოქკამან“ — მიწის-მიყრას დაიწყებენ.
- მოლენდო — გამოღმა.
- მონადირე: — „მონადირეში ბერე“ — მონადირის შვილი.
- მონი — მძივი ყელზე შესაბმელი.
- მორო — აბა: „მორო დოაღით“ — აბა დაკალითო („მოკალითო“).
- მოწკვინუ — „პატი კოჩიკალა მოწკვინუ ვარ ივენ“ — ცუდ კაც-თან ამხანაგობა („შეწყობა“) არ იქნება.
- მოქკა-მოქკა: — „გელინის ბერე ავუ-აა დო მოქკა-მოქკა გებოდვით“ — რძალს შვილი შეეძინა და „მოქკა-მოქკა“ დავარქვით.
- მსქვეერი — შველი. შდ. ნ. მარი.
- მტკეცი — კალათებისა და გოდრების საღობი თხლად დახდილი თხილის წნელი. შდ. ნ. მარი: მ-ტკეცი.
- მტუტონი — მტვრიანი, ნაცრიანი, ქუჭყიანი. „დიდო მტუტონი რე, არ ხურა დოგიბონა“ — ძალიან მტვრიანი (ქუჭყიანი) ხარ, ერთი ტანი დაგბანო. შდ. ნ. მარი.
- მუარებე — (არ.-თურ. muharebe) ომი.
- მუაჯირი — (არ.-თურ. muhacir) გახიზნული, ლტოლვილი.
- მუდირი — (არ.-თურ. müdir) ქალაქის თავი, უფროსი.
- მუთებურა — თვისებურა, თავისთვის.
- მუნდენერი — როდინდელი, რალა დროისა: „ჰაწი მუნდენერი მულურ-აა, ჩქუ მუარებე დობოჩოდინით“ — აა-ახლა რალა-დროს მოდიხარო, ჩვენ ომი დავამთავრეთო. შდ. ნ. მარი: მუ.
- მუნქაჭორი — (სპ.-თურ. nankör, namkör) უმადური, უკმაყოფილო.
- მუსაფი — (არ.-თურ. müşaf) ყურანი: „არ მუსაფის ქოგობო-წკედამ, ჰელე მუ ჭარს“ — ერთი ყურანში ჩავიხედავ, აბა რა წერია.
- მუსტაფა — კაცის სახელია.
- მუხთარი — (არ.-თურ. muhtar) მამასახლისი.
- მუჰაჯირი — ნ. მუაჯირი.

- მშკერეფუნა — ისეთი ადგილი, სადაც შკერებია, შკერნალი. შდ. ნ. მარი: მ-შკერი.
- მშქორინერი — მშიერი: „ჰამ სერი ჰაქ ბიჭეფე მშქორინერი დოსქიდანორენ“ — ამაღამ ბიჭები აქ მშიერი დარჩებიან.
- მჩიანობა — სიგანე: „ბზუმომ კუტალობა დო მჩიანობა“ — ვზო-მავ სიღრმესა და სიგანეს. შდ. ნ. მარი: მჩირე.
- მცხური — ცხვარი. შდ. ნ. მარი: ჩხური.
- მძგა — კიდე, კუთხე: „ოდაში მძგა“ — ოთახის კუთხე.
- მწკული — 1. წვერ-წათლილი. ისეთი ფორმისა, სადაც ერთი თავი მახვილია და მეორე — ფართო. „ნუკუ მწკული უღუტუ გერმა-კოჩის“ — ნიკაპი წამახვილებული ჰქონდა ტყის კაცს; 2. სახლის აშენებისას, ძელები რომ ერთმანეთს მიაშენონ, სათანადო დაბურღვილ ადგილას ათავსებენ შქერის პატარა ჯოხებს და ამგვარად აერთებენ ძელებს. იმ შქერის ჯოხს მწკული ჰქვია.
- მწორა — წვალემა: „მციქა მწორა“ — ცოტა წვალემა. შდ. ი. ყიფ. წორა.
- მჭითა კიზილი — (თურ. kızıl წითელი) „წითელი მიმინო“ — მიმინოს კარგი ჯიშია.
- მჭიფა — წმინდა, სუფთა; დაწვრილებით: „ჰაშო მჭიფაშაში ქოხოწონაფუ ბიჭიში ნანას“ — ასე დაწვრილებით გააგებინა ბიჭის დედას. შდ. ნ. მარი: ჭიფე.
- მჭკეში — მწყემსი. შდ. ნ. მარი: ჭკეში.
- მჯვაბუ — ბაყაყი. შდ. ნ. მარი: ჯვაბუ.
- მჯიხი — მჯილი, მუჭი: „ა მჯიხი ფარა ბაბა მუშის ქომეჩუ“ — ერთი მჯიხი ფული თავის მამას მისცა („ქე მისცა“).

ნ

- ნაზი — (სპ.-თურ. naz) ნაზი. შდ. ნ. მარი: ნაზული.
- ნაკაზანია — (რუს.) სასჯელი.
- ნალი — ნალი: „კაპულას-მა თითო ნალიში ტამურლა გეგჩათენ“ — მა — ზურგზეო თითო ნალის დაღს დაგკრავთო.
- ნამაზი — (სპ.-თურ. namaz) ნამაზი, მუსულმანური ლოცვა.
- ნამერემი — უცხო.
- ნაჩანიკი — (რუს.) უფროსი.
- ნაჯალი — (თურ.acak) ცული, პატარა ცული: „ნაკაპუ ნაჯალი დო ხოჯა დოღლუ“ — ეცა ცულს და ხოჯა მოკლა.

- ნ-დღაული, ნდღალეული—დღიური: „ჩქიმი ნდღალეული-
ვით მანათ რენ“—და—ჩემი დღიურიო (გასამრჯელო) ათი
მანეთიაო.
- ნ-დღორა — ნ. მღღორა.
- ნებრა — მეგობარი, ამხანაგი: „ნებრა ბიდათ“— ერთად წავი-
დეთ (მეგობრულად, ამხანაგურად).
- ნეპეტი — ნ. ნოპეტი.
- ნ-თარო — პატარა კარადა სამზარეულო სახლში: „ნთაროში
ნეკნა გონწყუ-ში, ტლანერი კინჩი ქოძირუ“—კარადის
კარი რომ გააღო, შემწვარი ჩიტი, ნახა. შდ. ნ. მარი:
თარო.
- ნ-თელი — მავთული: „ტელეგრაფიში ნთელი“—ტელეგრაფის მავ-
თული.
- ნ-თხირი—თხილი. შდ. ნ. მარი: თხირი.
- ნინგაახი — (არ.-თურ. *nikâh*): „ნინგაახი დრევს“—ჯვარი
დაიწერეს.
- ნოპეტი—(არ.-თურ. *nöbet*) რიგი: „პამსერი ნოპეტი თე ფჩვათ“—და
—ამალამ მორიგეობით ვუდარაჯოთო;
- ნოქთა: 1. ქალის სახელია; 2. წერტილი: „ნოქთა მეჩი“—წერტი-
ლი დაუსვი.
- ნოღამისობა—დედოფლობა, პატარძლობა. შდ. ნ. მარი: ნო-
ღამე.
- ნჩალა—ჩალა, სიმინდის ფოთოლი: შდ. ნ. მარი: ჩალ.
- ნ-ჩხომი—თევზი. შდ. ნ. მარი: ჩხომი.
- ნ-ძელი—რბილი (ხორცი), უძვლო: „ნძელი-ნა რენ, ოიფხოს, ცილი
ნა რენ, ნაშქუძეს“—რბილი რომ არღს, ჭამს, ძვალი რომაა,
ინახავს.
- ნწაი:—„ნცხენიშ ნწაი“—ცხენის ძუა. შდ. ნ. მარი: წარი.
- ნჭალა—სანაყი ქვა.
- ნ-ჭერი—1. შეკერილი: „ბიჭის ქომულუ დოლოქუნებე (!) მსქვა ნჭე-
რი, კასტუმი დო ქუდი“—ბიჭს მოუტანა ტანსაცმელები,
ლამაზად შეკერილი, კოსტუმი და ქუდი; 2. ჭერი.
- ნ-ჯამე—(არ.-თურ. *çami*) მიზითი, სადაც ძველად კიდევ სწავლობდნენ:
„ბერე ნჯამე შა ულუნ, იგურამს“—ბიჭი მიზითში დადის,
სწავლობს. შდ. ნ. მარი: ჯამე.
- ნ-ჯუმუ—მარილი. შდ. ნ. მარი: ჯუმუ.

ა

- აა—სხვათა სიტყვის გადმოსაცემი ნაწილაკია. ქართ.—ა.
- ააკუდი—(არ.-თურ. yakut) იაგუნდი.
- აანგაზი—(თურ. yankesici) ჯიბგირი, ეშმაკი: „აანგაზი ბიჭეფე“—ეშმაკი; ჯიბგირი ბიჭები.
- აარა—(თურ. yara) ჭრილობა, ნატკენი: „კითი მჭკონის ჭუტა აარა ქეჭოფუ“—ნეკზე ცოტა ჭრილობა მიიღო.
- აასინი—(არ.-თურ. yasin) ლოცვის წიგნის ერთი თავი (მიცვალებულთათვის), განყოფილება.
- ააღლი-ააღლი—(თურ. yağlı-yağlı) კარაქიანი, მსუქანი: „ბერეფე ჩქიმიქ ააღლი-ააღლი გაარი ჭკომანორენ“—აა—ჩემი ბავშვები (მსუქან) კარაქიან საჭმელს შეჭამენ.
- ააშიკი—(რუს.) ყუთი: „ააშიკი ში კაფალი“—ყუთის სახურავი.
- ააჰუდი—(არ.-თურ. yahudi) ებრაელი.
- აედელი—(თურ. yedek) თეთრი წვრილი გრძელი თოკი, რომელსაც გაუწვრთნელ მიმინოს აბამენ ფეხზე.
- აეთიმი—(არ.-თურ. yetim) ობოლი.
- აეთიმხანე—(არ.-თურ. yetimhane) უპატრონო ბავშვთა სახლი.
- აეინე—(თურ. yerine) მაგიერ: „ხოჯიში აეინე გურუნის თი მებოკვათი“—ხარის მაგიერ ვირს თავი „მოვკვეთე.“ სოფ. შუბარაში ქამილი ზაიმიშმა ა-ს მაგიერ რამდენჯერმე ჟ წარმოსთქვა: „ბოხოში აეინე ბიჭი ქოდოსქიდუ“—გოგოს მაგიერ ბიჭი დარჩა („ქე დარჩა“).
- აერი—ხარ: „ქჩინი, სი დელი აერი?“—დედაბერო, შენ სულელი ხარ? ეს თავისებურება დადასტურებულია ლალიბი საღირიშისაგან ჩაწერილ ტექსტებში.
- აურდი—(თურ. yurt) ქონება, სახლი-კარი, მიწა: „ბაბა მუში მალი დო აურდი ირი ქოგამაჩუ, ოჭკომუ დო ომუ“—მამა მისმა ჯოგი და სახლ-კარი სულ გაყიდა, შეჭამა და შესვა. შდ. ნ. მარი: აურდულუმი.
- აური—(აურ-ის მაგიერ) ორი: „წანა აურ“—ორ წელს. „აურ კაპიკი“—ორი კაპიკი. შდ. ნ. მარი: აურ-.
- აუქი—(თურ. yük) ტვირთი, საპალნე.

მ

- ობადალიკი—სიბერე, მოხუცებულობა: „ჩქუ ზენგინობა ობადალიკის ბაკვანდათ ლორმოთის“—ჩვენ სიმდიდრე სიბერისას მოვთხოვით ლმერთს.

ობადგალუ — მოძრაობა; ხმაურობა.

ობუძგინუ — აბურძგენა თმისა, თმის ყალყზე დადგომა.

ოგზალუ: — „მკაფაფუქ მჭითა იგზალუ, მთუთიქ უჩა იგზალუ“ — ტურა წითლად („წითელი“) გავიდა გარეთ, დათვი შავად („შავი“) გავიდა. შდ. ნ. მარი.

ოდიცინონი: — „არ ოდიცინონი ჭუტა შერი ფთქვარე, ხასანი სი ნიუჯი“ — ერთ პატარა სასაცილო. საქმეს ვიტყვი; ხასან, შენ მისმინე!

ოვა — (თურ. ova) ველი, უდაბნო.

ოვალუ: — „ბიგას ჯოლორის ბუალემტი“ — ძალს ჯოხს ვუქნევდი. „მაჟურანის ხე დუვალუ“ — მეორეს ხელი დაუქნია. შდ. ნ. მარი.

ოვაფინუ — ქონება, ყოლა: „ჰემუს ბერე ვარ ავეტუ“ — მას შვილი არ უჩნდებოდა.

ოზუმონი — საზომი: „ჰე ოზუმონითე დომიზუმი“ — ამ საზომით გამიზომე (დამიზომე).

ოთელი — სასტუმრო.

ოთეშქილუ — მოწყობა, დაარსება.

ოვთუმაფილი — (ფრ.-თურ. |otomobil) ავტომობილი.

ოკანწურუ — ქანაობა: „იხი მოხთა-ში, ოხოფ დიდო იკანწუნს“ — ქარი რომ მოდის, სახლი ძალიან ქანაობს.

ოკაჩხელე — უკანიდან.

ოკვანდინუ — „ოკკომალე ოხორის მუთუ ვარ მილუნ-მა დო ოკვანდინუ შე გობულუ“ — მა — შინ საქმელი არაფერი მაქვსო და სამათხოვროდ დავდივარო. შდ. ნ. მარი: რკვან.

ოკვანჩხუ — დაფარცხვა, დაფუნჩხვა: „თქვან ცონა კაფ დონთხით, დოკვანჩხით“ — თქვენ ყანა კარგად დახენით, დაფარცხეთ.

ოკითხუ — სწავლა: „ჰეთეფე ქომეჩუ ოკითხუს“ — ისინი მისცა („ქე მისცა“) სასწავლებელში. შდ. ნ. მარი: კითხ-.

ოკირაფუ — ყვილი.

ოკობღალა — თავის მოყრა, ყრილობა: „ა'ნდლას კირალიქ დიდო ოკობღალა დოვუ დო მილეთის უწუ“ — ერთ დღეს მეფემ კრება აწვია („ქნა“) და ხალხს უთხრა.

ოკოკედინუ — წაჩხუბება. შდ. ნ. მარი: კიდ-.

ოკოტალუ — დასმენა: „ჰუქუმეთის ქოკუტალუ“ — მთავრობასთან დაასმინა (შეატყობინა).

- ოკუთუ — დახუჭვა (თვალისა): „თოღეფე ქოკუთუ“ — თვალეზი დახუჭა.
- ოკურემუ — დაკლება.
- ომერი — კაცის სახელია.
- ონდღეშაქის — შუადღემდის: „ონდღეშაქის ვარ მასელეს“ — შუადღემდის ვერ ადგნენ. შდ. ნ. მარი: დღა.
- ონთხორუ — 1. ხენა: „ქინი დიქინუ დო ონთხორუ დო ოხაჩქუ ვარ ახენენ“ — დედაბერი დაბერდა და ხენა-თესვა არ შეუძლია; 2. პირიდან საქმება, გულის-რევა.
- ონკოლუ: — „ოხორის ნეკნაფე გენკოლეს დო ღინჯირეს“ — სახლის კარები ჩაკეტეს და დაიძინეს. შდ. ნ. მარი: კოლა.
- ოქლიპუ — „კინჩხიში ოხოფ ქომაჩვაპუ დო ქინი დო ბადი მფშიზლიპეს“ — ქერქ-გაცლილი კანაფის ღერებისაგან აშენებული სახლი დაიშალა და დედაბერი და ბერიკაცი გაიქცლიტნენ.
- ორახუნუ — 1. გარახუნება, დარახუნება; 2. კანკალი; „ჩხე აღოდა-შ-კულე, კოჩიქ ირახანს“ — გაციების (სიცხის) შემდეგ კაცს აკანკალებს. შდ. ნ. მარი: რახუნ.
- ორდელი — (თურ. ördek) იხვი.
- ორდონაი გაობა — ადრე სადილობა (დროს საზომი): „ორდონაი გაობას იგზალეს“ — ადრე სადილობისას წავიდნენ.
- ორთანა — (თურ. ortanca) საშუალი: „ორთანა ბოზო-ნა ტუ, ორთანე ჯუმა მუშის ქომეჩუ“ — საშუალი ქალიშვილი რომ იყო, თავის საშუალ ძმას მისცა. შდ. ნ. მარი: ორთა.
- ორთანჯა — ნ. ორთანა.
- ოროსარი — გარკვეული ზომის საწყაული, საფქვილიდან ფქვილის ამოსაღები. მისი გამორწყვა ხდება იმის მიხედვით, თუ რა სიდიდისაა ოჯახი. „ოროსარის“ ნახევარს ეძახიან კაპიწ-ს. შდ. ნ. მარი.
- ოროფილი — შეყვარებული: „მუში ოროფილი ქომოხთუ“ — მისი შეყვარებული მოვიდა („ქე მოვიდა“). შდ. ნ. მარი: ყოროფა.
- ორჭარი — ორჭელი; ორჭული (ორჭა სოფ. სახელია არქაბეში).
- ოსქედინუ — ცხოვრება.
- ოტდელენია — (რუს.) განყოფილება.
- ოტპუსტი — (რუს.) შვებულება.

ო ფ ა თ ხ უ:—„თოღეფე ფ ა თ ხ უ მ ტ უ დო გჳარი ვარ კკომუ“—
თვალეზს აპაჭუნებდა და საჭმელი არ ჭამა.

ო ფ უ ტ ა რ ი — სოფელელი: „ო ფ უ ტ ა რ ი ბერე“—სოფელელი ბიჭი.

ო ქ ა ფ უ — დაღობა. შდ. ნ. მარი: ხ ც-.

ო ქ ა ჩ უ — დაჭერა, ქირაობა: „ნდღას ხუთ ლირა მეზჩამ დო კოჩი
ბოქაჩამ“—დღეში ხუთ ლირას ვაძღვევ და კაცს ვქი-
რაობ. შდ. ნ. მარი: ქ ა ჩ-.

ო ქ თ ი — (ამბობენ: ო ქ ტ ი-საც): მალალი ადგილი, აღმზრთი: „გამსა-
რათი საბახთანხი იგზალუ დო არ ო ქ თ ი ჟერის ქეშახთუ.“
—გამსარათი დილით წავიდა და ერთ (აღმართ) მალალ
ადგილზე ავიდა.

ო ქ თ უ რ უ — გამოცვლა: „წიწილაქ ფორჩა დ ი ქ თ უ რ უ“—გვეღმა
პერანგი გამოიცვალა. შდ. ნ. მარი: ქ თ-.

1. ო ქ ი — თუ: „ო ქ ი ჰეშო რენ, დოგიწვა“— თუ ასეა, გეტყვი.

2. ო ქ ი — მშვილდ-ისარი. შდ. ნ. მარი: ო ქ ე.

ო ქ ი ბ ი რ უ — ამპარტაენობა, ამაცობა. შდ. ნ. მარი: ქ ი ბ ი რ ი.

ო ქ ტ ი — ნ. ოქთი.

ო ქ ჩ ი ნ უ — დაბერება (ქალისა). შდ. ნ. მარი: ხ ჩ ი ნ ი.

ო ღ მ ა ლ უ — ტვირთი, საპალნე: „სუმ ნცხენიში ო ღ მ ა ლ უ ოქრო“
—სამი ცხენის საზიდი ოქრო.

ო ღ რ ი კ უ — დახრა, მოხრა.

ო ღ უ ნ ე — (თურ. önüne) წინ, წინათ: „ო ღ უ ნ ე შ ი“ ნდღას“—წინა-
დღეს. შდ. ნ. მარი: ო ღ ი ნ ე.

ო შ ქ უ მ ა ლ უ — გაგზავნა.

ო ჩ ვ ა ლ უ — დალოდება, დადარაჯება. შდ. ნ. მარი: ჩ ვ-.

ო ჩ ი ტ ი ნ უ:—„დ ი ჩ ი ტ ი ნ უ-შ-კულე ჰემუშ სერსითე თემბელი ოხო-
რიში თაენის ქოგაოლუ“—დაცხიკვების შემდგე, მისი
ხმით ზარმაცი სახლის ჭერზე შეევარდა. შდ. ნ. მარი: ჩ ი ნ დ.

ჩ ც ხ ო პ უ — გასხლვა (გურ. გასხეპა): „სუმ კოჩი-თი გ ო ც ხ ო-
პ უ“—სამი კაციც მოკლა („გასხეპა“).

ო ც ხ უ კ ი ნ უ — დაჭკნობა.

ო ძ ა ბ უ ნ უ — ავად გახდომა: „ზენგინი კოჩის ოხოჯა დაძაბუ-
ნ უ“—მდიდარ კაცს ცოლი ავად გაუხდა. შდ. ი. ყიფ.:
ზ ა ბ უ ნ ი.

ო წ ო ტ ხ უ — მოქარგვა, მორთვა.

ო ქ კ ი რ ა ლ უ — ჭრიალი.

ო ხ ა ჩ უ — ხენა-თესვა. შდ. ნ. მარი: ხ ა ჩ უ-.

ოხესაპუ—ფიქრი, ანგარიში: „მუ პა-მა დო იხესაპუმს“—რავქნაო და ფიქრობს (ანგარიშობს).

ოხთიმონი—სავალი: „ქობძირარე ოხთიმონი გზა ჩქიმი-“ა—ვიპოვი („ქევიპოვი“) სავალ გზასო.

ოხლიპუ—მოსმა, მოხვრება (გურ. მოხვლეპა): „არ მოხლიპუ ხუთ ფარა რენ-“ა—ერთი მოხვრეპა ხუთი ფული ღირსო („არისო“).

ოხომალა—საეკლესიო დღესასწაული, დღეობა; სალოცავი: „ა'ნდლას ქრისტიანეფეში ოხომალა ქომოხთუ. ირი კოჩი კილისიშე ულუნ“—ერთ დღეს ქრისტიანების საეკლესიო დღესასწაული იყო (მოვიდა). ყოველი კაცი ეკლესიაზე მიდიოდა (მიდის).

ოხორმანჯე—მასპინძელი: „პა ზენგინი კოჩიში ოხორიშა იდუ დო: „ოხორმანჯე-მა დო გამუჯოხუ: ოხორმანჯე სი სორე?“—ამ მდიდარი კაცის სახლში მივიდა და „მასპინძელოო“ დაუძახა. მასპინძელო, შენ სად ხარ?“ შდ. ნ. მარი-ოხორი.

ოხოტკვაციინერი:—„კოჩეფე ოხოტკვაციინერი ულუნან“—კაცები ჩქარა, რბენით მოდიან.

ოხოწონერი—გაგებული, მიხვედრილი, შეგნებული.

ოხოწონუ—გაგება, მიხვედრა.

ოხროცქუ—სიკვდილი (არა ადამიანისა). შდ. ნ. მარი: ხროცქოჯაქლულიში ბაჯა—(თურ. ocaklik ბუხარი; თურ. baca საკვამლე მილი) ბუხრის საკვამლე მილი.

ოფი—სოფლის სახელია ტრაპეზუნდსა და რიზეს შუა.

ოფიკირუ—(არ.თურ. fikir) ფიქრი. შდ. ნ. მარი: ფიკირი.

3

პაზარი—ბაზარი.

პალალე—მუნჯი; უენო: „მი-თი-კალა ბიჭიქ ვარ იპარამითამს. ბიჭი დიფუ პალალე“—ბიჭი არავისთან ლაპარაკობს. ბიჭი გახდა მუნჯი.

პაპაზი—(პერძ.თურ. papaz) სასულიერო პირი, მღვდელი: „ოხოჯა მუშის არ პაპაზი დაოროფუ“—მის ცოლს ერთი მღვდელი შეუყვარდა.

პატობა—სიცუდე. შდ. ნ. მარი: პატი.

პაშურა—მოთხრობა, ამბავი.

- პეა — ნეტავი: „პეა პეა მუნ ორენ?“ — ნეტავ ეს რა არის?
- პეტმეზი — (თურ. pekmez) დადუღებული ტკბილი, ბადაგი. შდ. ნ. მარი: ბექმეზი: „კუჭუნაქ თის ნჰალა გაუტალუ დო ბადის თი გაუპეტმეზუ“ — კუჭუნამ თავში სანაყი ქვა ესროლა და ბერიკაცს თავი გაუტება (გაუპეტმეზა).
- პიჩვა — მარხვა: „ნუსა, პიჩვა შე ნაკო ნდლა დოსქიდუ“ — რძალო, მარხვამდის რამდენი დღე დარჩა. შდ. ნ. მარი: ფიჩი.
- პიჩვალა — ნ. პიჩვა: „პიჩვალა შა ვიტოჟურ ნდლა დოსქიდუ“ — მარხვამდის თორმეტი დღე დარჩა.
- პლაკი — შენობის ნაწილია (?).
- პოლი — (რუს.) იატაკი.
- პოლჯური — სტამბოლელი, სტამბოლური, „კონსტანტინეპოლელი,“ („კონსტანტინოპოლური“) შდ. ნ. მარი: პოლი.

ქ

- ჟერინე — ნ. ჟერინე.
- ჟილენდო — ზევით: „გზა ჟურ დივუ: არ ჟილენდო, არ წალენდო“ — გზა ორად გაიყო (ორი გახდა) ერთი — ზევითკენ, მეორე — ქვევითკენ. შდ. ნ. მარი: ჟი.
- ჟინი — ზევით, მაღლა: „მა მიჯოხუმან ჟინი ოფუტეშე“ — მე მეძახიან მაღლა (ზედა) სოფლიდან. შდ. ნ. მარი: ჟი.
- ჟურ ჭეშეტი — (თურ. çeşit) ორნაირი, ორგვარი: „წიწილას ჟურ ჭეშეტი გზა მოშლეთინობაშა ულუნ“ — გველს ორნაირი გზა აქვს გასათავისუფლებლად.

რ

- რამიზი — კაცის სახელია.
- რანდე — „რანდუტუ მჯუმუში ოხორი“ — ბრწყინავდა (ელავდა) მარილის სახლი.
- რეზილი — (არ. თურ. rezil) სასირცხო, საზიზღარი: „ბოზო ჩქიმჩქ რეზილი დომწოფხუ“ — ჩემმა ქალმა სირცხვილი მაჭამა (სირცხვილით მომართო).
- რემე — ქალის სახელია.
- როკა — სიმინდის ტარო: „ლაზუტიში როკა.“
- რუშდი — კაცის სახელია.

ს

- საატი—საათი: „ეურ სუმ საატის ჰეკ მეშახეტეს“—ორ-სამ საათს იქ დაყვეს („ისხდნენ რალაცაში“) შდ. ნ. მარი: საათი. სავეთი—(რუს.) საბჭო.
- საიბი—(არ.-თურ. sahip) პატრონი. შდ. მანჯე: „ბახჩაში, საიბი ქომოხთუ“—ბოსტნის პატრონი მოვიდა. შდ. ი. ყიფ.: საები.
- სანდუდი—(არ.-თურ. sandık) სკივრი.
- სანქი—(თურ. sanki) ვითომ, თითქოს:—„სანქის დინჯირუ“—ვითომ დაიძინა.
- საპატონი—შაბათი: „მაჟურა საპატონის ქომოხთუ“—მერარე შაბათს მოვიდა („ქე მოვიდა“). შდ. ნ. მარი: საპატონი.
- საპონიში ფოფოჯი—საპნის ქაფი.
- სააღე—ქალის სახელია.
- სარაი—(თურ. saray) სასახლე: „ფადიშაიში სარაიკალა“—ხელმწიფის სასახლესთან.
- სარიაზმა—(თურ. sari ყვითელი, yazma ქსოვილია) ყვითელი ქსოვილის თავსაფარი ქალისა. შდ. ნ. მარი: სარი.
- სარმა—(თურ. sarma) საჭმელია, კომბოსტოს ფოთოლში ხვევენ დანაყილსა და შემზადებულ ხორცს.
- სარული—(თურ. sarık) ხოჯას თავზე წასაკრავი თეთრი ქსოვილი: „ხოჯაქ სარული მუში გოლიკორუ“—ხოჯამ (თავისი) თავზე შემოსახვევი შემოიკრა.
- სარხოში—(სა.-თურ. sarhoş) მთვრალი, შეღვინიანებული; „ქურიში მტკობაშე ბიჭიქ შერაპი ოშუ. ბიჭი დისარხოშუ“—ქორის შეუმჩნევლად ბიჭმა ღვინო შესვა. ბიჭი დათვრა.
- საფანიში ჩხინდი—სახნისის წვერი (ცხვირი): „საფანიში ჩხინდი ელალუ“—სახნისის წვერი (ცხვირი) წამოკრა.
- საღი—(თურ. sağ) 1. ცოცხალი: „ეგ გიდი, ხასანი ჩქიმი, სი საღი ტი-ში, ჩქუნ მუთუში დერდი-ნა ვარ მოზდაფამტი“—ოი, ხასან ჩემო, შენ რომ ცოცხალი იყავი, ჩვენ არაფრის დარდი არ გექონდა („დარდს არ გვაზიდვინებდით“).
- საღი—მარჯვენა, მარჯვენა მხარე: „საღი შეკელე ხორცი მეჩამს, თერციშე—შერაპი“—მარჯვენა მხრიდან ხორცს აძლევს, მარცხნიდან—ღვინოს.
- საღირიში—გვარია.
- საღლული—(თურ. sağlık) სიცოცხლე: „თქვანი საღლული მინონ“—აა—თქვენი სიცოცხლე მინდაო.

- საწიპელი — საწებელი (შეკმაზული), წვენი: „სუმ ჩქვა სახანითე ოტრიკეში საწიპელი ქოვედინ“—სამი სხვა თეფშით მწყრის საწებელი იდგა („ქე იდგა“).
- სახანი — თეფში, საინი. შდ. ნ. მარი: სალანი.
- სეირანლული — (სა.-თურ.) სეირნობა.
- სელამეთი — (არ.-თურ. selamet) მშვიდობით, უვნებლად: „საპრი ვი, სელამეთი ძია“—მოთმინება იქონიე (ქენი), მშვიდობას ნახავ. ჭან. ნუხოლდი.
- სემერი — (თურ. semer) კურტანი ცხენისა.
- სენიში — გვარია.
- სერენთი — სასიმინდე. შდ. ი. ყიფ.: სერენი.
- სერმაჯეჯეფე — (მრ.) (სა.-თურ. sermayeci) მოვაჭრეები.
- სთოლი — (რუს.) მაგიდა: „ჰექ სთოლი ქოლოდგუ“—იქ მაგიდა დადგა („ქე დადგა“).
- სირმალი — სირმიანი (ცხენის სახელიც არის).
- სიჯალიკობა — სიძობა. შდ. ი. ყიფ.: სიჯა.
- სიფთე — (არ.-თურ. siftah) პირველად: „სიფთეს ყური ისთერეს“—პირველად ორმა ითამაშა.
- სკვიტი — ბოძი.
- სკჯაფი — სამართებელი დანა (ბერძ.). შდ. ი. მარი: სკურაფი.
- სობა — (თურ. soba) ფეჩი.
- სოვეტუარი — (რუს.) საბჭოთა (ხელფენური ტერმინია): „სოვეტუარი ოკოლუში ოტდელენია“—საბჭოთა აღმშენებლობის განყოფილება.
- სოლი — (თურ. sol) მარცხენა: „სი სოლი გზაშე იგზალი“-ა—შენ მარცხნით (მარცხენა გზით) წადიო.
- სომუნი — (ბერძ.-თურ. somun) მრგვალი პური: „არ ჰაკონარი სომუნი ქომომილი“-ა—ერთი ამოდენა მრგვალი პური მომიტანეო („ქემომიტანეო“).
- სპინა: — წისქვილის მთუარ მრგვალ ღარს ბოლოში აქვს ვიწრო ხის მილი, საიდანაც ბორბალს წყალი ესხმის; მას ეძახიან სპინას.
- სპისოკი — (რუს.) სია.
- სტიქანი — (რუს.) ტიქა.
- სუდი — (რუს.) სასამართლო.
- სულეი — თითისტარი: „ჰაწი ბოზო ფუჯეფეს ეწუნჯლონუ, სულეი-თი ქომეჩუ“—ეხლა ქალიშვილი ძროხებს გაატანა, თითისტარიც მისცა („ჰენისცა“).

- ს უ რ ფ ა—(არ.-თურ. *sofra*) სუფრა: „წიფურიში თულუ ს უ რ ფ ა ქო-
დოდგუ“—წიფლის ქვეშ სუფრა დადგა („ქედადგა“).
ს კ ი რ ი — შვილი: „დამთირექ რუმდის უწუ.ქი: „ს კ ი რ ი, სიჯა, სი
ლოცა-ლოცა ჩქუნდა მოხთი“—სიდედრმა რუმდის უთ-
ხრა: შვილო, სიძევ, შენ ტკბილ-ტკბილად მოდი ჩვენ-
თანო. შდ. ნ. მარი: ს კ ი რ ი.
ს კ უ რ ი — ხევი: „სქურეფე ოშენამს სესი მუშითე“—ხევი (ხევები)
ხმაურობს მისი ხმით.

3

- ტ ა კ ე თ ი—(არ.-თურ. *takat*) ძალა.
ტ ა მ ტ უ ლ ი (←ტრამტული)—ტრაპეზუნდელი: „ტ ა მ ტ უ ლ ი ონწე-
ლი“—ტრაპეზუნდის (ტრაპეზუნდელი) აკვანი.
ტ ა მ უ რ ლ ა—დალი: „კაპულას-ჟა თითო ნალიში ტ ა მ უ რ ლ ა გეგჩა-
თენ“-ჟა—ზურგშიო თითო ნალის დაღს დაგკრავთო.
ტ ა ნ ი—ტანი: „ჰამუს ნე თი ულუნ, ნე—ტ ა ნ ი“—ამას არც თავი
აქვს, არც ტანი.
ტ ა ს ი—ტასტი: „ბოზოქ ხამამში ტ ა ს ი თ ე გეჩუ თის იმამის“—
ქელიშვილმა აბანოს ტასტი დაჰკრა თავში მამასახლისის.
ტ ა ხ ტ ი—(სა.-თურ. *taht*) ტახტი, სასახლე: „მუქ იგზალუ ფადიშაი-
ში ტახტიშე“—იგი წავიდა ხელმწიფის სასახლეში.
ტ ე ლ ე ფ ო ნ ი შ ი დ ი რ ე ლ ი—(თურ. *direk*) ტელეფონის ბოდი.
ტ ე მ პ ო—ტემპი.
ტ ე მ ტ ე ლ ი—ტიტველი, შიშველი: „იგზალეს ტ ე მ ტ ე ლ ი“—წავი-
დნენ შიშველი. შდ. ნ. მარი: ტ ე ტ ე ლ ი.
ტ ე ფ ე ს ი—(თურ. *tepsi*) ხონჩა: „ალთუნიში ტ ე ფ ს ი ს გედვი დო
ქომემინჯლონით“—ოქროს ხონჩაზე დადევით და გამო-
მიგზანეთ.
ტ ე ქ ნ ი — დურგლობა, რემონტი.
ტ ი შ ი ნ — ოტიშინუ—მოხილვა, თმის ფურჩქნა: „ოხოჯა მუშიქ არ
კოჩის თი უ ტ ი შ ი ნ ა მ ტ უ“—მისი ცოლი ერთ კაცს
თმას უხილავდა.
ტ კ ა ც — ტკაცანი, რაიმე საგნის გატეხის ხმა; „ტკაც-ჟა! დო არ
დიდი ქაუფის ბერგი ქოგეჩუ“—ტკაციო და ერთ დიდ
ქვეერს თოხი დაჰკრა.
ტ ო პ ი — (თურ. *top*) ზარბაზანი: „ჩქიმი ოხოჟა ჯინა სთეი ჰეშო რენ,
ტ ო პ ი მონთხა-ნა, მუთუ ვარ ალოდენ“—ჩემი სახლი

ციხის მაგვარია, ზარბაზანი რომ ესროლო („მოარტყა“) ვერაფერს დააკლებს.

ტორა — კინალამ, მაშინ: „ტორა მა-თი ომჭკომეს“ — კინალამ მეც შემჭამეს. შდ. ნ. მარი: ტორა.

ტრიკი — ფეხი, ბარკალი: „ტკები ქოგონწყუ, მუქ ქოგოჯკორუ დო ოთხო ტრიკითე ნულუნ“ — ტყავი გააძრო, მან შემოიკრა და ოთხი ფეხით დადის. შდ. ნ. მარი: ტრიკი.

ტრუპა — (რუს.) მილი: „გამსარათი კარავის ტრუპას ოწყენ“ — გამსარათი გემის მილს უცქერის.

ტურვა — ტომარა.

უ

უდინე — (არ.-თურ. din რჯული) ურჯული: „ჰაშო დულაფეს იქომტეს მჯვეში უდინე ხოჯაფექ“ — ასეთ საქმეებს აკეთებდნენ ძველი ურჯული ხოჯები.

უდოდგინუ — დაუდგომლად, შეუჩერებლივ: „იქთენ უდოდგინუ ჭუტა ქარმატე“ — ტრიალებს შეუჩერებლივ (დაუდგომლად) პატარა წისქვილი.

უკუჩხელი — უფეხო.

უმითელი — არავინ რომ არა ჰყავს, ობოლი.

უმკილაში — უმცროსი.

უმუთელი — „უპოვარი“, არაფრის მქონე, ღარიბი.

უმჩანე — უფროსი: „უმჩანე ბერე მუშის უწუ“ — თავის უფროს შვილს უთხრა.

უმჭკუ — გაუწვრთნელი: „უმჭკუ ათმაჯა“ — გაუწვრთნელი მიმინო.

უნენელი — უენო, მუნჯი.

უნკილა — ნ. უმკილა.

უნჯე — ქალაქის სახელია.

უოხორ (ე) — უსახლო: „ბადი უოხორ ქოდოსქიდუ“ — ბერიკაცი უსახლოდ დარჩა.

ურჩულე — (ქართ.) ურჯული: „სი ურჩულე, მუგინონია“ — შეურჯული, რა გინდაო.

უსქანელი — უშენოდ: „უსქანელი დივუ არ ნდლა არ წანა“ — უშენოდ ერთი დღე გახდა ერთი წელი. შდ. ნ. მარი: სქანი.

ულნოსე — უჭკუო: „ულნოსე კოჩეფეში დულაჰა ჰაშო ივენ“ — უჭკუო კაცების საქმე ასე იქნება. შდ. ნ. მარი: ულნოსე.

უძირამუ — უნახავი, უჩინარი.

უხუენე — ორსული: „უხუენე-ნა ტუ, მუთე ოხოწონით?“ — ორსული რომ იყო როგორ („რით“) მიხვდით? შდ. ნ. მარი: უხუენი. უჯიში დოლოკიდალე — „ყურსაკიდი,“ საყურე.

უ

ფადიშალული — მეფობა: „ჰაწი-შ-კული ფადიშალული სივარე“ — ამის შემდეგ მეფობა შენ გასწიე („ქენი“).

ფადიშარი — (სპ.-თურ. padişah) ხელმწიფე, მეფე. შდ. ი. ყიფ.: ფადიშაი.

ფაზლა — (არ.-თურ. fazla) მეტი: „თქვა-ნა მესხარჯით ჟურ ჰეკონარი ფაზლა მეგინჯლონუმ“ — მა — თქვენ რომ დამახარჯეთ ორჯერ მეტს გიგზავნიო.

ფაი — (თურ. pay) წილი, ულუფა: „თემბელიში ფაი, დივიშ ფაი-თი მუს ულუნ“ — ზარმაცის ულუფაც და დევის ულუფაც მას აქვს.

ფალთო — (ფრ.-თურ.) პალტო.

ფარაში სერსი — [თურ. ses (ხმა)] ფულის ჩხრიალი (ხმა).

ფარვი — [შდ. ფავრი] ფართო ფოთოლი. მაგ., გოგრისა.

ფალამბერი — (სპ.-თურ. peygamber) წინასწარმეტყველი, მოციქული.

ფაცხა — მოლობილი და ტალახით შელესილი სახლი. შდ. ნ. მარი.

ფელივეანი — (სპ.-თურ. pehlivan) ვაჟკაცი, გმირი, რაინდი. შდ. ი. ყიფ.: ფელუვანი.

ფერდე — (სპ.-თურ. perde) ჩადრი, ფარდა.

ფერი — (სპ.-თურ. peri) ფერია, ტყის ქალი: „ბოზოქ უწუ: მა ფერი ბორე-ა, კოჩი ვარ ბორე“ — ა — გოგომ უთხრა მე — ფერია ვარ, კაცი არა ვარო. შდ. ნ. მარი.

ფეშქირი — (სპ.-თურ. peşkir) პირსახოცი.

ფეჩე — (თურ. peçe) პირზე ჩამოსაფარებელი აბრეშუმის ქსოვილი: „ნოლამექ ხამითე ფეჩე ელაწკამს დო ლოჯის ქონოქკა-დამს“ — სიძე დანით (პატარძალს) პირზე ჩამოფარებულ ქსოვილს მოხდის და დანას კედელზე მიარჭობს.

ფეჩო — (რუა.) ფეჩი.

ფინთი — ცული: „მჭაჯი ფინთი ვარენ“ — ბუზი ცული არ არის.

ფირალი — (არ.-თურ. firar) ყაჩაღი: „სუმ ფირალეფე დაღის ქოგამახ-თეზ-მა დო მა-მა ხე დომიკორეზ-მა“ — სამი ყაჩაღი ტყიდან გამოხტა და მე ხელი შემეკრესო.

- ფიშთოვი—(იტ.-თურ. pistov) ფიშტო: „ქურ ჯუმალეფექ ფიშთო-
ვეფე ოფშეს“—ორმა ძმამ ფიშტოები გატენეს („აავსეს“).
ფოლო — წვივი: „ბიჭის ხორცი დაჩოდუ. კუჩხეში ფოლო ნიკვა-
თუ დო ქურის ქომეჩუ“—ბიჭს ხორცი გაუთავდა. ფეხის
წვივზე ხორცი მოიჭრა და ქორს მისცა. შდ. ნ. მარი.
ფორთუკალი — (იტ.-თურ. portokal) ფორთოხალი.
ფოსთი — (სა.-თურ. post) ტყავი (ქან. ტკები): „დიდი მთუთიში
ფოსთი ქეჭოფუ“—დიდი დათვის ტყავი იყიდა. შდ. ნ.
მარი: ფოსტი.
ფსიჯი — სურო (იხ. ნ. მარი: მ-სუჯი, მ-სიჯი)...
ფუზურონი პატარ-პატარა რბილი ბალანი, ბუსუსი.
ფშალთილული—სოფლის სახელია სოხუმის რაიონში.

ქ

- ქარტალი — 1. წერილი, ქალაღი. შდ. ნ. მარი; 2. „ქარტალიში
ოსთერუ“—ქარტის თამაში.
ქელ-ოღლანი—(სა.-თურ. kel ქაღალი, თურ. ođlan ბიჭი) ქაღალი:
„ბოზო დიგუ ქელ-ოღლანი“—ქალიშვილი გახდა ქაღა-
ლი [ქალი] შდ. ი. ყიფ.: ოღლანი.
ქემერი — (სა.-თურ. kemer) ვერცხლის ბრტყელი ქამარი, რომელ-
საც ქაღები ირტყამენ წელზე. შდ. ნ. მარი.
ქერენჭი — კანი, ქერქი (ხამსისა, მჭადისა და სხვ.).
ქეფინი — (არ.-თურ. kefin) სუღარა; მკვდარს ჩამოაცმევენ და თავს
წაუკრავენ: „ქეფინის თი ქონუწკამან დო ხოჯაქ არ
ქარტალი გამუჭარამს დო ჯინაზე ქორბას ქოჯოდუმეს“—
სუღარას თავს მოუხსნიან და ხოჯა ერთ ქაღალდს გამოუ-
წერს და მკვდარს მუცელზე დაადებს.
ქვადონჯა გეგატას—ქვა და ხე დაგეყაროს (წყველა): „მოხ-
თი, ქვადონჯა გეგატას, მოხთი, დაჩხურის ქოღოხე-
დი!“—მოდი, ქვა და ხე დაგეყაროს, მოდი ცეცხლთან
დაჯექი!
ქვერი — ფქვილი: „არ ოკა ქვერიში ფარა ხოჯას მეჩამუ უნონ“—
ა—ერთი ოყა ფქვილის ფული ხოჯას უნდა მისცეო.
შდ. ნ. მარი: ქუერი.
ქინაი—(სა.-თურ. kenar) კიდე, ნაპირი: „ლალიშ ქინარიშა იგზალეს“—
მღიანარის ნაპირას წავიდნენ. ქან.: აკრა.
ქჷერქი — ხის ტყავი. შდ. ნ. მარი: ქერქი.

- ქოლე — (თურ. köle) ყმა, მონა.
- ქორი — (თურ. kör) ბრმა: „ფადიშაის თოლი ქორი დავუ“ — ხელმწიფე დაბრმავდა.
- ქოქი — (თურ. kök) ძირი: „კატა ნჯაში ქოქი შე ქოხთუ“ — ყოველი ხის ძირში მივიდა.
- ქუფი — (თურ. küp) ქვევრი: „ქუფი ოქროთე ოფშა ტუ“ — ქვევრი ოქროთი იყო საფე.
- ქომოლი — 1. ქმარი; 2. ვაჟკაცი; მამაკაცი საერთოდ: „აჩქვა ქომოლი ქელიკათი... ქომოლიქ ქომოლის უპარამითამს“ — ერთი სხვა კაციც წამოიყვანე... კაცი კაცს დაელაპარაკება. შდ. ნ. მარი.
- ქომლობა — ვაჟკაცობა, „კატა ღერის ქომლობა ვარ ივენ“ — ყოველგან ვაჟკაცობა არ გამოდგება („არ იქნება“); „ჰაშო ქომლობა ფე ლაზეფექ იქომტეს“ — ასეთ ვაჟკაცობას იჩენდნენ („იქმდენ“) ჭანები.
- ქური — ქორი: „სუმენეჩ წანერი ქური“ — სამოცი წლის ქორი.
- ქურონი — ქუსლიანი: „მაღალი ქურონი პაპუწეფეთე“ — მაღალ-ქუსლიანი ფეხსაცმელებით. შდ. ნ. მარი: ქური.

ღ

- ღალიბი — კაცის სახელია.
- ღვა — ლოყა: „ღვას კიბირეფე გოხერტუ“ — ლოყაზე ნაკბენი („კბილები“) აჩნდა. შდ. ნ. მარი: ლუა.
- ღვარალა — ნიაღვარი: „ონჯირუ გურის-ნა ულუტეს, სვაფეს ღვარალა გეხთუდორენ“ — სადაც დაძინება უნდოდათ, იმ ადგილზე ნიაღვარი ჩამოსულა. შდ. ნ. მარი: ღვარ.
- ღირღოლ — „დოლოქუნეფე ჯოლორეფექ დოღირღოლეს“ — ტანსაცმელები ძალღებმა დაღრღნეს.

შ

- შაკა — (თურ. şaka) ხუმრობა: „ჰემუქ შაკა ნენაფე დიდო ზოპონ-ტუდორენ“ — ის ბევრ სახუმარო სიტყვებს ამბობდა თურმე.
- შალაპიში — გვარია.
- შამატა — (არ.-თურ. şamata) დავა, კამათი: „არ შამატაში სერ-სი ქოგნუ“ — დავა-ცილობის ხმა გაიგონა.

- შარვალი — შარვალი: „ოფლის შარვალი ქოგამოწკუ“ — ოფლელს შარვალი გააძრო („ჩახადა“).
- შაჰმერანი — გველების მეფე, გველვეშაჰი (?): „წიწილაში ფადი- შაი ქომობთუ. ჰე ფადიშაის ჯოხუნს შაჰმერანი“ — გველების ხელმწიფე მოვიდა. ამ ხელმწიფეს ჰქვია „შაჰმერანი.“
- შეთხი — ნამი, ცვარი: „მქიმა მოხთა-ში, ვანა შეთხითე კუხხე მა- შუვენ“ — წვიმა რომ მოვა, ან ნამისაგან ფეხი დამისველ- დება.
- შეიტანი — (არ.-თურ. şeytan) ეშმაკი: „ლუთვი დიდო შეიტანი ბიჭი ტუ“ — ლუთვი ძალიან ეშმაკი ბიჭი იყო.
- შემსიე — (არ.-თურ. şemsiye) ქოლგა.
- შერაპი — (არ.-თურ. sarap) ღვინო: „ჟურნეჩი ფუთი შერაპი“ — ორმოცი ფუთი ღვინო. შდ. ნ. მარი: შერაპი.
- შერი — ნივთი, ქსოვილი.
- შექერლემენ. შექერ-ლუკუმი.
- შექერ-ლუკუმი — (სა.-თურ. şeker + არ.-თურ. lukum) შაქარლამა.
- შილთე — (თურ. şilte) ლეიბი.
- შირიმეფუნა — სილიანი ადგილი: „წიწილა ალის გაწკუ დო შირიმეფუნას ქოგონთხუ“ — გველი ყელიდან შემოეხსნა და სილაზე გაიშხლართა.
- შიში — (თურ. şiş) შამფური: „დივიქ დაჩხური ქოდოგზუ, არ დიდი შიში დაჩხურის ქომეშადუ“ — დევმა ცეცხლი დაანთო, ერთი დიდი შამფური ცეცხლში შედო.
- შიშლული — (თურ. şişlik) მწვალი.
- შოშე — შოსე, შარა-გზა.
- შური-გედგინერი — სულდგმული.
- შურიმშინე — გენაცვალე, სულიკო: „ჩჩინი ჩქიმი, მუ ივენ, შური-მშინე, ოხორი სქანის ქემზდი!“ — ჩემო დედაბერო, რა იქნება, გენაცვალე (სულიკო), შენს სახლში მიმიღე!“

ჩ

- ჩადირი — (თურ. çadır) კარავი, სამგზავრო სახლი.
- ჩანალი — ჩანახი, ლამბაქი: „ნა გეიფხორტუ, ჩანალი დოტახუ“ — რომელზედაც ჰამდა, ლამბაქი დაამტვრია.
- ჩატალი — (თურ. çatal) ორტოტა, ორპოტიკა: „კოჩიქ ჩატალი ბიგა ქომეკვათუ“ — კაცმა ორტოტა ჯოხი გამოქრა.

- ჩ ა უ შ ი — (თურ. *çavuş*) ოცისთავი.
- ჩ ა ქ მ ა ქ ჩ ი — (თურ. *çakmakçı*) ტალკვესის გამკეთებელი, ზეინკალი.
- ჩ ა ქ მ ა ლ ი — (თურ. *çakmak*) 1. ტალკვესი, ჩაზმახი; 2 კვესი.
- ჩ ა ჩ ი — ხის ჩამოცვენილი ფოთოლი.
- ჩ ა ჩ ქ ა — (რუს.) ჩაშკა.
- ჩ ვ ა ნ ი — ჩალხანი, თუჯის ქვაბი: „ჩ ვ ა ნ ი ხარხალერი წკარითე ტუ“ — ჩალხანი აღუღებული წყლით იყო.
- ჩ ი ჩ ი ა — გლახა, საწყალი კაცი, მათხოვარი: „მა ჩიჩია კაჲ დომაწონუ“ — და — მე მათხოვარი ძალიან მომეწონაო.
- ჩ ი ძ თ ი — (სპ.-თურ. *çift*) წყვილი: „არ დიდი დაღის არ ჩი ძ თ ი ხოჯი გოშახეტუ“ — ერთ დიდ ტყეში ერთი წყვილი ხარი იყო („შიგ იჯდა“).
- ჩ ი ძ მ უ თ ე ლ ი — ბუჭუკენტობიას თამაში: „თხირი კავურმიშითე ჩი ძ მ უ თ ე ლ ი ოხრასურეკალა ისტერტეს“ — მოხრაკული თხილით ბუჭუკენტობიას თამაშობდნენ ცოლის დებთან ერთად.
- ჩ ი ძ ჩ ი — (სპ.-თურ. *çiftçi*) მიწის მოქმედი, მხენელი.
- ჩ ლ ე ნ ი — (რუს.) წვერი; ჭან. წვერი.
- ჩ ქ ი მ ე ბ უ რ ა — ჩემთვის: „პეშო მაძიცინუ-და, ჩქიმებურა“ — და — ისე გამეცინა, ჩემთვისო.
- ჩ ქ ი ნ ა ფ ე რ ი — მცოდნე, სწავლული, გასწავლული პირი: „დიდო პროფესორეფე დო ჩქინაფერი კოჩეფე იდეს“ — ბევრი პროფესორები და სწავლულები წავიდნენ.
- ჩ ხ ვ ი ნ ა ფ ე რ ი — გახურებული, ცხელი: „ჭურუნი ჩხვინაფერი“ — გახურებული ფურნე. შდ. ნ. მარი: ჩხვაფა.

ც

- ც ი ნ გ ი ლ - მ ი ნ გ ი ლ — ხტუნაობით ცეკვა.
- ც ქ ა ნ ი (← სქანი) — შენი: „ნენა ცქანი“ — შენი სიტყვა.
- ც ხ ა რ ა - შ უ ბ ა რ ა — ჭანებით (არქაბელებით) დასახლებული პუნქტია სოხუმის რაიონში. შედგება ორი სოფლისაგან: ცხარა და შუბარასგან.

ძ

- ძ ა ბ უ ნ ი — (არაბ.-თურ. *zebun*) ავადმყოფი: „მონკა ძაბუნი“ — მძიმე ავადმყოფი. შდ. გურ. ძაბუნი კაცი, 'დაგლახებული'. შდ. ი. ყიდ.: ზაბუნი.
- ძ ი გ ა რ ა — (იტ.-თურ. *cigara*) პაპიროსი.

6

- წაღენდო — ქვევითკენ: „წაღენდო გოლიწკედუ-ში, დიდო დევე-ფეთე სერმაფეჯეფე გოლიტეს“ — ქვევითკენ რომ გაიხედა, ბევრი მოვაჭრე ჩაუდიოდა აქლემებით.
- წაპინერ-წაპინერი — „დიცხირ წაპინერ-წაპინერის იგზალუ“ — სისხლის წვეთება-წვეთებით წავიდა.
- წიპუტინა — გარეული ცხოველია, კატის ოდენა. როგორც მთქმელების ახსნიდან ჩანს, ციყვი(?) უნდა იყოს: „ბადი იგზალუ დო იდუ. დიდი ნჯას ეწიწკედუ დო წიპუტინა ქოძირუ“ — ბერიკაცი წავიდა და დიდ ხეზე აიხედა და ციყვი(?) დაინახა.
- წორი — სწორი: „ჰაწი წორი ვარ აპარამითენ“ — ახლა სწორად ვერ ლაპარაკობს.
- წურ: — „რუშდის უფი ჯინიქიშე დოლოწურულამტუ“ — რუშდის კისრიდან ოფლი ჩამოსდიოდა წურ-წურით შდგურ. მოწურწკულობდა.

ჭ

- ჭაბა — მტევანი: „ყურძენი მობილი, ნაკო მსქვა რენ! არ ჭაბას მდლოწკედით“ — ყურძენი მოვიტანე, რა ლამაზია! ერთი მტევანს შეხედეთ. შდ. ნ. მარი: ჭაბუ.
- ჭაკლა — ლამპარი. ლამპარს ლუკუმხის ხისაგან ამზადებენ. ლუკუმხის ჯოხებს ატყავებენ შუამდის, მას შემდეგ სამზარეულოს სახლის ჭერზე ინახავენ. იქ კარგად გახმება და ცეცხლიც ჩინებულად ეკიდება: „ხასანიში ნანაქ ბერე ვარ მოხთუ-მადო ჭაკლას ნუნწუ დო ლალიშე გეხთუ-ში, ხასანი ტობას დოლოძიტუ“ — ხასანის დედამ ბიჭი არ მოვიდაო და ლამპარს მოუკიდა და მდინარისაკენ რომ ჩავიდა, ხასანი მორევიში ეგდო.
- ჭაკუჭი — ჩაქუჩი.
- ჭანჭახონი — ტალახიანი: „კუდელი ჭანჭახონი ულუტუ“ — კუდი ტალახიანი ჰქონდა.
- ჭარმათური — ჭარმართელი (ჭარმათული; ჭარმათი სოფ. არქაბეში).
- ჭახალა — მწილი ლობიოსი, პომიდორისა, ბადრიჯნისა, კომბოსტოსი და სხვ.

ქე — დაძახებისას ხმარობენ, კაცს (ბიჭს) რომ მიმართავენ: ცოლი ქმარს „ქე“-ს დაუძახებს. შდ. აჭარული: ჭო.

ქვინი — ტკივილი: „ჰემსერის კითი მჭკონი ნიკვათუ ღო ჰემუში ქვინითე ბერე ვარ ინჯირუ“ — იმ ღამეს ნეკი მოიჭრა და ბიჭს მისი ტკივილით არ დაეძინა.

ჭირნილი — პატარა ნავი: „ჭირნილი რენ ჭუტა დელუკა“ — „ჭირნილი“ არის პატარა ნავი.

ჭიქშარი — ჭიშკარი: „ჰა ჭიქშარი ვა გოანწყენ“-აა — ეს ჭიშკარი არ გაიღებო.

ჭკვადერი: „კუჩხე ჭკვადერი“ — დახეთქილი ფეხი.

ჭკომერი — ჭმული: „მა გმარი ჭკომერი ბორე“ — ამე საჭმელ-ნაჭამი ვარო; „ჭუმანდელი უშქურის მენდოწკედლე-ში, უშქური ჭკომერი ტუ“ — დილაზე ვაშლი რომ ნახეს, ვაშლი შეჭმული იყო.

ჭუშანდელე — დილით. შდ. ნ. მარი: ჭუშანი.

ჭუჭუტა — პატარა, ცოტა: „არ ჭუჭუტა ნჯა რენ“-აა — ერთი პატარა ხე არისო. შდ. ნ. მარი: ჭუტა.

ბ

ბავღა — კარაქ-და შაქარ-შერეული პატარა კვერი, რომელსაც სადღესასწაულოდ აცხობენ.

1. ხალი — (არ.-თურ. hal) მდგომარეობა: „ჰამ ხალის ქოდობსქიდიტ“ — ამ მდგომარეობაში დავრჩით; „მუჰო ხალი გილუნან?“ — როგორი მდგომარეობა გაქვთ?

2. ხალი — (სპ.) ხალიჩა; „დიდი ხალი მილუნ“ — დიდი ხალიჩა მაქვს. ხამფა — ბობოლა გლეხი, კულაკი: „ხამფამ კულანი“ — კულაკის ქალიშვილი.

ბაჰეა — ღამის ქოთანი (?).

ხარამი — (არ.-თურ. haram) არამი.

ხარხალერი — ადუღებული, ქაფქაფა: „ხარხალერი წკარი“ — ადუღებული, ქაფქაფა წყალი. შდ. გურ. „ხუარხუალოფს“ — დუღს. შდ. ნ. მარი: ხარხალ.

ხასანი — კაცის სახელია.

ხასე — 1. თავსაფარი (თეთრი); 2. ნიშნავს სუფრას, სუფრის საფარსაც.

- ხ ა ფ ი ს ი — (არ.-თურ. hapiz) ციხე: „ხოჯას ვარ ნუჟუჯეს დო ხაფისის ქომოლოხუნეს“ — ხოჯას არ მოუსმინეს და ციხეში შეაგდეს („ჩასვეს“).
- ხ ა შ ა ლ ი — (თურ. haşarı) ეშმაკი; ცელქი: „ჰა ბერე დიდო ხ ა შ ა ლ ი - ნ ა ტუ-შენი, ნანა და ბაბა მუშიქ დიდო ბახუმტეს“ — ეს ბიჭი რომ ძალიან ცელქი იყო, დედა და მამა ბევრს სცემდნენ.
- ხ ა ჯ ი ლ უ ლ ი — (არ.-თურ. hacılık) ჰაჯობა.
- ხ ა ჯ ო ლ ლ ი — გვარია.
- ხ ა ფ თ ა — (სპ.-თურ. hafta) კვირა: „არ ხაფთა-შ-კულე“ — ერთი კვირის შემდეგ.
- ხ ე ზ მ ე კ ა რ ი — (არ.-სპ.-თურ. hizmetkâr) ხელზე მოსამსახურე, შინა-მოსამსახურე: „ბელი ჩქიმი, მუ ივენ! მა ხეზმეკარი ქემზდი!“ — ბეგო ჩემო, რა იქნება! მე ხელზე მოსამსახურედ წამიყვანეო.
- ხ ე ლ ა თ ე — გახარება, სიხარული: „ხ ე ლ ა თ ე თქვენ“ — გახარება თქვენ! (მისალუება).
- ხ ე ლ ი ნ ე რ - ხ ე ლ ი ნ ე რ ი — გახარებული: „ხ ე ლ ი ნ ე რ - ხ ე ლ ი ნ ე რ ი კალათი ქომოჯიღუ“ — გახარებულმა გოდორი მოიკიდა. შდ. ნ მარი: ხ ე ლ -.
- ხ ე ნ ჩ ე რ ი — (არ.-თურ. hançer) ძველებური დიდი დანა, ხანჯალი.
- ხ ე ჩ ქ ი მ ი ს თ უ დ ე — ჩემი ხელქვეითი, ქვეშევრდომი: „ფადიშიაქ კახეთის დოჭარუ: ხ ე ჩ ქ ი მ ი ს თ უ დ ე მინთხა კოჩი რენ, ჭუმანიშე ჩქიმი ოზორიშა ქომოხთან-ჟა, დიდი დულუნი მილუნ“-ჟა — ხელმწიფემ გაზეთში დაწერა: „ჩემი ხელქვეითი ვინც არის, ხვალ ჩემს სახლში მოვიდესო (მოვიდნენო); დიდი წვეულება მაქვსო.
- ხ ე ჯ ე — სხვაგვარად, გადაკრულად: „ხ ე ჯ ე ფ ე თ ე ოხოწუნაფამტუ“ — სხვაგვარად, შებრუნებულად აგებიანება.
- ხ ი რ კ ა — (არ.-თურ. hırka) შუბა, პალტო: „ხ ი რ კ ა გამაქთერი დო-ლიქუნამს“ — პალტოს (შუბას) გადაბრუნებულს იცვამს.
- ხ ი შ ი რ ი — გამხდარი (ჭან. ხრაკა): „ხ ი შ ი რ ი ნცხენი ქომეჩუ“ — გამხდარი ცხენი მისცა („ქე მისცა“).
- ხ ო ლ ი — ერთი მხარი (ზომის ერთეულად ხმარობენ): „ჩხორო ხოლი ჟედელი ნუკი“ — ცხრა მხარი მომსხო თეთრი ძაფი.
- ხ ო მ უ ლ ა — ხმელი, მშრალი: „ხ ო მ უ ლ ა ტოტი“ — ხმელი ტოტი: „ხომულა ტობა“ — დამშრალი ტბა. შდ. ნ. მარი: ხ ო მ .

- ხორონერ-ხორონერი — ცეკვა-ცეკვით: „ბადიქ ხორონერ-ხორონერი ოხორიშა იღუ“ — ბერიაცი ცეკვა-ცეკვით შინ წავიდა.
- ხორციონი — ხორციანი.
- ხრაკა — გამხდარი: „მუგვანეი ქოთუმე ვა მოჰონამ-ჟა, ხრაკა ქოთუმეში ჰაშო ივენ“ — ჟა — მსუქანი ქათამი არ მოგყავსო, გამხდარი ქათმისა (ხორცი) ასეთი იქნებაო.
- ხუვარდა — (თურ. *hovarda*) არშიყი, საყვარელი: „ოხორჯა ემსელუ დო კაპინერ-კაპინერი ხუვარდა მუშიშა იგზალუ“ — ცოლი ადგა და სირბილ-სირბილით თავის საყვარელთან (არშიყთან) წავიდა.
- ხურა, ხუა — ტანი: „დიდო მტუტონი რე! არ ხურა დოგიბონა“ — ძალიან მტვრიანი ხარ! ერთი ტანი დაგბანო.
- ხურმა — ხურმა: „ხურმაში ყურ გუნძე მასაზი“ — ხურმის ორი გრძელი სარი.
- ხურტული — ხორხი: „ლაზიქ ხოჯის კუდელი ნოკვათუ დო მაჟურა ხოჯის ხურტულის გოხუნუ“ — ლაზმა ხარს კუდი მოაქრა და მეორე ხარს პირში (ხორხში) ჩაუღო („ჩაუყო“).
- ხუსენი — კაცის სახელია.

ჯ

- ჯადი — (სპ.-თურ. *cadı*) ჯადო, ავი სული: „ჯადო ქჩინი“ — კუდიანი დედაბერი.
- ჯამადანი — (სპ.-თურ. *camadan*) ჩემოდანი: „ჯამადანი ალთუნითე ტუ ოფშა“ — ჩემოდანი ოქროთი იყო სავსე.
- ჯგვალერი — ხმაურით, ჯლიგინით: „ცხენი დუმანის'თერი ჯგვალერი ქომოხთუ“ — ცხენი ქარივით („ნისლივით“) ჩქარა და ჯლიგინით მოვიდა.
- ჯებე — (არ.-თურ. *cep*) ჯიბე: „ჰემუქ ჯებეშენ ეშილუ ბიზი“ — მან ჯიბიდან სადგისი ამოიღო. შდ. ნ. მარი: ჯები.
- ჯევაცელი — (არ.-თურ. *cevalir*) ძვირფასი ქვის სახელია.
- ჯევდეთი — სახელია.
- ჯეზაში — გვარია.
- ჯენეთი — (არ.-თურ. *cennet*) სამოთხე.
- ჯეჰენემი — (არ.-თურ. *cehennem*) ჯოჯოხეთი.
- ჯინ — (არ.-თურ. *cin*) ავი სული. შდ. ნ. მარი: ჯინლი.
- ჯინაზე — (არ.-თურ. *cenaze*) მკვდარი.

ჯიხა — ციხე: „ჩქიმი ოხოჯ ჯიხა'სთეი ჰეშო რენ“—ჩემი სახლი ციხის მსგავსია (როგორც ციხე, ისეთია).

ჯიჯილი—ნუნა: „ბადის ჯიჯილეფე გუსტუ“—ბერიკაცს ნუნები დაუსკდა.

ჯოგი—ჯოგი: „ჰენთეფეს უფონუნ დიდი ჯოგი“—მათ ჰყავთ დიდი ჯოგი.

ჯორი—ჯორი: „ჰა ჯორიში კუდელის ქოდონუკილით“—მა—ამ ჯორის კუდზე ჩამოკიდეთო.

ჯულაპი—(არ.-თურ. cevap) პასუხი: „ჰე ბერეჟ ჯულაპი ქომეჩუ-ქი“... ამ ბიჭმა უპასუხა (პასუხი მისცა) რომ“... შდ. ნ. მარი: ჯევაბი.

ჰ

ჰაშო — ასე: „ჰაშო მიწუ“—ასე შითხრა. შდ. ნ. მარი.

ჰე — ეს: „ჰე კოჩი“—ეს კაცი. შდ. ნ. მარი.

ჰეგ-ჯა (←ჰეჟ-ჯა)—აქაო.

ჰელე — (თურ. hele) ერთი, აბა: „ჰელე, ნოლამეფე ჩქუნის ბოწკე-დათ“—ჯა—ერთი, ჩვენ ქმრებს შევხედოთო.

ჰელესა — სიმღერაა, რომელსაც მძიმე ტვირთის აწევისას მღერიან.

ჰემინდორას — მაშინ, იმ დროს: „მა ჰემინდორას ვიტოჟურ წანერი ჯუმა მიფონუტუ“—მე მაშინ ოცდაორი წლის ძმა მყავდა.

ჰემინდოს — ნ. ჰემინდორას.

ჰემუშენი — 1. მისთვის; 2. ამიტომ, ამისათვის: „ჰემუშენი-ქი“... იმიტომ, რომ...

ჰენიფე — ქალის სახელია.

ჰეჯა — ის, იგი.

ჰეჟელ — (არ.-თურ. heykel) ძეგლი, ქანდაკება: „ჰეჯა ა'ნდლას ნოლას ებკოფი, —ჰეჟელ რენ“—ის ერთხელ ქალაქში ვიყიდე, —ქანდაკებაა.

ჰეშქია — ნ. ეშქირა.

ჰუქუმეთი — (არ.-თურ. hükümet) მთავრობა: „მაჰუდი ჰუქუმეთი შე — მენდახთუ“ — ებრაელი მთავრობაში წავიდა.

ფ

ფელი — გოგრის ნაჭერი: „დამთირეჟ კაიში ორე ქოგუბუ დო ოქკომეს. არ ფელი სიჯას ვარ მეჩეს“—სიღედრმა თეთრი გოგრა მოხარშა და შეჭამეს. ერთი ნაჭერიც სიძეს არ მისცეს.

- ფისთანო — (თურ. fistan) კაბა: „სი მოხთი დო ფისთანო ჩქი-
მიში თუდე მეშილი დო მა მოგიშლეთინამ“ -აა—შენ მოდი
და ჩემი კაბის ქვეშ შეძვერი და მე გადაგარჩენო. შდ. ნ. მარი.
- ფიტრე — (არ.-თურ. fitre) ბაირამის დღესასწაულთან დაკავშირებით
თითოეული ოჯახი თურქეთში ხოჯას აძლევდა ფულს; ამ
ფულად გამოსაღებს ეძახდნენ „ფიტრეს.“
- ფიშელი — (თურ. fişek) ვაზნა: „თქვა ტუფელი გილუნან, ფიშელი
გილუნან“ — თქვენ თოფი გაქვთ, ვაზნა გაქვთ.

ჟ

- ჯილბ — ძვალი. შდ. ნ. მარი: ყვილი.
- ჯურძენი — ყურძენი. შდ. ნ. მარი: ყურძენი.

შემოკლებანი

არ.-თურ.— არაბულ-თურქული
ბერძნ.— ბერძნული
ბერძნ.-თურ.— ბერძნულ-თურქული
გურ.— გურული
თურ.— თურქული
თურ -სპ.— თურქულ-სპარსული
იტ(ალ.)-თურ.— იტალიურ-თურქული
ი. ყიფ.:— ი. ყიფშიძე
მრ.— მრავლობითი
რუს.— რუსული
სათამ.— სათამაშო
სოფ.— სოფელი
სპ.-არ.-თურქ.— სპარსულ-არაბულ-თურქული
სპ.-თურ.— სპარსულ-თურქული
ტექს.— ტექსტები
ფრ.— ფრანგული
ფრ.-თურქული— ფრანგულ-თურქული
ქართ.— ქართული
შდ.— შეადარე
ჭან.— ჭანური
ხელოვნ.— ხელოვნურია

შეცთომების ბასწორება

არის	გვ.	უნდა იყოს
მილეფეთეს	11 ₂₈	მილეფეთეს
უბის	24 ₁₄	უბას
ინჯირი ¹	34 ₂₂	ინჯირ ¹
კუზეფუ	45 ₁₄	კუზეფე
უხუენე	47 ₁₂	უხუენე
ოხოიზ ენ	66 ₁	ოხოიზ ენ

აგრეთვე 1 - 33 გვ.-მდე ყველგან წყვილ გვერდზე ხაზს ზევით უნდა იყოს
ჭანური ტექსტები, ხოლო კენტზე — არქაბული კილოკავი.

ტექნოდაქტორი
კორექტორი { თ. ანდლულაძე

გამომშვები ვ. ჭეიშვილი

მთავლიტ. № 397

ტირაჟი — 1000

შეკვ. № 3778

ბეჭდვ. ფორმა 16

ანაწ. ზომა 6×10

ქალაქის ზომა 62×94

გადაეცა წარმოებას 15/XI-37

ხელმოწ. დასაბეჭდად 4/VIII—38

С. ИГЕНТИ

ЧАШКИЕ (ЛАСКИЕ) ТЕКОТЫ

Артавский говор

Тбилиси — 1985